

НАУКОВІ ЧИТАННЯ ІНСТИТУТУ ЖУРНАЛІСТИКИ

ВИПУСК СІМНАДЦЯТИЙ

**На пошану
А. І. МАМАЛИГИ**

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ІНСТИТУТ ЖУРНАЛІСТИКИ

НАУКОВІ ЧИТАННЯ ІНСТИТУТУ ЖУРНАЛІСТИКИ

**ВИПУСК
СІМНАДЦЯТИЙ**

Присвячено 70-літтю
від дня народження
А. І. МАМАЛИГИ

31 липня 2010 р.

За редакцією В. В. Різуна

Київ 2011

Наукові читання Інституту журналістики. Присвячено 70-літтю від дня народження А. І. Мамалиги. 31 липня 2010 р. / Упоряд. І. М. Забіяка / За ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики, 2011. – Вип. 17. – 208 с. – іл. 32 с.

До збірника входять матеріали, що охоплюють основні етапи життєвого і творчого шляху доктора філологічних наук, професора кафедри мови та стилістики Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Анастасії Іванівни Мамалиги.

Адресується всім, хто цікавиться журналістикознавством та історією науки й культури України.

Редакційна колегія:

Різун В. В., д. філол. н., проф. (голова); Забіяка І. М., к. і. н., старш. наук. співроб. (відп. ред.); Гоян О. Я., д. філол. н., проф.; Іванов В. Ф., д. філол. н., проф.; Мамалига А. І., д. філол. н., проф.; Мелешенко О. К., д. філол. н., проф.; Пономарів О. Д., д. філол. н., проф.; Приступенко Т. О., к. філол. н., проф.; Серажим К. С., д. філол. н., проф.; Сидоренко Н. М., д. філол. н., проф.; Тимошик М. С., д. філол. н., проф.; Чічановський А. А., д. політ. н.; проф.; Шумарова Н. П., д. філол. н., проф.; Ярмиш Ю. Ф., к. філол. н., проф.

Упорядкування *І. М. Забіяки*

Макет, верстка *І. М. Забіяки*

За редакцією В. В. Різуна

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Протокол № 9 від 18 квітня 2011 р.

© Інститут журналістики, 2011

© Забіяка І. М., упорядкування, 2011

© Автори статей, 2011

ЗМІСТ

КОРОТКА БІОГРАФІЯ проф. А. І. МАМАЛИГИ	6

Розділ І. ПРИВІТАННЯ КОЛЕГ

<i>Володимир РІЗУН</i> . Три іпостасі	11
<i>Кафедра мови та стилістики</i> . Дружний колектив кафедри мови та стилістики від усього серця поздоровляє	12
<i>Кафедра історії журналістики</i> . Яку приємність і задоволення відчуваєш	12
<i>Кафедри періодичної преси</i> . Професору Анастасії Іванівні Мамалізі – 70!	13
<i>Наталія ШУМАРОВА</i> . Спогади... у світлі сьогодення	15
<i>Юрій ЯРМИШ</i> . Талант берегти тепло	16
<i>Олександр МЕЛЕЩЕНКО</i> . Щедрий засів Анастасії Мамалиги ...	20
<i>Катерина СЕРАЖИМ</i> . Стільки багато в одній жінці!	22
<i>Наталія СИДОРЕНКО</i> . Анастасії Мамалізі – Вчителю, Наставнику, Педагогу, Науковцю	25
<i>Юрій ЄЛІСОВЕНКО</i> . Людина, що закохана в мову... ..	26
<i>Віталій СВЯТОВЕЦЬ</i> . Помітна серед найпомітніших (Штрихи до образу професора А. І. Мамалиги)	31
<i>Тамара СТАРЧЕНКО</i> . У променях справжнього благородства	36
<i>Людмила ШЕВЧЕНКО</i> . Свято науки від А. І. Мамалиги	37
<i>Валерій ІВАНОВ, Марина БАБАК</i> . Вона залюблено плекає мову	40
<i>Віталій КОРНЄВ</i> . Сила вчительської мудрості	42
<i>Алла БОЙКО</i> . Таке складне поняття – інтелігентність	43
<i>Ярослава ПРИХОДА</i> . Взірєць наукової шляхетності	45
<i>Дмитро ДАНИЛЬЧУК</i> . Грані талантів проф. А. І. Мамалиги. Слово вдячності та шанування	47
<i>Надія ПАЗЯК</i> . З пошаною і з любов'ю (на світлий ювілей професора Анастасії Іванівни Мамалиги) ...	49

БЛІЦ-ВІТАННЯ

<i>А. А. ЧІЧАНОВСЬКИЙ, проф.</i>	55
<i>О. К. МЕЛЕЩЕНКО, проф.</i>	55
<i>Ю. П. ЄЛІСОВЕНКО, доц.</i>	55

Т. В. СТАРЧЕНКО , доц.	55
В. Ф. ІВАНОВ , проф.	56
М. В. ГУЦЬ , проф.	56
О. В. БАЛАБКО , журн., письм.	56

Розділ II. ПРИВІТАННЯ ВИХОВАНЦІВ

Ілля ХОМЕНКО . Коментар до контрольної (з нагоди ювілею д. філол. н., проф. А. І. Мамалиги)	58
Олександр БАЛАБКО . Слово Анастасії Іванівни	60
Райса РАДЧИК . ...А в душі – джерело тепла	65
Валентин БУГРИМ . Видатному вченому-мовознавцю сучасності – професору Мамалізі Анастасії Іванівні, доктору філологічних наук, талановитій науковій виховательці, моєму поважаному викладачу і науковому редактору	68
Тетяна СМІРНОВА . Учитель з великої літери	69
Ольга ГРЕСЬКО . Надійний оберіг сучасної інтелігенції	70
Катерина АФАНАСЬЄВА . Статус учителя з великої літери	72
Тетяна ГЛУШКОВА . Коли щастить на хороших людей	73
Леся ПОЛІЩУК (МОРЖУК) . «Вчителько моя – зоре світова ...»	74
Галина ЗОРЯ . Взірець, мудрий наставник, педагог	76

Розділ III. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ШКОЛА проф. А. І. МАМАЛИГИ

Володимир РІЗУН . Нові аспекти співвідношення синтаксичних і комунікаційних одиниць тексту в науковій концепції професора А. І. Мамалиги	79
Н. ТОЦЬКА . Від форми – до змісту	82
М. ПИЛИНСЬКИЙ . Мамалыга А. И. Структура газетного тексту	86
Л. ІВАНОВА . А. И. Мамалыга. Структура газетного тексту	90
Олександра СЕРБЕНСЬКА . До характеристики наукової школи професора Анастасії Мамалиги	95
Іван ЮЩУК . Проблема комунікативної спрямованості журналістського тексту в працях проф. А. І. Мамалиги	100
Олександр ПОНОМАРІВ . Киянка, народжена в Трипіллі	103
Людмила ХОМЕНКО . Слово про текст у дослідницькій палітрі А. І. Мамалиги	105

Ніна ВЕРНИГОРА. Наукова і педагогічна діяльність Анастасії Мамалиги	110

БЛІЦ-ХАРАКТЕРИСТИКИ

В. В. РІЗУН, проф.	113
К. С. СЕРАЖИМ, проф.	113
В. Ф. ІВАНОВ, проф.	114
О. К. МЕЛЕЩЕНКО, проф.	114
Ю. П. ЄЛІСОВЕНКО, доц.	114
І. М. ЗАБІЯКА, с. н. с.	114
Д. В. ДАНИЛЬЧУК, уч. секр. к-ри мови та стилістики	114
Т. В. СМІРНОВА, доц.	115

Розділ IV. ГАРМОНІЯ ДУМКИ І СЛОВА:

НОВІ ТВОРЧІ ПРОЕКТИ А. І. МАМАЛИГИ

Михайло ГУЦЬ. Високий вимір (професорові Анастасії Іванівні Мамалізі присвячується)	116
Розмаїтий науковий і педагогічно-освітнянський світ	116
Мовна кузня молодого науковця	118
Щире слово про своїх друзів-науковців і педагогів-освітян	122
У школі людської доброти і любові до рідного краю	169
Генератор ідей	170
Мов запашна польова троянда – цариця квітів, яка ще не повністю розкрила свої пелюстки	182

Розділ V. БІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦЬ проф. А. І. МАМАЛИГИ

I. Монографії, дисертації, підручники, посібники, збірники	184
II. Статті та інші публікації	187
Про А. І. Мамалігу в офіційних та інших публікаціях	204

* * *

КОРОТКА БІОГРАФІЯ проф. А. І. МАМАЛИГИ

Анастасія Іванівна Мамалига – доктор філологічних наук, професор кафедри мови та стилістики Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

З цим провідним навчальним закладом України пов'язано багато доленосних подій у житті ювілярки. Вона завжди відчувала велику відповідальність за кожен крок на складному шляху долання наукових та освітянських висот. Відзначаючи нинішній ювілей, професорка А. І. Мамалига може пишатися своєю багаторічною плідною працею, яка сьогодні увінчана вагомими здобутками

Народилася А. І. Мамалига 31 липня 1940 року в Трипільлі Київської області в родині службовців. У життя родини ввірвалася війна, після закінчення якої був переїзд спочатку до міста Херсона, а потім – до Києва. Анастасія закінчила Київську середню школу № 117 із золотою медаллю, вступила спочатку до Київського педагогічного інституту імені М. Горького, а потім перевалася на філологічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, який закінчила 1963 року з червоним дипломом. Вона успішно захистила дипломну роботу з питань акцентології (проблем наголошення), і на урочистих університетських зборах юній дослідниці вручили пам'ятну книгу про університет із підписом ректора.

На здібну студентку, а потім і випускницю звернули увагу, запропонували роботу в університеті – спочатку на посаді старшого лаборанта, потім молодшого наукового співробітника. Разом із тим з'явилася можливість викладацької праці на засадах погодинної оплати. Це був час і перших наукових спроб, вступу спочатку до заочної аспірантури, а потім переведення на два роки до стаціонарної.

Захистивши у 1969 році дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук, працювала в. о. доцента філологічного факультету, а з 1971 року – на посаді доцента кафедри стилістики і редагування та видавничої справи на факультеті журналістики. Пізніше ця кафедра мала ще декілька назв: кафедра стилістики, кафедри стилістики й редагування, кафедра мови засобів масової інформації і, нарешті, її сучасна назва – кафедра мови та стилістики. Першою завідувачкою кафедри була проф. А. П. Коваль, яка створила висококвалі-

ліфікований викладацький колектив, налаштований на служіння справі підготовки журналістських кадрів. Це стало і початком нового періоду в житті Анастасії Іванівни Мамалиги. Їй були до вподоби активні та здібні студенти, взагалі колектив факультету журналістики, атмосфера наукового і творчого пошуку.

Мовна кафедра здійснювала велику навчальну й виховну роботу, в тому числі кураторську, викладачі часто відвідували гуртожиток, вели заняття в наукових проблемних групах. Тоді ж формувалися творчі й наукові зацікавлення багатьох нині відомих журналістів, письменників, професорів журналістознавства. Анастасія Іванівна завжди прагнула залучати студентів до наукової роботи. Вона впевнена, що, як би не склалося їхнє життя, це обов'язково допоможе їм у подальшому фаховому становленні. Палітра наукових інтересів проф. А. І. Мамалиги вельми розмаїта – це лексикологія і лексикографія, стилістика і текстологія, культура мовлення і медіалінгвістика. Багато науковців, педагогів вищої школи знають її як фахівця в галузі журналістського текстознавства, вправного стиліста і редактора наукових видань.

Праця на факультеті журналістики сприяла формуванню наукової школи А. І. Мамалиги. Проф. Б. І. Черняков у своїх спогадах писав: «На сусідніх кафедрах факультету також ішов плідний науковий пошук. Багато брали ми від результатів: публікувався докторант Анатолій Григорович Погрібний (достатньо згадати його монографію «Конфлікт у художній прозі»), блискучою монографією з проблем мови засобів інформації радувала доцент (невдовзі доктор і професор) Анастасія Іванівна Мамалига, гідна продовжувачка справи професора Алли Петрівни Коваль. Атмосфера для дослідницького вишколу була сприятливою (Наук. записки, 207, т. 12, с. 79)». Наклад книжки у 2000 примірників розійшовся дуже швидко, і невдовзі з'явилися схвальні відгуки: в академічному виданні «Мовознавство», у часописі «Журналіст України». Відомий мовознавець проф. М. М. Пилинський відзначав: «... монографія А. І. Мамалиги привертає увагу й актуальністю мовознавчої проблематики, і тим, що досліджується дуже важлива сфера мовлення, в якій здійснюється широка масова комунікація». Співзвучні високі оцінки висловила і проф. Н. І. Тоцька: «У монографії А. І. Мамалиги «Структура газетного тексту» закладено ґрунт овну наукову основу для правильної орієнтації працівників преси при написанні матеріалів...».

У 1988 році А. І. Мамалига успішно захистила докторську дисертацію «Закономірності системно-структурної організації публіцистичного тексту» зі спеціальності «журналістика» – 10.01.08. Присутні тоді на захисті пам'ятають оплески в залі, коли прозвучало схвальне рішення спеціалізованої вченої ради. У 1989 році Анастасія Іванівна Мамалига стала працювати на посаді професора кафедри стилістики. 1991 року їй було присвоєно вчене звання професора по кафедрі стилістики та редагування.

Більшість наукових праць проф. А. І. Мамалиги присвячена питанням медіалінгвістики. Особливе місце займає монографія «Синтаксис тексту» (1998) в колективному виданні «Нариси про текст» (В. Різун, А. Мамалига, М. Феллер), а також монографічний посібник «Аналіз структури публіцистичного тексту» (1992). У них досліджуються можливості виокремлення ряду мовних одиниць, котрі формуються на ґрунті текстових зв'язків і відношень. Конструкції, що продукуються мовцем на вищих текстових рівнях, є не просто сумою одиниць нижчих рівнів, а комунікаційно зумовленим їх поєднанням, у якому кожен компонент виконує свою спеціальну роль, необхідну для досягнення ефективності спілкування.

Наукова школа проф. А. І. Мамалиги представлена також дисертаційними дослідженнями підготовлених нею кандидатів наук та аспірантів, науковими працями молодих викладачів і студентів. Упродовж 17 років вона є організатором, науковим очільником конференцій з проблем функціонування і розвитку української мови в мас-медіа. Вона започаткувала проведення круглих столів, присвячених висвітленню в ЗМК питань сучасної топонімії України, а також – вшануванню визначних педагогів-науковців. Під орудою проф. А. І. Мамалиги видаються збірки наукових праць за матеріалами конференцій, вона є співавтором новітніх підручників з української мови, виданих за період 1991–2008 рр. У цих виданнях Анастасія Іванівна відновила розділ лексикографії (словникарства), уперше в практиці створення українських підручників для вищої школи представила в них розділи з текстолінгвістики.

Проф. А. І. Мамалига – досвідчений педагог, вихователь, наставник молоді – активно використовує інноваційні педагогічні технології. Вона підготувала у співавторстві навчально-методичний посібник із питань загальної і журналістської педагогіки вищої школи («Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу. – К., 2007»).

Викладає нормативні курси – «Українська мова в ЗМК», «Сучасна українська мова», «Педагогічна майстерність», «Науковий практикум (для магістрів)», «Методика викладання фахових дисциплін», «Українська мова у професійному спілкуванні», також спецкурси – «Актуальні проблеми культури журналістського мовлення», «Структура публіцистичного тексту», «Соціальні комунікації і сучасні проблеми топонімії».

У своїй багатогранній діяльності проф. А. І. Мамалига завжди поєднує викладацьку роботу з науковою, керує дослідницькою роботою аспірантів, студентів, бере участь у двох спеціалізованих учених радах, чимало сил віддає громадській роботі. Зокрема, Анастасія Іванівна є головою ради ветеранів війни та праці Інституту журналістики, постійно залучає викладачів і студентів до співпраці в цій шляхетній царині. А. І. Мамалига належить до пошанної категорії «діти війни», є вдовою ветерана Великої Вітчизняної війни, учасника бойових дій, тому так відповідально ставиться до своєї громадської роботи, що високо поціновується як в колективі Інституту журналістики, так і взагалі в університеті.

За вагомі досягнення в науково-педагогічній діяльності, особистий внесок у розвиток національної науки й освіти України проф. А. І. Мамалига відзначена державною нагородою – орденом «За заслуги» III ступеня (2005). Нагороджена також знаком «Ушинський К. Д.» (2009), медаллю «Ветеран праці» (1995), відзнакою Вченої ради КНУ III ст. (2009), почесними грамотами Київського університету (1974, 1977, 1985), Національної спілки журналістів України (1995), Почесною грамотою Ради ветеранів війни та праці Київського національного університету (2010).

Наукова й педагогічна діяльність Анастасії Іванівни Мамалиги ось уже понад сорок років пов'язана з альма-матер – Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. Її праці з лексикології, лексикографії, семасіології, фразеології, синтаксису й стилістики тексту, журналісткознавчої текстолінгвістики відомі науковцям, педагогам, журналістам як в Україні, так і поза її межами. А вихованці проф. А. І. Мамалиги працюють в різних засобах масової інформації, в державних структурах, достойно несучи звання випус-

кників Шевченкового університету з його високваліфікованими викладачами, серед яких гідне місце посідає і доктор філологічних наук, професор Анастасія Іванівна Мамалига.

* * *

СТРУКТУРА
ГАЗЕТНОГО
ТЕКСТА

А.И. МАМАЛЫГА

КИЕВ
ИЗДАТЕЛЬСТВО ПРИ КИЕВСКОМ
ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ
ИЗДАТЕЛЬСКОГО ОБЪЕДИНЕНИЯ
«ВИЩА ШКОЛА»
1983

Розділ І. ПРИВІТАННЯ КОЛЕГ

Володимир РІЗУН

ТРИ ІПОСТАСІ

Я хочу сказати, що немає, напевно, в Україні, принаймні, в нашій галузі людей, які не знали б, хто така Анастасія Іванівна Мамалига.

Для кожного з нас вона є своєрідним символом єдності в часі, особливо що стосується нашої молодості. Для мене Анастасія Іванівна – це та людина, в якій дуже добре поєднуються вчений, педагог і вихователь. Тільки добропорядна людина готова завжди прийти на допомогу, скажімо, проконсультувати, сказати потрібне, корисне слово, не обов'язково привселюдно, а отак, як ведеться – по-людськи. Що є молодь? Молоді, треба наставника мати. Так от Анастасія Іванівна, особисто в моїй уяві, – це людина, яка добре поєднує наставництво, статус ученого, доктора наук і професора, педагога. Я думаю, що це не тільки таке моє враження про Анастасію Іванівну, а, напевно, всіх тих, хто з нею спілкується, і дякують за таку майстерність і природою даний талант поєднувати у своїй особі вченого, педагога, наставника-друга. Переконали, що у Вашому житті, Анастасіє Іванівно, є багато людей, які щиро вдячні Вам за це. Я бажаю Вам щиро, щоб Ви мали життєву насагу, творчий політ, мали таку духовну підтримку і далі відбуватися саме у цих трьох іпостасях. Ми знаємо, що Анастасія Іванівна не тільки вчений, вона ще й організатор науки, бо відповідає за мовну конференцію і постійно її організовує, переймається іншими громадськими обов'язками й заходами. Вона любить працювати зі студентами, аспірантами саме як науковий керівник. У кожної людини є якийсь талант. А в Анастасії Іванівни – їх багато!

Ми бажаємо Вам, шановна Анастасіє Іванівно, щоб Ви як педагог завжди мали вдячних учнів, вдячних студентів, бо Вам є що сказати молоді. Ну, а та іпостась людини-товариша, старшого помічника-наставника, – то нехай на Вашому шляху завжди зустрічаються люди, які будуть вдячні за все це. Анастасіє Іванівно, ми щиро Вас вітаємо.

В. В. Різун, професор,
директор Інституту журналістики.

* * *

Кафедра мови та стилістики

Дружний колектив кафедри мови та стилістики від усього серця поздоровляє Вас, вельмишановна Анастасіє Іванівно, із визначною ювілейною датою!

Немов теплий промінчик, що долинув із сонячного липня, Ваш День народження осяяв і зігрів цю осінню днину. Хай же тепло віншувань колег – співробітників Інституту журналістики наснажує Вас і надалі життєвою енергією, енергією невтомних наукових пошуків, натхненної творчості, нових задумів та починань – всього того, чим повсякчас Ви живете і чим запалюєте душі всіх, хто Вас оточує!

Зичимо Вам, справжній Берегині нашої кафедри, аби предковічні Берегині Життя дарували Вам многії і благії літа, аби боронили Вас од негараздів і прикросців, а дні прийдешні – щоб поставали для Вас плодючими садами, так само багатими на безцінний урожай – ваговиті наукові здобутки в царині українського мовознавства!

І нехай цей урочий день стане ще одним – найсвятковішим – приводом для того, щоб Ваші знання та досвід, якими Ви завжди так щедро ділитеся з молодшими колегами, аспірантами й студентами, знову і знову вертали до Вас знаками невідомої вдячності та пошани!

Міцного здоров'я Вам бажаємо на довгі роки, зичимо щастя й усіляких гараздів!

* * *

Кафедра історії журналістики

Яку приємність і задоволення відчуваєш, говорячи про справді хорошу людину! Про Анастасію Іванівну Мамалигу, нашу славну ювілярку, не те що говорити – співати хочеться!

Анастасія Іванівна – по-справжньому Сильна людина. Нас щиро захоплює феномен: м’яка, лагідна вдача у поєднанні з просто-таки крицевою волею. Професор Мамалига, ще будучи зовсім юною студенткою й аспіранткою, завжди уміла чітко визначитися щодо мети і засобів її досягнення. Не було вагань в Анастасії Іванівни: понад усе – її величність Наука! Та ще й яка наука – улюблена філологія! Тому й мовник від Бога професор Мамалига, тому й тисячі студентів-журналістів, а також виплекані нею молоді науковці щиро вклоняються справжньому наставникові, істинному професіоналові!

Анастасія Іванівна – напрочуд шляхетна людина, чия **ніжна душа** випромінює справжнє благородство і відгукується на чужий біль і негаразди. Навіть голос цієї прекрасної людини відзначається особливими обертонами й інтонаціями, що мають цілющий ефект!

Анастасія Іванівна – Мудра людина. Здається, що немає такої наукової і життєвої проблеми, яку б не допомогла вирішити професор Мамалига! І все це вона робить розважливо, розсудливо, спокійно, тому й результат завжди достойний.

Анастасія Іванівна – щаслива людина, бо веде її по світу велика Любов! Це любов до тих, хто поряд, любов до рідної мови і всього сушого на рідній землі. Живиться ця любов і нашою повагою, вдячністю, приязню, і щирими скарбами особливої сердечності. Велика любов до людей породжує й велику делікатність, якусь просто-таки неймовірну чуйність і чутливість: і уявити не можна, щоб Анастасія Іванівна пройшла повз тих, кому боляче, недобре, прикро.

Мила Анастасіє Іванівно! Ми вдячні Вам за Ваші Силу й Ніжність, Мудрість і Любов! Нам з Вами добре! МИ ЛЮБИМО ВАС!

Зі щирою повагою кафедра історії журналістики.

* * *

Кафедри періодичної преси

ПРОФЕСОРУ АНАСТАСІЇ ІВАНІВНИ МАМАЛИЗИ – 70!

Дорога, вельмишановна Анастасіє Іванівно!

Катедра періодичної преси Інституту журналістики сердечно вітає Вас із славним Ювілеєм!

Ви народились на Київщині в історично відомому Трипіллі; успішно навчались у школі, в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка, в аспірантурі та докторантурі.

З 1971 року Ваше наукове і педагогічне життя пов'язане з катедрою мови та стилістики Інституту журналістики.

Ви блискуче захистили 18 травня 1988 року докторську дисертацію за спеціальністю «Журналістика». Ваша дисертація – «Закономірності системно-структурної організації публіцистичного тексту» – це 375 сторінок висококваліфікованого наукового викладу. Надзвичайно солідна праця!

Уже наступного 1989 року Ви одержали з Москви Атестат професора. Упродовж багатьох років Ви блискуче викладали й викладаєте дисципліни «Сучасна українська мова для журналістів», «Українська мова в засобах масової комунікації», «Педагогічна майстерність», «Науковий практикум». Ваші монографії, підручники, навчальні посібники, методичні засади самостійної роботи належать до золотого фонду філології. Ви систематично проводите разом з катедрою науково-практичні конференції з актуальних питань української мови, стилістики та редагування.

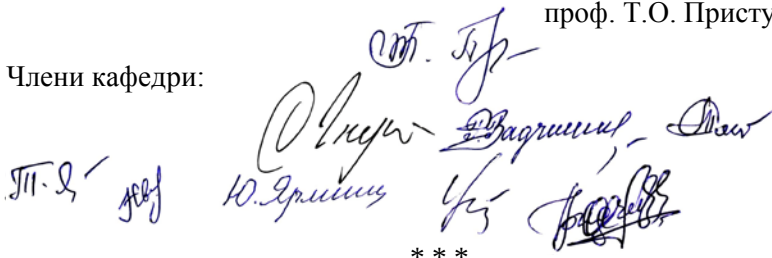
Ваша педагогічна й наукова діяльність відзначена високими нагородами.

Нині, коли в Київському університеті проводиться людяна кадрова політика, провідником цієї політики в Інституті журналістики стали Ви, Анастасіє Іванівно. Кожен ветеран, кожен викладач, працівник старшого віку – в полі Вашого зору, уваги, людського співчуття.

Дорога Анастасіє Іванівно! Катедра періодичної преси, сердечно вітаючи Вас із славним ювілеєм, щиро бажає Вам довгих років життя, щастя, нових наукових здобутків, талановитих учнів – студентів, аспірантів, докторантів – продовжувачів Вашої наукової справи!

Завідувач кафедри періодичної преси Інституту журналістики
проф. Т.О. Приступенко

Члени кафедри:

Handwritten signatures of the faculty members, including the name Ю. Зринич.

***

Наталія ШУМАРОВА

СПОГАДИ... У СВІТЛІ СЬОГОДЕННЯ

Анастасія Іванівна Мамалига була моїм першим науковим керівником при написанні курсової роботи. Добре закарбувався в моїй пам'яті тихий весняний надвечірок (тоді філологи навчалися на другій зміні), тепле сонечко. Ми йдемо від жовтого корпусу вниз бульваром Шевченка і розмовляємо про контекстуальні синоніми в поетичних творах. Анастасія Іванівна, вся осяяна сонцем, стиха посміхається. Вона взагалі ходить неквапливо, але все, що планує, продумує, хоче зробити, завжди виконує і встигає. В цьому є її велика мудрість – жити повагом, неметушливо, – водночас цінуючи кожну хвилину, осягаючи до кінця кожну мить.

Я з великим задоволенням писала курсову роботу. Анастасія Іванівна була мені і порадицею, і опорою. Незважаючи на те, що це було перше дослідження в моєму студентсько-науковому житті, я не боялася, чітко усвідомлювала і мету, і необхідний рівень глибини аналізу, і мої власні можливості в представленні цієї глибини. Такої наукової впевненості, психологічного комфорту під час написання роботи в мене потім довго не було.

Я зберегла цю роботу з легкими, ледь видимими кількома зауваженнями, зробленими на полях тоненьким олівцем. Зауваженнями «наперед», на майбутнє, бо в цій, уже написаній від руки роботі вони вже не могли бути враховані.

Потім, через багато років, працюючи в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні АН України (так тоді називалася НАН України), я прийшла на факультет журналістики, як пишемо в заявах, за сумісництвом. І знову Анастасія Іванівна, як і в мої юні роки, опікувалася мною, підказувала, допомагала. І я зрозуміла, як нелегко бути справжнім викладачем, професіоналом. Цей педагогічний рік виявився дуже вдалим і важливим для мене.

Після цього мого «ходіння у викладачі» час від часу ми зустрічалися на наукових дорогах. Анастасія Іванівна запрошувала на конференції, які, починаючи з 1994 року, щороку проводила за підтримки кафедри в Інституті журналістики, ділилася науковими здобутками, цікавилася моїм науковим доробком. І завжди з величезною увагою ставилася до праць інших дослідників, до їхньої педагогіч-

ної та культурно-освітньої діяльності, раділа успіхам колег, переживала невдачі. Особливо уважно ставилася і ставиться до, як тепер говорять, іміджу кафедри не тільки в межах Інституту журналістики, але й у всьому Київському національному університеті та за його межами.

Постійною її турботою є молоді викладачі кафедри мови та стилістики, їхнє професійне зростання. Анастасія Іванівна не шкодує часу на роз'яснення наукових проблем, ділиться власним досвідом розроблення тієї чи іншої теми, читає-перечитує і править-виправляє перші дослідження молодих авторів. Вона завжди захищає й виправдовує їх, якщо трапляються ті чи ті труднощі.

Студенти та аспіранти – ще один дуже важливий складник науково-педагогічного життя А. І. Мамалиги. Вона може сидіти з ними до глибокого вечора, готуючи їхні виступи на науково-практичну конференцію або розглядаючи черговий варіант наукової статті. І в цих пошуках наукової істини час знову відступає.

Людина обирає життєвий шлях змолоду. Буває, що вона його змінює, або ж іде ним до кінця, розуміючи своє покликання і призначення на Землі. Анастасія Іванівна саме з тих, хто не зраджує свого вибору. Наука, освіта, високе просвітництво – ці складники її професії є визначальними на її життєвій дорозі, що називається просто й коротко – Доля людини.

Дорога Анастасіє Іванівно, хай Вам щастить!

Н. П. Шумарова,
проф., завідувачка
кафедри мови та стилістики

* * *

Юрій ЯРМИШ

ТАЛАНТ БЕРЕГТИ ТЕПЛО

На світлині кінця 80-х років минулого сторіччя – засідання вченої ради факультету журналістики, що в жовтому корпусі на бульварі Тараса Шевченка, 14. На першому плані – обличчя ветеранів – Івана Васильовича Прокопенка, Миколи Петровича Подоляна, Миколи Григоровича Іщенка і автора цих рядків. А одразу за ними, мов продовження журналістських і наукових поколінь, – Анастасія Іва-

нівна Мамалига. Молода, натхненна, зосереджена. Це вона 18 травня 1988 року в цьому ж навчальному корпусі – старовинній парадній залі – успішно захистила докторську дисертацію за спеціальністю 10.01.10 – журналістика. І вже одержала з Москви, з Вищої атестаційної комісії, диплом доктора філологічних наук.

* * *

Науковий шлях Анастасії Іванівни Мамалиги: написання кандидатської дисертації та її захист, затвердження теми докторської, збирання наукових матеріалів, опрацювання їх і власне створення докторської дисертації «Закономірності системно-структурної організації публіцистичного тексту» – на все це пішли роки. І як результат – 375 сторінок висококваліфікованого наукового тексту. Надзвичайно солідна праця! Особливо, якщо згадати, що у той час можна було стати доктором наук і за 100–150 сторінок наукової доповіді.

* * *

Збереглася світлина 80-х років членів кафедри стилістики факультету журналістики: сидять – Марія Устимівна Каранська, зав. кафедри Алла Петрівна Коваль, Анастасія Іванівна Мамалига, Ольга Михайлівна Пазяк; стоять Олександр Данилович Пономарів, Євгенія Анатоліївна Макаренко, Володимир Володимирович Різун (ще асистент кафедри).

* * *

Травнева сесія 1988 року експертної ради із захисту дисертацій була хвилюючою не лише для А. І. Мамалиги. Днем раніше, 17 травня 1988 року, успішно захистив свою кандидатську дисертацію на тему «Визначення теми тексту. Проблема редакторського аналізу» Володимир Володимирович Різун. Наукові долі А. І. Мамалиги і В. В. Різуну ще не раз творчо перетинатимуться.

У своїй статті «Журналістське текстознавство у вимірах відкриттів професора Володимира Різуну» А. І. Мамалига розважливо розмірковує: «Взагалі надзвичайно важливою є позиція проф. В. Різуну щодо розрізнення самих понять *«текст»* і *«твір»*. Для наукового обґрунтування природи журналістських творів це справді є принциповим, адже вони можуть включати не лише власне текстові компоненти або їх усні відповідники, а й візуально-зображальні, образно-звукові та інші паралінгвістичні складники». Анастасія Мамалига завжди була уважною до наукової творчості колег.

* * *

Року 1989-го декан факультету журналістики професор А. З. Москаленко доручив А. І. Мамалізі взяти участь у впорядкуванні збірника навчальних програм викладачів факультету – нормативні курси та спецкурси.

Програма нормативного курсу «Сатиричні жанри» в мене вже була. Але ще не видавалась. І як приємно було мені, тоді ще недовідчене старшому викладачеві, почути добрі слова від А. І. Мамалиги про мою програму, зокрема, що вона враховує досвід учених Д. М. Прилюка та Ю. І. Цекова, які раніше читали сатиричні жанри, і водночас є самостійною за змістом та формою.

* * *

Усередині 90-х років минулого сторіччя в нас з Анастасією Іванівною збіглися закінчення університетських трудових контрактів. Ми, незалежно одне від одного, підготували нові документи, віддали їх до навчальної частини університету, а надалі відбувся часовий збіг: ми потрапили до порядку денного університетської Вченої ради на одне й те ж засідання. Таємне голосування Анастасія Іванівна і я пройшли успішно. Щиро привітали один одного з продовженням роботи в університеті – на нову навчально-наукову п'ятирічку.

Та на тому наш спільний день не закінчився. Разом з головою профбюро Інституту журналістики І. І. Гутирею та професором О. Д. Пономаревим ми поїхали додому до ветеранки війни і кафедри мови та стилістики Марії Устимівни Каранської. Вийшовши з тролейбуса на Печерській площі, ми швидко знайшли потрібний нам будинок і квартиру. Марія Устимівна була недужа. Війна, праця медсестри у військовому шпиталі з важкопораненими, роки навчання, викладання української мови на нашому факультеті (вона була вимогливою до студентів!) – все це під час зустрічі вилилося у цікаві оповіді талановитої жінки. Та й ми ж прийшли з гостинцями... Вдома у ветеранки я побачив нову для себе Анастасію Мамалігу – уважну, щирю, життєрадісну. Подумав: саме їй опікуватись ветеранами нашого Інституту!..

* * *

Професор А. І. Мамаліга – патріот кафедри мови та стилістики, де вона працює. Кафедра організовує й успішно проводить всеукраїнські та міжнародні науково-практичні конференції з актуальних питань української мови, стилістики та редагування. На одній із таких конференцій Анастасія Іванівна головувала. Я прийшов до зали,

де мала розпочатися конференція, раніше, коли ще жодного учасника не було. Піднявся на трибуну, перевірів освітлення пюпітра для тексту, роботу мікрофона. Став чекати на вступне слово голови. Та, мабуть, професор А. І. Мамалига зовсім про мене забула. Доки всі студенти та аспіранти з її кафедри не виступили. Вона й доцентам та професорам слова для доповідей та повідомлень не надавала. Тож хвилювався навіть такий авторитет у питаннях української мови та стилістики, як професор Олександр Данилович Пономарів. Я ж одержав право на виступ лише о першій годині – останнім перед перервою. Зрозуміло, що встиг перенервувати і говорив серед деякого шуму натовленої зали.

Та Анастасія Іванівна оригінально вибачилась: включила мою доповідь до кафедральної колективної монографії і незабаром подарувала мені ту солідну книгу. І я не «кохав» своєї образи. Головне, що тоді виступили всі аспіранти, всі, віддані філологічній науці студенти. Дорогу творчій молоді!

* * *

Та самій Анастасії Іванівні життя приносило в дім не тільки радощі. Горе надовго оселилося в її серці після смерті чоловіка. Бойовий офіцер, підполковник, він залишив по собі добру пам'ять у серцях тих, хто його знав і любив. Анастасія Іванівна спорудила достойний пам'ятник на могилі свого чоловіка, прикрашає його живими українськими квітами весни, літа, осені.

* * *

Нам з Анастасією Іванівною ще кілька разів доводилось дбати про продовження роботи в університеті. Разом готувати документи, носити їх до навчальної частини університету, хвилюватися, чи продовжать нам роботу хоча б на рік (за наказом) ректора В. В. Скопенка, який безпідставно звільнив з роботи чимало доцентів і професорів. Та пророчо писав поет М. Ю. Лермонтов у вірші «На смерть поета» про неминучий «Божий суд». Трудовий колектив Київського національного університету імені Тараса Шевченка переважно більшістю голосів обрав нового ректора – відомого філософа, академіка Леоніда Васильовича Губерського.

Нині в університеті проводиться людяна кадрова політика. Уважно ставляться до ветеранів. Громадянським провідником цієї політики в Інституті журналістики є професор Анастасія Іванівна Мама-

лига. Кожен ветеран, кожен викладач, працівник старшого віку – в полі зору її турбот, уваги, людського співчуття. Кожен знає, що його ювілей буде відзначено, що ветерани будуть обов’язково запрошені у святá на дружню розмову, а ветерани і діти війни разом з ветеранами всіх факультетів та інститутів у переддень свята Перемоги будуть гідно пошановані ректором і радою ветеранів у старовинному червоному корпусі національного університету.

То ж і ми бажаємо видатному вченому-філологу і громадському діячеві, професорові Анастасії Іванівні Мамалізі нових наукових здобутків, монографій і навчальних посібників, підручників і статей, бажаємо здоров’я, багато років життя і творчості!

Ю. Ф. Ярмиш,

проф. кафедри періодичної преси.

* * *

Олександр МЕЛЕЩЕНКО

ЩЕДРИЙ ЗАСІВ АНАСТАСІЇ МАМАЛИГИ

Є люди, які від народження мають талант, пов’язаний із майбутнім фахом. Недаремно кажуть про талант дипломатичний, фінансовий, військовий, спортивний тощо. Але трапляється й так, що обрана професія не може бути підкріплена відповідними здібностями. У такому разі все залежить від самої людини: або вперта робота над собою, або – зміна фаху. І завжди у будь-якому трудовому колективі щасливим надбанням стають люди, які поєднали у своїй особі природний талант із постійним самовдосконаленням. І саме такою людиною є Анастасія Іванівна Мамалига.

Як професіонал, А. І. Мамалига має скарб, від якого не відмовилися б усі люди, котрі цікавляться словом і стилем, – талант лінгвістичний. Як наставник молоді, А. І. Мамалига має ще більш цінний скарб – талант педагогічний. Якщо поррахувати всі студентські випуски, що втричі збільшились із запровадженням бакалаврату та магістратури, то вийде приголомшлива цифра – 60! Це означає приблизно 6 тисяч дипломованих журналістів, котрі працюють у національному інформаційному просторі, та які пройшли сувору школу професорки А. І. Мамалиги.

При цьому більша половина з названої журналістської армії навіть не підозрює, що до розпаду СРСР Анастасія Іванівна викладала не українську, а російську мову. І насмілюся завірити читачів цих рядків як колишній студент А. І. Мамалиги, що майбутні журналісти 1970-х – 1980-х років відмінно знали обидві мови – і це при тому, що тодішні російськомовні видання можна було перерахувати по пальцях. Сьогодні ж російську мову не вивчають, хоча саме вона заповонила український ефір і площу видань. От випускники журфаків і намагаються – більше інтуїтивно, ніж фахово – вправлятися з текстами російською мовою, роблячи при цьому неймовірну кількість лексичних, семантичних, фразеологічних, орфоепічних і стилістичних помилок за відсутності належного вишколу Анастасії Іванівни Мамалиги.

Людська приязнь передбачає радіти проявам таланту з боку іншої людини, особливо якщо йдеться про студентів. Анастасія Іванівна завжди щиро раділа, коли студенти виявляли свої лінгвістичні здібності. Автор пам'ятає такі прояви під час виконання непростих практичних завдань, розроблених досвідченим методистом А. І. Мамалигою, не кажучи вже про високий теоретичний рівень її лекційних занять.

Багато заслуг має Анастасія Іванівна на науковій ниві. Блискучий захист докторської дисертації, активна участь у численних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, здобуття вченого звання професорки принесли Анастасії Іванівні Мамалізі незаперечний авторитет і повагу в науковому середовищі. Її монографії, підручники, посібники, наукові статті завжди позначені «печаткою вищої якості».

Не менш плідно працює А. І. Мамалига, готуючи нове покоління науковців. Усі її аспіранти та здобувачі, котрі виходили на публічний захист, робили це гідно, на високому науковому рівні, що не могло не викликати гордість за належність до київської школи журналістики та масової комунікації. Під час будь-якої наукової атестації саме Анастасія Іванівна найбільш активно користується своїм правом на доброзичливе, але разом з тим вимогливе та справедливе слово стосовно доробку того чи іншого дослідника журналістики.

У 2011 році виповниться сорок років, як А. І. Мамалига незмінно працює на одній кафедрі, що вже є своєрідним рекордом, враховуючи зміни інтересів науковців і потреб закладу в зв'язку зі стрімкими змінами в суспільному прогресі. З того часу вона та її колеги пережили

чотири «реформи» назв, поки не зупинилися на сьогоднішній, що звучить просто і без екстравагантності: «кафедра мови та стилістики».

Хоча, звісно, справа не в назві кафедри, а в щедрому засіві професорки Мамалиги, яка зацікавлено передає студентам свій багатющий науковий, педагогічний, методичний і редакторський досвід уже більш як третину століття. Майбутні журналісти знають її як досвідченого педагога, методиста, лектора. Ті, хто прослухав лекції А. І. Мамалиги з мовних питань, назавжди стали вправними журналістами та й просто грамотними людьми. Як ніхто інший, вона багато уваги приділяє роботі зі студентами. Зокрема, всім відомі збірники для викладачів щодо організації самостійної роботи студентів, підготовлені за редакцією А. І. Мамалиги.

Щедрий засів передбачає й щедрі ужинки. Університетська діяльність А. І. Мамалиги відзначена орденом «За заслуги», медалями «На честь 1500-річчя Києва» та «Ветеран праці», Почесною грамотою Міністерства освіти України та Почесними грамотами Університету. Багаторічна праця в Шевченковому університеті, сорок років роботи на одній кафедрі, майже чверть століття діяльності у професорському званні... Вірю, що колектив Інституту журналістики відсвяткує ще не один ювілей вельмишановної Анастасії Іванівни Мамалиги.

О. К. Мелещенко, проф.,
завідувач кафедри міжнародної журналістики,
студент ювілярки у 1978–1983 роках.

* * *

Катерина СЕРАЖИМ

СТІЛЬКИ БАГАТО В ОДНІЙ ЖІНЦІ!

Спогад. 1974 рік. Жовтий корпус університету Шевченка. Я, студентка філологічного факультету... На першому поверсі (тоді там був факультет журналістики) часто зустрічаю красиву, з повільною ходою молоду жінку. Спокійну, врівноважену, поважну. При зустрічі з нею я ніби ненароком зупинялась і завжди виникало одне й теж запитання: «Який предмет може викладати ця жінка?!». Спливли роки, і хто б міг подумати, що згодом доля зведе нас...

1995 рік. Пройшли роки, і доля знову повернула мене до Києва, до рідної альма-матер. Думалось, знайду роботу на рідному факуль-

теті. Не вдалося. У п'ятницю, 28 серпня, на Велике свято Успіння Пресвятої Богородиці пошуки роботи привели мене до кафедри мови та стилістики Інституту журналістики – вже інституту, а не факультету. Переступивши поріг кафедри, побачила шляхетну, усмінену жінку. Я впізнала в ній ту молоду красиву викладачку, на яку звернула увагу ще у студентські роки.

Анастасія Іванівна Мамалига зустріла мене так, ніби ми зналися багато років. Десь і страх подівся. Запропонувала почитати на другому курсі лекції з української мови, на що я відповіла: «Та я ще ж не зарахована на роботу». Анастасія Іванівна відповіла: «У Вас все буде добре!». А я була на сьомому небі від щастя.

Віра і надія багатьох. Постало питання серйозно розпочати наукове дослідження. Особливо цікавили проблеми тексту і дискурсу. І тут Анастасія Іванівна з її материнським теплим словом, з її безкорисливою підтримкою, що ніколи не забудуться, відіграла вирішальну роль у виборі теми дослідження. У пригоді стали її наукові розвідки із синтаксису й текстознавства: «Структура газетного тексту» (1983), «Аналіз структури публіцистичного тексту» (1992), «Нариси про текст» (1998), «Перша текстознавча нарада» (2000), «Сучасний інформаційний дискурс і лінгвокомунікативні проблеми вивчення публіцистичного тексту» (2000).

Пригадую, як раділа Анастасія Іванівна, готуючись до першої текстознавчої наради в Інституті журналістики, на якій вона попросила виступити мене зі спостереженнями про текст і дискурс. Мені ж вона дала віру й надію, що варто досліджувати саме цю наукову проблему. Думаю, не лише я отримала таку підтримку, бо ж Анастасія Іванівна має рідкісний дар зрозуміти й підтримати людину вчасно. Як наставник, прочитавши мою дисертаційну роботу, вона всіляко сприяла мені. Вносячи правки, даючи рекомендації, Анастасія Іванівна водночас намагалася зберегти те зерно, що посіяв автор. А це і є найбільший дар педагога.

Конференції з української мови. До конференцій з української мови Анастасія Іванівна готується завжди як до великого свята. Кожну статтю учасників конференції перечитує. Як мати дітей, так вона плекає кожну публікацію, при цьому демонструючи наукову допитливість і толерантність. Анастасія Іванівна редагує, вболіває за кожне слово, продумує все до найменших дрібниць. Професор Мамалига серйозно переймається питаннями мовної політики в Украй-

ні. Проблемам мови присвячені, зокрема, такі праці А. Мамалиги: «Мовні аспекти дослідження журналістських творів» (1996), «Словники сучасної мовної практики» (1996), «Українська мова на порозі третього тисячоліття» (1997), «Вивчення мовної природи коментування в інформаційному тексті» (1999), «Українська мова у вищій школі» (1999).

Конференції проходять цікаво, а відкриваємо ми їх (за дорученням і настановою саме Анастасії Іванівни Мамалиги) віночком українських пісень і поезій.

Педагог від Бога. Мені довелося працювати разом з Анастасією Іванівною над програмою «Методика викладання у вищій школі» для магістрів. Вразив її досвід, доречні пропозиції, зауваження – і все це тихо, спокійно, виважено, без надмірної афектації. Виявляється, можна ділитися своїм досвідом і подавати це так, ніби це досвід твій. Я відвідала лекції Анастасії Іванівни для магістрів (ненароком тихо зайшла і сіла між студентами та вчилася, як потрібно тримати аудиторію). І мені пригадалась розповідь однієї актриси, яка сорок років віддала сцені. На запитання, що є найважливішим у роботі актора, вона відповіла: «головне – витримати паузу». Це я можу сказати і про манеру викладання Анастасії Іванівни Мамалиги – переконливо, аргументовано й виважено, не поспішаючи. Пригадуються слова Ліни Костенко: «Це досвід, витримка і гарт». І думаєш, що вона завжди була такою, оця шляхетна Анастасія Іванівна Мамалига.

Голова ради ветеранів. Анастасія Іванівна Мамалига є головою Ради ветеранів Інституту журналістики. Піклується про кожного ветерана, ретельно підбирає репертуар до кожного свята. Уболіває за здоров'я, просить матеріальної допомоги кожному ветеранові. Вечорами, коли стихне студентський гамір, сідає за газету, присвячену Дню перемоги у Великій Вітчизняній війні. Не поспішає додому. Інколи я дивуюсь її витримці, силі, бажанню обов'язково щось добре і світле зробити для ветеранів війни та праці. А головне, щоб ніхто не був забутий.

Анастасія Іванівна вимоглива й прискіплива до себе й до нас – членів профспілки. Головна теза: людина повинна бути почутою, не забутою.

Сьогодні Анастасія Іванівна відзначає ювілей. І хочеться цій красивій, сповненій життєвої снаги жінці сказати: здоров'я Вам, на-

тхнення і добра, щоб Ви довго могли працювати на благо нашої рідної землі, у якої таке прекрасне ім'я – Україна.

К. С. Серажим,
д. філол. наук, проф.,
голова профбюро Інституту журналістики

* * *

Наталя СИДОРЕНКО

**АНАСТАСІЇ МАМАЛИЗИ –
ВЧИТЕЛЮ, НАСТАВНИКУ,
ПЕДАГОГУ, НАУКОВЦЮ**

Мистецтво бути Людиною:
Ажурно й делікатно
Миттєвості життя снувати,
Академічно мислити,
Любити й відчувати,
Йти меті назустріч –
Граціозно-віртуозно,
Автентично й естетично,

Аристократично,
Натурально,
Альтруїстично,
Стильно,
Талановито,
Адекватно,
Стримано й шляхетно,
Індивідуально творчо,
Яскраво науково.

Вам удається багато: готуватися до лекцій (серйозно й відповідально), виступати на конференціях і нарадах (змістовно й виважено), перечитувати кандидатські й докторські дисертації (помічаючи наукові неузгодження і фальш), писати статті, доповіді, посібники, монографії (вдумливо, натхненно, бездоганно), спілкуватися з колега-

ми й учнями, зацікавлюючи їх неквапними, філософськи мудрими і щирими знаннями-спостереженнями ...

Тож нехай невичерпним лишається джерело життя, що допомагає Вам бути передусім Людиною – приязною, доброю, привітною, порядною, таємничою.

Н. М. Сидоренко, проф.,
завідувачка кафедри історії журналістики

* * *

Юрій ЄЛИСОВЕНКО

ЛЮДИНА, ЩО ЗАКОХАНА В МОВУ...

Люди, закохані у свою професію, завжди викликають у нас особливе ставлення, позитивні емоції та найкращі почуття. Здається, до них і їхньої діяльності неможливо залишатися байдужим, адже вони пломеніють не від своєї ролі й значущості, а від справи, якій присвятили своє життя. До когорти саме таких людей належить і Анастасія Іванівна Мамалига – доктор філологічних наук, професор, голова ради ветеранів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Її ім'я широко знане серед фахівців-лінгвістів, журналістів, сучасного студентства. Щодо її праць із лексикографії, фразеології, семасіології, синтаксису, текстознавства, то вони відомі науковцям, педагогам-практикам, працівникам засобів масової інформації як у нас в Україні, так і поза її межами.

Анастасія Іванівна має безсумнівний авторитет у нашої молоді. Певен, студенти Інституту журналістики завжди захоплюються змістовними лекціями свого улюбленого вчителя Анастасії Іванівни. Її педагогічний талант, хист переконливого мовця, професійна майстерність не залишають байдужими ані студентів, ані аспірантів, ані колег.

Не менше позитивних емоцій і вражень у широкого загалу викликають її радійні та телевізійні виступи про культуру мовлення, особливості усного й друкованого слова тощо. Як на мене, все це зумовлено її особливим ставленням до мови, до своєї педагогічної діяльності на ниві підготовки журналістських кадрів. Адже царину

публіцистики вона обрала давно, тому без вагання визначила тему своєї докторської дисертації – «Структура публіцистичного тексту». З того часу все життя професора А. І. Мамалиги присвячене вихованню професійно спроможних і вправних фахівців українських мас-медіа.

За покликом душі пані Анастасія завжди була і залишається людиною, закоханою в мову, хоча коло її інтересів ще з юних років було надзвичайно широким і багатограним, відкритим до всього нового. Її, крім мови, вабили і література, і журналістика, і мистецтво, і навіть... точні науки! Тому не дивно, що не лише школу, а й університет свого часу вона закінчила з відзнаками – золотою медаллю та червоним дипломом.

Восени 1970 року після успішного захисту кандидатської дисертації Анастасія Іванівна прийшла працювати на факультет журналістики. З того часу її наукові, методичні уподобання щільно пов'язуються із журналістикознавством. І для себе, і для своїх вихованців вона відкривала манливий світ наукових, гуманістичних і громадянських можливостей цієї суспільно вагомої професії. Багато хто з тогочасних її учнів досяг помітних успіхів у науковій сфері. А починалися вони в гуртках шанувальників української мови, на семінарах і конференціях, у творчих практикумах і майстернях під орудою А. І. Мамалиги. Ця складна і копітка робота сформувала у неї особливе, надзвичайно відповідальне ставлення до її організації. І хоча побутує думка, що незамінних людей немає, я переконаний, що це не так, принаймні, щодо пані Анастасії. На цьому поприщі вона справді є неперевершеною, невтомною, незмінною, а отже і незамінною.

Ось уже близько двох десятиліть Анастасія Іванівна докладає зусиль до організації спочатку інститутської, колись міжвузівської, потім всеукраїнської, а згодом уже й міжнародної науково-практичної конференції з питань розвитку, функціонування української мови та мовної політики в Україні. Тепер щороку, навесні, українська громада має справжнє свято рідної мови і мистецтва, що проходить на єдиному подихові в атмосфері вираженості і принциповості, урочистості і діловитості, доброзичливості і толерантності. Це справді велелюдне зібрання людей, небайдужих до долі української мови, де поряд із відомими мовознавцями, науковцями, педагогами беруть участь аспіранти, студенти різних спеціальностей,

учителі шкіл, ліцеїв та курсанти вищих військових закладів освіти. Традиційна щорічна мовна конференція, яку впродовж багатьох років плекає А. І. Мамалига, засвідчила своє високе наукове, педагогічне і суспільно-політичне значення.

Організація таких конче потрібних унікальних наукових заходів, як конференції з приводу становища, а отже і стану української мови та мовної політики в Україні відбувалася в активній співдружності Анастасії Іванівни з людьми, для котрих ця проблема стала джерелом справжнього духовного натхнення. Це, насамперед, О. М. Пазяк, І. П. Юшук, М. В. Гуць та ще порадики, однодумці – К. С. Серажим, Н. П. Шумарова, Л. М. Хоменко, Л. Ю. Шевченко, І. М. Забіяка, Н. Ф. Непийвода, Г. П. Семилітка, О. В. Проценко, Д. В. Данильчук, М. П. Бабак, О. В. Гресько.

На своєму життєвому шляху пані Анастасія зустріла чимало щирих, доброзичливих, широко знаних у наукових колах, компетентних метрів. Дарунком долі вона вважає чудові доленосні зустрічі й творчу співпрацю з Д. М. Прилюком, А. П. Коваль, М. А. Жовтобрюхом, М. М. Пилинським, Н. І. Тоцькою, М. М. Кожиною, М. О. Карпенко, О. Д. Пономаревом, А. З. Москаленком, В. В. Різуном, О. А. Сербенською, І. П. Ющуком, Н. П. Шумаровою, М. В. Гуцем та ін. Вона з захопленням говорить про їхню високу фахову обізнаність, відданість ідеалам служіння науці, національній ідеї, про їхні людські чесноти.

Науковий доробок професора А. І. Мамалиги становить більше півтори сотні праць, серед яких 3 монографії, розділи у 4-х підручниках з української мови, багато наукових статей, навчально-методичної літератури: програми, методичні рекомендації, навчальні словники, тести тощо.

Поміж інших ґрунтовних праць є у кожного науковця якась одна, що особливо близька серцю, найбільш вдала, найуспішніша. Вона, звичайно, відображає і вподобання, і нахили, і світобачення автора. У процесі спілкування з пані Анастасією та глибшого ознайомлення з її науковими творами у мене склалося враження, що колективна монографія В. В. Різуна, А. І. Мамалиги, М. Д. Феллера «Нариси про текст» є для неї саме такою працею.

Цей об'ємний науковий фоліант є справді визначним, адже кожен із його авторів підготував свій оригінальний нарис про текст, виклав своє бачення певних аспектів текстознавства. Ось тому і вдалося авторам «Нарисів» уникнути звичних шаблонів, одноманіт-

ності, дублювання. Вони глибоко і всебічно розглянули важливі питання теорії тексту, його синтаксису та моделі комунікативних актів у тексті, чим зробили вагомий внесок у розвиток порівняно молодого галузі філології – текстознавства. Це актуальне ґрунтовне дослідження, в якому розкриваються загальні уявлення про текст як продукт авторської творчості, предмет читацького сприймання і розуміння, засіб впливу, як відносно самостійну інформаційну систему. Конструкції, що продукуються мовцем на вищих рівнях тексту, є не просто сумою одиниць нижчих рівнів, а комунікативно зумовленим їх поєднанням, у якому кожен компонент виконує свою спеціальну роль, важливу для досягнення ефективності спілкування. Варто зазначити, що ця наукова праця цілком відповідає суспільним потребам розкриття глибинних аспектів людського мовлення як основи всіх комунікативних процесів. Отже, думаю, «Нариси про текст» відчутно збагатили скарбницю вітчизняного текстознавства. Напевно, настав час подбати про нове видання цієї ґрунтовної і так потрібної сьогодні книжки.

Захоплення Анастасії Іванівни навчально-методичною роботою відчувається практично в кожній її праці. Про це красномовно свідчать як висновки та рекомендації у теоретичних роботах, так і методична довершеність підручників, створених за її участі.

Для мене, представника педагогічної галузі, особливо близькими є міркування проф. А. І. Мамалиги щодо зв'язку теоретичних надбань із конкретною вишівською практикою. Зокрема, читаємо: «Увага до науково обґрунтованого формування мовленнєвої змістовності, виразності, до тактики виявлення авторської позиції – та грань роботи над текстом, яка безпосередньо пов'язана з виробленням усвідомленого, впевненого володіння словом. Оскільки в підручниках і посібниках розгляд текстової структури має формально-граматичний характер, їхні матеріали необхідно доповнити описом власне комунікативної сутності творення тексту, треба приділити більше уваги аналізу логіко-комунікативної значущості синтаксичних одиниць, їхньому функціонуванню в тексті...

Поглиблення технологічної оснащеності викладання, вивчення мови, зокрема навичок побудови тексту, передусім, залежить від ступеня активного практичного освоєння нагромадженого теоретичного матеріалу, нових досконаліших знань, що відкриваються з йо-

го допомоогою»¹.

Саме такий підхід до конструкцій зв'язного мовлення втілила А. І. Мамалига в розділах підручників, створених колективом кафедри мови та стилістики. В одному з них автор слушно наголошує: «Сприйняття мовного твору починається зі сприйняття семантико-синтаксичних одиниць, які в процесі ознайомлення, роботи з текстом групуються в свідомості читача в уже власне комунікативні одиниці... Уміння правильно відтворити думку не менш важливе, ніж уміння правильно добирати окремі слова чи звороти. Розкривається мова в усій повноті, стає гострішою, переконливішою саме в текстових сполученнях... Їх доцільне використання робить повідомлення змістовним, доказовим, переконливим»².

Мені поталанило бути співавтором А. І. Мамалиги в кількох спільних статтях, програмах та ґрунтовній праці – навчально-методичному посібнику з грифом МОН України «Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу», що вийшов у світ навесні 2007-го року.

Портрет цієї шанованої людини був би неповним без опису її особистісних рис, граней характеру, без розкриття сутності її взаємин з людьми. Зазначу передусім, що пані Анастасія, ця чарівна, вродлива й інтелігентна жінка, належить до когорти доброчесних людей, котрі щиро радіють успіхам своїх колег, завжди виявляють ґречність та з повагою ставляться до аспірантів і студентів. У кожному з них вона бачить яскраву неповторну індивідуальність. Професор А. І. Мамалига вважає своїм обов'язком допомагати всім тим, хто прагне професійного зростання і самовдосконалення. У пробудженні молодих талантів і плеканні їх вона вбачає своє життєве покликання. Варто пригадати, як після проведення чергової конференції частину студентських доповідей було прийнято до друку в наукових збірниках саме за наполягання Анастасії Іванівни. Але й решта матеріалів молодих дослідників – студентів Інституту журналістики та інших навчальних закладів – не лишилися поза увагою. Професор А. І. Мамалига і доцент О. М. Пазяк власноручно тоді зробили розгорнутий огляд тих студентських праць, котрі з якихось

---

¹ Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: Редакційно-видавничий центр «Київський університет», 1998. – С. 215.

² Сучасна українська мова: Підручник / За ред. О. Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001. – С. 390.

причин не були опубліковані окремо. Вони поставилися до цього з повною громадянською відповідальністю та науковою сумлінністю, вдаючись до глибокого аналізу і слушних рекомендацій.

Така позиція пані Анастасії дуже помітна в її ставленні до наукового опонування на різних етапах становлення і утвердження того чи іншого дисертанта. Крім того, що наш опонент висловлює, безперечно, вимогливі, безкомпромісні зауваження, але ще й уважає своїм обов'язком по-дружньому підказати, допомогти, вивести з глухого кута, визначити найважливіші аспекти наукового дослідження тощо.

Професор А. І. Мамалига веде активну наукову, педагогічну і громадську діяльність. Запорукою її успіхів є високий професіоналізм, вимогливість до себе, надзвичайна скромність, інтелігентність, чуйність. І хоча вже зроблено багато, підсумки підводити ще рано та й зараз на це немає часу. Триває копітка, насажена робота над новими випусками збірників «Мова. Суспільство. Журналістика», присвячених актуальним питанням розвитку медіалінгвістики, над новим навчальним посібником з української мови, педагогічною підготовкою майбутніх магістрів, вистачає наукових задумів і планів на майбутнє. Тож від усього серця зичу Вам, вельмишановна колего, міцного здоров'я, доброго настрою, творчої сили й натхнення для їх здійснення. Хай Вам щастить!

*Ю. П. Єлісovenко, доц.
кафедри радіо і телебачення*

* * *

Віталій СВЯТОВЕЦЬ

**ПОМІТНА СЕРЕД НАЙПОМІТНІШИХ
(Штрихи до образу
професора А. І. Мамалиги)**

*Була вона гарна від брівок до ніг,
А свіжа, як перші квіти.*

Й.-В. Гете

Пам'ятаю Анастасію Іванівну з віддаленого за часом філологічного факультету Шевченкового університету 70-х років. Коротко стрижене шатенисте густе волосся обрамлювало її округле лице з

привабливим поглядом карих очей. Одягнена без надмірної данини тогочасній моді, завжди обачно, з бажанням не виділятися, але зі смаком. На факультетських зібраннях часто сиділа праворуч від президії за першою лавою (через тісняву збори викладачів у жовтому корпусі проводилися в студентській аудиторії). Мовляв, аби все добре проглядалося і чулося. Та й до того ж ми, ніби, не ликом шиті, не пасемо задніх і нікому не поступаємося... Трималася без молодечого апломбу, просто, з усіма доброзичливо і часом з приємною загадковою усмішкою.

Коли на факультеті журналістики почали організовуватися кафедри української мови і літератури, красномовний, логічно переконливий та доволі амбітний декан факультету професор Д. М. Прилюк «переманив» під своє крило професора А. П. Коваль і на той час доцента А. І. Мамалигу. Не знаю, що він тоді говорив, які золоті гори і молочні береги обіцяв, але факт лишається цілком доконаним. Перейшли до журналістів і викладач-легенда доцент М. Д. Хмелюк (усі студенти щоразу вставали, як у театрі після виступу всесвітньо-відомого співака, й аплодували, дякуючи за незрівнянно блискуче прочитану лекцію), а також професор І. Р. Семенчук, тоді ще доцент А. Г. Погрібний та багато інших іменитих і перспективних викладачів. Так заповітна мрія професора Д. М. Прилюка створити конкурентноздатний факультет журналістики не інакше, як із щонайкращими викладачами, кожен з яких тільки «станет говорить, словно реченька журчит» (вислів О. Пушкіна), поступово почала наповнюватися очікуваним якісним змістом.

Спочатку А. І. Мамалига читала на факультеті практичну стилістику, а з приходом неперевершеного мовознавця-стиліста професора А. П. Коваль – курс сучасної російської мови, що належала до профільних дисциплін і їй на той час приділялася виняткова увага як мові міжнаціонального спілкування. Хоч заради об'єктивності слід сказати, що на перервах, на зборах молода викладачка часто розмовляла по-українському.

Після зміни суспільно-політичних «декорацій» в СРСР на початку останнього десятиріччя XX ст., коли Україна стала незалежною державою, питома вага російської мови в навчальних планах помітно зменшилась. Тоді професор А. І. Мамалига стала викладати українську мову.

Навчаючись в університеті, вона отримала дуже гарну філологічну, славістичну підготовку (крім української, російської, вивчала ще

й чеську мову), до речі, вчилася ще три роки на факультеті романогерманських мов, але, склавши англійську в аспірантурі, до якої була зарахована лише на два роки, всю увагу приділила написанню кандидатської дисертації. А взагалі закінчила українську київську школу ім. Лесі Українки із золотою медаллю, виховувалася в українськомовній родині. І ось уже 20 років віддає своє наукове, педагогічне сумління українській медіалінгвістиці.

Спокійна, поміркована, врівноважена, Анастасія Іванівна на той час не прагнула до важливих громадських доручень. Намагалася бути зовні непомітною, ніколи не поривалася до факультетської трибуни, де часом повинь різноманітних навчально-виховних проблем вихлюпувалася за межі берегів. Очевидно вважала, що й без неї все обійдеться. Одним словом, через скромність, що, траплялось, говорячи по-новомодному, інколи зашкалювала, намагалася бути непомітною, ніби в неї існував девіз: не виділяйся! Хоч об'єктивні дані вказували на протилежну думку, зокрема на її не до кінця виявлені й не реалізовані потенційні можливості. Але одного громадського доручення їй не вдалося уникнути – очолила науково-методичну раду факультету. На цьому нелегкому «майданчику» професор А. Мамалига виявила справді неординарні наукові та організаційні здібності. Адже підібравши солідний актив ради, вона намагалася позитивно вплинути на поліпшення методики викладання профільних предметів на факультеті. Їй вдалося добитися видання спеціальних збірників, де викладачі факультету отримали своєрідну трибуну, з якої ділилися своїм педагогічним досвідом, набутками в кращому, науково-обґрунтованому виборі та донесенні до уваги студентів основ навчальних дисциплін та зв'язків із їхньою виробничою, творчою практикою. На цьому «витку» відповідальної громадської праці вдалося домогтись підтримки голови профбюро доцента І. І. Гутирі, декана факультету проф. А. З. Москаленка, заступника декана доцента В. Я. Миронченка.

На засіданні методичної ради обговорювалися актуальні проблеми методики викладання у вищій школі. У першооснову лекції та практичних, семінарських занять виносилися інноваційні технології, повсякчасний зв'язок з найновішими, передовими досягненнями сучасної журналістської світової науки, особливості проблемності, методи і прийоми в умінні педагога зацікавити як усім предметом, так і окремими його розділами, темами аудиторію тощо. Добре про-

думана, цілеспрямована система діяльності Науково-методичної ради на факультеті журналістики значно поживила важливу ділянку роботи викладачів, яку окремі з них раніше явно недооцінювали.

Особливо помітних успіхів професор А. І. Мамалига добилася в навчально-виховній роботі. Її лекції, як правило, відзначаються науковою наснаженістю ретельно підбраного і систематизованого матеріалу, чіткістю, дохідливістю, цікавістю та своєрідністю викладу, а також добре виваженими виховними аспектами. Їй вдавалося наводити змістовні, повчальні приклади не лише з українського фольклору, художньої літератури, але й із сучасних ЗМІ, зокрема газет, радіо і телепередач. Усе це, взяте в комплексі, певною мірою підсилювало і поживляло науковий рівень, тісно пов'язуючи його з практикою майбутньої творчої праці студентів. А ще важливо й те, що майже на кожній лекції чи практичному занятті Анастасія Іванівна наводила міркування відомих учених-лінгвістів, письменників, діячів культури про мову, її незамінне місце і значення в житті кожної людини, а надто для журналістів, їхньої нелегкої, але важливої суспільнокорисної праці. Запаси подібних повчальних, часом, рідкісних, маловідомих висловлювань, здавалось, у викладача були невичерпними – «лантух» і ще трохи. І три-чотири хвилини, витрачені на такий запис, перетворювались у потужний виховний засіб, що повсякчас концентрував увагу і повагу до рідної мови, що, за висловом Панаса Мирного, належить до «найбільшого і найдорожчого добра в кожного народу», до «живої схованки людського духу, його багатой скарбниці, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування». Викладач найперше добирала саме ті висловлювання, які виховували справжнє поцінування і любов до своєї мови. Так, вона запропонувала кожному студентові обов'язково записати в конспект слова І. Срезневського про українську мову. «Сила людей має переконання, – диктувала професор, – що ця мова навряд чи вважить богемській щодо рясноти слів і висловів, польській щодо барвистості, сербській щодо приємності, що це мова, яка навіть у вигляді необробленому може стати нарівні з мовами обробленими гнучкістю і багатством синтаксичним, мова поетична, музична, мальовнича».

Одного разу після того, як Анастасія Іванівна наголосила про необхідність цього запису, студент сказав, що йому вже давно відома така цитата.

– Це, звичайно, робить вам честь, – відповіла професор. – Але за

будь-яких обставин ми все-таки занотуємо чудовий вислів знаменитого вченого. Він, я глибоко переконана, сподобається кожному.

Після запису речення в конспекти професор мовила:

– Тепер нам лишилось зробити блиц-розминку на синтаксичний розбір запису. І запросимо ми до цього студента, що вже був раніше з ним знайомий.

– А я не встиг, Анастасіє Іванівно, занотувати цей вислів, – усміхається студент.

– У такому разі позичте конспект у свого сусіда і почнемо, – радить викладач.

Показово, що деякі подібні висловлювання професор наводила з пам'яті.

Анастасія Іванівна має широкий спектр педагогічного впливу на студентів. Так, у своїй практичній діяльності вона нерідко використовує індивідуальний підхід у спілкуванні з ними. Як слабким, відстаючим студентам, так і сильним вона окремо рекомендує ознайомитися з додатковою літературою, трапляється, й з позапрограмною, надає також окремі теми для опрацювання. Інколи проводить корисні короткі бесіди, які спонукають вихованців до нових досягнень лінгвістичної науки.

Анастасія Іванівна приділяє повсякчас увагу і «практичній орфоepії» – чіткості, виразності мовлення студентів-журналістів, намагаючись ліквідувати прогалини, не подолані в середній школі. На заняттях за потреби вона делікатно втручається у відповідь вихованців і вимагає повторити якесь слово, фразу, але лише так, аби вона прозвучала в повній відповідності до чинних норм і правил.

– Зверніть увагу, – сказала вона, – що є солісти оперні і камерні співаки. В одних кожне слово подається мовби на тарілочці. І ти швидко уловлюєш його зміст. А інші – не приділяють достатньо уваги ясності, яскравості проспіваного вислову, тому нерідко доводиться замислюватись і вгадувати окремі вислови. Звичайно, мовлення – це не спів, але до нього слід підходити так само відповідально. Отже, важливо звертати увагу на правильну вимову кожного слова, його повнокровну звучність і дохідливість.

Я дуже люблю пісні у виконанні учениці легендарної Євгенії Мірошниченко співачки Валентини Степової, яка, на мою думку, не лише наділена природою чудовим, неповторним голосом, а й може бути еталоном виразності співаного слова. Вона небезпідставно тве-

рдить, що існує магія звука, про яку треба повсякчас пам'ятати й користуватись нею у нелегкому впливі на аудиторію. На одній з лекцій професор А. І. Мамалига якось сказала студентам:

– Ви повинні не тільки пишатися, що навчаєтесь в Шевченковому університеті, але й відповідати своєю підготовкою його статусу – одного з найпрестижніших, найвідоміших ВНЗ Європи. Важливо, аби на вашій діяльності журналіста завжди відсвічувався світлий, променистий і такий дорогий, бажаний та необхідний знак істинного професіоналізму.

Людяність, зарайдужна планка фахових знань, доброзичливість, поміркована вимогливість, неабиякий промовистий рівень культури – ось неповний перелік візій і чеснот професора А. І. Мамалиги, за які її завжди шанують, люблять студенти, колеги. Отакою, коротко кажучи, Анастасія Іванівна в моїй уяві дзеркалиться – як помітна серед найпомітніших у колективі викладачів Інституту журналістики.

В. Ф. Святовець, доц.
Інституту філології

* * *

Тамара СТАРЧЕНКО

У ПРОМЕНЯХ СПРАВЖНЬОГО БЛАГОРОДСТВА

Які приємність і задоволення відчуваєш, говорячи про справді хорошу людину! Про Анастасію Іванівну Мамалигу, нашу славу ювілярку, не тільки говорити – співати хочеться!

Анастасія Іванівна – по-справжньому **Сильна людина**. Мене завжди широко захоплював феномен: м'яка, лагідна вдача у поєднанні з просто – таки крицевою волею. Професор Мамалига, ще будучи зовсім юною студенткою, пізніше – аспіранткою, завжди вміла чітко визначитися щодо мети і засобів її досягнення. Не було вагань у Анастасії Іванівни: понад усе – її величність Наука! Та ще й яка наука – улюблена філологія! Тому й мовник від Бога професор Мамалига, тому й тисячі студентів-журналістів, а також виплекані нею молоді науковці широко вклоняються справжньому наставникові, істинному професіоналові!

Анастасія Іванівна – напрочуд шляхетна людина, чия **ніжна** душа випромінює справжнє благородство і відгукується на чужий біль

і негаразди. Навіть голос цієї прекрасної людини відзначається особливими обертонами й інтонаціями, що, повірте, мають мовби цілющий ефект!

Анастасія Іванівна – **Мудра** людина. Здається, що немає такої наукової і життєвої проблеми, яку б не допомогла вирішити професор Мамалига! І все це вона робить розважливо, розсудливо, спокійно, тому й результат завжди достойний.

Анастасія Іванівна – щаслива людина, бо веде її по світу велика **Любов!** Це любов до тих, хто поряд, любов до рідної мови і всього суцього на рідній землі. Живиться ця любов і нашою повагою, вдячністю, приязню, і щирими покладами особливої сердечності, якими наділила Анастасію Іванівну її рідна ненька (вона завжди у серці, про неї Анастасія Іванівна згадує особливо щемно...). Велика любов до людей породжує й велику делікатність, якусь просто-таки неймовірну чуйність і чутливість (я, наприклад, і увияти не можу, щоб Анастасія Іванівна пройшла повз тих, кому боляче, недобре, прикро).

Мила Анастасіє Іванівно! Ми вдячні Вам за Ваші Силу й Ніжність, Мудрість і Любов! Нам з Вами добре! МИ ЛЮБИМО ВАС!

Т. В. Старченко,

доц. кафедри історії журналістики

* * *

Людмила ШЕВЧЕНКО

СВЯТО НАУКИ ВІД А. І. МАМАЛИГИ

Колись Анастасія Іванівна, як мені чомусь запам'яталося, сказала, що у кожної людини свої пропорції часу, який вона віддає науковій роботі. І ось цілком конкретний час, який навіть можна підрахувати, а саме – 16 років А. І. Мамалига присвятила організації Міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови. Думаю, кожен усвідомлює: щоб конференція жила стільки років, щоб до неї не згасав інтерес і з'являлися все нові й нові її учасники, організатор сам повинен всеохопно бачити актуальність, життєвість мовних проблем, щораз пропонує для обговорення науковій спільноті. Щоправда, Анастасія Іванівна завжди дуже скромно казала – усе робиться на кафедрі і разом з кафедрою (тобто на кафедрі мови та стилістики). І так

«скромно» (це я так кажу з любов'ю, а далі цитую з великою повагою саму Анастасію Іванівну) головними темами конференцій стали: «мовна політика в Україні, особливості функціонування української мови в різних сферах суспільного життя, передусім у засобах масової комунікації, культура сучасного мовлення на тлі розвитку українського суспільства та в контактах з іншими європейськими мовами, розвиток мови й нові інформаційні технології, мова реклами, інтерв'ю тощо». Оте «тощо» найкраще розкрито в передмові А. І. Мамалиги «Слово про конференцію» до збірника «Мова, суспільство, журналістика» 2010 р.

Цей і попередній збірники матеріалів конференцій зробили доступними широкому колу зацікавлених читачів здобутки молодих та іменитих дослідників мови. Однак невгамовна Анастасія Іванівна вже прогнозує, що подальші дослідження можуть стосуватися «ужиткового мовознавства та використання його в професійних галузях, коли на теренах інформаційних технологій, дискурсології, теорій комунікації сама назва «мовознавство» потребуватиме синонімічних трансформацій для іменування нових комплексних знань про суспільну діяльність і творчість».

А все починалося 1994р. знову ж таки зі «скромної» конференції «Українська мова: походження і функціонування». Брили в ній участь два виші – Інститут журналістики та Київський військовий інститут управління та зв'язку.

Заторкну лише один аспект. Оскільки наші конференції завжди збирають як провідних фахівців, так і молодь, для нас у той час було важливим показати перспективи розширення функцій української мови в суспільстві, її державотворчої ролі студентам і гуманітарної сфери, і майбутнім військовим. Адже ставлення до армії, яка тоді починала ставати українською, в Україні було дуже прихильним. У збройних силах запроваджували українську мову: фахівці укладали перші військові словники, в яких пропонувалися команди українською мовою, військові терміни; в навчальний процес були введені дисципліни з українознавства.

Завдяки першому міністрові оборони К. Морозову, захопленню усіх, хто мав задоволення з ним спілкуватися, – все-таки еліта, льотчик, ще й учив українську мову, історію, навіть знав, хто такий Памва Беринда! – ми думали, що такою ж культурною, інтелектуальною може бути й українська армія.

Переконана, що надзвичайно велику справу в цьому сенсі зробила Анастасія Іванівна разом з О. Пазяк і М. Гуцем (який пішов викладати в цей військовий інститут, думаю, також і з патріотичних міркувань), запросивши молодих курсантів виступити з повідомленнями на конференції. Хлопці навіть підготували художні номери і, здається, ще кілька років брали участь у конференції.

Звичайно, за 16 років функціонування конференція значно посоліднішала, набравши статусу міжнародної. До нас на конференцію прагнуть приїхати – послухати й виступити – науковці з різних міст України, Білорусі, Польщі, США – основні ж мовні процеси формуються тепер у ЗМК.

А організаційним здібностям Анастасії Іванівни може багато хто позаздрити: якщо в неї виникла ідея, вона зробить усе, щоб її втілити в життя.

Треба тільки бачити, що починає робитися у нас на кафедрі передодні щорічної конференції та вже після неї, коли йде активна підготовка до друку матеріалів. Один образок. Анастасія Іванівна сидить у куточку за своїм столом, обкладена стосами принесених наукових праць. Сюди несуть свої матеріали студенти, аспіранти, викладачі нашого інституту, інших вишів. Керівники доопрацьовують зі своїми студентами тези виступів. Дмитро Данильчук натхненно працює на комп'ютері. Юрій Петрович Єлісєнко, Іван Михайлович Забіяка разом з Анастасією Іванівною строго концептуально укладають нові збірники наукових праць. Така співдружність у творчій співпраці (аж хочеться сказати: така синергетика – термін з останньої статті Анастасії Іванівни) дає вагомі результати. Перш за все (погляд зсередини), самоорганізувалися й саморозвинулися в процесі творчих пошуків авторські соло і навіть дуети й тріо. Варто тільки перегорнути збірники, щоб побачити, яке натхнення було в цих творчо плідних людей, скільки проблем вони охопили, які ідеї втілили. Одне слово, синергетика!

Також хотілося б відзначити й пошуки в урізноманітненні форм проведення наукових конференцій. Маю на увазі появу круглих столів, зокрема про міську топоніміку, про критерії називання вулиць, уміння журналістів читати тексти міста та висвітлювати ці проблеми в ЗМК. По-моєму, цей круглий стіл – гордість не тільки Анастасії Іванівни. Пишатися, що взяли участь у ньому, можуть усі. А хто не був – може ознайомитися з виступами.

Ще хочу згадати новий напрямок публікацій у двох останніх збірниках праць за матеріалами конференцій 2007 й 2008 рр.

Оскільки вже напівзабутим жанром у наукових журналах стали статті про відомих у певній галузі людей (виняток становлять хіба що ювіляри), приємною несподіванкою стали цілі серії нарисів про викладачів Інституту журналістики, видатних постатей, так чи інакше причетних до журналістської та взагалі університетської науки.

Анастасія Іванівна потурбувалася, щоб ми побачили одне одного зблизька, започаткувавши розділ «Постаті».

Нариси написані з любов'ю, від щедрого серця авторів, здатних вихопити й оцінити миті чи цілі періоди наукового, а то й просто людського спілкування зі своїми колегами і, крім того, побачити їх роль, як виявляється, у злагодженому оркестрі науковців і педагогів.

Ці оповіді повчальні й корисні для всіх, хто, перебуваючи в творчих пошуках, не цурається звіряти свій шлях із досвідом своїх колег.

Отже, ніхто не забутий і ніщо не забуте. Звичайно ж, сторінки розділу «Постаті» можуть поповнюватися й далі. Достойники в нас є.

Дорога Анастасіє Іванівно, Ви виконали велику місію, зібравши стільки людей, об'єднаних однією ідеєю, разом. Це, можна сказати, справа життя. Не кожному судилося таке щастя – жити в оточенні однодумців, бути завжди потрібною людям, переживати з ними нахненні моменти наукових – і не тільки – колізій. Хай Вам щастить на цьому шляху!

Л. Ю. Шевченко,
доц., к. філол. н.

* * *

Валерій ІВАНОВ,
Марина БАБАК

ВОНА ЗАЛЮБЛЕНО ПЛЕКАЄ МОВУ

Відзначати ювілеї завжди приємно, особливо, коли це свята людей, які лишили в нашому житті помітний слід. Такою людиною в долях багатьох працівників та студентів Інституту журналістики була і лишається Анастасія Іванівна Мамалига.

Професор Анастасія Іванівна Мамалига – провідний український мовознавець, фахівець у галузі лексикографії, фразеології, семасіології, синтаксису, текстознавства. Наукова діяльність Анастасії Іванівни відзначена понад сотнею наукових робіт, чотирма монографічними дослідженнями. Особливим її внеском у розвиток вітчизняного мовознавства і, безперечно, національним надбанням є щорічні мовні конференції. Щоразу, в перші тижні весни, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка дихає очікуванням чергового мовного форуму, дихає українством. За десять минулих років конференція перейшла з розряду професійних читань до справжньої мистецької події міжнародного значення. Втім серед студентства вона набула неформального змісту днів Анастасії Іванівни Мамалиги. Це не просто данина її організаторському таланту. Насправді, з перших весняних днів осередком життя в ІЖ стає далеко не директорська приймальня і не лекційна аудиторія, а кафедра мови та стилістики, точніше, робочий стіл Анастасії Іванівни. Ніщо, починаючи від зародку ідеї до її практичного втілення, не проходить повз її увагу. Втім кожен, хто з нею співпрацює, неодмінно засвідчить, що всі підготовчі процеси відбуваються неодмінно спокійно, невимушено та творчо.

У цьому контексті варто згадати про активну громадянську позицію Анастасії Іванівни. Завдяки її наполегливій роботі в Раді ветеранів Інституту журналістики, жоден наш співробітник-пенсіонер не відчуває тягара префікса «екс». Щодня десятки ветеранів нашого навчального закладу знають, що вони є необхідними та затребуваними в цьому житті, зокрема, на освітянських теренах. До цього процесу постійно долучаються молоді співробітники та студенти. Проте тільки самій Анастасії Іванівні Мамалізі відомо, як їй вдається зацікавлювати молодь і налагоджувати цей зв'язок поколінь. Так, протягом останнього навчального року під її керівництвом було здійснено низку мистецьких проєктів, зокрема, святкування Дня Перемоги, коли урочистий вечір пам'яті став справжнім театралізованим дійством, яке було високо оцінено не лише гостями, безпосередніми учасниками бойових дій у роки Великої Вітчизняної війни, а й керівництвом Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Але в ювілейні дні насамперед хочеться говорити не тільки про талановитого науковця та натхненного організатора, але й про юві-

ляра як про людину. Про дуже особливу, душевну людину. Власне, саме тому вже багато років вона – непохитний авторитет у вітчизняних мас-медіа. Понад 90% відсотків українських журналістів пройшли крізь її мовну школу. По сьогодні у найшанованіших мас-медійних кабінетах лунають згадки відомих журналістів, а колись звичайних її студентів, про співпрацю з професором Мамалигою. І справа тут не лише у змістовних та корисних лекціях, а й у великій кількості душевного тепла, яке щодня отримують студенти від Анастасії Іванівни. Це якраз і називається педагогічним талантом, коли студент учиться не тому, що мусить, а тому, що приємно. Не тому, що можна недоотримати бали, а тому що соромно – своїм незнанням можна засмутити поважну людину, корифея. Подібне духовне єднання з учнями більше, ніж педагогічна майстерність – навчити поважати не себе в професії, а професію в собі. Такого підходу часто-густо не вистачає новітньому поколінню викладачів. Хоча, чи можна цього навчитися? Адже це Богом даний талант – почути, зрозуміти, навчити.

Професор Мамалига – представник класичної української педагогічної школи, традиції якої в жодному разі не можна втратити. У розумінні молодших колег вона – леді-досконалість. Все, починаючи з бездоганної зовнішності, справжньої викладацької поведінки, доброзичливого ставлення до колег та студентів, лекторської харизми, говорить про її професіоналізм та людяність. За десятки років жодного разу вона не дозволила емоціям опанувати свій розум: ніхто не бачив сліз, роздратування, нервування... Усе чітко, виражено, толерантно. Жінка з великої літери.

І ще одне, можливо, найважливіше. Щоб не сталося, в Анастасії Іванівни завжди усміхнені очі...

В.Ф.Іванов, д. філол. н., проф.,
завідувач кафедри реклами і зв'язків з громадськістю;
М. П. Бабак, к. філол. н.

* * *

Віталій КОРНЄВ

СИЛА ВЧИТЕЛЬСЬКОЇ МУДРОСТІ

Про Анастасію Іванівну Мамалигу вперше дізнався ще в 1999 році, коли став аспірантом Інституту журналістики. Пригадую, як

одного разу в кабінет інформатики зайшла чемна, усміхнена пані, доброзичливо привіталася й почала тихенько про щось говорити з інженером, не заважаючи нам, аспірантам, штурмувати глибини Інтернету. Потім перепитав, хто це. Сказали: «Ти що, це ж Анастасія Іванівна, хіба не знаєш?» Праці Анастасії Іванівни я, звичайно ж, знав, а пізніше познайомилися й особисто. Звісно ж, на ґрунті участі в конференції, якою ось уже більше півтора десятка років опікується професор Мамалига.

Здається, ці два явища інститутського життя завжди поряд: не можна уявити конференції «Мова. Суспільство. Журналістика» без Анастасії Іванівни, стільки сил, натхнення і тепла віддає вона для того, щоб в Інституті відбулося це свято науки, мовної мудрості і щирої турботи про завтрашній стан мови в мас-медіа. А поряд з нею – колеги, учні, а головне – молодь, ті, хто завтра прийде в редакції й університетські аудиторії. І в тому велика сила педагогічної традиції, велика сила вчительської мудрості.

А ще не втомлюєшся дивуватися тому, як багато сил віддає Анастасія Іванівна своїй справі – тут і тверде слово професора у виступах на нарадах чи конференціях, і мудрість педагога в розмові з молодими викладачами та студентами, і щирість доброзичливої жінки з дорогими її серцю колегами...

Сьогодні Анастасія Іванівна взяла на себе ще обов'язок – бути членом двох спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій, де її слово, мудре слово вчителя, освячує дорогу молодих.

Гарних Вам днів, Анастасіє Іванівно, щирих учнів і щедрих на знахідки доріг!

В. М. Корнєєв, доц.,
заступник директора ІЖ

* * *

Алла БОЙКО

ТАКЕ СКЛАДНЕ ПОНЯТТЯ – ІНТЕЛІГЕНТНІСТЬ

Коли зустрічаєш Анастасію Іванівну Мамалигу, перше, що помічаєш – це зовсім молоді, жваві очі, які світяться розумом і доброзичливістю. А в очах, як відомо, криється душа і характер людини.

Зберегти молодість, інтерес до життя, неабияку енергію Анастасії Іванівні, на мою думку, допомагає величезна працездатність. Варто лише подивитись на список її наукових праць – він під дві сотні – взяти до уваги кількість лекцій і занять, що вона проводить упродовж навчального року і проводила все життя, послухати доповіді на конференціях – завжди цікаві, глибоко продумані, які вражають новизною і свіжістю погляду, згадати її виступи і просто репліки на засіданнях спеціалізованих учених рад.

Наукова допитливість і наукова порядність (якщо існує таке поняття, якщо не існує – необхідно ввести) – ось що характеризує діяльність Анастасії Іванівни. Всі її статті і виступи відзначаються глибоким проникненням у тему, власними роздумами, аналізом і головне – актуальністю. Цікаво простежити, як професор Мамалига коментує думки здобувачів та опонентів – її доводи не лише компетентні й коректні, навіть коли вона не погоджується з чияюсь думкою. Вони просякнуті глибокою повагою до колег – маститих учених і початківців. А щодо наукової порядності – не можу собі уявити, щоб ця людина компілювала чужі думки та ідеї, щоб «скроїти» щось своє, як це, на жаль, роблять деякі «науковці» сьогодні. І не треба говорити – «стара школа», ні, це внутрішня порядність людини, інтелект, творчі і розумові здібності. Бог, як ми знаємо, не обділив Анастасію Іванівну талантами, але і вона, у свою чергу, не «закопала» їх у землю, а щоденно, якщо не кожної години, примножує їх.

Професор А. І. Мамалига для мене є прикладом справжньої інтелігентки (поняття, яке, на жаль, забувається в нашому повсякденні) – спокійна, розумна, раціональна, ввічлива, обережна, доброзичлива, мудра. Ті риси, які не купиш за гроші, не отримаєш у спадок і які даються не лише вихованням. Це – результат величезної внутрішньої роботи, досвіду, розумової діяльності. Своїм прикладом вона дуже позитивно впливає на молодь. Я не раз спостерігала, як наші шумні, надмірно галасливі й веселі студенти замовкають і чемно вітаються з Анастасією Іванівною в коридорах Інституту журналістики.

Спілкування з Анастасією Іванівною Мамалигою для мене особисто цінне тим, що я можу в неї повчитися. На жаль, цього не трапилось у мої студентські роки, але зараз, схоже, пощастило. Навчитися людяності, поваги до інших, терпимості, мудрості. Думаю, нам всім треба цінувати таку людину і радіти можливості спілкування з нею.

Довгих і щасливих років Вам, Анастасіє Іванівно, сонячних і радісних днів, міцного здоров'я!

А. А. Бойко,

доктор філологічних наук,
професор кафедри соціальних комунікацій

* * *

Ярослава ПРИХОДА

ВЗІРЕЦЬ НАУКОВОЇ ШЛЯХЕТНОСТІ

З Анастасією Іванівною ми познайомились гарного сонячного дня у Львові, ще на початку 1990-х. Познайомила нас Ірина Стецула, якій Анастасія Іванівна опонувала на захисті дисертації. Ірина попросила мене показати київській гості Львів.

Пам'ятаю той день. Анастасія Іванівна так захопливо слухала, дивилася, дивувалася, перепитувала, уточнювала... Одне слово, я мала такого вдячного й допитливого слухача, від якого справді переповнює гордість, що комусь аж так цікаве те, про що ти розповідаєш. Такої насолоди у спілкуванні не забути.

Потім ми зустрічались в Інституті журналістики. І ці зустрічі найчастіше були завдяки Анастасії Іванівні. Як тільки планувалась конференція в Інституті, Анастасія Іванівна телефонувала мені й запрошувала до участі, просила обов'язково переказати інформацію про конференцію всім львівським колегам. Для мене це було дуже відповідально і дуже авторитетно. Саме Анастасії Іванівні завдячую тим, що брала участь у багатьох конференціях Інституту журналістики. Навіть думаю, що, завдяки притягальній духовноенергетичній силі Анастасії Іванівни, також працюю в Інституті журналістики.

На конференціях Анастасія Іванівна завжди зацікавлено слухала мене, запитувала, радила. Це, звичайно, окрилювало, заохочувало до роботи. Ніколи не забуду, як Анастасія Іванівна написала відгук на автореферат моєї дисертації. Тоді я працювала на факультеті журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, захищала там дисертацію. Щоб відгук вчасно надійшов, Анастасія Іванівна надіслала його до Львова і поштою, і факсом. Це було дуже зворушливо. І скажу, що це був не просто формальний відгук. Анастасія Іванівна уважно прочитала автореферат, похвалила, що заслуговувало на похвалу, але написала чимало і критичних зауважень.

Цього варто вчитись: стежити за новинками, не чекати, поки тебе попросять відгукнутись на чийсь автореферат, підручник, посібник, статтю. Сама відчула, як це приємно, коли так несподівано для тебе шанована професорка столичного університету написала відгук на твою роботу. Це високий приклад Педагога, Науковця, приклад, гідний наслідування – зауважити, хай маленький успіх (а чи й поразку) своїх колег, відгукнутися на нього, не бути байдужим. Не завжди ми це робимо, тому не маємо успішної наукової комунікації, маємо або тільки критику, у найгіршому значенні цього слова, або солодке вихваляння.

Бачила, як Анастасія Іванівна заохочує до наукової роботи студентів, як вона хвилюється, коли вони виступають на семінарах, конференціях, як боронить їх перед опонентами. Студенти, з якими Анастасія Іванівна працює, також захоплені її увагою, перейняті вістю. Вони люблять її, дослухаються до її порад, цитують.

Читаю тексти Анастасії Іванівни про колег з різних кафедр, різних університетів, і не надивуюсь, як тонко вона вміє відчуту людину, виокремити найглибинніше, непомітно звичному окові. Так бачить тільки добре серце.

В Анастасії Іванівни я вчилась (і вчуся) бути уважною до кожного студента, аспіранта, до кожної, хай маленької, але цікавої наукової проблеми, думки. Анастасія Іванівна так делікатно вміє звернути увагу доповідача на дискусійні моменти, але водночас так вивищити позитивне, що це справді окрилює молодого дослідника. Відчувала на собі й розуміла оцю дуже авансовану похвалу, але якраз це було великою спонукою працювати далі.

Символічно, але круглий стіл з міської топоніміки, який організовує Анастасія Іванівна, і куди мене щороку запрошує, сприймаю як розгортання в часі та просторі нашого отого першого спілкування у Львові ...

Анастасія Іванівна дуже уважна, вимоглива, делікатна, щира, доброзичлива. В Інституті ми бачимось не часто. Завжди бракує часу для спокійної бесіди, кудись квапимось ...

Але коли надворі дощ, сльота, або темно, а бачу Анастасію Іванівну в соняшникового кольору светрі, то мені так спокійно, тепло, сонячно ...

Дякую Вам, Анастасіє Іванівно, за те, що підтримали і підтримуєте, за науку бути науково коректним і науково критичним водночас, за тепло, яким щедро обдаровуєте мене.

Многая і блага я літа Вам, дорога Анастасіє Іванівно.

«Живіть, років не лічачи

Розумні зерна сіючи

І хай ті зерна падають

На урожайний ґрунт».

Ярослава Прихода, доцент
кафедри видавничої справи та редагування

* * *

Дмитро ДАНИЛЬЧУК

ГРАНІ ТАЛАНТІВ ПРОФ. А. І. МАМАЛИГИ

Слово вдячності та шанування

Так повелося, що випускники вишів, прийшовши на своє перше місце роботи, ніби продовжують навчання – але вже у вирі практики, під орудою досвідчених старших колег. І нерідко здобуті «на виробництві» знання й навички виявляються не менш (а іноді – й більш) цінними, ніж винесені зі студентських аудиторій. Тому-то в усі часи й цінуються добрі наставники.

Дозволю собі зухвалість віднести себе до кола учнів професора Анастасії Мамалиги. Мені не пощастило навчатися в неї в ролі студента, та було і є навчання через співпрацю, за давним-давно винайденою схемою «майстер – підмайстер» (або, в нашому випадку, – «професор – асистент»). А позаяк співпраця в нас не обмежується лише узгодженням навчального матеріалу лекційних і практичних занять, то й досвід маю змогу одержувати різноманітний – викладацький, дослідницький, організаторський і просто життєвий, людський. Ось, власне, ті чотири іпостасі, в яких проявляється для колег, аспірантів і студентів воістину багатогранна особистість Анастасії Іванівни Мамалиги.

У всіх названих виявах простежуються спільні риси – ретельність, уважність до найменших деталей, наполегливість, надзвичайна вимогливість до себе й до інших. І водночас – мудрість і тактовність, толерантність та вміння слухати інших і сприймати різні думки, щира цікавість до співрозмовників, до всього, що діється вжитті... І все це – помножене на любов і повагу до студентів, що неодмінно повертається шаною й любов'ю з їхнього боку. А, сказати б,

фундаментом усього є глибокі теоретичні знання, повсякчас оновлювані суголосно з найостаннішими здобутками у світі лінгвістики й науки про соціальні комунікації.

Коли чудовий викладач є одночасно й неординарним науковцем-дослідником – це вже видатне поєднання. Однак пані Анастасія має й третій рівновеликий талант – талант організатора. Вона є центром, осереддям відомих в Україні наукових форумів – міжвузівських (а останніми роками – міжнародних) науково-практичних конференцій з проблем функціонування й розвитку української мови, які щорічно проводяться в Інституті журналістики КНУ з 1994 року (віднедавна вони отримали постійну назву – «Мова. Суспільство. Журналістика»). Торік навесні відбулася ювілейна, XV конференція! А в березні цього, 2010-го, цей ряд поповнила наступна числом – шістнадцята. Погодьтеся, не так уже й багато в Україні прикладів подібних конференцій, – по-справжньому представницьких, авторитетних, таких, що мають сталу багаторічну традицію проведення і при цьому щораз жваво реагують на новітні виклики часу. Пані Мамалига вміє ефективно, раціонально розподілити певні ділянки роботи між колегами-однодумцями – і в результаті невидимий сторонньому оку, добре налагоджений механізм підготовки наукового зібрання видає «на-гора» готовий «продукт», тобто успішний науковий форум. Причому цілком конкурентноздатний – маємо підстави про це говорити.

Один голлівудський продюсер якось сказав, що «ваші найгеніальніші ідеї нічого не варті, якщо ви не здатні їх реалізувати». Так от, професор Мамалига відома вмінням не лише пропонувати надзвичайно цікаві, актуальні, новаторські ідеї щодо організації тих чи тих заходів, але й – що найголовніше! – втілювати ці задуми в життя. А це ой як непросто: адже насамперед потрібно запалити своєю ідеєю колег-викладачів (ніде правди діти, більшість із нас є досить інертними щодо «громадської діяльності»), довести сенс майбутнього заходу до керівництва, сформувати певну команду однодумців.... До речі, навколо Анастасії Іванівни вже згуртувалася доволі стала творча група, куди входять викладачі і з інших кафедр інституту. І навіть з інших київських вишів.

Якби не Анастасія Мамалига – чи мали б ми підготовлені у фантастично короткі терміни й успішно зреалізовані начальнopoшукові, наукові та літературно-мистецькі тематичні проекти – та-

кі, як два Круглі столи з проблем топонімії в системі суспільних відносин (2008, 2009 рр.), Круглий стіл «Друга світова війна: слово пам'яті, прощення, надії» і так само приурочений до 65-ліття Перемоги у Великій Вітчизняній війні літературно-мистецький вечір, що вийшов далеко за рамки інститутської «художньої самодіяльності» (обидва заходи – 2010 р.), а також поетичний Вечір молодого автора на пошанування Дня Матері, зворушливо камерний – не числом учасників та глядачів, а своїм настроєм (2006), збірка студентських нарисів і фоторепортажів, присвячених 170-річчю університетського Ботанічного саду імені О. Фоміна (2009)... І цей перелік можна продовжувати.

Побуває таке нетривіальне визначення поняття «молодість» – «спроможність людини (незалежно від дати в паспорті) зацікавлено, неупереджено сприймати те нове, що з'являється біля неї». Напевне, кожен, хто спілкується з Анастасією Іванівною, підтвердить: це справді молода душею людина. Хочеться побажати шановній ювілярці ще багатьох наукових досягнень, успішних конференцій, вдячних студентів, обдарованих дисертантів і, звісно, міцного здоров'я!

* * *

Надія ПАЗЯК

**З ПОШАНОЮ І З ЛЮБОВ'Ю
(на світлий ювілей професора
Анастасії Іванівни Мамалиги)**

Вітаю зі світлим ювілеєм дорогу моєму серцю Анастасію Іванівну і зичу їй усього найкращого, що тільки може бути у людському житті, – щастя, здоров'я, радості, великих творчих сил і натхнення.

Дякую Господу за те, що її добру, ніжну і світлу особистість Він послав і на моєму шляху. Життя Всесвіту і людське життя мають свої виміри, часто неоднакові між собою: в історії нашої доби.

Анастасія Іванівна Мамалига постає як відома вчений-мовознавець, фразеолог і синтаксист, дослідниця мови ЗМІ, професор Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, багаторічний викладач кількох поколінь українських журналістів (від кінця 60-х років XX століття і до сьо-

годні). А для мене Анастасія Іванівна є і буде ціле моє життя довголітньою щирою приятелькою і колегою моєї незабутньої матері, Ольги Михайлівни Пазяк. Життя і робота, довгі роки спільних переживань за долю тієї молоді, тих дітей, що мали вони випустити у світ, настільки зблизили і зріднили їх, що, згадуючи матір, Ольгу Михайлівну, її працю в Інституті журналістики, неодмінно бачу поряд і любе обличчя Анастасії Іванівни, – щире, добре, сповнене найшляхетніших, найсвітліших думок і поривань.

Думається, що час незворотний тільки в уявленні людини, для Вищих Сил, Бога, він вічний. У Божій волі повернути його назад, хоча б на сторінках старенького матиного альбому, який вона придбала ще, може, навчаючись у педучилищі, і возила з собою по різних місцях учителювання та викладацької праці. Це і ніби своєрідний літопис життя факультету журналістики (пізнішого інституту), переплавлений через долю моєї матері. Перші сторінки. Анастасія Іванівна тут (як і в моїй дитячій пам'яті) чудесно молода, сповнена натхнення, творчого горіння. Ось вона сидить (поруч з Ольгою Михайлівною) на вченій раді, ось серед викладачів – які вони всі ще молоді – поруч Дмитро Михайлович Прилюк, декан факультету, Василь Васильович Яременко, Галина Михайлівна Гримич, Іван Романович Семенчук, Антоніна Петрівна Мартиненко, Олександра Сергіївна Громова, Марія Федорівна Парахіна... Засідання кафедри стилістики, засідання наукового студентського товариства, гурток «Культура мовлення»... Ось Анастасія Іванівна разом з колегами перевіряє журналістську практику... Ось над випуском газети «Слово – зброя!» (старшого віку випускники-журналісти добре пам'ятають її на першому поверсі жовтого корпусу). А це – великий зал жовтого корпусу: урочистий випуск студентів-журналістів. Науково-практична студентська конференція... Гортаю сторінки альбому.... Далі – фотографії студентів – ціле море – різних випусків:

Михайло Міщенко, Валентина Давиденко, Володимир Пономаренко...

Олександр Заєць, Володимир Банцер, Микола Цівірко...

Микола Тимошик, Олександр Балабко, Галина Дацюк, Тетяна Шкурат, Катерина Таран, Людмила Третяк, Валентина Малюк...

Людмила Таран, Люба Невечеря...

Микола Шкрібляк, Рая Радчик, Люба Дністран, Алла Топчій...

Наталя Маєвська, Майя Нагорняк, Василь Неїжмак, Лариса Троцько, Віктор Косарчук, Валентина Мастерова...

Світлана Орел, Ірина Філіпчук, Світлана Антонишин, Ірина Будкевич, Світлана Короненко, Ірина Охвatenко, Віктор Качула, Олександр Сопронюк, Павло Коротич, Василь Чепурний, Сергій Дзюба, Анатолій Тютюнник, Микола Маценко, Світлана Воробей, Тамара Пузир...

Галина Дутчак, Тарас Петрів, Тарас Попович, Костянтин Іванченко, Костянтин Грубич, Василь Метерчук, Леонід і Світлана Фросевичі, Аліна Третьак, Ольга Лукашенко, Анатолій Яковець...

Оля і Володимир Германови, Андрій Шевченко, Діана Дуцик, Леся Моржук...

Ось Анастасія Іванівна з Ольгою Михайлівною обіклались газетами: це 1985 рік, журналістська практика у смт. Рокитному: студенти факультету журналістики (працівники районки, звичайно, зрадівши, пішли гуртом у відпустку) розпочинають «місцеву революцію» у районному масштабі, гостро викриваючи місцеву бюрократію і витягаючи «на світ Божий» приписки у колгоспах. Тоді місцева партійна влада вимагала від керівництва факультету «розібратися» з бунтівниками... Очевидно, це підготовка до «захисту», бо на обличчях у викладачок невтаєна радість: повіяло весною...

Гортаю далі сторінки альбому. Студентська науково-практична конференція «Молодь і українська мова», що об'єднала сили кількох вищих навчальних закладів України, – Києва і Львова. Гуртування молодих українських дослідників. Скільки їх! Рік за роком – з 1988 аж до 2010-го... Мудрі доповіді, патріотичні погляди, молоді серця...

А ось нова сторінка. Анастасія Іванівна – член оргкомітету Міжнародних науково-практичних читань у НАН України «Українське народознавство: стан і перспективи розвитку на зламі віків», присвячених пам'яті українського фольклориста Михайла Пазяка (1930–1999), зібрання, що мало на меті об'єднати українських народознавців. На всіх читаннях (2000–2005) Анастасія Іванівна виступала з доповідями («Контекстуальність комунікативних одиниць мовлення», «Актуальні проблеми усного мовлення в ЗМІ», «Діагностування» рівнів ненормативності у мові ЗМІ як чинник підвищення загальнонаціональної мовної культури» (разом із Валентиною Слінчук), «Висловлювання про тематичні аспекти як одиниці мовлення», і залучила до народознавчої тематики цілу вервицю своїх студентів: Леся Моржук («Народознавчі мотиви в інформаційних програмах українського телебачення», «Компоненти сучасного інформаційного

тексту», «Симфонія Великодня на телебаченні»); Олену Зелінченко («Українські обряди: витоки, сутність»; Аліну Бугрим («Лев як символ в українській культурі»); Валентину Слінчук («Новітній розвиток стереотипів у матеріалах тендерної тематики»); Павла Мельника («Семантична трансформація концепту «Україна», «Культура сучасного ділового спілкування»); Тетяну Глушкову («Особливості ідіостилію газетного видання»), Вероніку Чекалюк («Народність педагогічних ідей Софії Русової») та ще багатьох інших.

Велике щастя, коли, озирнувшись позад себе, можеш побачити ціле море журналістських голів – своїх учнів – від притрушених сивиною до зовсім юних. Юних, – чорнявих, русявих, білявих... Хотьачи чи не хочьачи, стаю і я мовби частиною альбому – виринає з пам'яті справжній океан спогадів із життя факультету журналістики.

...Ось у мене перед очима велика зала жовтого корпусу. Іде захист докторської дисертації Анастасії Іванівни Мамалиги. Бачу її за кафедрою, як дуже спокійно і ввічливо відповідає вона на закиди опонентів. Хочеться милуватися її спокійною впевненістю і невимушеністю. Радію гучним оплескам у кінці захисту.

...2002-й рік. Будинок учителя. Весна. На загальноукраїнську конференцію «Молодь і державна мова» поспішає молодь з усіх усюд. Здається, цілий молодий Київ (і не тільки) – від дівчатбандуристок у вишиванках до журналістів у строгих ділових костюмах і до військових у мундирах – поспішає туди. А як вартісно і завзято відбувається конференція, як чудово і проникливо співають військовики після неї на концерті. І хто б подумав, що такий велелюдний захід, на який відгукнулися чи не всі вузи Києва та факультет журналістики Львівського університету імені Івана Франка, планували самовіддані ентузіасти – викладачі української мови – Іван Пилипович Юшук, Олександра Антонівна Сербенська (м. Львів), Михайло Васильович Гуць, Ольга Михайлівна Пазяк (м. Київ), а душою усього була Анастасія Іванівна Мамалига.

...Іде засідання Товариства української мови імені Тараса Шевченка на чолі з Віталієм Радчуком. Обговорюється потреба вивчення української мови на всіх факультетах університету. Потім це обговорення вихлюпнеться на науково-практичну студентську конференцію. Студенти різних вишів Києва будуть одностайні у захисті рідного слова. Серед доповідачів Віталій Радчук, Анатолій Погрібний, Іван Юшук, Анастасія Мамалига, Ольга Пазяк, Михайло Гуць.

... Поза світлинами залишалося те, чого ніхто не повинен був бачити... Як організатори пізнього вечора ледь трималися на ногах від втоми... Як – ще раніше – після дванадцятої ночі на всю Прорізну вулицю світилося вікно лише тільки в Анастасії Іванівни Мамалиги: удвох з Ольгою Михайлівною вони (уночі, бо вдень – на роботу!) робили програми конференцій... Як тяжко витримувати гарячу заочну сесію у червні (коли робота триває від восьмої ранку до десятої вечора) і холодну – у січні. А ще були вступні екзамени з перевіркою творів і творчого конкурсу, коли робота закінчується над ранок, а наступного дня робочий день... І так день при дні – викладач не бачить, коли надходить зима, а коли настає весна і зеленіє листя на деревах. Поночі виходить на роботу і поночі вертається. І так день при дні. А у Анастасії Іванівни залишалася дома дорога хвора мама, яка уже під кінець життя перенесла тяжку операцію і потребувала догляду...

Багато в житті залежить від добрих людей. Велике значення має те, кого ти стрінеш на своєму шляху, особливо, коли ти ще тільки робиш перші кроки у суворій школі суспільного життя. Рука сама піднімається згадати тут декана факультету журналістики Дмитра Прилюка (потім з його дорогою дружиною Вірою Григорівною на той час, на жаль, уже прикутою до ліжка, і Анастасія Іванівна, і Ольга Михайлівна, і Іван Михайлович Забіяка підтримували найширші стосунки аж до її відходу у Вічність). Скільки студентських (і викладацьких) доль захистив він, вчасно підставляючи своє плече... За кожною студентською долею. Чи пригадує Станіслав Гребенюк із Січеславщини, як дістав у середині 70-х років двійку з «ідеологічного» предмета (що дорівнювало виключенню) і, кинувши лихом об землю, подався у рідні сторони починати нове життя? А я пам'ятаю: уся кафедра стилістики стала тоді на його захист. І – що найголовніше – за підтримки декана. Станіслава «видзвонили» через сільраду із – забулося якого – села чи хутора П'ятихатського району і вмовили повернутися. Ще й зараз мені лунає у вухах материн голос: «Ну, Станіславе... Ну як же так можна... Ви ж не дитина... Треба мати мужність...».

Треба мати мужність... На першотравневій демонстрації – початок чи середина 70-х років, студенти крокують перед партійними трибунами, викладачі попереду, – на студентську журналістську громаду знаходять невмотивовані веселощі. Замість «Хай живе Ко-

муністична партія Радянського Союзу!» вони горлають «Нехай живе Ігор Прима!» (Прима – студент із того ж курсу, що Олександр Заєць і Володимир Банцер, як видно, він перебуває у цей час у найліпшому гуморі, проходячи повз трибуни з партійними босами). Поруч, за кілька кроків, – викладачі і декан факультету Прилюк. Нічого... Обійшлося...

Рая Радчик, Микола Шкрібляк та ще цілий їхній гурт урядили студентський театр. Показують «На перші гулі» Степана Васильченка із чудовими народними піснями. Якась нечиста душа строчить на них донос у комітет комсомолу за «націоналізм». Нічого... Обійшлося...

Треба мати мужність... Для Анастасії Іванівни життєва стежка раз по раз заростала терном. Знаю я й те, чого не знає ніхто, і що не зафіксоване у жодних факультетських анналах. Як важко було Анастасії Іванівні ховати спочатку свого дорогого чоловіка – Михайла Федоровича, а потім через місяць свою дорогу маму – Ольгу Трохимівну, яка йшла до Вічності прикутою до ліжка, після тяжкої операції – ампутації ноги. Як важко було Анастасії Іванівні копійка за копійкою збирати гроші на пам'ятники їм обом. І як чиясь злочинна рука одної ночі розбила пам'ятник чоловікові, що був бойовим офіцером, ветераном війни і праці.

Михайло Федорович і Ольга Трохимівна... Анастасія Іванівна їх обох доглядала, а потім ховала... Коли вони відійшли до Господа, у неї залишилася тільки улюблена робота, а найближчими – учні-журналісти, її вихованці.

Анастасія Іванівна у благодатному сьайві свого ювілею. Як і раніше, сповнена вона натхнення і високих помислів. Її студенти люблять свого шановного викладача і переймають таємниці мови ЗМІ, фразеології, стилістики та синтаксису тексту. Приєднуюся і я – ще один – щиро її люблячий – і чи не щоденний за сорок літ – свідок її славного трудового життя – до усіх поздоровлень і бажаю багатопребагато творчих планів і злетів, наукових звершень на ниві української мовознавчої науки й освіти.

Н. М. ПАЗЯК,

доцент Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»

* * *

БЛІЩ-ВІТАННЯ

А. А. Чічановський, проф.: Для мене сьогоднішні ювіляри – відкриття. Я всього 10 років працюю тут, тому я молодий викладач, а ще молодший завідувач кафедри, але ви для мене приклад. Та не тільки для мене, я дуже уважно спостерігаю, як змінюється мова, навіть на телебаченні, хоча важко зараз сказати, що вона покращується, але ж нотки відчуваю. Бачимо і появу тих нових слів, які почали засвоюватись. І я хотів сказати, що от зараз, мабуть, ваші студенти будуть писати про вас свої дипломні роботи, свої якісь доробки. Я дуже хотів би, щоб у кожного з них з'явилася ота нотка «мій Пономарів», «моя професор Мамалига», «моя вчителька»

* * *

О. К. Мелещенко, проф.: Олександр Данилович та Анастасія Іванівна – це мої викладачі. Ми з однокурсниками не пропускали їхніх практичних занять, і, зауважу, більшість навчались на «5». Ваші уроки передалися і засвоїлися нами дуже добре. Майже всі мої однокурсники працюють у засобах масової інформації, і я думаю, що вони, пропрацювавши стільки літ у ЗМК, нині передають молодим і ваш досвід, які приходять до них не лише з нашого університету, а й з інших навчальних закладів. Здоров'я, успіхів, нових творчих злетів.

* * *

Ю. П. Єлісovenко, доц.: Олександр Данилович та Анастасія Іванівна є справжнім зразком служіння нашій мові і справі її розвитку. Адже завдяки їм з'явилися словники, посібники, інші праці та нариси з мови. Дай, Боже, вам здоров'я і всіляких гараздів.

* * *

Т. В. Старченко, доц.: Мила Анастасіє Іванівно, коли ми (кафедра історії літератури та журналістики) думали над вітанням для Вас, намагалися визначити найсуттєвіші, найприкметніші Ваші особистісні риси. І ми вирішили, що це сила, ніжність, мудрість і любов. Говорити про таку гарну людину, як Ви, не просто приємно, про таку хорошу людину, як Ви, треба не говорити, а співати. І дуже хочеться подякувати Вам за силу, мудрість і любов. Нам добре з Вами, і ми любимо Вас.

* * *

В. Ф. Іванов, проф.: Анастасія Іванівна стільки порадила, стільки допомогла, щоб в університеті всім нам було затишно, було добре.

* * *

М. В. Гуць, проф.: Я хочу побажати Анастасії Іванівні міцного здоров'я, подальших творчих злетів у науці, педагогічній роботі. Адже її творча праця науковця - це високий вимір. Це школа Анастасії Іванівни як науковця, школа Анастасії Іванівни як педагога, школа Анастасії Іванівни як генератора ідей і школа Анастасії Іванівни як вихователя, як громадського діяча. Всюди, де стоїть школа людської доброти, то все на високому рівні.

Тож побажаю далі того молодецького запалу, який є в Анастасії Іванівни, зберегти майбутньому. Чекаємо від Вас, шановна ювілярко, подальших успіхів на ниві науковій, педагогічній. Всього найкращого, міцного здоров'я та щасливого довголіття.

* * *

О. В. Балабко, журн., письм.: Анастасія Іванівна – моя люба викладачка. У 1972 році, коли утворилася кафедра стилістики, я вступив до університету, а куратором нашого курсу стала Анастасія Іванівна.

Дорога моя, люба Анастасіє Іванівно, якщо взяти спілки журналістів і письменників, членом яких є і я, то важко уявити, як там багато випускників Ваших!

А зі мною взагалі унікальний випадок. Я був не лише одним із першим Вашим вихованців (кафедра утворилась у 72-му, у 77-му ми випустилися), а ще й дитя кафедри стилістики. Бо, коли я закінчив університет, потрапив до газети «Культура і життя», і мені не було де жити, мене прихистила Марія Устимівна Каранська. Я жив у неї більше року. Анастасія Іванівна, дізнавшись про це, цікавилася, як там мені живеться, як моє життя-буття.

На кафедрі стилістики в той час працювали одні жінки на чолі з Аллою Петрівною, і відбір викладачів на кафедру був дуже ретельним. Упродовж усього життя я проніс любов і шану до них, як до своїх мам.

Анастасія Іванівна була трішки старшою, ніж ми, і деякі там мої однокурсники намагалися залицятися до такої молодії, гарної викладачки. Але погляд в неї був такий, ну дуже суворий, що відразу дала всім відкоша. Але тим не менше вона захопила нас саме мовою

для журналістів, бо вже тоді готувала себе стати справжнім викладачем факультету журналістики.

Я писав у неї курсову роботу, виступав на конференціях, і був, чесно кажучи, у Вас закоханий, як зовсім молодий студент, який уже не може не помічати красу жінки, взагалі красу життя. То я в цьому аж тепер зізнаюся Вам, дорога моя Анастасіє Іванівно, і бажаю здоров'я, щастя, успіхів, всіх благ.

* * *

В. В. РІЗУН, А. І. МАМАЛИГА, М. Д. ФЕЛПЕР

НАРИСИ ПРО ТЕКСТ

*Теоретичні питання
комунікації і тексту*

**Київ
Редакційно-видавничий центр
"Київський університет"
1998**

Розділ II. ПРИВІТАННЯ ВИХОВАНЦІВ

Ілля ХОМЕНКО

КОМЕНТАР ДО КОНТРОЛЬНОЇ.

(з нагоди ювілею д. філол. н., проф. А. І. Мамалиги)

Результат у науці досить часто залежить ніби від дрібниць, від чогось непомітного або другорядного. Ванна Архімеда, яблуко Ньютона, не змита вчасно пліснява на пробірках у лабораторії Флемінга, що підштовхнула його до відкриття пеніциліну, – стали складовою наукового фольклору, дослідницької міфології. Але що таке міф, як не достовірна дистильована модель реальності?

Так само і в підготовці науково-педагогічних кадрів. Незначний поштовх може скерувати розвиток дослідника у потрібному напрямі, а може загальмувати розвиток його особистості.

У 1986 році студент другого курсу факультету журналістики написав контрольну роботу, яка складалася не лише з відповідей, а й із запитань. Йому здалося незрозумілим запропоноване викладачем визначення і теоретичне тлумачення одного мовного явища. Свої сумніви студент сформулював у вигляді риторичної полеміки з лектором.

Як відомо, відповідати запитанням на запитання – навіть у побутовому спілкуванні не варто. А контрольна – це взагалі специфічний жанр, з яким краще не експериментувати.

Робота повернулася до студента з двома сторінками додатку, написаними червоною ручкою. Чітко і науково коректно аналізувалися його сумніви. Вказувалися причини, з яких тему роботи все ж краще було б розкрити саме так, як вона подавалася на лекції. Але підкреслювалося, що дане лінгвістичне явище справді може за певних обставин бути предметом мовознавчої дискусії. Оцінка була позитивною.

Цим студентом був я. А викладачем – нині професор, доктор філологічних наук Анастасія Іванівна Мамалига.

Сьогодні, коли мені теж доводиться перевіряти студентські роботи, я знаю, чого вартий викладацький час. І скільки важать на тере-

зах Вічності – дві сторінки коректного ввічливого тексту замість такої природної реакції за принципом: «А хто ви такий, щоб...».

Не хочеться перебільшувати, стверджуючи, що саме та контрольна підштовхнула мене до пошуків власного наукового шляху. Але – це правда – ті два аркуші переїжджали зі мною з оселі до оселі і з міста в місто. Вони лежать у моїй шухляді і зараз – разом з конспектами, що зберігають відлуння особистості улюблених викладачів... Серед пожовклих сторінок, що нагадують про незламну принциповість доцента М. У. Каранської, гострий інтелект доцента М. Д. Хмелюка, яскраву лекторську манеру проф. А. Г. Погрібного...

Цінність цих сторінок можна довести і без ліричних відступів, сухою мовою соціальних наук.

Пояснюючи суть освіти як різновиду соціальної діяльності, відомий соціолог Е. Гіденс посилається на концепцію «прихованого навчального плану» І. Іліча (Гіденс, [1]). Згідно з нею, основні прийоми і методи когнітивної діяльності в процесі навчання засвоюються неусвідомлено, імпліцитно. І цей несвідомий складник домінує щодо раціонального та усвідомленого. Інакше кажучи, якщо змушувати учнів учити гімни свободі, водночас позбавляючи їх права на сумнів, вони стануть конформістами і ніколи не будуть внутрішньо вільними.

Про свободу висловлювання думок, неприпустимість переслідування критичного мислення та інші необхідні для журналіста настанови у двох аркушах, написаних Анастасією Іванівною, не було ані слова. Але вони говорили про це без спеціальних слів, самим фактом існування. Були знаком того, що вища школа і, зокрема, Київський університет – існують за традиціями, несумісними з догматикою і схоластикою.

Важко повірити, що це було майже чверть століття тому...

Знову-таки, не хочу перебільшувати і казати, що, коли нещодавно подавав професору А. І. Мамалізі як редактору наукової збірки текст своєї науково-методичної статті, присвяченої педагогічному принципу колегіальних взаємин зі студентами (Хоменко, [2]) – то згадував давній епізод з контрольною. Але впевнений: якби не та контрольна робота, якби не інші численні зразки викладацької толерантності, що завжди були притаманні факультету, а згодом Інституту журналістики – не працював би я у галузі журналістського розслідування. Не ставив би незручні запитання тим, чиї відповіді – могли бути непередбачуваними і небезпечними. Не пішов би в науці

проти течії, не піддавав би сумніву загальноприйнятні думки... Пові-
рив би на слово авторитетним фахівцям, що жанр радіоп'єси непри-
таманний вітчизняній культурі, – і не відкрив би феномен українсь-
кої оригінальної радіодрами доби «Розстріляного Відродження»...

Час ніби йде по колу, повертаючи нам і сумне, і приємне. Переді
мною на столі – знову аркуші, написані Анастасією Іванівною та її
молодим колегою Дмитром Васильовичем Данильчуком. Стаття,
присвячена драматичному радіосеріалу, до створення якого я причет-
ний як автор (Мамалига, Данильчук [3]). Та ж коректна, стримана, ін-
телігентна манера викладу. Академічна і зручна для сприйняття, гли-
бока і зрозуміла одночасно. Читаючи ці рядки – відчутно розумієш
значення слів «наукова школа». Школа професора А. І. Мамалиги, до
якої належить чимало сучасних науковців і без якої уявити сучасну
журналістську освіту важко.

1. *Гіденс Е.* Соціологія / Ентоні Гіденс ; [пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник;
наук. ред. пер. О. Іваненко]. – К.: Основи, 1999. – 726 с. 2. *Хоменко І.* Між поезі-
єю і технологією (Креативність як творча домінанта самостійної роботи студен-
тів Інституту журналістики) / І. А. Хоменко // Стиль і текст. – 2004. – Вип. 5. – С.
123–133. 3. *Мамалига А. І., Данильчук Д. В.* Синтез мовностилістичного позиціо-
нування в оригінальній радіодраматургії (за матеріалами радіоп'єс І. Хоменка та
В. Фоменка) / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Наукові записки Інституту жур-
налістики. – 2006. – Т. 24. – С. 95–105.

І. А. Хоменко,

к. філол. н., доц. кафедри
телебачення і радіомовлення ІЖ КНУ
імені Тараса Шевченка

* * *

Олександр БАЛАБКО

СЛОВО АНАСТАСІЇ ІВАНІВНИ

1972-й був роком народження і нас, як студентів, і кафедри сти-
лістики тодішнього факультету журналістики. Тож і не випадково
викладачів саме цієї кафедри призначили кураторами першокурсни-
ків. Для декого невтаємниченого дисципліни «сучасна українська
літературна мова» і «современный русский литературный язык»
спершу здавалися як повторення вже вивченого в школі. Адже тоді

лише до восьмого класу були уроки мови, а в дев'ятому і десятому нам читали тільки літературу, а твори наші оцінювали й оцінкою з мови. Але вже перші лекції з фонетики і морфології, які нам читали Ольга Михайлівна Пазяк і Анастасія Іванівна Мамалига засвідчили, що ми в науці про мову дуже мало знаємо.

Здавалося б, у двох споріднених дисциплінах і система викладання мала б бути однаковою. Але ж ні: Ольга Михайлівна тяжіла до, сказати б, класичного стилю, оскільки донедавна працювала в академічному Інституті мовознавства, а зовсім іншими були лекції Анастасії Іванівни.

Вже тепер, з вершини прожитого, я розумію, що вона, наймолодший доцент на кафедрі, поставила собі за мету стати викладачем мови саме журналістського факультету, а не філологічного, юридичного чи якогось іншого, де читали мовні курси. Для нас, недавніх десятикласників, яких на курсі було дуже мало (оскільки тодішній декан Дмитро Михайлович Прилюк віддавав перевагу «стажникам»), та й, мабуть, для старших колег, неабияке значення мала особистість викладача. Як виглядає, як одягається, чи приємно усміхається. Признатися, мало не щодня ми в гуртожитку обговорювали, в якій сукні сьогодні була Анастасія Іванівна чи яку вишиту кофтину одягла Ольга Михайлівна, а пізніше, на старших курсах, – яка каблучка була в Алли Петрівни Коваль чи які модні чоботи сьогодні взула Марія Устимівна Каранська.

За всіма цими показниками Анастасія Іванівна була на висоті. Але спроби наших старших хлопців спершу поводитися наче запанібрата з викладачем, майже ровесницею, Анастасія Іванівна припинила водночас. Надалі її стали побоюватися й намагалися не пропускати ні лекцій, ні семінарських занять, оскільки вже в першому семестрі мали складати іспит з її дисципліни. Особисто мене вона полонила відразу, і не лише тим, про що було щойно сказано, а й запропонованим уже на перших лекціях списком тем курсових робіт, з якого стало зрозуміло, що під крилом Анастасії Іванівни у, здавалося б, нудній науці, можна цікаво, навіть захоплююче вчитися. Там були теми щодо стилю і мови письменників-класиків, відомих радянських журналістів. Я ж вирішив досліджувати вживання авторських неологізмів у фейлетонах. Пам'ятаю навіть, що викладач кафедри стилістики Московського університету Вакуров їх називав ще okazіоналізмами (саме його книжку порекомендувала мені знайти в бібліотеці Анастасія Іванівна). Можете собі уявити, скільки блискучих публікацій у провідних тодішніх виданнях (а фейлетони в «Известиях», «Неделе», «Правде»,

не кажучи вже про журнал «Крокодил», були тоді найпопулярнішим жанром) мені довелося перечитати в університетській бібліотеці! І яке задоволення я отримував! Але під час роботи, все ж, виокремлював різні способи творення цих слів фейлетоністами, тож у мене вже вимальовувалася й систематизація. І оскільки Анастасія Іванівна була ще й однією з наших мам-кураторів, то я частенько підходив до неї розповісти про те, як просувається моя робота, що нового встиг прочитати...

А приблизно у середині першого семестру завідувачка кафедри Алла Петрівна Коваль за участі мало не всіх викладачів вирішила «висповідати» кожного з тих підопічних першокурсників, які чи то не виявляють достатньої активності на заняттях, чи пропускають лекції. Серед перших потрапив і я, оскільки ще не виступав на семінарах з історії КПРС і, відповідно, не мав жодної оцінки. Після докорів на мою адресу викладача цієї дисципліни, мабуть, всі сподівалися, що й інші йому вторитимуть, проте коли дійшла черга до однієї з найсуворіших, Анастасії Іванівни, то вона, навпаки, відзначила мої успіхи, особливо у підготовці цікавої курсової роботи. Від несподіванки Алла Петрівна (згодом я стану одним із найулюбленіших її студентів, і ту мою кількарічну працю про авторські неологізми вона із зацікавленням читатиме на четвертому курсі) промовила: «Дивіться лишень, аби він не підвів вас на іспиті». І тут уже прорізався мій несміливий голос: «Я ніколи не підведу Анастасію Іванівну». Однак, усе ж, гору взяла таки Алла Петрівна, уздрівши мого занадто довгого і не туди зачесаного чуба (назавтра довелося його таки підкоротити).

Усе це я, звісно, згадую з усмішкою і трішки із сумом, адже це було так давно, коли ми були юними і молодими. А ще більш кумедний випадок стався під час одного з літературних вечорів у актовому залі гуртожитку, куди завітали Анастасія Іванівна та Ольга Михайлівна. Річ у тім, що я тоді тішився гумором і сатирою не лише під час написання наукової роботи, а й виступав із читанням гуморесок Степана Олійника і Павла Глазового на студентських концертах. І ось виходжу й кажу на загал: «Гумореска Павла Глазового «Свинка», яку я присвячую Ользі Михайлівні Пазяк і Анастасії Іванівні Мамалізі». А що ж у гуморесці? Про те, як Вовк оженився на Лисиці, гризлися вони, не мирилися, а в результаті Лисиця народила «поросятко дике». Мораллю ж було наступне: «Якщо маєш жінку, не кажи свиня на неї, бо підсуне свинку». Обидві викладачки смія-

лися тоді до сліз. І, певно, не так зі змісту, як із моєї присвяти. А однокурсники тоді довго згадували про те, як «Балабко підсунув свинку Пазяк і Мамалізі». Однак невдовзі я почув в одній з аудиторій від Анастасії Іванівни: «Олександр, ви справляєте добре враження і як автор, і як виконавець». Таку відзнаку почути від Анастасії Іванівни було не кожному до снаги, тож я летів, немов на крилах.

До речі, тему авторського словотворення, що нею зацікавила мене Анастасія Іванівна, я продовжував вивчати і досліджувати вже й під патронатом незабутньої Марії Устимівни Каранської, яка читала нам синтаксис української мови. Згадую, як перед усім курсом цитував одного з українських гумористів, який задля гумористичного ефекту розчепив і поєднав два фразеологізми – «голодний кумі хліб на умі» і «всипати березової каші». Обидва, звісно, мають різний зміст, але в гуморесці було вжито блискучий варіант – «голодний кумі всипали березової каші». Мабуть, аби не була такою розумною... Тема ця дивним чином знайшла втілення і при вивченні мною такої дисципліни як теорія і практика журналістики, яку нам читав сам декан Дмитро Михайлович Прилюк. Тут уже кумедність виявлялася не авторами фейлетонів, а справжньою хворобою двадцятих років, коли нова пролетарська культура вимагала нових слів і термінів. Надто – скорочень цілих слів і речень. У результаті виходили такі мовні покручі: шкраб (замість «школьний работник»), або раббика («рабочая библиотека»). З цим рефератом (і не читаючи з написаного, а своїми словами) я виступав на одній із лекцій Дмитра Михайловича.

Тобто наука Анастасії Іванівни, прищеплення нею любові до словотворення, до пошуку нового, незвичного, не зашкарублого назавжди стала мені у пригоді. Вже зацікавившись на старших курсах історією українського і російського мистецтва, насамперед кіно і театру, відвідуючи мистецький гурток професора Олега Кіндратовича Бабишкіна, який став моїм науковим керівником у написанні дипломної роботи, я, все ж, не міг полишити мої мовні дослідження, початі на першому курсі під патронатом Анастасії Іванівни Мамалиги. Тож на наукових студентських конференціях мені довелося виступати у двох секціях – стилістики й історії літератури. І в кожній доповіді – чи то нашого студентського керівництва, чи навіть керівників факультету за підсумками року – обов'язково звучало, що ось студент такого то курсу Балабко щороку готує наукові роботи аж у двох секціях. Мене

навіть послали на таку конференцію до братнього Білоруського університету в Мінську: виступав російською мовою про авторські неологізми у фейлетонах і українською – про останні фільми і ролі режисера, письменника й актора Василя Шукшина. Добрі відгуки з Мінська отримали і Анастасія Іванівна, і Олег Кіндратович.

Одне слово, отій моїй несміливій репліці на першому курсі, що я ніколи не підведу Анастасію Іванівну, намагаюся слідувати впродовж усього життя. І, до речі, й вона тоді цінувала в студентах цілеспрямованість, прагнення осягати таїни слова. Мабуть, вершиною її довіри до нас трьох (до мене, Олександра Лісового і Миколи Мальця) стали запросини до себе додому. Здається, це було перед зимовими канікулами, і ми прийшли з начерками своїх курсових робіт прозвітувати перед Анастасією Іванівною до її квартири на нинішній Прорізній вулиці. Спершу почувалися скуто, а потім розгорілася полеміка, ми вже й забули, що в помешканні самої Анастасії Іванівни. А невдовзі її лагідна, ласкава мама занесла нам цілу тачку смаженого арахісу. «Хлопці, нам підкинули підкріплення, тож з новими силами – за роботу!» – стала заохочувати господарка. Звісно, ті зернята швидко зникли, лишивши тільки купу лушпиння. І, признатися, відтоді такого смачного арахісу, як засмаженого мамою Анастасії Іванівни, я ніколи не їв...

А по закінченні університету кожен із нас почав долати одну за одною сходинки в опануванні професії журналіста. Буду відвертим: мені пощастило, можливо, більше, ніж іншим однокурсникам. Бо кураторство рідної кафедри стилістики продовжилося і вже поза університетом. Отримавши направлення до республіканської газети «Культура і життя» й не маючи житла, я знайшов прихисток не десь, а в помешканні Марії Устимівни Каранської. Звісно ж, її колеги знали про це, – час від часу ми спілкувалися по телефону, коли мені випадало брати слухавку за відсутності господарки. А Анастасія Іванівна залюбки відвідувала мало не всі ювілейні зустрічі нашого курсу, згадуючи і свої перші кроки на факультеті журналістики як викладача. Радіємо, що за цей час і наша Анастасія Іванівна чималого досягла на науковій і викладацькій ниві. Стала доктором наук, професором, автором дуже цінних для майбутніх журналістів книжок і підручників з української мови і вивчення особливостей публіцистичного тексту. А я хіба міг тоді, у далекі сімдесяті роки, передбачити, що в одній із своїх науково-публіцистичних статей Ана-

стасія Іванівна аналізуватиме і мою художньо-документальну повість «Острів Капрі: відкриття Коцюбинського»... Ми й тепер зустрічаємося, телефонуємо одне одному. Припала до душі Анастасії Іванівні й моя дружина Люба. І якщо згадати телефонні розмови, то найбільше спілкуються ці дві жінки, котрі, кожна по своєму, стали визначальними у моїй долі.

Анастасія Іванівна Мамалига відзначає ювілей. Не хочеться вірити в таку його вагомість і серйозність. З роси і води вам, дорога людино, і низький уклін за науку оволодівати словом, мислити та й загалом – шукати зміст життя! Бо недаремно ж повсякчас повторюємо істину: спочатку було слово...

Олександр Балабко,

випускник 1977 року,

журналіст, письменник і поет-пісняр,

лауреат державної премії імені Івана Франка.

* * *

Раїса РАДЧИК

...А В ДУШІ – ДЖЕРЕЛО ТЕПЛА

Спогади... Спогади... Спогади... Пригадую 1 вересня 1978 року. 32 аудиторія у «жовтому» корпусі університету, що на бульварі Шевченка, 14, а в ній ми – сто першокурсників факультету журналістики – з нетерпінням очікуємо на зустріч з професорами, доцентами, які навчатимуть нас п'ять років. Ми відчуваємося безмежно щасливими! Вступити до столичного університету на таку вимріяну «журналістику» і здобувати знання з фаху – не всім пощастило, а лише нам.

Раптом до аудиторії першим заходить декан факультету, талановитий публіцист і письменник, доктор філологічних наук, професор Дмитро Михайлович Прилюк, а за ним – сузір'я наших прекрасних викладачів, яких після коротенької промови Дмитро Михайлович почав нам представляти... Анастасія Іванівна Мамалига підвелася зі свого стільця і я побачила миловидну жінку, з красивими карими очима, в яких був спокій і ледь помітний сум. Урівноважена, статечна, неговірка, мудра, вдумлива – такою мені побачилася тоді Анастасія Іванівна. І я не помилилася, бо згодом у процесі навчання не раз ці хороші

людські риси моєї викладачки підтверджувалися. І викристалізовува-лося багато гарних інших. Про них і хочеться розповісти більше.

Почалися студентські будні. На першокурсників шквалом посипа-лися завдання з багатьох предметів і вимоги. Дехто не витримав, за-лишив навчання. Анастасія Іванівна бездоганно завжди була готова до своїх лекцій і дохідливо викладала матеріал.

Тоді на факультеті журналістики для студентів були обов'язкові, як ми їх жартома називали, – «лікнепи» (ліквідація неграмотності) з української та російської мов. Заняття проводилися до основних пар. Не дивно, що студенти, вихідці із західних областей, ліквідовували свою неграмотність із російської мови, а студенти з інших областей «гризли граніт науки» про українську мову, яку нам викладала люди-на безмежної доброти Ольга Михайлівна Пазяк. Старшокурсники го-ворили, що нашому курсу дуже пощастило у тому, що нас навчають ці дві мудрі і доброзичливі викладачки, які намагалися прищепити любов до предмета кожному студентові і володіли своєю методикою викладання, яка включала в себе обов'язковий елемент: до всіх нас різних – киян і «хуторян», талановитих і менш талановитих – стави-тися однаково, не виділяючи «любимчиків».

Критерій оцінювання в Анастасії Іванівни був доволі чіткий і справедливий: ставлення студента до навчання загалом і до вивчення мови зокрема, сумлінність студента, його працьовитість і здобування знань. Коли все це збігалось, як кажуть, клопоту не було у студента, а цілком заслужено з рук викладачки він отримував позитивну оцінку на екзамені і мав вимріяну стипендію. Студенти побоювалися прин-циповості викладачки, тому на «шару» не розраховували. З вигляду Анастасія Іванівна була строгою, хоча в її душі містилося велике джерело тепла. Вона досягала в житті, у науці всього сама, без упли-вових батьків, а лише нелегкою щоденною працею, мабуть, свідомо зрікаючись якихось радощів у житті. І нас вона наставляла вчитися, не гаяти дарма відведений час на навчання.

Вже на другому курсі до нас прийшла інша викладачка, бо Ана-стасія Іванівна пішла в докторантуру і працювала над дисертацією, яка була присвячена дослідженню структури публіцистичного тек-сту. Я глибоко сумувала за Анастасією Іванівною. Інша викладачка особисто мені її замінити не змогла. Я часто бачила, як Анастасія Іванівна допізна працювала в бібліотеці, яка в наші дні носить ім'я В. І. Вернадського. Через кілька років вона блискуче захистила док-торську дисертацію, видала безліч наукових праць. Я дуже пишаюся посібником авторів В. В. Різуна, А. І. Мамалиги, М. Д. Феллера

«Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту», яку маю з автографами авторів. А про це подбала сама Анастасія Іванівна. Навіть через багато років після закінчення факультету журналістики наші викладачі допомагають нам, бо вони так виховані – і словом, і ділом допомагати своїм вихованцям. Це гарний приклад для наслідування. Анастасія Іванівна завжди радіє досягненням, бодай маленьким, своїх студентів, хоча багато з них вже є її колегами.

Не одне десятиліття Анастасія Іванівна виховує майбутніх журналістів. З любов'ю і теплотою її згадують нині поважні журналісти у всіх кінцях України. Багато років вона успішно викладає курси, що тісно пов'язані з українською мовою у засобах масової інформації. А які мовні конференції щороку в Інституті журналістики організовує професор А. І. Мамалига! За честь мають виступити на них зі своїми науковими дослідженнями багато науковців з різних університетів України.

Професорка виховала когорту кандидатів і докторів наук, уміло керуючи їхніми науковими дослідженнями чи допомагаючи в цьому своїми знаннями і досвідом. І нині продовжує цю благородну справу. До неї тягнуться молоді науковці.

Багато часу професорка віддає громадській роботі. Вона входить до організаційного комітету Ради ветеранів Інституту журналістики. У нашому Інституті ветеранів шанують, про них пам'ятають, часто організовують з ними цікаві зустрічі-спогади, випускають систематично цікаву стінну газету, в якій шановні герої – це ветерани. Безперечно, що у всьому цьому є більша частина серця Анастасії Іванівни.

Час летить неспинно. Навіть не віриться, що нам вже за п'ятдесят, а мила Анастасія Іванівна зустріла свої сімдесят років. Але час не торкнувся цієї дивовижної жінки. Календарі і годинники не в силі сказати «ні» вроді, таланту, розуму, мудрості, ширості, доброти, любові Анастасії Іванівни. Бо такою вона народилася – творити добро іншим.

... Тихою ходою йде Анастасія Іванівна коридором Інституту журналістики. Дивлюся на неї і здається, що нині 1978 рік. Все ж така, як тоді.

Я щиро бажаю Анастасії Іванівні насамперед здоров'я, щоб усе, задумане нею, здійснилося.

Р. В. Радчик,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри періодичної преси.

* * *

Валентин БУГРИМ

**Видатному вченому-мовознавцю сучасності –
професору МАМАЛИЗІ Анастасії Іванівні,
доктору філологічних наук,
талановитій науковій виховательці,
моєму поважаєному викладачу
і науковому редактору**

1. Професорку відому Мамалигу
і у мороз, і у відлигу
знайти лиш можна на роботі,
замріяно-розсудливу в турботі.
2. Учену-докторку нам знану,
у всій спільноті поважану:
за всі аспекти лінгвістичні,
оригінальні славістичні.
3. Уся – спрямована в науку –
цю вічно-титанічну муку.
Зоравши вдосталь цілини, –
свої поставила млини.
4. І як усі це добре знають –
зерно жорнами розминають,
яке трясеться – одні дриги,
нові в них мелють мамалиги.

*Скільком науку Ви відкрили?
А в ній – дорогу освітили!?!*

5. Бо Ваша школа наукова –
це українська рідна мова,
яку у вимірах медійних –
плекаємо завжди надійно.
6. Шановна ювілярко наша!
Повніть і далі свою чашу!!
Вкраїнськи кришталєво-мовну –
велично-Мамалижно-науковну!!!

Валентин В. БУГРИМ –

учений-дослідник,
доцент Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
академік Української академії оригінальних ідей,
публіцист, журналіст, поет,
полковник Українського козацтва.

Писано 8 січня 2010 р., 03.08–05.12. Троещина.
На 70-ти літній Ювілей, що є 31 липня 2010 р.

* * *

Тетяна СМІРНОВА

УЧИТЕЛЬ З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ

Мені пощастило бути ученицею талановитого Вчителя – Анастасії Іванівни Мамалиги – із перших курсів філологічного факультету Київського університету імені Тараса Шевченка, написати й захистити під її керівництвом дипломну роботу, а потім працювати разом в Інституті журналістики, обговорювати наукові проблеми, прислухатися до її порад, що у подальшому допомогло мені при захисті кандидатської дисертації.

Роки не змінили Анастасію Іванівну, бо вона належить до тієї категорії людей, які з роками стають ще привабливішими. І сьогодні Анастасія Іванівна завжди в колі студентів, молодих науковців: готує наукові конференції, випускає тематичні газети, здійснює керівництво науковими працями аспірантів і пошукачів. Її любить молодь, хоча не буває з її боку ніяких поблажок, лише вимогливість, принциповість, об'єктивність і велике бажання та вміння передати свої знання.

Професор А. І. Мамалига належить до тієї когорти науковців, яким властива глибина осмислення мовних процесів, струнка система поглядів на стилістичні аспекти буття української мови у поєднанні із проблемами культури мовлення. Наукові розроблення втілюються в навчальні та робочі програми, цікаві лекції. Вона вміє захопити студентів своїми науковими ідеями, і вони продовжують розробляти запропоновану нею тематику в бакалаврських, магістерських та дисертаційних дослідженнях.

Легко працювати з Анастасією Іванівною і колегам: завжди можна розраховувати на пораду, підтримку, доброзичливе ставлення.

Професор А. І. Мамалига вдало поєднує вимогливість і до себе, і до колег із толерантністю. Вона ніколи не нав'язує готового знання. Саме у пізнавальній активності та розвитку творчої культури своїх учнів Анастасія Іванівна вбачає найголовніші передумови успіху педагогічного процесу. Тому і шанують професора А. І. Мамалигу і як Науковця, і як Вчителя з великої літери.

Т. В. Смирнова, доц.
кафедри періодичної преси

* * *

Ольга ГРЕСЬКО

НАДІЙНИЙ ОБЕРІГ СУЧАСНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Толерантна і вишукана, цілеспрямована і ввічлива, трохи навіть загадкова і незвичайна професорка А. І. Мамалига значною мірою уособлює інтелігенцію сьогодення.

Військовий вишкіл має ця тендітна, творча особистість із кришталевою душею, яка насправді весь час потребує захисту. Оберегом для Анастасії Іванівни є її учні: студенти, аспіранти, колеги-викладачі. І, як не дивно, життєтворчу силу випромінює цей оберіг у її особі саме тоді, коли професорка А. Мамалига захищає інших. Уміння побачити світло в кожному і огорнути теплом – підсвідома місія пані Анастасії, що надійно прихована за прозорою вуаллю шляхетності.

Для мене особисто спілкування з Анастасією Іванівною – це джерело натхнення. У дружній розмові народжуються нові ідеї, часом подальші творчі перспективи. Кожного разу це – новий життєвий урок, який сприймаю з вдячністю і повагою.

До будь-якої справи Анастасія Іванівна завжди підходить із любов'ю і високим почуттям відповідальності. Сценарій кожного заходу професорка А. Мамалига створює заздалегідь і зі смаком. А в ролі модератора не лише відчуває атмосферу, а й формує відповідний настрій, який зберігається впродовж усього заходу.

Успіх в унісон із результатом і подякою – ось фінальний акорд кожного проекту під керівництвом Анастасії Іванівни. Цю аксіому

можу підтвердити не лише з власного досвіду, а й з відгуків колег. Адже на перший погляд легка й невимушена робота в команді насправді вимагає точності та чіткої координації дій. Анастасію Іванівну з упевненістю можна назвати керівником сучасного стилю. Співпраця відбувається в супроводі, по-перше, слухних порад, а не різких зауважень; по-друге, – делікатних прохань, а не наказів; по-третє, – колегіальних підходів, а не автократичних рішень. У всьому цьому – рушійна сила слова й мудра думка працюють одностайно задля єдності та розуміння поколінь, гармонії і взаємоповаги в колективі.

Доброзичлива, добропорядна пані А. Мамалига, що не піддається впливам агресивних стереотипів сучасності, наділена даром вести справи тактовно, дипломатично. Уміння спілкуватися з колегами різного фахового рівня і внутрішньої культури – ознака інтелігентності, і вона притаманна Анастасії Іванівні.

Віднайти непомітне зернятко добра в душі й серці інших – майстерність найвищого ґатунку, якою досконало володіє пані Анастасія. Згадаймо вислів: «Кожна людина має насіння зла, адже не лишилося праведника на землі» (Пс. 11,1).

Праця на рівні тонких енергій і відчуттів – явище рідкісне в сучасному світі. Анастасія Іванівна опанувала це дивовижне мистецтво, відточуючи його роками. Скільки нових «Я» відкрила професорка А. Мамалига у своїх учнях, залишаючись Учителем і Другом водночас. Прислухаючись до своєї жіночої інтуїції, кожному з них Анастасія Іванівна підказала індивідуальний шлях до власного Щастя: професійного й особистого. До того ж, благословила доброзичливим поглядом і ледве помітною усмішкою.

Одного разу мене вразило, наскільки дієвим є пароль: «До Вас радила звернутися Анастасія Іванівна Мамалига». Щойно поважний і відомий пан журналіст (або високопосадовець) упевнено говорив телефоном поспішаючи, і от, пауза, раптом шановний перевтілюється у вразливу й уважну людину, яка вже не може відмовити. За мить поважний автор ніби знову став слухняним учнем, як колись на заняттях Анастасії Іванівни. Не тимчасовий імідж, а поважне Ім'я і бездоганний педагогічний авторитет професорки А. Мамалиги обеззброює нашого брата.

Обрамлені чудовими візерунками внутрішньої культури, особисті та професійні якості Анастасії Іванівни, безсумнівно, підкреслюють її витончену й, можна сказати, аристократичну особистість.

Життєвим досвідом, мудрими словами і справами професорка А. І. Мамалига по-філософськи радить нам гідно робити кожну свою справу, так, щоб, по можливості, не редагувати зроблене, а писати його одразу начисто, адже «життя іде, і все без коректур...» (Ліна Костенко).

О. В. Гресько, доц.
кафедри міжнародної журналістики

* * *

Катерина АФАНАСЬЄВА

СТАТУС УЧИТЕЛЯ З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ

Хтось із великих казав свого часу: «Мале добро навіть необхідніше людині, ніж велике». У вирі щоденних турбот ми рідко зупиняємось, аби підсумувати зроблене та ще рідше, аби оцінити його та подякувати іншим людям за ті добрі справи, які вони роблять для нас. У гонитві за примарним великим ми не помічаємо того, що підтримує нас, надихає, дає сили, просто викликає радість на душі чи добру усмішку. Ми часто виплескуємо на оточення свої негативні емоції, натомість від інших очікуємо отримати усмішку, радість, добрий настрій. І саме такою людиною з надзвичайним почуттям такту, вражаючою здатністю відчувати настрої інших та неймовірною добротою душі для мене є Анастасія Іванівна. Ще студенткою Анастасії Іванівни з замилюванням спостерігала, з яким почуттям гідності вона заходить до аудиторії. Здається, у неї не буває поганого настрою чи роздратування, постава її завжди струнка, а легка усмішка ніколи не викаже суму на душі. Захоплює і та любов до рідної мови, яку вона прищеплювала нам із першого курсу. Це були не лише заняття з української мови, а значно глибше – осмислення себе в цьому суспільстві, культурі, традиціях.

Студентські роки минають швидко. Колишні вчителі стають нашими колегами, і деякі з них ніколи не втратять цього статусу – Учителя з великої літери, мудрого Порадника, люблячого та справедливого водночас. Торуючи свій шлях у науці, будуючи своє доросле життя, я завжди повертаюсь до моєї Анастасії Іванівни. Так хочеться сказати саме слово «моєї». Бо вона завжди знаходить час для кожного, завжди скаже потрібні слова, дасть мудру пораду, завжди

вислухає, і цієї миті здається, що для неї немає важливіших проблем за твої. І коли у твоїх перших кроках тобі буде потрібна допомога, добре слово, – саме вона промовить його, саме вона підтримає. А ще її уважність до людей. Ця риса притаманна далеко не кожному з нас, а ось в Анастасії Іванівни вона є. Колись у розмові я згадала про видання, яке хотілось би мати, і ось півроку потому Анастасія Іванівна його мені подарувала. Вона півроку пам'ятала про це, пам'ятала про мене і хотіла зробити приємне, допомогти. Завжди вражає її здатність дуже тонко відчувати душу співрозмовника – перед нею почуваєшся ніби «оголеним», і під її поглядом стає соромно за те, чого ти не зробив.

Вірю, що кожна зустріч у житті людини не випадкова, і я дуже вдячна за те, що в моєму житті є людина, яка поєднує в собі надзвичайну гідність та мудрість, елегантність стилю та приязність у спілкуванні, молодий блиск в очах та захоплення улюбленою справою, уважність до людей та, що найголовніше, бажання робити добро кожного дня – з простих вчинків, щирих почуттів, світлих думок і теплих слів.

К. О. Афанасьева, доц.
кафедри електронних видань і медіадизайну

* * *

Тетяна ГЛУШКОВА

КОЛИ ЩАСТИТЬ НА ХОРОШИХ ЛЮДЕЙ

Думаю, не образиться ювілярка, якщо розпочну з невеличкої історії про себе. Мені щастить на хороших людей. Згадується, неначе вчора їхала до Києва вступати до аспірантури. Відчуття двоякі: з одного боку, неймовірне хвилювання перед містом-гігантом, із другого – намагання заспокоїти себе тим, що в кишені вже є диплом про вищу освіту, отже, вступлю-не вступлю, особливо не засмучуватимусь. Уже тепер, через шість років, аналізую ситуацію. Чому ж так? Адже більшість молодих людей із провінції прагнуть вирватися звідти, підкорити столицю... . Мабуть, далася взнаки своєрідна «рубіжність», коли ти долаєш у житті якийсь важливий етап (закінчення університету було для мене саме таким) і потребуєш бодай коро-

ткочасної зупинки. Хоча, як доводить життя, такі паузи не завжди корисні. Отже, я потребувала своєрідної підтримки, поштовху, який би чітко націлював на мету. Саме в цей період відбулося наше знайомство з Анастасією Іванівною. Мені щастить на хороших людей.

Згадується наша перша зустріч. Розмова щодо майбутньої дисертації видалась недовгою, проте надзвичайно чіткою та змістовною. А далі – спільна праця, праця, праця...

Пригадую, як одна аспірантка, нещодавня студентка Анастасії Іванівни, поцікавилася, хто є моїм науковим керівником. Я відповіла, що професорка Мамалига. Тоді вона потрясла піднятим догори міцно стиснутим кулачком і сказала, що Анастасія Іванівна надзвичайно вимоглива, але невдовзі це принесе свої позитивні плоди. Так і сталося. Саме завдяки мудрому керівництву Анастасії Іванівни було вчасно підготовлено й захищено кандидатську дисертацію, вийшла друком низка наукових публікацій.

З особливим трепетом згадується, коли ми (викладач кафедри мови та стилістики, кандидат філологічних наук Дмитро Васильович Данильчук, ще дві аспірантки – Оксана та Ольга, група студентів-активістів та я) під керівництвом Анастасії Іванівни Мамалиги готували творчий вечір, присвячений Дню матері. Підготовка сценарію. Репетиції. Концерт, що видався по-особливому душевним (студенти Інституту журналістики та запрошені з інших ВНЗ мали змогу прочитати власні вірші та прозові мініатюри, виконати пісні), і море конвалій, які дарували усім запрошеним жінкам. Ніщо не пройшло поза увагою нашої старшої наставниці. Завжди спрямує, підкаже, надихне.

Дякую Вам, вельмишановна ювілярко, за ту позитивну вимогливість, що зосереджує на меті й допомагає досягнути її, за мудрість, що вчить життю. Нехай Господь Вас береже.

Мені щастить на хороших людей.

* * *

Леся ПОЛИЩУК (МОРЖУК)

«ВЧИТЕЛЬКО МОЯ – ЗОРЕ СВІТОВА...»

Якось у розмові зі священником почула, що більшість професій люди обирають собі самі, і лише для трьох професій людей обирає БОГ. Ці професії – ЛІКАР, ПЕДАГОГ і СВЯЩЕНИК. Ця розповідь

спочатку сприймається як красива притча. Однак з часом, коли на твоєму шляху зустрічаються такі професіонали від БОГА, ти через серце пропускаєш цю велику істину.

Так, мені поталанило. Готуючи дисертаційну роботу, я мала щастя працювати під мудрим керівництвом вельмишановного професора кафедри мови та стилістики Інституту журналістики доктора філологічних наук Анастасії Іванівни Мамалиги. Втім ні, розпочалося все набагато раніше... Перша несмілива спроба наукового пошуку – виступ на студентській науково-практичній конференції. Анастасія Іванівна – почесний організатор цього відомого в наукових колах заходу, шанований професор – похвалила мене. Мене – налякану, схвильовану першокурсницю. Тоді мені навіть повірити в таке було важко: як така поважна людина, серед багатьох виступів змогла якось виділитися серед інших і мій, ще не зовсім досконалий. І та підтримка стала для мене знаковою, вона надихнула мене і окрилила.

Про цей випадок я згадала через багато років. В один із пам'ятних днів у моєму житті – в день, коли я захистила кандидатську дисертацію. Почуття переповнювали мене: я довго працювала, я захистилася, мене вітали, я це заслужила. Точніше не лише я. Ми це заслужили. Поряд зі мною була моя НАСТАВНИЦЯ, мій науковий керівник Анастасія Іванівна Мамалига.

І саме в той момент я згадала слова Анастасії Іванівни: «Якщо за щось берешся – зроби це професійно, якщо щось робиш – прагни до ідеалу. І ніколи не зупиняйся на півдорозі». Вона була, як завжди, мала рацію. Однак, як же це непросто викладатися на всі сто, працювати наполегливо, не халтурити. Я вчилася цього постійно. Читала наукові праці Анастасії Іванівни. Вчилась професіоналізму, прискіпливості, ґрунтовності у висновках. Прагнула до свого ідеалу, до своєї вершини. Анастасія Іванівна постійно підтримувала мене, однак ніколи не радила для легкості понижувати планку. Її слова: «Ти робиш це для науки і для себе. Для власної самореалізації» – закарбувалися в моєму серці. Анастасія Іванівна і сама не визнає половинчатості чи халтури, і мене вчила цього ж. І я їй щиро вдячна за це.

І хоча це непросто, але лише так і треба жити. Жити і любити людей – студентів, аспірантів, колег, ділитися знаннями, мудрістю, досвідом.

Період написання дисертаційної роботи був важливим відрізком мого життя. Я ставала дослідником, науковцем, водночас училася бути мудрою дружиною, матір'ю. Працювала, спілкувалася, сприй-

мала настанови Анастасії Іванівни, і не лише професійні, багато в чому змінювалася поряд із моєю НАСТАВНИЦЕЮ. Зараз особливо добре розумію, що в тому, яка я є і чого досягла, є значна заслуга і моєї ВЧИТЕЛЬКИ. Вона завжди заохочувала мене до пошуку, праці, не раз підбадьорювала, а інколи навіть делікатно сварила та, водночас підказувала. Це були ширі поради. Це були поради, як для рідної доньки. Такі справжні, без лукавства. Такі, що дійсно справджуються і працюють.

Мою старшу донечку, ровесницю початку написання дисертаційної роботи, також звать Анастасія. І мені дуже хочеться, щоб на шляху молодшої Анастасійки також зустрілися ІСТИННІ ВЧИТЕЛІ... Вчителі від БОГА...

З вдячністю і великою шаною
колишня аспірантка
кандидат філологічних наук
Леся Поліщук (Моржук)

* * *

Галина ЗОРЯ

ВЗІРЕЦЬ, МУДРИЙ НАСТАВНИК, ПЕДАГОГ

Бути творчим викладачем, ерудованим фахівцем, мудрим наставником, працьовитою та невтомною людиною на педагогічній ниві – не просто. Це велика відповідальність перед собою, суспільством за молоде покоління, адже саме від нього залежить доля майбутнього і народу, і країни. А найкращим визнанням для справжнього педагога є вдячність його учнів за ті зерна знань, добра і людяності, які він щедро посіяв, аби дали вони гарні сходи і плоди.

Анастасія Іванівна Мамалига, викладач сучасної української мови, доктор філологічних наук, професор, була для нас, студентів-заочників відділення видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, саме тим навчителем, який прищеплював все нові й нові пагінці знань з української мови, що в подальшому приживались, розвивались й зеленіли влучними синонімами, неологізмами, вишуканими мовними зворотами. Ми ловили кожне її слово, фразу, при-

клади-перли та приклади мовних огріхів й далі вже намагались не робити помилок у своїй практичній діяльності.

Лекції і практичні заняття Анастасії Іванівни завжди цікаві, справді пізнавальні, спрямовані на виховання у студентів, магістрів, аспірантів любові до обраної професії, на прищеплення відповідальності за справу та вміння пошуку творчого начала в роботі. Практичні з української мови не були однотипними, бо щоразу розглядався такий матеріал чи розв'язувалися такі завдання, які допомагали в роботі журналіста, редактора. Звичайно, були й письмові вправи з підручника, але підібрані так, що над ними потрібно було посидіти, подумати, адже від тебе вимагались знання не лише однієї складової мови – лексики, приміром, орфографії чи пунктуації, а всього матеріалу. Приклади, які пропонувала Анастасія Іванівна, підбирались з різних посібників, особливо ми любили, коли розглядались тексти чи їх частини з друкованих журналістських джерел, що містили завжди нове й неординарне. Ми із захопленням відвідували її заняття, брали для себе все корисне, необхідне. Саме на цих парах ми дізнавались про значення давніх, «забутих» українських слів, таких як наросток (суфікс), приросток (префікс), світлина (фотознімок), летовище (аеродром) та інші, що нині активно вживаються й не викликають жодних сумнівів стосовно їх значення чи використання.

Ми всі сумлінно вивчали мову, бо знали, що спуску не дадуть нікому, за незнання – відповідне покарання. Але не лише оцінкою на іспиті, хоча це для нас теж було важливим. Ми розуміли, що найсудовішим екзаменатором стане потім журналістська чи редакторська практика. Там викладача, який підкаже, допоможе, не буде. Тільки ти й твої думки, правильно викладені на папері чи на моніторі комп'ютера. Тож переконана: знання мови для журналіста, видавця, редактора та й для кожної людини – найголовніше.

Знайомство з Анастасією Іванівною стало для мене ще тіснішим, коли вступила до аспірантури рідного інституту. Саме вона порадила йти навчатись далі, допомогла з вибором теми. І зараз завжди дасть слушну пораду щодо написання наукової статті чи розділу роботи. Дивишся – справді так краще, й слова влучніше підібрані, й науковіший виклад. А це суттєво для плідної науково-дослідницької роботи.

Тож щиросердна подяка Вам, Анастасіє Іванівно, доземний уклін, велика повага і шана від Ваших учнів за отримані знання, творче осяяння, поради, настанови. Нехай щастить Вам на освітянській ниві, да-

руйте молоді знання ще не одне десятиліття, радуйте своєю лекторською майстерністю, елегантною думкою та ерудицією, творчою невтомністю, натхненною працею. Міцного Вам здоров'я, щастя й нових здобутків на теренах науки й освіти!

Галина Зоря,
аспірантка Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка.

* * *

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ
КИЕВСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ им. ТАРАСА ШЕВЧЕНКО

А. И. Мамалыга

**АНАЛИЗ СТРУКТУРЫ
ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОГО ТЕКСТА**

Издательско-полиграфический центр
«Киевский университет»
1992

СВІТЛИНИ З РОДИННОГО АРХІВУ

Сидять дід Трохим, бабуса Акиліна. Стоїть тітка Тетяна

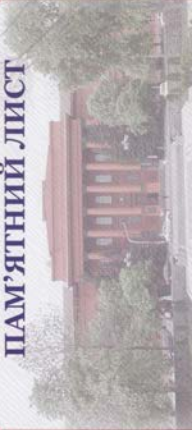

Мати Анастасії Іванівни Ольга Трохимівна
стоїть у другому ряду посередині

ПАМ'ЯТНИЙ ЛИСТ

Дорогі Анастасіє Званівню!

З нагоди завершення 2010 року, оголошеного на честь 65-ї річниці від дня початку Другої світової війни, дозволяємо разом з Вами відзначити родину пам'яті Випускника чотирнадцяти **Миколи Степановича Званівця** учасника бойових дій, одягнутого з загальною померлих фронтівців, заохочувати добрим словом його життєвий подвиг. Подорожуючи важкою шляхою до відома: Перемоги над фашистськими загарбниками, він, на жаль, не довів до кінця цієї значущої історичної дії, залишивши глибоку скорботу й безмежну відповідальність у серцях своїх рідних, друзів, учнів.

Професори, викладачі, співробітники, студенти Київського національного університету імені Тараса Шевченка схвальною голосом перед співвітчизниками, безпристрасним героїзмом війни Великої Вітчизняної, які не боялися загибати за свободу України, за мир і справедливість для прийдешніх поколінь, виставляють щире співчуття їх родичам, сім'ям.

Підписаний у своїй Волі, Вільним рідним і близьким.
Будемо зібрані пам'яті покоління переможців!

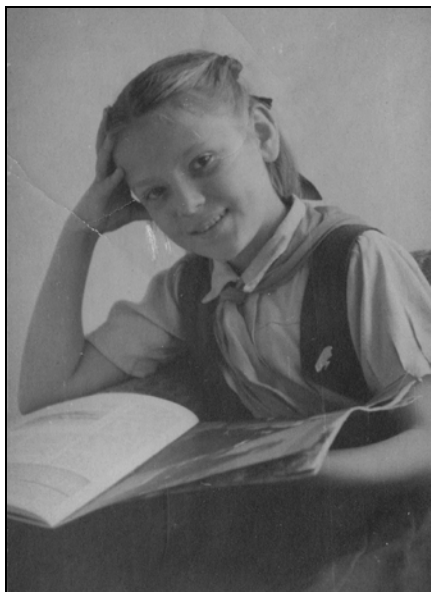

 Л.В. Губерський
 В.Ф. Ціх
 М.О. Карпенко
 грудень, 2010

ШКІЛЬНІ РОКИ

У першому ряду четверга праворуч Анастасія Мамалига

Анастасія Мамалига у школі №15 м. Херсона

Анастасія Мамалига під час навчання у школі № 117 м. Києва

На подвір'ї київської школи № 117.
А. Мамалига третя праворуч

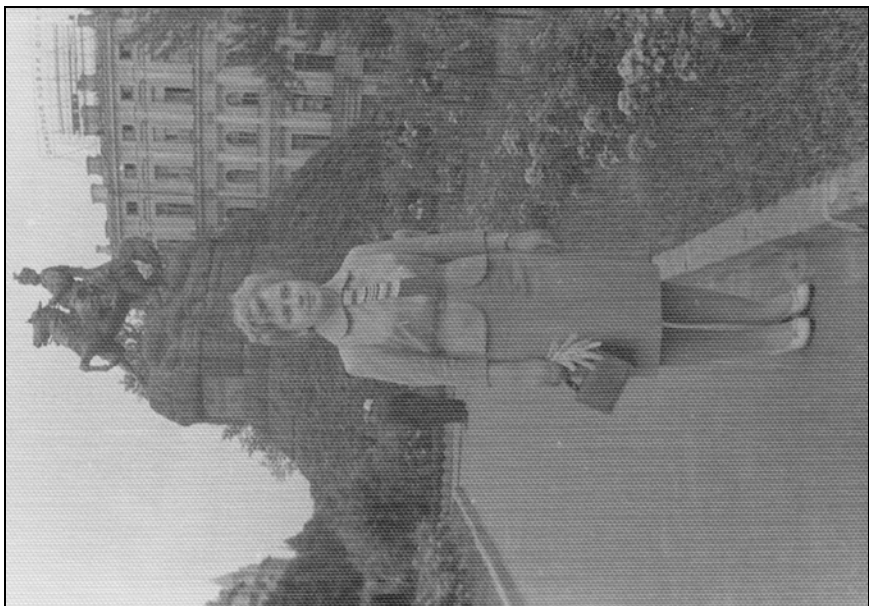
СТУДЕНТСЬКІ ТА АСПІРАНТСЬКІ РОКИ

В улюбленому Голосіївському парку

В університетському таборі відпочинку

1963 р. Закінчення університету.

А. Мамалига – аспірантка

Після захисту кандидатської дисертації.
З доц. Н. І. Тоцькою, ст. викл. О. Є. Пивоваровим

А. І. МАМАЛИГА: КОЛЕГИ, ДРУЗІ, УЧНІ

А. І. Мамалига та О. М. Пазяк

М. У. Каранська й А. І. Мамалига

А. І. Мамалига зі студентами стаціонарного відділення
факультету журналістики

А. І. Мамалига на кафедрі факультету журналістики

Викладачі журфаку працювали і в ботанічному саду
Київського університету

1984 р. А. І. Мамалига з колегами кафедри на чолі проф. А. П. Коваль.
Сидять: зліва направо доц. М. У. Каранська, проф. А. П. Коваль,
доц. А. І. Мамалига, доц. О. М. Пазяк. **Стоять:** зліва направо:
доц. О. Д. Пономарів, викл. Є. А. Макаренко, Ю. В. Лисенко,
Л. Ю. Шевченко, доц. Г. Г. Почепцов

1986 р. Колектив кафедри стилістики факультету журналістики. Сидять: зліва направо доц. М. У. Каранська, проф. А. П. Коваль, доц. О. М. Пазяк, А. І. Мамалига, О. Д. Пономарів. Стоять: зліва направо викл. Л. Ю. Шевченко, Є. А. Макаренко, доц. В. В. Різун, лаб. кафедри, асист. Ю. В. Лисенко.

На державних екзаменах. Зліва направо доц. Н. Ф. Остапенко, доц. Т. О. Приступенко, проф. А. І. Мамалига, доц. В. П. Олійник, доц. Ю. Ф. Яриш

Проф. А. Мамалига на традиційній мовній конференції.
Виступає проф. А. З. Москаленко

2003 р. Після вручення Подяки Київського міського голови.
Зліва направо: доц. К. С. Серажим, проф. В. В. Різун,
проф. В. І. Шкляр, проф. А. І. Мамалига, проф. Б. І. Черняков,
доц. Т. В. Старченко, доц. І. І. Гутиря

Проф. А. Мамалига на традиційній мовній конференції.
Ліворуч доц. О. В. Гресько. Виступає проф. В. Різун

2006 рік. А. І. Мамалига вітає Народний етнографічний хор «Гомін»
(керівник – лауреат Національної премії України
ім. Тараса Шевченка Леопольд Ященко)

Святкове зібрання Ради ветеранів війни та праці Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Перша зліва – голова ради ветеранів університету проф. М. О. Карпенко, 4 зліва – голова ради ветеранів Інституту журналістики проф. А. І. Мамалига

Проф. А. І. Мамалига – 2006 р.

2010 р. Покладання квітів А. І. Мамалигою до пам'ятника загиблим студентам і викладачам університету

ДИПЛОМ

С ОТЛИЧИЕМ

С № 314676

Настоящий диплом выдан Оробженко
Анастасии Ивановне

в том, что она в 1957 году поступила
в Киевский государственный педагогический институт им. Т. М. Горького
и в 1963 году окончила полный курс
Киевского ордена Ленина государственного университета им. Т. Г. Шевченко
по специальности русский язык и литература

Решением Государственной экзаменационной
комиссии от "25" июня 1963 г.

Оробженко А. И.

присвоена квалификация Филолог. Учитель
русского языка и литература средней школы

Председатель Государственной
экзаменационной комиссии

Ректор

Секретарь

М. П.

Город

Киев

"26" июня 1963 г.

Регистрационный №

591

Московская типография Гознака. 1961.

Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти Української РСР
Київський ордена Леніна державний університет
ім. Т. Г. Шевченка

ПОСВІДЧЕННЯ № 1461

Пред'явник цього т. Орощечко

Анастасія Іванівна

дійсно працює в Київському ордена
Леніна державному університеті ім.

Т. Г. Шевченка на посаді ст. лабор.

та загальнонауковця

31 жовтня 1963 р.

Ректор
університету

[Signature]

Решением
Совета Киевского ордена Ленина
унив. университета им. Т. Г. Шевченка
от 21 июня 1963г (протокол №3/10)

Мамалиге Анастасии Ивановне

ПРИСУЖДЕНА УЧЕНАЯ СТЕПЕНЬ КАНДИДАТА
ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАУК

Председатель
Совета

Ученый Секретарь
Совета

[Signature]
В. Гавришин

Решением
Высшей Аттестационной Комиссии

от 24 июля 1974 г. (протокол № 43/7)

Мамалига Анастасия Ивановна
УТВЕРЖДЕНА В УЧЕНОМ ЗВАНИИ ДОЦЕНТА
ПО КАФЕДРЕ
"стихологии"

Зам. Председатель Высшей
Аттестационной Комиссии

Уч. Секретарь Высшей
Аттестационной Комиссии

Салахов
Мамалига

Решением

Высшей аттестационной комиссии
при Совете Министров СССР

от 9 декабря 1988 г. (протокол № 469/25)

Мамалига Анастасии Ивановне
ПРИСУЖДЕНА УЧЕНАЯ СТЕПЕНЬ
ДОКТОРА
ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАУК

Председатель
Высшей аттестационной комиссии

Главный ученый секретарь
Высшей аттестационной комиссии

Мамалига
Салахов

Решением
Государственного комитета СССР
по народному образованию

от 28 марта 19 91 г. № 3/141-н

Мамалыге Анастасии Ивановне

ПРИСВОЕНО УЧЕНОЕ ЗВАНИЕ

ПРОФЕССОРА

по кафедре стилистики и редактирования

Председатель комиссии

Главный ученый секретарь

* * *

Розділ III. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ШКОЛА

Володимир РІЗУН

НОВІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ І КОМУНІКАЦІЙНИХ ОДИНИЦЬ ТЕКСТУ В НАУКОВІЙ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФЕСОРА А. І. МАМАЛИГИ

Професор А. І. Мамалига належить до тих мовознавців, які активно займаються питаннями мови і твору та тексту, мовлення і комунікації, особливостей використання мови під час спілкування. Серед багатьох наукових праць виділяється її робота «Синтаксис тексту» із книги «Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту» [1]. Ця робота цікава насамперед з точки зору новизни наукових поглядів, які в кінці 90-х минулого століття сміливо були озвучені кількома вченими з одного наукового середовища – Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серед цих учених, куди входили і Н. Ф. Непийвода, В. В. Різун, М. Д. Феллер, А. І. Мамалига першою в Україні підійшла до синтаксичних одиниць не як просто комунікаційних утворень, що було майже прийнятим на той час у мовознавстві (та і зараз почасти так вважають), а як власне до лінгвістичних одиниць, але в ракурсі комунікаційному. Тобто комунікативний синтаксис звучав уже у розрізі комунікаційному як суто мовне явище, проте яке під час спілкування виступає його засобом.

Інший науковий погляд, який підтримала професор А. І. Мамалига, це принципове розмежування тексту і твору. У цьому аспекті роботу авторки «Синтаксис тексту» необхідно прочитувати не під кутом зору ототожнення тексту і мови, коли текст розглядається як найвищий мовний рівень, а під кутом співвідношення мовної, синтаксичної побудови і тексту як продукту знаково-графічної діяльності автора. Для мовознавців, що працюють у середовищі журналістів, редакторів, видавців, таке розуміння тексту є принциповим, виробничим, фаховим.

Розмежування тексту і твору так само принципове, оскільки це не тотожні речі, а твір розглядається як продукт мовної діяльності

автора, по відношенню до якого текст є його знаково-графічною моделлю.

Таким чином, кінець 90-х і початок нового століття фактично ознаменувалися у мовознавчій, а також журналістикознавчій науці новим підходом у тлумаченні співвідношення звичних термінів та понять – текст, твір, синтаксис, мова, мовлення, комунікація, висловлювання.

«Категорія власне комунікативної одиниці, – пише А. І. Мамалига, – формується в системі понять мовленнєвого спілкування. Так, кожний текст, мовний твір характеризується темою – тобто спрямованістю його змісту на певне відображення дійсності, а це в свою чергу слугує позначенням основного предмета мовлення в цьому випадку. Текст також реалізує певну ідею, що полягає в соціальній спрямованості його змісту. Реалізація наявних категорій відбувається з допомогою повідомлень про відповідні їм предмети мовлення. Отже, власне комунікативною одиницею є висловлювання про предмет мовлення в тексті. З погляду семантико-синтаксичної побудови висловлювання про предмет мовлення може бути представлено окремим реченням, складним синтаксичним цілим, поєднанням складних синтаксичних цілих. Для нас важливе те, що виявлено "точки відліку" у співвіднесеності семантико-синтаксичних і комунікативних одиниць» [2].

Виділене нами є найбільш принциповим у теоретичному і методологічному планах професора А. І. Мамалиги. По-перше, зроблено раз і назавжди сміливу заяву про умови пошуку комунікаційних одиниць [3]. Тобто вважати речення одиницею комунікації некоректно, це одиниця мови. Одиниці ж мовлення слід шукати в самому спілкуванні як процесі. Такою комунікаційною одиницею є **висловлювання про предмет мовлення**, яке може бути виражено у формі й простого, й складного речень, а також і у формі синтаксичного цілого або їх поєднання.

Це принципово новий погляд на співвідношення понять «мова» і «комунікація».

Розглядаючи композиційні виділення предмету мовлення у тексті, авторка доречно називає серед композиційних елементів абзацний відступ, три крапки в кінці або на початку абзацу, виділення початкових слів абзацу за допомогою великих літер, виділення компонентів тексту зміною шрифтів, застосування різних виділюваль-

них лінійок і значків і т. д. Важливою є сама постановка питання про власне текстові засоби вираження.

Для мовознавчої науки 90-х ще був характерний комунікаційно-граматичний паралелізм, який проявлявся в обов'язковому наслідуванні синтаксичної будови речення будовою висловлювання. Через те і розглядаються прості або складні висловлювання, які корелюють нібито з простими і складними реченнями. Насправді ж між структурою речення і структурою висловлювання немає паралелізму. Висловлювання є елементарним чи простим не тому, що воно виражається простим реченням, а тому, що воно стосується одного предмета мовлення, а один предмет мовлення може виражатися як простим реченням, так і синтаксичним цілим. Професор А. І. Мамалига добре відтворила цю особливу залежність одиниць різних рівнів аналізу і відчула необхідність перегляду принципу комунікаційно-граматичного паралелізму у тлумаченні одиниць мови та комунікації:

«Структура публіцистичного тексту відображає два взаємопов'язані процеси: з одного боку, дістає мовне вираження (у вигляді речень або поєднання речень – на основі притаманних їм зв'язків і відношень) окремий цілісний в умовах контексту мислений зміст; із другого – утворені семантико-синтаксичні одиниці підпорядковуються організаційній функції власне комунікативних одиниць – висловлювань про тематично зумовлені предмети мовлення. Це створює в тексті складні переплетіння одиниць, які беруть участь у цьому процесі. Завдяки виявленню власне комунікативної одиниці – висловлювання про тематично зумовлений предмет мовлення – конкретизується зміст безпосередніх складових тексту як комунікативно-мовленнєвого твору, в яких знаходить відображення його об'ємно-кількісна, функціонально-змістова, в цілому жанровостильова специфіка» [4].

І як висновок звучать слова автора про необхідність зміни наукової парадигми мислення, ставляться наукові завдання перед тими, хто збирається працювати в лоні лінгвістично-комунікаційних досліджень:

«Увага до науково обґрунтованого формування мовленнєвої змістовності, виразності, до тактики виявлення авторської позиції – та грань роботи над текстом, яка безпосередньо пов'язана з виробленням усвідомленого, впевненого володіння словом. Оскільки в підручниках і посібниках розгляд текстової структури має формально синтаксичний характер, їхні матеріали необхідно доповни-

ти описом власне комунікативної сутності творення тексту, треба приділити більше уваги аналізу логіко-комунікативної значущості синтаксичних одиниць, їхньому функціонуванню в тексті. Практичний підхід до оновлення навчальної літератури має полягати й у широкому застосуванні текстового матеріалу в ході розгляду будь-якого явища мови.

Наш час характеризується створенням прогресивних технологій, що допомагають значно підняти рівень виробництва. Цьому загальному устремлінню співзвучна орієнтація на розробку своєрідних "технологій", що слугують удосконаленню мовленнєвої діяльності. Поглиблення технологічної оснащеності викладання, вивчення мови, зокрема навичок побудови тексту, передусім залежить від ступеня активного практичного освоєння нагромадженого теоретичного матеріалу, нових, досконаліших знань, що відкриваються з його допомогою»[5].

1. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту / Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. – К. : РВЦ «Київ. ун-т», 1998. – С. 61–221. 2. Там само. – С. 183. 3. Щодо термінів «комунікативний» та «комунікаційний» з точки зору сучасної науки розмежування є принциповим, чого не було майже до кінця першого десятиліття в комунікаційних науках. 4. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту / Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. – К. : РВЦ «Київ. ун-т», 1998. – С. 214–215. 5. Там само. – С. 215.

В. В. Різун, проф.
директор Інституту журналістики

* * *

Н. ТОЦЬКА

ВІД ФОРМИ-ДО ЗМІСТУ

Праця журналіста вимагає постійного пошуку впливовості слова, його вагомого громадянського звучання. Усвідомлюючи ці високі професійні вимоги, розуміємо, яке важливе місце серед них займає увага до слова, його виразності. Адже й гострота думки, і переконливість її значною мірою залежать від мовної вправності, різноманітних стилістичних прийомів, аналітичності й водночас емоційності викладу.

На жаль, ще не рідко буває так, що слову журналіста не вистачає виразності, глибини, а отже, і дієвості. Невдачі ці, як правило, пояс-

нюють тим, що журналіст не використовує всіх мовних багатств і можливостей. Справді, це дуже серйозна причина, але не єдина – не все ще досліджено, відкрито у мовній скарбниці, багато в чому покладаємося ми на інтуїцію. У словниках, граматиках, стилістичних посібниках подано форми і значення слів, висловів, речень, різноманітні синонімічні варіанти. Однак дуже мало можна почерпнути відомостей про те, що спостерігається за межами речення: як поєднуються самі речення; як, з допомогою яких засобів створюються цілісні фрагменти і тексти.

У мові існують певні смислові, граматичні закономірності текстових сполучень, і неврахування цього призводить до неясності, непослідовності думки й навіть до її спотворення. У кореспонденції, вміщеній у газеті «Радянська Буковина» 3 липня 1983 року читаємо: «Виявлені найменші втрати зерна в полові чи соломі негайно усуваються, стають кожного разу темою найсерйознішої розмови. Але такі випадки на жнивях рідкісні». Не зрозуміло, що хотів сказати автор: те, що рідко «усуваються» виявлені втрати зерна, чи те, що ці втрати рідко стають темою найсерйознішої розмови? Таке порушення логіки викладу сталося внаслідок невмотивованого поєднання речень (не кажучи вже про невірності у поєднанні слів).

Знаючи, які закономірності визначають побудову тексту, ми в усіх випадках зможемо правильно добирати речення, з логічною послідовністю з'єднувати їх, безпомилково використовувати різноманітні засоби зв'язку. Знання про будову тексту необхідні і для того, щоб чітко, відповідно до вимог жанру окреслити смислові центри журналістського твору, визначити обсяг та якість тих конструкцій, які об'єднуються навколо них. Це допоможе авторові не втратити основний смисловий напрямок, не збитися на другорядну інформацію. Про всі ці важливі, необхідні для підвищення журналістської майстерності правила, норми мовної творчості йдеться у монографії А. І. Мамалиги «Структура газетного текста»³².

У дослідженні, яке може правити і за посібник із синтаксису газетного тексту, розкрито системний характер будови друкованого виступу, роль кожного його елемента. При цьому послідовно враховуються мовні особливості засобів масової інформації і пропаганди, при аналізі широко використовуються приклади з центральної, республіканської і місцевої преси.

³² Мамалыга А. И. Структура газетного текста. – К., 1983.

Синтаксична будова газетного тексту полягає у приєднанні до основних повідомлень про факти (чи інші аспекти дійсності) коментуючих, аргументуючих речень і тих, що служать для деталізації повідомлення, для висловлення авторських думок і емоцій. Думається, що чітко визначені в книзі поняття коментування, аргументації, конкретизації та інших смислових відношень стануть у пригоді в журналістській практиці.

Закономірності будови тексту пояснюються, насамперед, його комунікативною природою – прагненням того, хто пише чи говорить, повніше, зрозуміліше викласти свою думку. При роботі над матеріалом велика увага має звертатися на засоби активного формування громадської думки. Звідси і необхідність появи коментуючих речень, або ж таких, які безпосередньо виражають авторське ставлення до того, про що повідомляється.

Щоб правильно будувати текст, наголошується в монографії, треба враховувати і смислові зв'язки між реченнями та фрагментами, і характер та різноманітність сполучникових засобів, і графічне (або ж інтонаційне) членування тексту на абзаци, фрази тощо. Відхилення від цих та інших вимог призводить до помилок, до грубих перекручень у змісті. Про це знову ж таки свідчать факти газетної практики. Скажімо, «Закарпатська правда» писала: «Зверталась увага на необхідність в найближчі дні завершити заготівлю і зведення сіна до місць зимівлі худоби. Серйозній критиці за це були піддані Рахівський і Міжгірський райони»⁴.

Дослідження структури журналістського твору здійснюється в чіткій системній послідовності. Перш ніж дати аналіз зв'язкам, відношенням між реченнями, автор уточнює межі, форми речення як елемента системи «текст», оскільки традиційний розгляд цієї мовної одиниці не дає повної картини. Синтаксичний аналіз супроводжується цінними практичними спостереженнями і рекомендаціями.

Розуміння єдності змісту і форми речень допомагає правильному смислового, графічному й інтонаційному їх виділенню. Наприклад, в одній із кореспонденцій богуславської районної газети «Нові рубежі» (Київська область) читаємо: «На зборах не раз детально обговорювалось питання роботи колективу їдальні № 2, що біля автопідприємства. **Поясню, чому** Саме у цій частині міста розмістилось чи не найбільше промислових підприємств»⁵. Крім наведеного, мо-

⁴ Закарпатська правда. 1981, 18 серпня.

⁵ Нові рубежі, 1983, 21 червня.

жливі й інші варіанти передачі змісту: «На зборах не раз детально обговорювалось питання роботи колективу їдальні № 2, тому що...» Або: «На зборах не раз детально обговорювалось питання... Саме у цій частині міста...» Кількість варіантів зростатиме з уживанням синонімічних сполучників, із переміщенням пояснювальнопричинного речення в позицію перед повідомленням про тематику партійних зборів. В усіх випадках вибір форми речень, їх сполучень зумовлюється смисловими особливостями, відтінками.

Або така мовна характеристика: поділ речень на констатуючі й аналітичні. Осмислення їх відмінностей необхідне для проникнення в природу жанрів – інформаційних і аналітичних.

Мовна анатомія газетного твору, представлена в книзі, потрібна журналістам і для того, щоб дотримуватися вимог обраного жанру. Бувають випадки, коли опорні, головні речення тексту своїм характером не відповідають тому чи іншому жанрові. Особливо «не щастить» останнім часом репортажеві, призначеному розповідати про події в їх розвитку. Як справедливо підкреслюється в монографії, автори нерідко плутають головні смислові компоненти з допоміжними, другорядними. Наприклад, у матеріалі розповідається про розмову кореспондента з людиною, компетентною в певній галузі. Основними компонентами тексту будуть судження про проблему, на якій знається ця людина, а от деталі типу: як проходила зустріч, як реагували на те чи інше питання співрозмовники, – виконують другорядне навантаження, потрібні для того, щоб падати цьому інтерв'ю необхідної вірогідності. Але чимало таких матеріалів з'являється під рубрикою «репортаж». Так само трапляються випадки, коли автори, справді обравши жанр репортажу, збочують на інтерв'ю.

Журналіст повинен знати мовностилістичні можливості, кожную деталь тексту, щоб найповніше розкрити тематичну та ідейну спрямованість твору, використати його жанрові переваги. У монографії А. І. Мамалиги «Структура газетного тексту» закладено ґрунтовну наукову основу для правильної орієнтації працівників преси при написанні матеріалів, виявлено важливі мовні закономірності і проблеми, що мають місце в газетній практиці.

Н. ТОЦЬКА,

доктор філологічних наук, професор

* * *

М. ПИЛИНСЬКИЙ

МАМАЛЫГА А. И. СТРУКТУРА ГАЗЕТНОГО ТЕКСТА. –

Киев : Вища школа, 1983.–136 с.

Незважаючи на те, що з'явилося немало праць, присвячених вивченню тексту, в тому числі монографічних⁶, кожний крок на шляху, що веде до осягнення тексту, дається дуже нелегко. В основному текст – це складна, розгалужена побудова з внутрішніми, часто ніби «захованими» зв'язками і відношеннями компонентів. Тому розв'язати «гордіїв вузол» тексту можна, лише виявивши чіткі послідовні закономірності. З цього погляду монографія А. І. Мамалиги привертає увагу й актуальністю мовознавчої проблематики, і тим, що досліджується дуже важлива сфера мовлення, в якій здійснюється широка, масова комунікація. У книжці чітко визначені методологічні засади дослідження – природне розуміння суспільної природи і функцій мови, нерозривного зв'язку її з мисленням, залежності від соціальних умов спілкування.

Значно поглиблюються, уточнюються в монографії самі поняття системи і структури. Для розуміння системи як впорядкованого складного утворення має особливе значення положення про єдність загального й окремого. Під цим кутом зору стає очевидною співвідносність, і змістова, і функціональна, і формально-граматична, цілісних утворень і їх складових компонентів. Звідси виникає можливість розв'язання своєрідних лінгвістичних рівнянь з тими чи іншими невідомими.

Перший розділ книжки присвячений визначенню теоретичної концепції дослідження. В ньому дається огляд проблем, що мають місце в лінгвістиці тексту, і розглядаються ті основоположні поняття, які необхідні для вироблення дослідницьких принципів, ведення аналізу, узагальнення спостережених фактів. У полі зору автора весь час перебувають і питання співвіднесеності мови і мовлення та їх одиниць, і аспекти та категорії системно-структурної методики, і

---

⁶ Див., наприклад: *Гальперин И. Р.* Текст как объект лингвистического исследования. – М., 1981. – 139 с.; *Лосева Л. М.* Как строится текст : Пособие для учителей. – М., 1980. – 94 с.; *Солганик Г. Я.* Синтаксическая стилистика. – М., 1973. – 214 с.

осмислення діалектичного прояву єдності форми та змісту у мовному матеріалі.

До марксистського положення про єдність форми і змісту (а отже, – системно-структурну єдність) автор звертається протягом усієї роботи і показує, який незамінний це дороговказ на шляху лінгвістичного пізнання. Коли відома смислова орієнтація певної одиниці, можна точно окреслити її граматичну форму; або ж – виявлення особливостей змісту допомагає знайти варіант форми; в свою чергу, ідучи від форми, опановуємо зміст, смислове наповнення мовної побудови. Речення – це початкова комунікативна одиниця, воно перше серед інших мовних одиниць виявляє спроможність виражати думку, смисл. Ось чому для того, щоб досліджувати побудови, складніші за речення, треба чітко визначити всі можливі варіанти його форми і його межі, а звідси – і місця стикування одних речень з іншими. Тільки тоді, наголошується в монографії, можна об'єктивно характеризувати зв'язки, відношення між реченнями в тексті. Така методика дослідження вперше запропонована в рецензованій монографії і, на нашу думку, відкриває широкі можливості глибинного осмислення будови і речення, і тексту.

У другому розділі ставиться завдання розширити, поглибити поняття про різновиди форми речення в залежності від його функціонально-смислових характеристик та комунікативно доцільних прийомів висловлення, спрямованих на посилення ефективності спілкування. Автор не погоджується з поширеним у сучасній науковій літературі ототожнюванням категорій речення і фрази, яке приводить до вивчення у тексті міжфразових зв'язків, а не зв'язків синтаксичних одиниць-речень. Фраза виділяється у тексті, як вважає автор, передусім на інтонаційно-графічній (разом з тим – інтонаційно-стилістичній) основі і може включати різні синтаксичні структури. Результати дослідження демонструють набагато більшу, ніж було раніше відомо, різноманітність форм речення, а звідси – більше різних випадків визначення меж речення. Так, є речення, які закінчуються в середині фрази (див. напр., с. 37, 38, 49, 51. 87, 88), є такі, що складаються з однієї фрази, і нарешті – які будуються з двох і більше фраз (див. напр., с. 32, 39, 40, 41, 52–56).

Ґрунтовно висвітлено також проблему зумовленості форми речення комунікативно доцільними прийомами вираження його зміс-

ту. Деякі з них приводять до уявної асиметрії мовної форми і змісту. Це – еліптичність, компресія, сегментація, пресуппозиція. Треба знову віддати належне авторові монографії, що вона сміливо вторгається у звичні уявлення і показує, як у результаті застосування тих чи інших прийомів змінюється початкова форма речення.

У третьому розділі аналізуються зв'язки між окремими реченнями, що об'єднуються в складні синтаксичні єдності; розглядаються семантико-синтаксичні відношення між реченнями; розкривається формування системно-структурної єдності тексту. Відзначаючи, що в лінгвістичній літературі поняття «зв'язки» і «відношення» в більшості не розрізняються, автор вносить уточнення в їх розуміння, визначаючи синтаксичні відношення, як функціонально-смыслову залежність, взаємозумовленість елементів і функції (с. 98), а зв'язки – як поєднання, зчеплення елементів, що виникають під впливом синтаксичних відношень і водночас служать для вираження, виявлення їх (с. 99).

Детально описані типові для газетного мовлення (і взагалі характерні для текстових сполучень) ланцюговий, корелятивний, паралельний, інтегративний, інтегративно-характеризуючий і тематичний зв'язки між реченнями, їх лінійні і променеві, контактні і дистантні різновиди, а також виявлені всі засоби реалізації цих зв'язків. Так само докладно розглянуто і спостережувані на основі зв'язків відношення між реченнями. Серед них виділяються базові, опорні речення і залежні, перші з яких створюють ґрунт для формування других. При будь-яких відношеннях структура речень і засоби їх зв'язку не однотипні, а різноманітні. Їх описання також знайшло достатнє місце в монографії.

Автор постійно враховує, що «структура кожного конкретного тексту залежить від того, якою за характером, обсягом є тема, в якому жанрі вона розкривається» (с. 185), в зв'язку з цим розв'язується також питання, «яка комунікативна одиниця чи які комунікативні одиниці будуть для цього необхідні, наскільки розгалуженою буде побудова обраних одиниць».

Свої міркування, узагальнення, теоретичні висновки А. І. Мамалига з достатньою повнотою обґрунтовує великим фактичним матеріалом, зібраним у результаті спостережень над мовою центральних, республіканських, обласних та міських газет. Багато уваги приділя-

ється в книзі практичним питанням мовної творчості, мовної культури, розробляються певні рекомендації, спрямовані на поліпшення структури тексту літературної мови, зокрема – газетного, на посилення його функціональної ефективності, впливовості, і взагалі – на оптимізацію тексту.

Наші зауваження в основному пов'язані з можливостями поглиблення, уточнення тих чи інших аспектів книжки. Можна було б більше наголосити на тому, що зв'язки між реченнями в тексті мають комплексний характер, тобто, наприклад, водночас можуть діяти тематичний, корелятивний і ланцюговий зв'язки, – що свідчить про високу комунікативну активність текстових побудов. З нашого погляду, мало уваги приділено тематичному зв'язкові, який є вагомим так само, як і власне граматичний, і навіть – виконує визначальну роль при поєднанні комунікативних одиниць.

Подекуди викликають сумніви окремі приклади чи пояснення до них. На с. 35 не дуже чітко розкрито зміст семантико-структурного зіставлення двох конструкцій; на с. 61 об'єднано в спільний ряд сегментовані речення (з вказівне замініними словами «так», «такий»), які мають деякі смислові і структурні відмінності; для кращого сприйняття можна було б на простішому, ніж у монографії, прикладі, показати будову складнопідрядного речення у вигляді надфразової єдності, що служить для опису цілісної події (с. 40).

Не знайшла відображення (у вигляді спеціальної рубрикації) багатопланова подача функціонально-смислових характеристик речення у другому розділі, – і це, звичайно, утруднює перехід від одного питання до другого. Можна було б назвати ще деякі, дрібніші, огріхи в роботі, але, звичайно, вони не впливають на її сутність, основне значення.

Монографія А. І. Мамалиги «Структура газетного тексту» вносить у науковий обіг багато цікавих, оригінальних, глибоких ідей, які, безперечно, знайдуть активне застосування в сучасній мовознавчій науці.

М. Пилинський

* * *

Л. ІВАНОВА

**А. И. МАМАЛЫГА.
СТРУКТУРА ГАЗЕТНОГО ТЕКСТА.**

К.: Вища школа, 1983.–140 с.⁷

Протягом багатьох років радянські лінгвісти (див., наприклад, роботи Г. О. Винокура, М. А. Жовтобрюха, В. Г. Костомарова, К. А. Рогової, Н. Ю. Шведової, А. В. Швець та ін.) приділяють мові публіцистики особливу увагу. Серед цих досліджень гідне місце посіла монографія А. І. Мамалиги «Структура газетного текста».

Давши визначення тексту – «цілісна, зв'язна мовленнєва побудова, складається з комунікативних одиниць і служить для розкриття певної теми (предмета промовлення)», – А. І. Мамалига рішуче відмежовується від точки зору американських дескриптивістів, для яких текст – лише зв'язна послідовність будь-яких мовних одиниць, що розглядаються у відриві від конкретного змісту.

З точки зору автора монографії, структура будь-якого газетного тексту визначається, з одного боку, характером і об'ємом теми, з іншого – жанром, обраним для її розкриття.

Для вирішення завдання – розкрити об'єктивні системи відносин мовних одиниць, що беруть участь у формуванні тексту, виявити шляхи їх об'єднання в цілісний мовний твір – А. І. Мамалига обирає комунікативний підхід, оскільки «текст є мовною єдністю, що служить для здійснення комунікативних завдань, значить, в його побудові безпосередньо беруть участь комунікативні одиниці, тобто такі мовні утворення, які висловлюють певний смисл».

Матеріалом для аналізу послуговували тексти центральних і республіканських газет, до того ж досліджувався досить різноманітний з точки зору тематики та жанрів матеріал.

Цілі, завдання, вироблена методика аналізу, яка дає можливість встановити форму і межі пропозицій в будь-яких мовних ситуаціях, визначають структуру роботи. Вона складається з трьох розділів («Проблеми системно-структурного вивчення тексту», «Співвідношення змісту і форми речень у тексті», «Системно-структурність цілісності тексту») і висновки.

---

⁷ Рецензія друкується в перекладі українською мовою. Оригінал подано в кінці даного тексту. – *Упорядн.*

У першому розділі обґрунтовуються вихідні теоретичні позиції, даються, зокрема, такі визначення: «**Мова** – це узагальнені засоби комунікації, систематизовані з точки зору комунікативної готовності, які слугують для відображення категорій свідомості і є зразками для мовного вживання і побудови. **Мовлення** – це конкретні засоби спілкування, систематизовані для повідомлення про дійсність, які слугують для відображення роботи свідомості безпосередньо в процесі спілкування»(с. 15).

Зауважимо, що таке трактування мови і мовлення не можна визнати вичерпною. Очевидно, автор і не ставив перед собою завдання всебічно охарактеризувати ці складні явища, а для вирішення поставлених завдань зазначені характеристики можна вважати достатніми. Те ж стосується визначення понять **система** («складне цілісне утворення, що складається з взаємозалежних елементів і характеризується взаємозумовленістю змісту і функцій цілого, з одного боку, змісту і функцій елементів – з іншого») і **структура** («виражає зміст системи в логічній послідовності його формування. Структура – це система з точки зору її сутнісної будови. Структура включає також відносини і зв'язки елементів та їх функцій, зумовлені змістом і функцією цілого»).

Розглядаючи співвіднесеність змісту і форми речення в тексті, автор створює класифікацію семантичних типів речень:

речення, в яких повідомляється що-небудь про об'єкт дійсності (предмет ← характеристика, предмет ← дію, предмет ← стан, факт ← оцінка);

речення, що повідомляють зміст взаємодії об'єктів дійсності (констатація факту, судження про здійсненності чого-небудь).

У третьому розділі монографії, присвяченій процесу формування тексту з конкретних пропозицій, автор, зокрема, розмежовує поняття **синтаксичні відносини** («представляють собою функціонально-смыслову залежність, взаємозумовленість елементів мовної побудови, яка визначається завданням формування її цілісного змісту і функції») і **синтаксичні зв'язки**, «що виникають під впливом системних відносин зчеплення, з'єднання елементів». У книжці охарактеризовано типи синтаксичних зв'язків, що виражають системні відносини (ланцюговий, корелятивний, паралельний, інтегративний, інтегративно-характерологічний, тематичний), і відносини між реченнями (контактні і дистантні, безпосередні та опосередковані). На базі цих зв'язків і відносин формуються конкретні тексти.

На думку А. І. Мамалиги, можна виділити два різновиди структури газетного тексту: єдину комунікативну одиницю, яка формується на основі смислового центру, і складну побудову з декількох рівноправних, що мають свої смислові центри комунікативних одиниць, які об'єднуються в єдине ціле.

У результаті автор приходить до обґрунтованого висновку: «структура газетних текстів (і тексту як мовленнєвого твору) відображає системний характер мовних утворень, організуючим принципом яких є єдність змісту і функції цілого і змісту та функції складових його елементів».

Дослідження А. І. Мамалиги вносить незаперечний теоретичний внесок у науку про мову. Крім того, автор на основі аналізу текстів дає конкретні рекомендації з використання різних комунікативних одиниць. Все це робить монографію корисною не тільки для лінгвістів і творчих працівників органів масової інформації та пропаганди (як це зазначено в анотації), але і для вчителя. Відомо, що шкільна програма передбачає підготовку перших заміток в стінну газету вже четверокласниками. У процесі навчання ступінь оволодіння публіцистичним стилем повинен вдосконалюватися. Цьому буде сприяти вивчення книги А. І. Мамалиги «Структура газетного тексту».

Л. П. Іванова,

кандидат філологічних наук

Переклад з російської Івана Забіяки

* * *

Оригінал рецензії

На протяжении многих лет советские лингвисты (см., например, работы Г. О. Винокура, М. А. Жовтобрюха, В. Г. Костомарова, К. А. Роговой, Н. Ю. Шведовой, А. В. Швеца и др.) уделяют языку публицистики особое внимание. В ряду этих исследований достойное место заняла монография А. И. Мамалыги «Структура газетного текста».

Дав определение текста – «целостное, связанное речевое построение, состоящее из коммуникативных единиц и служащее для раскрытия определенной темы (предмета речи)», – А. И. Мамалыга решительно отмежевывается от точки зрения американских дескриптивистов, для которых текст – лишь связанная последовательность любых языковых единиц, рассматриваемых в отрыве от конкретного содержания.

С точки зрения автора монографии, структура всякого газетного текста определяется, с одной стороны, характером и объемом темы, с другой – жанром, избранным для ее раскрытия.

Для решения задачи – раскрыть объективные системы отношения языковых единиц, участвующих в формировании текста, выявить пути их объединения в целостное речевое произведение – А. И. Мамалыга избирает коммуникативный подход, поскольку «текст является речевым единством, служащим для осуществления коммуникативных целей, значит, в его построении непосредственно участвуют коммуникативные единицы, то есть такие речевые образования, которые выражают определенный смысл».

Материалом для анализа послужили тексты центральных и республиканских газет, причем исследовался весьма разнообразный с точки зрения тематики и жанров материал.

Цели, задачи, выработанная методика анализа, которая дает возможность установить форму и границы предложений в любых речевых ситуациях, определяют структуру работы. Она состоит из трех разделов («Проблемы системно-структурного изучения текста», «Соотнесенность содержания и формы предложений в тексте», «Системно-структурное единство текста») и заключения.

В первом разделе обосновываются исходные теоретические позиции, даются, в частности, такие определения: **«Язык** – это обобщенные средства коммуникации, систематизированные с точки зрения коммуникативной готовности, служащие для отражения категорий сознания и являющиеся образцами для речевых употреблений и построений. **Речь** – это конкретные средства общения, систематизированные для сообщения о действительности, служащие для отражения работы сознания непосредственно в процессе общения» (с. 15).

Заметим, что такую трактовку языка и речи нельзя признать исчерпывающей. Очевидно, автор и не ставил перед собой задачу всесторонне охарактеризовать эти сложные явления, а для решения поставленных задач указанные характеристики можно считать достаточными. То же касается определения понятий **система** («сложное целостное образование, состоящее из взаимосвязанных элементов и характеризующееся взаимообусловленностью содержания и функций целого, с одной стороны, содержания и функций элементов – с другой») и **структура** («выражает содержание системы в логической последовательности его формирования. Структура – это система с точки зрения ее сущностного строения. Структура включает также отношения и связи элементов и их функций, обусловленные содержанием и функцией целого»).

Рассматривая соотнесенность содержания и формы предложения в тексте, автор создает классификацию семантических типов предложений:

предложения, в которых сообщается что-либо об объекте действитель-

ности (предмет ← характеристика, предмет ← действие, предмет ← состояние, факт ← оценка);

предложения, сообщающие содержание взаимодействия объектов действительности (констатация факта, суждение об осуществимости чего-либо).

В третьем разделе монографии, посвященном процессу формирования текста из конкретных предложений, автор, в частности, разграничивает понятия **синтаксические отношения** («представляют собой функционально-смысловую зависимость, взаимообусловленность элементов речевого построения, определяемую задачей формирования его целостного содержания и функции») и **синтаксические связи**, «возникающие под воздействием системных отношений сцепления, соединения элементов». В книге охарактеризованы типы синтаксических связей, выражающих системные отношения (цепная, коррелятивная, параллельная, интегративная, интегративно-характеризующая, тематическая), и отношения между предложениями (контактные и дистантные, непосредственные и опосредованные). На базе этих связей и отношений формируются конкретные тексты.

По мнению А. И. Мамалыги, можно выделить две разновидности структуры газетного текста: единую коммуникативную единицу, формирующуюся на основе смыслового центра, и сложное построение, состоящее из нескольких равноправных, имеющих свои смысловые центры коммуникативных единиц, объединяющихся в единое целое.

В результате автор приходит к обоснованному выводу: «структура газетных текстов (и текста как речевого произведения) отражает системный характер речевых образований, организующим принципом которых является единство содержания и функции целого и содержания и функции составляющих его элементов».

Исследование А. И. Мамалыги вносит несомненный теоретический вклад в науку о языке. Кроме того, автор на основе анализа текстов дает конкретные рекомендации по использованию различных коммуникативных единиц. Все это делает монографию полезной не только для лингвистов и творческих работников органов массовой информации и пропаганды (как это указано в аннотации), но и для учителя. Известно, что школьная программа предусматривает подготовку первых заметок в стенную газету уже четвероклассниками. В процессе обучения степень овладения публицистическим стилем должна совершенствоваться. Этому будет способствовать изучение книги А. И. Мамалыги «Структура газетного текста».

Л. П. Иванова,

кандидат филологических наук

* * *

Олександра СЕРБЕНСЬКА

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ПРОФЕСОРА АНАСТАСІЇ МАМАЛИГИ

І в Інституті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де працює Анастасія Іванівна, і в середовищі текстолінгвістів професор Анастасія Мамалига та її наукова школа вже дістали визнання і належне пошанування, що радує її друзів, щирих симпатиків. І якось мимоволі прагнеш досягнути феномен успіху в діяльності людини, побачити щасливе поєднання чинників, які дають право говорити про школу Педагога. Отже, які критерії визначають ту чи ту школу? Які параметри кладемо в основу, коли говоримо про наукову школу спеціаліста, що незрадливо відданий науці про мову – цьому божественно-людському творінню, пізнання якого супроводжує людство не одне тисячоліття, даючи поштовхи до нових пошуків, поступу в усіх сферах життя, стимулює процес пізнання дійсності, в усі часи стає могутнім засобом її інтерпретації. Чи щоб визнати школу, вистачить певна кількість написаних під керівництвом професора і захищених дисертацій? Такі та багато подібних запитань ставиш собі, коли читаєш розумні праці Анастасії Іванівни, знайомишся з доробком її аспірантів, слухаєш виступи її студентів на конференціях, нарадах. І доходиш висновку, що для цього, перефразовуючи відомий афоризм Григора Тютюнника, потрібна єдність таланту, любові і розвинутого почуття відповідальності за справу, добре робити яку було покликом Долі.

Ще раніше, ніж особисто пізнала Анастасію Іванівну, цю милу, надзвичайно інтелегентну жінку, я почула про неї багато доброго від її колеги Ольги Михайлівни Пазяк, з якою ми активно співпрацювали у 80-их роках над підручниками з української мови для студентів факультету журналістики. Співавторами ще були М. І. Фурдуй та Л. Ю. Шевченко (посібник витримав кілька видань – 1983, 1990, 2000, 2001). Крім цього, Ольга Михайлівна працювала над першим в Україні Словником труднощів української мови, ініціаторами створення якого були львівські науковці Д. Гринчишин, А. Капелюшний, З. Терлак, О. Сербенська (опублікований за ред. С. Я. Єрмоленко 1989 р.).

У сім'ї науковців Пазяків (Михайло Михайлович – доктор філологічних наук, відомий фольклорист, Ольга Михайлівна – доцент,

Надія Михайлівна – фольклорист), основою життя яких була самовіддана праця та молитва, Анастасія Іванівна була надзвичайно шанованою, говорили про неї як про Людину, щире, шляхетне, жертвоне, як про спеціаліста високої проби.

Анастасія Іванівна та бл[аженої] п[ам'яті] Ольга Михайлівна були не тільки колегами, які працювали на одній кафедрі. У них були спільні наукові інтереси, крім того, їх ріднила спільна відповідальність за наукову роботу студентів. А це робота гуртків, семінарів, проведення науково-практичних конференцій. Обидві вміли це так організувати, що такий звичний і навіть обов'язковий захід у системі високої школи під їхнім керівництвом ставав справжнім святом для студентів та викладачів. Багато важило те, що й керівництво інституту – директор професор В. Різун, завідувач кафедри професор О. Пономарів, згодом професор Н. Непийвода, професор Н. Шумарова – всіляко підтримували ініціативу організаторів, активно допомагали також члени інших кафедр, наприклад, професор К. Серажим. Присутніми були гості з інших навчальних закладів, члени товариства „Просвіта», приїжджали науковці та студенти із закордону. Студентам вручали грамоти, нагороджували книжковими подарунками.

Конференції переважно присвячені функціонуванню і розвитку української мови та питанням мовної політики в Україні, тісно пов'язані з процесами державотворення; вони проходили під гаслами, які активізували пошуки молодих, спонукали їх до чину. Особливо тісними ставали контакти між Анастасією Іванівною та молодими науковцями під час підготовки їхніх матеріалів до публікацій. Завдяки зусиллям Керівника видано цікаві книжки матеріалів конференцій, з'являлися тематичні випуски в тижневику „Освіта» та ін.

Мені довелося бути учасником кількох таких конференцій, великолюдних святкових зібрань, і я намагалася пізнати секрети успіху Професора Мамалиги як організаційного осередку їх проведення, з приємністю констатувала її вміння продумати все до найменших дрібниць. Можливо, в цьому й є один із секретів успішного формування наукової школи? Але переконана: великим секретом є хіба імператив, закладений в душу людини і виплеканий у ній.

Пройшовши в рідному університеті добрий професійний вишкіл як лінгвіст, Анастасія Іванівна заявляє про себе цікавими працями з лексикології, семасіології, фразеології, стилістики, заглиблюється в семантико-синтаксичну організацію художнього тексту, зокрема в

його семантичну матрицю. Пов'язавши свою педагогічну діяльність із факультетом журналістики, Професор шостим чуттям визначила для себе проблематику, завжди актуальну для медіазнавства і для тих, професією яких стало творення важливих для соціальної сфери усних та писемних текстів, різних своїми жанрово-видовими формами. Вона одна з небагатьох, хто заклав фундамент журналістико-знавчої текстолінгвістики в Україні.

Дослідниця намагається виробити свою позицію щодо проблеми жанрів, їхньої специфіки, зрозуміти, чи справді є підстави говорити, як сьогодні модно, про розмивання меж жанрів, про нівеляцію жанрової специфіки; вона переконливо показує на конкретних прикладах, що немає рації твердити про руйнування звичної структури жанрів, жанри розвивалися і надалі розвиватимуться, а також з'являлися і з'являтимуться їхні нові різновиди.

В об'єктиві наукових зацікавлень дослідниці важливі категорії лінгвістики тексту. Вона підкреслює вагомість та актуальність антропоцентричного аналізу сфери спілкування, обов'язковість відповідного підходу до вивчення тексту, виявляє його параметри як системно-структурного утворення, роздумує над текстом як складним синтаксичним цілим, виокремлює текст і твір, акцентуючи на подвійному характері інформативності тексту. У системних вимірах текстового простору слушними і своєчасними є зауваги Професора про потребу глибшого дослідження темпоритмів інформування, що стає надзвичайно актуальним в епоху інтенсивного розвитку усного публічного мовлення, вивчення його нових різновидів, пошуків його нових параметрів, зокрема в умовах фантастичного технічного поступу в соносфері, в освоєнні акустичного обширу, пізнанні звукової реальності.

Глибокі думки професора стосуються перспектив *синергетики*, – нової науки міждисциплінарного характеру, яка намагається досягнути ще непізнані закони самоорганізації складних систем, що простежується в житті Всесвіту і діяльності людини. Це наука, важливим завданням якої з'ясувати закони побудови організованості, впорядкованості. Вона звертає увагу на те, що традиційно залишається за рамками дослідження. Треба розуміти, що об'єктом її зацікавлення стає динаміка в самоорганізації системи. Анастасія Іванівна робить цікаві спроби показати сутність *синергетичних підходів* до явищ, які стають об'єктом текстолінгвістики, зокрема застосовуючи

їх до текстів ЗМК. Професор акцентує увагу на тому, що в науковий обіг входять категорії, на які раніше майже не звертали уваги і які досі не ставали предметом типологічного аналізу. Йдеться про *відкриті системи, випадковості, нелінійність, непередбачуваність*, які мають усі підстави, щоб урівняти їх у правах з поняттями *закриті системи, детермінізм, лінійність, передбачуваність та ін.*, що ними активно оперують наукові школи.

Синергетичні підходи до текстотворчості, як і взагалі до явищ суспільного життя, на переконання дослідниці, повинні бути гнучкими, активізувати увагу до можливостей різноманітної варіативності, трансформації тексту; вони, безперечно, перспективні, але їх треба приймати з певними застереженнями. Все-таки божеське призначення людини – творити, і тому в шкалі дослідницького виміру має бути реальний творець мовлення і – ще дуже важливо – моральне ставлення автора до предмета. Тут варто згадати кантівське розуміння морального закону як категоричного імперативу, що в харківського медіазнавця професора Ігоря Михайлина має свою добру назву *богоприсутність*. І на цих моментах Анастасія Іванівна вміє акцентувати увагу.

Вихованці школи професора Анастасії Мамалиги трактують текстолінгвістику як багатопланову галузь і, аналізуючи художні та публіцистичні твори, матеріали ЗМІ, вчать ся шукати семантико-структурні методики визначення різних параметрів тексту, визначати загальні комунікативні і жанрово-стильові типи мовлення, бачити текстовий простір, а на ньому переплетіння семантичного і композиційного планів, сприймати текст як естетичний продукт, гармонійну цілісність; вони опановують методи психолінгвістичного дослідження, заглиблюються в такі тонкі матерії, як психологія творення і сприйняття тексту, зокрема публіцистичного, дають цікаві штрихи до способів виявлення свідомих і несвідомих ознак психіки мовця.

Анастасія Іванівна постійно підшукує різноманітні способи, щоб формувати у своїх вихованців плюралістичне дослідницьке мислення, спонукати їх до пізнання сутності тексту, проникнутись відповідальністю за свої мовленнєві дії. Це і розширення проблематики, і добір матеріалів для аналізу, увага до творчості багатьох талановитих українських письменників і публіцистів, імена яких десятиріччями не можна було згадувати.

Свій Ювілей професор Анастасія Мамалига зустрічає в злеті творчих можливостей. Львів, хоч і не близько від Вас, дорога Ювілярко, але бачить і шанує Вашу внутрішню шляхетність, добрі наміри робити потрібні і корисні справи. Хай Доля ласкавою буде до Вас і благословення Боже супроводжує Вас на всіх життєвих дорогах. Зичу Вам здорового творчого довголіття.

З любов'ю і найщирішими побажаннями Олександра Сербенська.

Мамалига А. Г. Галузі функціонально-комунікативного вивчення тексту // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – К.: Навч.-вид. комп'ютерний центр Ін-ту журналістики Київ. ун-ту, 1995. – Вип. 2. – С. 177–188. *Мамалига А. Г.* Закономерности системно-структурной организации публицистического текста: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.01. 10 – журналістика / Киев. гос. ун-т им. Т. Г. Шевченко. – К., 1988. – 35 с. *Мамалига А. Г.* Комунікативно-текстові побудови в проекції синергетики // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Журналістика. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2006. – Вип. 14. – С. 5–9. *Мамалига А. Г.* Методологічні засади та традиції проведення наукових конференцій з української мови у ВНЗ (до 10-річного ювілею в Інституті журналістики) // Стиль і текст. – К., 2004. – Вип. 5. – С. 146–154. *Мамалига А. Г.* Надфразова єдність як одиниця стилістичного синтаксису // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища школа, 1983. – С. 106–118. *Мамалига А. Г.* Питання лінгвістики тексту у вивченні мови засобів масової інформації // Методичні засади самостійної роботи студентів – журналістів: Посібник / За ред. А. І. Мамалиги. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 1994. – С. 20–33. *Мамалига А. Г.* Синтаксис тексту: Монографія // Нариси про текст: теоретичні питання комунікації і тексту / В. В. Різун, А. І. Мамалига, М. Д. Феллер. – К.: РВЦ «Київ. ун-т», 1998. – С. 61–223. *Мамалига А. Г.* Стилистика присоединения в восточнославянских языках (на материале газет) // Проблемы сопоставительной стилистики восточных языков. – К.: Наук. думка, 1981. – С. 286–298. *Мамалига А. Г.* Сильова і жанрова належність газетних текстів // Журналістика: Преса, телебачення, радіо. – К.: Вища школа, 1981. – № 12 – С. 121–137. *Мамалига А. Г.* Структура газетного тексту: Монографія. – К.: Вища школа, 1983 – с. 137 с. *Мамалига А. Г.* Сучасний інформаційний дискурс і лінгвокомунікативні проблеми вивчення публіцистичного тексту // Стиль і текст. – К., 2000. – Вип. 1. – С. 150–155. *Мамалига А. Г.* Українська мова в контексті світоглядної системи М. Грушевського // Слово і суспільство: Збірник наукових праць; За ред. О. Д. Пономарева. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2000.– Ч. 1. – С. 34–39.

* * *

Іван ЮЩУК

ПРОБЛЕМА КОМУНІКАТИВНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ТЕКСТУ В ПРАЦЯХ ПРОФ. А. І. МАМАЛИГИ

Наприкінці свого ґрунтовного дослідження «Синтаксис тексту» проф. А. І. Мамалига слушно зауважила: «Оскільки в підручниках і посібниках розгляд текстової структури має формально синтаксичний характер, їхні матеріали необхідно доповнити описом власне комунікативної сутності творення тексту, треба приділити більше уваги аналізу логіко-комунікативної значущості синтаксичних одиниць, їхньому функціонуванню в тексті» [1]. Комунікативна сутність журналістського тексту розуміється насамперед як його спрямованість на реципієнта, як спілкування автора з читачем.

В іншій праці проф. А. І. Мамалига небезпідставно підкреслює: «Враховуючи призначення тексту – слугувати комунікації, вважаємо, що комунікативна функція є визначальною у формуванні його структури» [2].

Докладно проблему комунікативної спрямованості тексту проф. А. І. Мамалига розглянула в праці «Лінгвокомунікативна проблематика тексту і розвиток сучасної журналістики». Вона, зокрема, наголошує тут на особливій важливості цієї проблеми: «В основі всіх дослідницьких напрямів у вивченні тексту має бути обізнаність із його комунікативною влаштованістю як із найпринциповішою стороною його мовного існування. Комунікативна система є основоположною для мовної сутності тексту, інші типи систем мають підпорядкований щодо комунікативної системи характер (семантична, стилістична, синтаксична, інформативна і т.п. системи). Комунікативна система виконує функцію об'єднання можливостей усіх цих систем для організації, втілення та збереження дієвості спілкування (в його різних видах і формах)» [3].

Комунікація в суспільстві відіграє вирішальну роль як один із чинників фундаментальних соціальних процесів та одна з найбільш суттєвих людських потреб, основа будь-якої соціальної організації. «У мові засобів масової інформації це активне начало спілкування особливо необхідне, важливе, бо виступи журналістів мають бути зрозумілими, давати соціальну орієнтацію водночас великому колу споживачів інформації» [4]. Сучасна комунікація має глобальну

стратегію і вузько спрямовану на конкретну цільову аудиторію тактику. Комунікація – це обмін інформацією в суспільстві з метою впливу на нього. І вона стосується не тільки фактів, а й настроїв. Настрої ж бувають позитивні й негативні, конструктивні, байдужі й антисоціальні. Формування соціального настрою залежить не тільки від характеру дійсності, у якій живе конкретна людина, а й від тієї атмосфери, яку створюють засоби масової інформації.

Відомий телевізійний оглядач доцент НаУКМА Ігор Лосев пише (це стосується й будь-якого тексту, не тільки телевізійного): «Коли ми говоримо про біди та гримаси становлення українського суспільства як цивілізованого і демократичного, завжди само собою напрошується питання про те, яка роль у наших невдачах нашого телебачення. Адже воно не просто відображає реальність за зразком вокальних вправ туркменського вівчаря: що бачу, про те співаю, але й неабиякою мірою творить бачення бажаної реальності у свідомості мільйонів телеглядачів, зв'язуючи ці мільйони між собою якоюсь незримою, але дуже міцною мережею соціальної комунікації» [5].

Дискурс непостійний, мінливий. Той самий текст викликає різну реакцію серед різних груп суспільства, навіть в окремих осіб залежно від їхнього життєвого досвіду, від їхнього світосприймання. Адже скільки є читачів, стільки є й текстів у їхньому сприйнятті. Текст поза читачем не існує. Тому автор журнального тексту повинен не просто проголошувати істини, але й передбачати різне сприйняття чи несприйняття їх, вести мовчазну й словесну аргументовану дискусію, полеміку з певними категоріями читачів.

Читач прагне не лише повідомлення про факти, йому потрібен стимул для аналізу, для осмислення реальності, щоб врешті-решт, відштовхуючись від міркувань журналіста, який нерідко так чи інакше зачіпає найбільочіші проблеми, що тривожать читача, зробити певні самостійні висновки. Читач – не пасивний поглинач інформації, він співпереживає факти. А яка буде спрямованість цього співпереживання і чи взагалі воно буде, великою мірою залежить від автора тексту, від журналіста.

Журналістський текст, як зазначає А. І. Мамалига, складається з двох компонентів: основного, інформаційного і супровідного, факультативного, який сприяє повнішому розкриттю, кращому розумінню суті закладеної в ньому інформації. «Повідомити щось і переконати в чомусь...» – таке завдання журналіста. – «Супровідні повідомлення – найхарактерніші компоненти комунікативних утворень»

[6]. Таким чином, текст постає «як вид і продукт спілкування, своєї рідної людської діяльності, соціально і ситуативно зумовленої» [7].

Ще Арістотель казав, що промова (так само й текст) складається з трьох складників: самого оратора, предмета, про який він говорить, та особи, до якої він звертається. Отже, важливо не тільки подати інформацію, треба ще й подбати, щоб вона дійшла до реципієнта, стала поштовхом для його роздумів. Мало того, щоб текст відповідав високим ідеалам, але при тому буде наражатися на повне нерозуміння, несприйняття публіки, треба, щоб він, не нехтуючи вселюдськими й народними ідеалами, промовляв до широкої громадськості зрозумілою для неї мовою, вмів зацікавити, наблизити її до тих ідеалів. «Толкуймо, доказуймо, критикуймо й контролюймо, і ціль наша, ціль публіцистична буде осягнена» [8] – закликав І.Франко. Одним словом, автор не повинен бути байдужим, тоді не буде байдужим і читач, незалежно від того, чи прийме він позицію журналіста чи буде подумки полемізувати з ним. Між читачем та журналістом повинна існувати взаємодія, взаємовплив один на одного. «Журналіст на відміну від автора художнього тексту прямо звертається до читача зі своїми думками, почуттями, оцінками» [9]. Журналіст в ідеалі не лише інформує, повідомляє про сучасні проблеми, а й роз'яснює, переконує, акцентує на них, тобто формує громадську думку, виробляє в суспільній свідомості критерії оцінки соціальних подій, спонукає до змін.

Як досягти оптимального взаємозв'язку з читачем через текст? Безперечно, комунікативна впливовість тексту великою мірою залежить від каналу масової комунікації: відомо, що телебачення тепер набагато дієвіший комунікативний засіб, ніж, скажімо, радіо чи преса. Ініціативу починає перехоплювати й Інтернет. Важливу роль у цьому відіграє також довіра читача або слухача до того чи іншого конкретного засобу масової інформації. Проте вирішальною у впливі на масову свідомість залишається все-таки комунікативна якість тексту.

Звичайно, досконалому журналістському текстові обов'язково повинні бути притаманні такі якості, як «інформативність, точність, об'єктивність, тематична логічність, семантична зв'язність, причиново-наслідкова зумовленість» [10]. Але цього недостатньо для стимулювання читача до розумової співпраці. У сучасних журналістських текстах, у їхніх найкращих зразках, як зазначає проф. А. І. Мамалига, «спостерігається збільшення кількості висловлювань пояснювально-

го, аргументаційного, коментувального, доповнювального характеру – і не лише в основній текстовій частині, але й у вигляді спеціальних вставок, виносок. Використовується композиція розімкнутого тексту, у семантичній і графічній організації якого набувають спеціального виокремлення допоміжні повідомлення» [11].

Комунікативні технології творення тексту мають одне з вирішальних значень у спілкуванні журналіста з читачем. Важливу роль тут, крім іншого, відіграє також досконале володіння словом, насиченість тексту образністю й алюзіями, його логічна й концептуальна зв'язність, свіжість подачі матеріалу. Не останнє значення має й саме оформлення тексту, його розміщення, шрифт, верстка тощо.

1. Мамалига А. І. Синтаксис тексту // Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: РВУ «Київський університет», 1998. – С. 215. 2. Мамалига Анастасія, Моржук Леся. Комунікативні аспекти одиниць повідомлення в тексті // Стиль і текст. – Вип. 2. – К., 2001. – С. 67. 3. Мамалига А. І. Лінгвокомунікативна проблематика тексту і розвиток сучасної журналістики // Стиль і текст. – Вип. 3. – К., 2002. – С. 6. 4. Мамалига А. І. Синтаксис тексту. – С. 126–127. 5. Лосєв Ігор. Хай живуть українські «граблі»! // День. – 2010. – 12-13 лютого. – С. 17. 6. Мамалига А. І. Синтаксис тексту. – С. 185. 7. Мамалига А. І. Текстологічні засади професійного навчання журналістів // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу // Упорядн. А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвиченко; За ред. В. В. Різуна, – К.: Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2007. – С. 306. 8. Франко І. Зібрання творів у 50 т. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 18. – С. 98. 9. Капелюшиний А. О. Стилїстика: Редагування журналістських текстів. – Львів: ПАІС, 2003. – С. 333. 10. Мамалига А. І. Лінгвокомунікативна проблематика тексту і розвиток сучасної журналістики. – С. 9. 11. Там само. – С. 10.

І. П. Юшук,

професор, завідувач кафедри
Київського міжнародного університету

* * *

Олександр ПОНОМАРІВ

КИЯНКА, НАРОДЖЕНА В ТРИПЛІ

Моє знайомство з Анастасією Іванівною Мамалигою відбулося 1979 року, коли я прийшов на катедру стилістики, яку тоді очолювала Алла Петрівна Коваль. З-поміж моїх майбутніх колег Анастасія

Іванівна вирізнялася уважним поглядом, спокійною вдачею, небагатослівністю. Попрацювавши майже два десятиліття на науковій та редакторській ниві, я почав робити перші кроки в педагогіці. Ходив на лекції та на практичні заняття до всіх викладачів катедри. Оскільки від самого початку я був запрограмований на викладання стилістики, то найчастіше бував на лекціях професорки Коваль. З «нестилістів» мені найбільше подобалися лекції й практичні заняття А. І. Мамалиги. Вона ніколи не підвищувала тону, спокійно оглядала аудиторію, вдумливо, переконливо й аргументовано подавала лекційний матеріал.

Поряд із викладацькою роботою Анастасія Іванівна невтомно працювала й працює в галузі наукових досліджень. Коли катедра підготувала й видала першу колективну монографію «Особливості мови і стилю засобів масової інформації» (1983 р.), одним із найкращих розділів цієї праці був «Надфразна єдність як одиниця стилістичного синтаксису» А. І. Мамалиги. Глибоко дослідивши присвячені цьому питанню розвідки Олександра Потебні, Леоніда Булаховського та інших видатних попередників, Анастасія Іванівна виклала свою версію надфразної єдності, наголосивши на публіцистичному аспекті цієї синтаксичної одиниці: «Вміння правильно, чітко будувати надфразні єдності, досягаючи органічного зв'язку їхньої граматичної форми та змістового наповнення значною мірою допомагає краще розкривати думку журналістського виступу – в усій її повноті, чіткій ідейній спрямованості та дієвості».

Далі опубліковано інші праці ювілярки з лексикографії, фразеології, семасіології, синтаксису, текстознавства: «Структура газетного тексту» (1983), «Аналіз структури публіцистичного тексту» (1992), у співавторстві – «Словники сучасної мовної практики» (1996), «Нарис про текст» (1998) тощо.

Ще один внесок Анастасії Іванівни в справу утвердження української мови як державної, в підготовку висококваліфікованих журналістських та наукових кадрів є керівництво кандидатськими дисертаціями, консультування в написанні докторських дисертацій, а особливо – науково-практичні конференції, спочатку інститутські, далі університетські, згодом загальноукраїнські, а тепер міжнародні. Усі вони присвячені проблемам функціонування й розвитку української мови. Приділяючи підготовці та проведенню таких конференцій багато часу й уваги,кладаючи в них частину свого серця й інтелекту, Анастасія Іванівна залучає до участі відомих мовознавців і

журналістикознавців, професорів, доцентів, аспірантів, студентів. Конференції проходять цікаво, жваво, знаходячи відгуки в друкованих та електронних засобах масової інформації.

Професорка Мамалига зустрічає свій ювілей у розквіті педагогічного й наукового таланту. Вона, як і раніше, вимоглива й добра, цілеспрямована й уважна. Завжди готова дати пораду та прийти на допомогу всім, хто того потребує. А ще – приваблива, зі смаком одягнена, сповнена національної гідності киянка, народжена в Трипіллі, яке так багато важить у нашої історії й культурі. Щастя Вам, здоров'я й подальшої невтомної праці в ім'я рідної України, дорога Анастасіє Іванівно!

* * *

Людмила ХОМЕНКО

СЛОВО ПРО ТЕКСТ У ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ПАЛІТРИ А. І. МАМАЛИГИ

Миле, спокійне, доброзичливе обличчя, розумний пильний погляд ... Це – про Анастасію Іванівну Мамалигу, доктора філологічних наук, професорки. Звично довкола неї – зграйка студентів, магістрантів чи аспіранти. Одні приносять ще тільки реферати, інші – зрілі наукові розвідки. Але до кожного Анастасія Іванівна зарівно уважна, проявляє щиру зацікавленість зробленим. Уже з першого курсу залучає студентів до участі в конференціях, навчає, як писати наукове дослідження, а, отже, організованості, відповідальності, дисципліни мислення, наукової етики – всього, що так необхідно вченим, та, врешті, кожній людині. І того, чим наділена і виробила в собі сама. Є всі підстави говорити про наукову школу професорки А. І. Мамалиги.

Анастасія Іванівна – людина творча, а широка ерудованість, постійне знайомство з новою спеціальною літературою допомагає бачити тенденції розвитку мовознавства, журналістикознавства (саме ці галузі становлять коло наукової зацікавленості проф. Мамалиги), недосліджені чи малодосліджені наукові аспекти. Тому завжди такими слухними є зауваження, пропозиції, міркування Анастасії Іванівни як при затверджуванні тем бакалаврських, магістерських ро-

біт, кандидатських і докторських дисертацій, так і при їх обговоренні. А ще Анастасія Іванівна – зразок відповідальності. Звичайно, це стосується і її наукового доробку. В такому випадку кажуть: результати дослідження є достовірними.

Результатом, продуктом нашої мовленнєвої діяльності є текст, усний чи письмовий. Саме текст є одним із улюблених об'єктів досліджень проф. А. І. Мамалиги. Про це свідчить її праця «Синтаксис тексту» [1], вагомий розділ монографії, до якої, крім А. Мамалиги, долучилися ще В. Різун, А. Феллер, відомі вчені, оригінальні у своїх наукових поглядах на явище тексту [1].

Головні категорії, якими оперує авторка в праці «Синтаксис тексту», – це система, структура, мова/мовлення, мовленнєва діяльність, синтаксис, речення, висловлювання, текст. Вони є кардинальними в науці про мову взагалі і можуть бути витлумачені тільки у сув'язі одна з одною. Мовна система/структура, за визначенням О. С. Мельничука, – це результат абстрагування компонентів мови і способів їх комбінування від конкретних виявів мови як діяльності, в якій вони функціонують. [2: 656]. Відношення є в кожній системі, і в кожній системі вони своєрідними, адже залежать від суті елементів, які є домінантними в системі/структурі як у певній єдності, цілісності. У синтаксичній системі, що в ієрархії мовних рівнів посідає, як влучно сказав І. Вихованець, «вершинне місце», відношення найбільш абстрагуються. Вони існують у синтаксисі як певна абстрактна реальність. І насамперед тому, що саме в синтаксисі здійснюється, твориться повідомлення, а, отже, найвища за семантикою фаза мовлення, типи семантичних відношень як моделі відтворюються в багатьох актах мовлення і усвідомлюються як певні, не такі вже й численні, обов'язкові правила об'єднання, що діють на всіх рівнях, у всіх підсистемах.

У такому сенсі повідомлення можемо розглядати як текст, котрий є мовленнєвим утворенням, матеріалом, адже те, що реципієнт (слухач) сприймає й ідентифікує, відкладається в його свідомості не фрагментами, а в певній цілісності, яка може бути закріплена й у письмовій формі. Саме на рівні «обміну» текстами відбувається комунікація, тобто здійснюється основна функція мови. Отож відслідкувати «правила», закономірності, за якими вибудовується текст, має стати одним із головних завдань дослідників цього складного мовного утворення. «... В основі всіх дослідницьких напрямів у ви-

вченні тексту має бути обізнаність з його комунікативною влаштованістю як із найпринциповішою стороною його мовного існування», – підкреслює А. Мамалига [1: 64].

Текст настільки багатоаспектне явище, що навряд чи можливо дати йому повноцінне визначення: вивчати текст можна через його функції, призначення, будову, закономірності творення, зв'язок із автором чи/і адресатом, тощо. «Визначення тексту у вигляді дефініції – річ майже неможлива, та й чи потрібна», – зазначає В. Різун [1: 13]. А між тим кожен дослідник має чітко усвідомлювати, *що саме він аналізує і для чого*. А. Мамалига насамперед враховує призначення тексту «слугувати комунікації» і тому своє головне завдання вбачає в розкритті «системно-структурної організації тексту» [1: 64]. Крім того, дослідниця зауважує, що, незважаючи на обов'язковість у побудові тексту такого елемента, як речення, текст не є їх сумою, тематичним набором, це «система, в якій існує одиниця, що інтегрує речення, але не зводиться до їх суми» [1: 113].

У своїх студіях А. Мамалига використала газетно-публіцистичні тексти та матеріали інших засобів масової інформації. Авторка слушно зауважує, що прискіпливий відбір матеріалу, в цьому випадку текстів, які характеризуються близьким стилевим та жанровим підпорядкуванням, дають можливість щонайкраще виділити певні типи, моделі, зробити узагальнення.

Дослідниця аналізує текст на структурному і семантичному рівнях. Розглядаючи текст як єдність, цілісність, що пов'язана з комунікативною системою, важливо встановити засоби і шляхи формування цієї єдності, чому, власне, і присвячена робота.

Учений й одночасно викладач, вивчаючи ту чи ту наукову проблему, завжди, іноді навіть на підсвідомому рівні, прагне продемонструвати можливість і практичного застосування своїх студій. Такий підхід характерний і для проф. А. Мамалиги, зокрема, в аналізованій праці. По-перше, вона є зразком того, як треба будувати наукову роботу. Чітко розставлені акценти: *що досліджується, чому, для чого і як*; висвітлена думка попередників про досліджувану проблему; прозорою і зрозумілою є логіка викладу матеріалу; пояснюється вибір термінів, а також їх смислове наповнення; кожен розділ і робота в цілому містять висновки.

По-друге, представлена технологія аналізу досліджуваного матеріалу. По-третє, опрацювавши монографію Анастасії Іванівни, сту-

денти отримують потрібну й важливу інформацію, нові системні знання. Особливо показовим у цьому сенсі є розділ «Речення і текст». Відомо, що й до сьогодні не існує єдності мовознавців у визначенні речення. Авторка виявляє причини такого непорозуміння серед учених: речення розглядають то як найвищу одиницю синтаксису, то як елемент складних одиниць – надфразних єдностей, складних синтаксичних цілих, абзаців, логем і т.д. [1: 66]. Знову ж таки, комунікативний підхід спонукає розглядати речення в межах складніших синтаксичних побудов. А розкриття природи останніх, уважає дослідниця, наблизить до розуміння закономірностей будови тексту. Таким чином, своєрідність тексту, його будова (структура) залежать від типу зв'язків, сполучуваності в ньому речень.

У зазначеному підрозділі розглянуто також відмінність функцій речення і фрази, зв'язок таких важливих понять, як речення і предикативність, речення і висловлювання. Отже, характеристика тексту як цілісності визначається через речення. Тому надзвичайно важливим є вироблення конкретних методичних прийомів для уточнення меж речень у тексті. Це, вважає авторка, можливо за умови «обов'язкової орієнтації на контекстуальний характер формування семантики й конструктивних ознак речення», комплексного врахування «єдності семантичних, конструктивних і власне комунікативних аспектів мовних побудов» [1: 73]. Явище тексту, на думку дослідниці, слід аналізувати, послідовно з'ясовуючи «закономірності функціонування речення в тексті та пов'язаних із цим його контекстуально зумовлених трансформацій, реальних мовленнєвих меж» [1: 73]. А. Мамалига не тільки декларує таку методику дослідження (вона докладно описана на с. 73–74), а й успішно застосовує у своїй роботі.

Різнобічний і скрупульозний аналіз великого масиву досліджуваних текстів дав змогу спостерегти закономірності їх творення і функціонування. У текстах виділено тематично провідні висловлювання, через які можливе осмислення загального змісту тексту. «Суть тематично провідного висловлювання ... визначається його смисловим центром, – хоч би скільки не приєднувалося залежних висловлювань, вони всі в кінцевому підсумку підпорядковані змістові смислового центру висловлювань» [1: 211].

Текстові побудови розглянуто з погляду типів зв'язків та відношень речень у тексті, сполучення речень (складне синтаксичне ціле), визначено власне комунікативні одиниці та форми текстової

структури. Значна кількість конкретних текстів дозволяє побачити однотипність форми в розмаїтті змісту, «матеріально» підтвердити важливу тезу, що «розвиток текстових одиниць іде не обов'язково в напрямку конструктивного ускладнення, а передусім шляхом переходу одиниць такого типу до складу якісно нових одиниць» [1: 213].

Зроблено загальний висновок про структуру публіцистичного тексту, яка «відображує два взаємопов'язані процеси: з одного боку, дістає мовне вираження (у вигляді речень або поєднання речень – на основі притаманних їм зв'язків і відношень) окремий цілісний в умовах контексту мислений зміст; із другого – утворені семантико-синтаксичні одиниці підпорядковуються функції власне комунікативних одиниць – висловлювань про тематично зумовлені предмети мовлення. Це створює в тексті складні переплетіння одиниць, які беруть участь у цьому процесі» [1: 215]. І хоча, як зазначалося вище, цей висновок стосується публіцистичних текстів, розроблена Анастасією Іванівною методологія наукового дослідження працюватиме (і вже працює) у сфері аналізу текстів будь-яких інших типів.

У кінці праці «Синтаксис тексту» висловлено слушну думку про необхідність оновлення навчальної літератури, чому сприятиме і введення до підручників текстового матеріалу. Маю підкреслити, що Анастасія Іванівна не лише пропонує, а й реалізує запропоноване, бо дієвість – одна із визначальних рис професорки. Тому в новому виданні підручника «Сучасна українська мова» [3] є розділ «Синтаксичні конструкції зв'язного мовлення», автор якого – доктор філологічних наук, професорка Анастасія Іванівна Мамалига.

У роздумах про таку людину, як Анастасія Іванівна, не хочеться ставити крапки. Поруч з нею – завжди цікаво, бо вона – Учитель; а ще – затишно і тепло. А це так важливо, коли комусь щиро не бай-дуже, що в тебе на серці...

Дорога Анастасіє Іванівно, з роси і води Вам!

1. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації / Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. – К., 1998. – С. 61–223. 2. Мельничук О. С. Структура і система мови: Енциклопедія «Українська мова».- К. – 2004. – С. 656. 3. Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; за ред. О. Д. Пономарева. – К., 2005. – С. 455–477.

* * *

Ніна ВЕРНИГОРА

НАУКОВА І ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АНАСТАСІЇ МАМАЛИГИ

Наукова діяльність Анастасії Іванівни Мамалиги позначена відповідальністю за слово, а тому змістовна, виражена, фундаментальна.

Палітра наукових інтересів професорки вельми розмаїта. Це праці з текстознавства, фразеології, лексикографії, синтаксису, журналістикознавства, педагогіки тощо. Вже перші дослідження вчорашньої студентки Анастасії Мамалиги стосувалися суто філологічних проблем, – її зацікавила тема семантико-стилістичних особливостей мови художньої літератури. Саме філологічний вишкіл і сформував відповідальне, скрупульозне ставлення до всього, за що бралася майбутній науковець. Тому наукові напрацювання професорки надзвичайно вагомі і цінні як для журналістикознавчої сфери, так і для філології. Якраз оті перші, але вже змістовні дослідження, в яких молодий науковець прагнула до комплексного, контекстуально зумовленого опанування мовних засобів, спрямували її шлях у журналістикознавство. І хоча кандидатська дисертація все ще базувалася на дослідженні індивідуального художнього стилю, де авторка, досліджуючи лексику різних професій, подає когнітивно-соціальне й естетичне осмислення концептів праці, вона стає міцним підґрунтям для подальших журналістикознавчих досліджень Анастасії Іванівни Мамалиги.

У 1970 році кандидат філологічних наук приходить на тодішній факультет журналістики, з яким пов'язує свою наукову та педагогічну долю.

Анастасія Мамалига, з притаманною їй відповідальністю, береться за дослідження мовних засобів публіцистичного стилю. Одна за одною в науковій періодиці з'являються публікації, що виявляють зацікавлення авторки проблемами просторіччя та розмовності в мові преси, а також стильовими і жанровими аспектами газетних текстів. Згодом ці понад десятирічні дослідження науковця лягають в основу монографії «Структура газетного тексту».

У 1989 році Анастасія Іванівна захищає докторську дисертацію «Структура публіцистичного тексту». У своєму дослідженні авторка подає і обґрунтовує власну концепцію системної єдності різних компонентів публіцистичного твору та розробляє жанрово-стильову

типологію функціональних і комунікативних характеристик текстової структури, чим власне започатковує новий системно-структурний підхід до вивчення журналістських текстів.

Монографія «Синтаксис тексту» – ще одна подія в науці про журналістику. Згодом напрацювання авторки, обґрунтовані та проаналізовані в науковій праці, розділом входять до колективного видання «Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту» [1].

Анастасія Іванівна Мамалига автор і співавтор цілої низки навчальних підручників, посібників (зокрема: «Сучасна українська мова: підручник», що вже витримав чотири видання (тут авторка вперше подає розділ із текстолінгвістики та відновлює розділ про словникарство); «Аналіз структури публіцистичного тексту: навчальний посібник» тощо) та навчально-методичних розробок, покладених в основу навчального процесу майбутніх журналістів [2].

Тематика статей у наукових періодичних виданнях розгорнуто показує всі зрізи дослідницьких зацікавлень А. І. Мамалиги. Це, насамперед, проблеми журналістської текстолінгвістики, синтаксису і стилістики публіцистичного тексту. Також наукові статті засвідчують і педагогічну діяльність професорки. Адже є публікації, в яких поруч із іменем Анастасії Іванівни стоять і прізвища її учнів – молодих науковців, магістрантів, студентів, яких мудра наставниця наводить на цікаві теми, всіляко підтримує, показує на власному прикладі, як треба правильно створювати наукові тексти і готувати їх до друку [3].

Поєднання наукового та педагогічного таланту А. І. Мамалиги дало їй змогу виховати нове покоління своїх послідовників. І це наочно показано у чотирнадцятому випуску «Вісника КНУ імені Тараса Шевченка. Сер.: Журналістика», в якому цілий розділ сформовано на основі текстолінгвістичної школи Анастасії Мамалиги [4].

Організаторські здібності – ще один талант ювілярки. Понад півтора десяти років Анастасія Іванівна, залучаючи до співпраці колег та учнів, організовує науково-практичні конференції з проблем функціонування та розвитку української мови [5].

Не шкодуючи зусиль і власного часу, займається вона й укладанням колективних праць. Окремо хочеться сказати про упорядкування навчально-методичного посібника «Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу» – першого комплексного видання з означеної проблематики, де зібрано напрацювання близько ста авторів та подано вичерпну тематичну бібліографію [6].

Шанобливе й уважне ставлення до колег-науковців – ще одна важлива риса Анастасії Мамалиги. Вона – авторка цілої низки біобібліографічних публікацій про журналістикознавців, філологів, творчих особистостей нашого часу [7].

І хоча те, що вже зроблено Анастасією Іванівною Мамалигою в науці та в педагогіці, безперечно, великий скарб, усе ж хочеться побажати шановній професорці творчого і наукового неспокою, життєвої снаги для реалізації нових цікавих наукових і педагогічних проєктів.

1. *Нариси* про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту / В. В. Різун, А. І. Мамалига, М. Д. Феллер. – К.: РВЦ «Київський університет», 1998. – 336 с. 2. *Мамалига А. І.* Питання лінгвістики тексту у вивченні мови засобів масової інформації: методичні засади самостійної роботи студентів-журналістів: посібник / за ред. А. І. Мамалиги. – К., 1994; *Мамалига А. І.* Українська мова у вищій школі: за матеріалами публікацій у пресі: навч. посіб. – К., 1999. 3. *Мамалига А., Моржук Л.* Комунікативні аспекти одиначи повідомлення у тексті // *Стиль і текст.* – К., 2001. – Вип. 2. – С. 66–82; *Мамалига А. І., Данильчук Д. В.* Актуальні проблеми міської топоніміки і публікації мас-медіа // там само. – К., 2007. – Вип. 8. – С. 72–88; *Мамалига А. І., Проценко О. В., Данильчук Д. В.* До типології помилок на теренах мас-медіа // *Наукові записки Інституту журналістики.* – К., 2009. – Т. 34. – С. 45–49; *Мамалига А. І., Глушкова Т. В.* Синергетика змістової та стильової взаємодії в системі ідіостилу газетного видання // там само. – К., 2009. – Т. 35. – С. 70–75; *Мамалига А. І., Данильчук Д. В.* Синтез мовностилістичних засобів публіцистичного позиціонування в оригінальній радіодраматургії (за матеріалами радіоп'єс І. Хоменка та В. Форменка) // там само. – К., 2006. – Т. 24. – С. 95–105. 4. *Наукова школа професора Анастасії Мамалиги: комунікація і текст; мовностилістичні особливості засобів масової комунікації; концепт, концептуальні класи; мова й суспільство* // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер.: Журналістика.* – К., 2006. – Вип. 16. – С. 4–42. 5. *Мамалига А. І.* Методологічні засади та традиції проведення наукових конференцій з української мови у ВНЗ (до 10-річного ювілею в Інституті журналістики) // *Стиль і текст.* – К., 2004. – Вип. 5. – С. 146–153; *Мамалига А.* Слово про конференцію // *Мова, суспільство, журналістика: матер. XIV міжнарод. наук.-практ. конф. з проблем функціонування й розвитку укр. мови, Київ, 18 трав. 2008 р.* – К., 2010. – С. 8–9. 6. *Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: навч.-метод. посіб.* / упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєненко; за заг. ред. В. В. Різун. – К., 2007. – 608 с. 7. *Мамалига А. І.* «Алмази творчості блискучі» // *Стиль і текст.* – К., 2008. – Вип. 9. – С. 137–142; *Мамалига А. І.* Засади й джерела наукових відкриттів професора Володимира Різун на теренах журналістикознавства // *Наукові записки Інституту журналістики.* – К., 2007. – Т. 27. – С. 71–74; *Мамалига А. І., Єлісєненко Ю. П.* Життєві й творчі злети М. У. Каранської // там само. – К.,

2007. – Т. 29. – С. 100–102 ; *Мамалига А.* До ювілею видатної дослідниці проблем мовного буття [до 80-річчя від дня народження та 50-річчя педагогічної праці академіка Академії наук вищої школи освіти України, засл. Професора О. А. Сербенської] // *Мова, суспільство, журналістика* : матер. XIV міжнарод. наук.-практ. конф. з проблем функціонування й розвитку укр. мови, Київ, 18 трав. 2008 р. – К., 2010. – С. 305–309 ; *Мамалига А.* Мандрівка століть – печать її духу [Про Н. М. Сидоренко] // там само. – К., 2010. – С. 310–312 ; *Мамалига А., Єлісovenко Ю.* Наука і практика в педагогічних звершеннях Л. Ю. Шевченко // там само. – К., 2010. – С. 313–328 ; *Мамалига А.* Життя і творчість Дмитра Прилюка крізь мовні концепти буття, творчості, праці // там само. – К., 2010. – С. 339–342 ; *Мамалига А., Єлісovenко Ю.* Осмислення життєвого шляху педагога-науковця [Про Наталію Непийводу] // там само. – К., 2010. – С. 349–350 ; *Мамалига А.* Гармонія душі, поезії, праці // там само. – С. 351–355.

* * *

БЛІЦ-ХАРАКТЕРИСТИКИ

В. В. Різун, проф.: проф. А. І. Мамалига заслуговує на високу оцінку її праці колективом Інституту журналістики. Вона серйозний науковець, плідно працює в текстологічній, мовностилістичній та інших галузях медіалінгвістики, багато уваги приділяє науково-методичній тематиці, науковій роботі студентів, аспірантів, створенню навчальної літератури. Уже майже 20 років А. І. Мамалига на посаді професора, очолює раду ветеранів інституту, і це теж свідчить на користь подання до Вченої ради університету рекомендації щодо присвоєння проф. А. І. Мамалізі почесного звання «Заслужений професор Київського університету імені Тараса Шевченка».

* * *

К. С. Серажим, проф.: голова профкому Інституту журналістики: У нас є всі підстави рекомендувати проф. Мамалигу А. І. на присвоєння їй почесного звання «Заслужений професор Київського університету». Майже 20 років вона на посаді професора, бездоганно й успішно працює як учений і педагог. За вагомий внесок у розвиток науки й освіти України нагороджена орденом «За заслуги» III ступеня. Завжди активна в громадській роботі, зараз очолює раду ветеранів Інституту журналістики.

* * *

В. Ф. Іванов, проф.: Анастасія Іванівна за стажем роботи, за своїм науковим доробком справді дуже заслужена людина нашого Інституту. Вона з тих, хто віддає усе своє сумління науці, педагогічній праці і, без сумніву, саме такі трудівники вищої школи стають прикладом для молодих науковців, педагогів. Нам треба підтримати поцінування її багаторічної, продуктивної праці.

* * *

О. К. Мелешенко, проф.: Анастасія Іванівна – турботливий, наполегливий вчений-педагог, завжди спрямовує свої зусилля на вироблення в студентів як власне фахових умінь і навичок, так і науково-дослідницьких зацікавлень. Багато молодих дослідників пройшли вишкіл в Анастасії Іванівни під час написання дипломних, дисертаційних праць, підготовки до конференцій та друку наукових матеріалів і училися в неї точному, виразному науковому стилю.

* * *

Ю. П. Єлісовенко, доц.: Хочу відзначити великий внесок А. І. Мамалиги в навчально-методичну роботу. Про це свідчать висновки й рекомендації її теоретичних праць, а також високий рівень навчальних видань, створених за її участі. Мені було надзвичайно приємно й цікаво працювати разом із проф. А. І. Мамалигою над ґрунтовним навчально-методичним посібником «Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу», на створення якого пішов не один рік копіткої роботи. Анастасію Іванівну характеризують надзвичайна працелюбність, результативність наукових і педагогічних пошуків.

* * *

І. М. Забіяка, с. н. с.: Шановна професорка А. І. Мамалига є надзвичайно ініціативною, небайдужою людиною. За це її теж поважають колеги, але вона й дуже уважна, толерантна у ставленні до інших. Завжди приходиться на допомогу в розв’язанні наукових, педагогічних проблем, є організатором цікавих наукових конференцій, видань, які об’єднують і викладачів, і аспірантів, і студентів-журналістів.

* * *

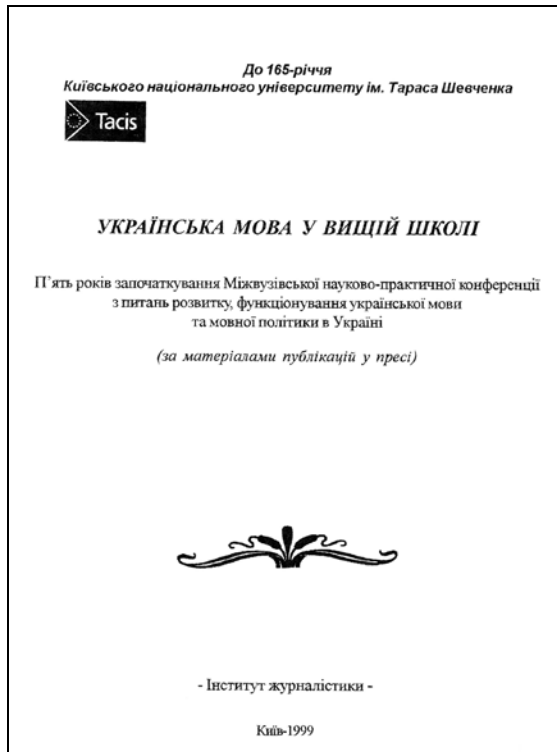
Д. В. Данильчук, учений секретар кафедри мови та стилістики: Маючи великий досвід наукової і педагогічної роботи, проф.

А. І. Мамалига завжди допомагає колегам, аспірантам, багато працює з молодими дослідниками, студентами. За її ініціативи та наполегливої праці створюємо актуальні наукові та навчально-методичні праці, проводимо щорічні науково-практичні конференції.

* * *

Т. В. Смирнова, доц.: Скажу про великий вплив проф. А. І. Мамалиги на виховання молодих дослідників, формування в них цілеспрямованого потягу до науки, незважаючи на значну прагматичність журналістського фаху. Уже майже два десятиліття вона є організатором, науковим консультантом щорічних науково-практичних конференцій, які набули міжнародного статусу і незмінно збирають широку, зацікавлену аудиторію журналістикознавців на теренах розгляду функціонування й розвитку української мови.

* * *

Розділ IV. ГАРМОНІЯ ДУМКИ І СЛОВА: НОВІ ТВОРЧІ ПРОЕКТИ А. І. МАМАЛИГИ

Михайло ГУЦЬ

ВИСОКИЙ ВИМІР (професорові Анастасії Іванівні Мамалізі присвячується)

Серце моє – доброти джерело,
наче листочки цілющого зілля,
слово кладу на відкриту рану,
кроки мої виводять на шлях
людей – із темряви, із туману...
Народжена я, щоб для інших жити.
Серце моє співчутливістю повне по вінця,
на долонях моїх написано,
що вони силу зцілення мають,
в очах – що гріти вони уміють,
на устах – що вони гіркоту знімають.

*Десанка Максимович
(сербська поетеса)*

Розмаїтий науковий і педагогічно-освітнянський світ

Анастасія Іванівна Мамалига – це ціла епоха на теренах української мови, в дослідженні лексикографії, фразеології, семасіології, граматики, текстознавства.

Науковий доробок Анастасії Іванівни солідний – понад 100 статей, 4 монографії, розділи в 4 підручниках з української мови, чимало навчально-методичних посібників і словників, тестів. У коло її зацікавлень входять красне письменство й образотворче мистецтво, музика і співи, точні науки. А ще її радіо- та телевізійні виступи про культуру усного та друкованого слова, справжні ораторські лекції, семінари, конференції, круглі столи, редакторська робота.

1983 року в Києві у видавництві «Вища школа» вийшла монографія А. І. Мамалиги «Структура газетного тексту» («Структура га-

зетного текста»), де досліджуються закономірності побудови газетно-публіцистичних творів, які зумовлені процесом комунікації та специфікою суспільних функцій газети; опрацьовується системно-структурна методика вивчення тексту та його одиниць. Теоретичні аспекти дослідження розглянуто в єдності з практичними висновками, що мають важливе значення для вдосконалення структури газетних та інших текстів, оптимізації вивчення мов.

Книжка є важливою і потрібною для тих, кому вона адресована, а саме: науковцям, викладачам, аспірантам, студентам, творчим працівникам засобів масової комунікації.

Анастасія Іванівна разом із Юрієм Петровичем Єлісовенком упорядкувала навчально-методичний посібник «Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу», який побачив світ у Києві 2007 року за редакцією доктора філологічних наук, професора В. В. Різуна; він нараховує 608 сторінок [22]. Ця солідна праця, яка рекомендована Міністерством освіти і науки України для вищих навчальних закладів, складається з двох розділів. У першому розглядаються проблемні питання педагогіки вищої школи, а другий присвячено журналістській педагогіці.

У вступному слові директор Інституту журналістики та керівник проекту професор В. В. Різун наголосив на важливості Болонського процесу в Україні: «Накопичені впродовж десятиліть загальні проблеми... нагальні освітні завдання можуть бути розв'язані, значною мірою, – пише науковець, – завдяки приєднанню української системи освіти до Болонського процесу не лише де-юре, а й де-факто.

... Упровадження засад Болонського процесу – це не примха міністерства, не забаганка ректорату, це об'єктивна потреба не тільки журналістських навчальних закладів, а й усієї освітянської галузі України» [22: 3, 4].

Упорядники в передмові підкреслюють, що Україна в освітній сфері рухається в загальнолюдському річищі. «Світова педагогічна наука в процесі свого розвитку, – пишуть Анастасія Іванівна і Юрій Петрович, – накопичила колосальний досвід, який було втілено в різні освітні системи, що здебільшого базуються на фундаментальних загальнолюдських та національних засадах. Не є винятком і українська освітня галузь, яка теж побудована з урахуванням національного та світового досвіду. Однак, попри численні здобутки, вона сьогодні все ж потребує реформування. У зв'язку з приєднанням Укра-

їни до Болонського процесу, актуальність освітніх реформ стає дедалі відчутнішою, вони набувають особливо вагомого соціального значення» [22: 6].

А далі, наголосивши на важливості зростання потреби в журналістській педагогіці, підвалини якої були закладені в українських класичних університетах – Київському, Львівському, Харківському, Чернівецькому, Запорізькому, Одеському, Дніпропетровському, Ужгородському і Таврійському та розповівши про структуру і зміст книжки, автори стверджують: «Концепція цього посібника базується на необхідності пізнавального поєднання найважливіших методологічних питань загальної педагогіки, в тому числі пов'язаних із Болонським процесом, і конкретних, галузевих журналістсько-педагогічних, які представлені тут і в методичному, і у власне фаховому ракурсі. Таким чином, запропонований посібник унаочнює сучасну тенденцію поглиблення загальної педагогіки та водночас її розширення за принципом галузевої специфіки і взаємної дифузії» [22: 7].

А закінчується передмова такими словами, зверненими до читача: «У посібнику ви знайдете відповіді на ті запитання, що постають у процесі викладання журналістських дисциплін і особливо в умовах збільшення питомої ваги самостійної роботи студентів, прагматизації навчального процесу та переходу на кредитно-трансферну, модульно-рейтингову системи навчання, що і є основними вимогами та базовими засадами Болонського процесу» [22: 8].

Мовна кузня молодого науковця

Я мав нагоду не раз переконатися в тому, що Анастасія Іванівна першокласний Педагог, Учитель, як і Науковець, з Божої ласки, з великої літери. Це я спостерігаю вже давно, з часу нашого знайомства. А воно відбулося давно, ще в 90-х роках. Весною 1993 року до мене звернулася моя приятелька – доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка, глибокий дослідник і палкий популяризатор рідного українського слова Ольга Михайлівна Пазяк. Вона тоді сказала: «Михайлику! Ми з Анастасією Іванівною Мамалигою започатковуємо в Інституті журналістики нашого університету студентську науково-практичну конференцію. Чи не зміг би ти взяти участь у ній зі своїми курсантами? Адже ваш інститут поряд з

нашим, через дорогу. Ми зробили б корисну справу, бо і студентам, і військовикам треба удосконалювати свої знання з української мови, і конференція допомагатиме їм у цьому». Звичайно, така пропозиція припала мені до душі, бо ж справді, – студент і курсант, а згодом журналіст і офіцер повинні бездоганно володіти державною українською мовою, а такі конференції, як я собі уявляв, – це своєрідна кузня, де, як те залізо, має гартуватися рідне слово, шліфуватися, вдосконалюватися. І почалися конференції. Пригадується наша перша – 1994 року. Я прийшов із своїми курсантами, які мали виступати на конференції, зі своєю програмою. Тодішній першокурсник Андрій Шевченко, нині депутат Верховної Ради України, був членом оргкомітету конференції, і я диктував йому теми виступів моїх курсантів, яких було, напевне, до 20. А ще я привів і чимало курсантів, які були тільки слухачами доповідей та повідомлень. І за весь час наші щорічні науково-практичні конференції, де звучало не лише наукове слово, а й поетичне – декламація і пісня, які прикрашували наші зібрання і поглиблювали засвоєння наукового матеріалу. А скільки за 17 років ми прослухали розмаїтих наукових доповідей та повідомлень! Скільки пролунало тут патріотичних поезій та українських народних пісень! Скільки стало за цей час учасників наших наукових конференцій журналістами-професіоналами високого лету, науковцями і педагогами!

Коли я був на кафедрі мови та стилістики Інституту журналістики, то завжди бачив Анастасію Іванівну в оточенні її вихованців. Пані професорка розважливо, в спокійному тоні щось пояснювала – стверджувала або заперечувала, редагувала. Все це робилося дуже тактовно, делікатно, переконливо, доброзичливо. Так само робила і Ольга Михайлівна Пазяк, вірна подруга Анастасії Іванівни. Вони багато зусиль докладали до підготовки наукових конференцій, віддаючи цій роботі розум і душу, прагнучи високого рівня їх проведення.

А щоб урізноманітнити та пожвавити кожну конференцію, влітали в неї виступи студентів і курсантів з декламаціями своїх або чужих творів, з пісненими номерами. Але все це треба було добре обдумати й підготувати, що вимагало чимало часу й праці. Я був неодноразовим свідком, як пізніми вечорами, коли землю огортала ніч, на небо впливав місяць і сріблом розсипав своє сяйво по горах й долинах, на небосхилі засвічувалися зорі, яскравіли сузір'я Чумацького Шляху та Великої Ведмедиці, а стомлені від праці люди здебільшого вже спали

глибоким сном, на згаданий уже кафедрі мови та стилістики, як бджілки, працювали, наче забувши, що пора вже й відпочити, дві жінки-трудівниці, два педагоги цієї ж кафедри А. І. Мамалига та О. М. Пазяк, фахівці високого рівня. Схилившись над паперами, вони робили записи, а потім обговорювали, уточнювали. І лише пізно-пізно покидали своє робоче місце.

Кажуть, що в простоті – краса. І це так. Краса Анастасії Іванівни – в її скромності й шляхетності. Вона не належить до тих, хто намагається голосно заявляти про себе, про свої здобутки на педагогічній, науковій і громадській ниві, а якось наче непомітно «тягне» свого плуга, невтомно й титанічно працює, виховуючи у вищій школі чесних, працьовитих, грамотних, високогуманних своїх учнів – студентів та аспірантів.

Вінцевим акордом конференції були нагороди учасникам, які із задоволенням вручала їм зі своїми колегами Анастасія Іванівна. Це були книжки, часом із дарчими написами, які надавали Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка та Товариство «Просвіта» Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Щасливі й окрилені учасники конференції поверталися додому з дорогими їм сувенірами.

Знову ж таки за ініціативи Анастасії Іванівни, її активної участі та за підтримки дирекції Інституту журналістики і видавців університету вийшло у світ кілька збірників із науковими працями й матеріалами доповідачів. Серед них збірники **«Українська мова у вищій школі»**. П'ять років започаткування Міжвузівської науково-практичної конференції з питань розвитку, функціонування української мови та мовної політики в Україні (за матеріалами публікацій у пресі) / Уклад. М. Гуць, А. Мамалига, О. Пазяк. До 165-річчя Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 1999; **«Слово і суспільство: Збірник наукових праць / за ред. О. Пономарева. Присвячується світлій пам'яті директора Інституту журналістики Анатолія Москаленка.** – К., 2000. – Ч. 1 (192 с.); ч. 2 (130 с.)»; **«Українська мова і держава»** / Видав Микола Ляшенко. – К., 2001; **«Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови «Мовні процеси в сучасному медіапросторі», присвяченої 60-річчю Інституту журналістики та 30-річчю кафедри мови та стилістики.** 29

березня 2007 р. м. Київ» / Упоряд. Д. Данильчук, Ю. Єлісovenко, І. Забіяка, А. Мамалига. Присвячується Року науки в Інституті журналістики. – К., 2008; **«Мова, суспільство, журналістика: Матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови»** (Київ, 18 квітня 2008) / Упоряд. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2010.

У наукових записках Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка за 2001 рік (том 4, липень-вересень) доц. Ю. П. Єлісovenко опублікував статтю про А. І. Мамалигу під промовистою назвою «Учений, педагог, академічний оратор», де й згадує про конференції з української мови, які започаткувала разом зі своєю колегою О. М. Пазяк А. І. Мамалига і щорічно успішно проводить їх у стінах Інституту журналістики. «Уже вісім років, – пише в 2001 році Ю. Єлісovenко, – Анастасія Іванівна докладає зусиль до організації спочатку інститутської, колись міжвузівської, потім всеукраїнської та вже другий рік як міжнародної науково-практичної конференції з питань розвитку, функціонування української мови та мовної політики в Україні. Тепер щороку, навесні, українська громада має справжнє свято рідної мови і мистецтва, що проходить на єдиному подиху в атмосфері виваженості й принциповості, урочистості й діловитості, доброзичливості й толерантності. Це справді велелюдне зібрання небайдужих до долі української мови людей, де поряд із відомими мовознавцями, науковцями, педагогами беруть участь аспіранти, студенти різних спеціальностей, учителі шкіл, ліцеїв та курсанти вищих військових закладів освіти. Традиційна щорічна мовна конференція, яку впродовж багатьох років плекає А. І. Мамалига, засвідчила своє високе наукове, педагогічне і суспільно-політичне значення.

Організація таких конче потрібних унікальних наукових заходів, як конференції, з приводу становища, а отже, і стану української мови та мовної політики в Україні відбувалася в активній співдружності Анастасії Іванівни з людьми, для котрих ця проблема стала джерелом справжнього духовного натхнення» (с. 19).

І це справді так. Анастасія Іванівна гуртує навколо себе людей, які є її одnodумцями, котрі, як і вона, вболівають за українську мову, культуру, за Україну та її долю. Цих людей – справжніх подвиж-

ників у царині української мови – єднають і загальнолюдські риси: доброзичливість, щирість, намагання творити добро, бо людина, власне, і прийшла на цей білий світ, щоб творити Добро, допомагати іншим. Все це сплітається між собою (наука, педагогіка і загальнолюдські риси), дає позитивні плоди.

На підтвердження цього знову ж зачитую слухну думку Ю. П. Єлісовенка, сказану про А. І. Мамалигу. «Портрет цієї шанованої людини, – підкреслює автор, – був би неповним без опису її особистісних рис, граней характеру, без розкриття сутності її взаємин з людьми. Зазначу передусім, що пані Анастасія, ця чарівна, вродлива й інтелігентна жінка, належить до когорти добродішних людей, котрі щиро радіють успіхам своїх колег, завжди виявляють грічність та з повагою ставляться до аспірантів і студентів. У кожному з них вона бачить яскраву неповторну індивідуальність. Професор А. І. Мамалига вважає своїм обов'язком допомагати всім тим, хто прагне професійного зростання і самовдосконалення. У пробудженні молодих талантів і плеканні їх вона вбачає своє життєве покликання. Варто пригадати, як після проведення чергової конференції частину студентських доповідей було прийнято до друку в наукових збірниках саме за наполяганням Анастасії Іванівни. Але й решта матеріалів молодих дослідників – студентів Інституту журналістики та інших навчальних закладів – не лишилися поза увагою. Професор А. І. Мамалига і доцент О. М. Пазяк власноручно зробили розгорнутий огляд тих студентських праць, котрі з якихось причин не були опубліковані. Вони поставилися до цього з повною громадянською відповідальністю та науковою сумлінністю, вдаючись до глибокого аналізу і слухних рекомендацій.

Така позиція пані Анастасії дуже помітна в її ставленні до наукового опонування на різних етапах становлення і утвердження того чи іншого дисертанта» (с. 21).

**Щире слово
про своїх друзів-науковців
і педагогів-освітян**

Анастасія Іванівна багата на розмаїті ідеї, які вона втілює в життя. Однією з таких благородних і важливих ідей є написання статей-нарисів про талановитих науковців і освітян, які невтомно навчають

і виховують молодь – майбутніх професіоналів-журналістів і високосвідомих громадян України. Отже, щоб віддати їм належну шану, це, по-перше, а, по-друге, показати їх як зразок для наслідування, особливо для молоді, яка тільки ступає на стежку журналіста або ж педагога й дослідника. Для кожного нарису А. І. Мамалиги добирає влучні та образні назви, вміє знайти головні риси людини, про яку пише, і виразно доносить свої думки та емоції до читачів.

Уважаю за потрібне на підтвердження цього показати, як окреслює обрані постаті Анастасія Іванівна (котрі здебільшого мені знайомі особисто), бо це якоюсь мірою висвітлює творчий портрет і самого автора.

Ось оцінка українського вченого-енциклопедиста та громадсько-го діяча Михайла Грушевського в аспекті відстоювання ним української мови та її права бути державною у статті **«Погляди М. Грушевського на утвердження української мови як державної»**: «Великий українець, будівничий нації, фундатор державної України, її суверенітету – цими словами сучасники й нащадки М. Грушевського поцінювали вченого, політичного діяча, вся громадська сутність якого мала єдине цілеспрямування – служіння українській національній ідеї»⁸, – пише Анастасія Іванівна і покликається на Сергія Єфремова, який, за її словами, в «Історії українського письменства» характеризував його як духовного провідника українознавства, зазначав, що «...бажання Грушевського, і як ученого, і як публіциста зводяться власне до одного: українці мусять стати нацією, коли не хочуть зостатися паріями серед народностей» (с. 33). А далі вона стверджує: «Розвиваючи свою думку про те, що народ є одвічним і довічним творцем, носієм і хранителем рідної мови, Грушевський наголошує й на іншій грані цієї святої єдності: мова є також оберегом народу, його незнищенності, його гідного представництва серед інших націй. Українська мова, зазначає він, «не вмерла, а розвинулася пишно, напрочуд викохана любов'ю до свого народу..., до своєї землиці рідної. Перемогла та любов убожество і страх і відігнала смерть від нашого народу. Живе він і жити буде во віки»» (с. 35). І далі, розвиваючи свою думку, автор підкреслює: «У розумінні М. Грушевського, крім любові до «рідної землиці», запо-

---

⁸ Українська мова і держава. – К., 2001. – С. 33. Далі зазначаємо сторінку біля тексту.

рукою щедрого творення й пильного збереження мовних скарбів стали талановитість, духовність нації, і він захоплено розмірковує над цим, зокрема, в «Історії української літератури»: «Тим часом, приглянувшись ближче до сих виразів і слів, ми, якби могли відтворити історію творення їх, так само відкрили б за кожним словом дуже влучну, дотепну, може навіть геніальну комбінацію ідей і образів»«. Анастасія Іванівна наголошує на слухності міркувань М. Грушевського про всеохопність рідної мови: «М. Грушевський, – пише науковець, – був переконаний: пізнання всього, що оточує людину, найкраще здійснюється через рідну мову, «тоді діти і всього іншого навчаються скорше», – писав він, – і в тому числі інших мов. Справді, закладені в мові ідеї та образи буття найгармонічніше сприймаються в поєднанні мовних засобів з реаліями рідного, зрозумілого довкілля.

Його шанобливе, істинно синівське ставлення до рідної мови було непорушним каноном, який засвоювали його учні й послідовники» (с. 35).

Про це яскраво свідчать приклади, які наводить А. Мамалига: «Наукове товариство імені Т. Шевченка», за ініціативою М. Грушевського, відмовляється брати участь в Археологічних з'їздах у Києві (1899 р.) та в Чернігові (1908 р.) на знак протесту проти заборони виголошувати доповіді українською мовою. А 600 студентів Львівського університету, «підтримуючи цю позицію свого вчителя, духовного наставника», запротестували на мітингу, «коли дізналися, що улюбленому професорові забороняють промовляти українською мовою на засіданнях вченої ради» (с. 35).

Показуючи М. Грушевського як активного патріота України, котрий надавав великого значення рідній українській мові, що, на його думку, має пульсувати в усіх сферах нашого життя, Анастасія Іванівна резюмує: «У важкий час революційних потрясінь, героїчних намагань побудувати Українську державу, Грушевський послідовно обстоює необхідність запровадження української мови в освітніх закладах, урядових установах, у війську, бібліотечній справі» (с. 35). Анастасія Іванівна наголошує на ролі М. Грушевського в українізації вищої школи. Очолювана ним Українська Центральна Рада терміново розглядає «питання українізації вищої школи, створення українознавчих кафедр, бібліотечної комісії, органу для ведення справ мистецтва, формування української Академії наук... І все це

за перші місяці праці Грушевського на посаді голови Української ЦР» (с. 36).

Говорячи про функціонування української мови у вищій школі, Грушевський уважав, як підкреслює А. Мамалига, природним, що «...українці добиваються вже українського університету, щоб мати свою особну найвищу школу, де б усі науки викладалися українською мовою і українськими професорами; хочуть, щоб усякі наукові потреби українського громадянства задовольнялися українською наукою, – щоб українство жило своїм власним життям» (с. 36).

І, перекидаючи місток з минулого України в сучасне її життя, Анастасія Іванівна слушно висловлює такі свої міркування, закликаючи нас до активної праці в царині нашої мови: «Те, що ми спостерігаємо сьогодні у вищій школі України, – пише дослідник, – безсумнівно, є значним здобутком на шляху утвердження української мови, але ми свідомі й того, як багато ще належить зробити, аби українська мова справді запанувала у закладах освіти повсюдно. Також залишається нагальною гостра потреба в якомога швидшому створенні, виданні багатьох термінологічних словників, підручників, посібників для повнішого оволодіння українською мовою. Необхідним є запровадження комп'ютерних програм, різних новітніх навчальних технологій на основі української мови. Треба наголосити про важливість переведення всіх навчальних закладів до 2000-го року на викладання українською мовою» (с. 36).

Щодо останньої такої важливої тези, як переведення всіх навчальних закладів на викладання українською мовою, то, на жаль, вона не реалізована, хоч нині вже маємо 2011 рік. Адже, як спостерігає вона (і не тільки вона), все більше й більше молодь цікавиться рідною, українською мовою, милується її багатством і красою, прагне якнайдосконаліше оволодіти нею і застосувати на практиці у своїй діяльності. «А уявімо, – роздумує Анастасія Іванівна, – яким святом душі для кожного свідомого українця став би такий жаданий факт: якби зрештою всі учні, студенти не лише в класах і аудиторіях, але й у родині, в широкому спілкуванні заговорили своєю рідною мовою – такою співучою, колоритною! Це був би значний крок на шляху творення справді духовно самодостатньої, самобутньої Української держави – зі своїм обличчям, історично виплеканою культурою, народною гідністю, неповторністю» (с. 36).

В орбіту досліджуваної теми А. Мамалига вводить і таке важливе питання, як давність Української держави, її культури, про що писав

Михайло Грушевський. Зокрема, «Слово о полку Ігоревім», яке досліджував М. Грушевський, на його думку, є саме українською пам'яткою, як про це писали і Михайло Максимович, й Іван Франко. У нарисі відзначається: «Коли Грушевський досліджував пам'ятки історії, літератури, він з властивою йому ретельністю, глибинністю підходив, звертав увагу не лише на окремі слова, вислови, в яких вочевидь проступали українські риси, а й охоплював усю змістову, виражальну гармонію тексту. Так, в «Історії української літератури» він звертає увагу на виявленні в повчанні Мономаха дітям, у його епістолярній спадщині мотиви українського лицарства, слідом за М. Максимовичем доводить спільність поетичної символіки «Слова про Ігорів похід» із образами-символами української народної поезії» (с. 34).

У палітру своїх спостережень А. Мамалига вводить міркування наших сучасних істориків мови, зокрема Василя Німчука, який у своїй праці ««Слово о полку Ігоревім» і народна мова», надрукованій на сторінках часопису «Мовознавство» (1967, № 4 і 1968, № 1), зазначає, що найбільше значення для аналізу мовної архітектури і стилістики «Слова...» має вивчення саме українських говірок. А далі Анастасія Іванівна, сама теж досліджуючи «Слово о полку Ігоревім» з мовного боку, узагальнює: «Література про «Слово...» розрослася в бібліотеку з трьох тисяч назв чи більше. Серед цих праць дослідженню М. Грушевського належить одне з перших місць – не лише за часом, а й за новизною твердження про українське походження цього твору – перлини давньої культури нашого народу» (с. 34).

І ще на одну важливу грань у дослідженні М. Грушевським мовного питання звертає увагу Анастасія Іванівна, говорячи, що він ще на початку ХХ століття доводив «загальнонаціональну єдність української мови за всієї розмаїтості її компонентів» (с. 37), твердив, що «крайові відмінності її складових не розділяють, а – навпаки – збагачують наш мовний потенціал. Він не був прибічником схоластичних суперечок, коли «чубляться за мову» з будь-якого приводу. Завжди твердим було його переконання у доленосному значенні такого могутнього чинника, як мова, для різнобічного розвитку української спільноти. Він рішуче стверджував важливість літературної мови для успішного розвитку всіх сфер суспільної діяльності... Але в тогочасних мовних сутичках великий учений, мудрий державець убачав певну небезпеку, що загрожувала і розвиткові мови, і політичному єднанню українців» (с. 37).

І далі, розвиваючи думку М. Грушевського про небезпеку, що загрожувала «і розвиткові мови, і політичному єднанню українців», Анастасія Іванівна пише: «Сьогодні ми пересвідчуємося, що ця тривога справді мала серйозні підстави» (с. 37). Мала і має. Адже нині антиукраїнські сили намагаються роз'єднати українську націю на «східняків» і «західняків», як пише Іван Дзюба у статті «Старі страхи і нові загрози», надрукованій в часописі «Сучасність» (1999, № 1). Та, думаю, нікому не вдасться розколоти наш народ.

Підсумовуючи свої міркування про роль М. Грушевського в утвердженні української мови «в колі питань, присвячених розвитку й усталенню української національної ідеї», Анастасія Мамалига пише: «Глибина осмислення мовних проблем, струнка система поглядів на правічні й нові аспекти буття української мови у поєднанні з проблематикою історичною, етнографічною, літературознавчою, політико-економічною робить науковий, громадянський, політичний досвід Грушевського надзвичайно цінним для теперішнього життя України, для державотворчих процесів її сучасного розвитку» (с. 37).

Портрети-статті, написані Анастасією Іванівною, аналізуватимемо спочатку за збірником⁹ *Доповідь (стаття-нарис) Анастасії Іванівни під назвою «Освітнянські віхи журналістикознавчих досліджень проф. В. Різуна»* починається такими вагомими словами, які свідчать про науково-педагогічну багатогранність цієї знакової постаті в Інституті журналістики: «Наукові уподобання *проф. В. Різуна*, – наголошує Анастасія Іванівна, – охоплюють багато дослідницьких галузей. Це теорія й історія журналістикознавства, теорія масової комунікації, теорія і практика редагування, редакційно-видавнича справа, текстознавство, журналістська освіта, мовознавство, перекладознавства»¹⁰. А джерелом досліджень В. Різуна, зазначає А. Мамалига, є його педагогічна діяльність, і на цій «важливій ділянці

---

⁹ «Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови «Мовні процеси в сучасному медіапросторі», присвяченої 60-річчю Інституту журналістики та 30-річчю кафедри мови та стилістики, 29 березня 2007 р., який видрукований у Києві 2008 року під редакцією В. В. Різуна (К., 2008).

¹⁰ Мамалига А. Освітнянські віхи журналістикознавчих досліджень проф. В. Різуна // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. – К., 2008. – С. 234–240. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

вищої освіти», зокрема «підготовки журналістських кадрів» – «усі обрані В. Різуном наукові обшири контактують і перетинаються» (с. 234). Як результат дослідження історії науки про журналістику з'являється курс «Українське журналістикознавство», а «...заглиблення в природу тексту, твору, психологію мовлення вилилось у «Теорію масової комунікації», дисципліну, яку В. Різун започаткував для підготовки журналістів уперше в Україні (з 2000-го року)» (с. 234).

Далі Анастасія Іванівна розгортає свою думку про В. В. Різуну – автора великої кількості важливих підручників і посібників, яким дає справедливо високу оцінку. «Створені В. Різуном підручники, посібники, – пише А. І. Мамалига, – відзначаються органічним взаємопроникненням теоретичних і практичних знань, що знову ж таки пояснюється прагненням ученого підпорядкувати наукову працю, її результати головному в його житті – вихованню майбутніх фахівців у галузі суспільної комунікації. Він автор першого підручника з основ комп'ютерного набору й коректури, ґрунтового підручника «Літературне редагування», визнаного в Україні та за її межами, співавтор багатьох підручників і посібників із комп'ютерної журналістики, сучасної української мови, лексикографії, наукознавства, соціопсихолінгвістики» (с. 234).

Він скромний. А скромність прикрашає людину. «Колеги з Українського радіо, – підкреслює Анастасія Іванівна, – щиро цінують те, що Володимир Різун не називає в ефірі своїх високих посад і звань – на радіо він просто журналіст» (с. 235).

Звертаючи увагу на великі організаторські здібності В. Різуну, спрямовані на розвиток науки, А. І. Мамалига пише: «Проф. В. Різун очолив колективну наукову роботу над укладанням словника журналістикознавчих термінів, а також створення в університеті науково-практичного центру суспільних комунікацій. В основу цих проєктів покладено розуміння важливості гармонічного поєднання в журналістикознавстві теоретичного й практичного начал, і в цій злуці – необхідності посилення саме прикладного спрямування науки про журналістику. Це знаходить реальне підтвердження і в його власній журналістській творчості – щонайперше в радіопрограмі «Право на слово»» (с. 235).

Важливою є думка Анастасії Іванівни про тверду позицію проф. В. В. Різуну щодо розрізнення понять «текст» і «твір», його вагомого

наукового обґрунтування. «Це справді є принциповим, – наголошує А. І. Мамалига, – адже вони [журналістські твори] можуть включати не лише власне текстові компоненти або їх усні відповідники, а й візуально-зображальні, образно-звукові та інші паралінгвістичні складники» (с. 237). Що ж до внеску В. В. Різуна до текстознавства, то Анастасія Іванівна зазначає: «Заслужовують на широке поцінування його численні праці в галузі журналістського текстознавства. Слово Володимира Різуна рясно квітує й плодоносить в текстознавстві за всіх часів його наукової діяльності, якими б різноманітними не були його дослідницькі зацікавлення, він ніколи не полишає терену вивчення найважливішого засобу спілкування – тексту, за допомогою якого, на думку М. Бахтіна, «ми охоплюємо, розуміємо, відчуваємо мовленнєвий задум або мовленнєву волю мовця, що визначає мету висловлення, його обсяг та його межі»» (с. 236).

А щодо публічної журналістської позиції, яку відстоює у своїх працях В. В. Різун, Анастасія Іванівна зазначає: «У вимірах так званої авторської структури тексту постає образ автора, найголовнішою рисою якого має бути публіцистична позиція, і так само йдеться про позицію редакційного колективу, що є, відповідно, колективним автором видання. Дослідник не лише в стриманих наукових формулюваннях, а й зі справжнім публіцистичним запалом аналізує: «Чи може журналіст мати позицію? Не може, а повинен! Журналіст не амеба, а людина. Людина без позиції – це раб. Це маріонетка в руках тих, хто має позицію. Боятися треба не позиції, а подвійної позиції, подвійних стандартів»» (с. 238–239). Які влучні й правдиві слова!!! В. В. Різун, якого я добре особисто знаю, в своїй журналістській практиці послідовно дотримується згадуваних принципів.

Наголошує Анастасія Іванівна і на працях В. Різуна, присвячених редагуванню і, що дуже важливо, саморедагуванню, та закликає молодих дослідників «...частіше звертатися до праць В. В. Різуна як до джерела і теоретичної, і практичної досконалості» (с. 239). У своїй доповіді пані Анастасія підкреслює, що В. В. Різун цінує молодих науковців, зокрема тих, які прагнуть «досліджувати в кожному окремому випадку конкретний об'єкт за допомогою точних системних методів» (с. 239). Авторка резюмує: «Такий послідовно втілюваний підхід є обов'язковим для наукового стилю самого професора і став справжнім методичним дороговказом для всіх його сподвижників, учнів. Українське журналістикознавство завдяки актуально

цілеспрямованій науковій діяльності В. В. Різуна багато в чому було рис точних наук, значно розширило таким чином аналітичні можливості гуманітарної наукової парадигми.

Звісно, ми зичимо Володимирові Володимировичу подальших дослідницьких перемог, талановитих учнів–послідовників у створеній ним науковій школі і водночас невгамовного аналітично-самокритичного невдоволення, а отже й постійної животворної снаги до нових вершин знання в такому непростому й напрочуд захопливому світі мас-медіа» (с. 239).

«Мовні скарби Олександра Пономарева – ученого й навчителя»¹¹ – таку назву Анастасія Іванівна дала нарисові про свого колегу, з яким уже багато років працює на одній кафедрі мови та стилістики, і хто зробив чималий внесок у царину культури нашого слова.

Своєрідно, в подальшому на тлі філософської думки починається цей нарис. «Як і завжди, проф. *Олександр Пономарів* невтомно дбає про піднесення нашої культури рідного слова, – читаємо тут. – Останнім часом відомий радіожурнал «Слово» завдяки участі в його підготовці Олександра Даниловича набув особливої популярності.

У слов'янській міфології існувало уявлення, що в кожній людині є своя богиня Доля, від працьовитості якої, інших позитивних діяльних рис, власне, і залежить життєва успішність. Тож мудра, передбачлива Доля привела Олександра Даниловича на широкі журналістські терени, а відтак поталанило не лише йому – від цього виграла передовсім сама журналістика. Подекуди Долю називають ще Таланом. Так от в Олександра Даниловича – невсипущий Талан, працює не покладаючи рук, усе пильнує і пильнує... Зрештою О. Пономарів став для української журналістської громади найголовнішим мовознавцем – теоретиком і практиком, навчителем і публіцистом, захисником рідного слова від лінгвоциду, від небезпечного розхитування норм, від духовної байдужості до материнської мови» (с. 241).

А далі наведено конкретні приклади використання Олександром Пономаревим різних можливостей оборони української мови: «На шпальтах і в етері, – пише Анастасія Іванівна, – він оповідає про розмаїття лексичних, фразеологічних, граматичних засобів української

---

¹¹ *Мамалига А.* Освітнянські віхи журналістикознавчих досліджень проф. В. Різуна // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. – К., 2008. – С. 240–244. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

мови, про факти відхилення від норм уживання мовних конструкцій і слів, про їхні вимовно-акцентуаційні особливості – тобто про безліч відомостей щодо, здавалось би, звичайних, разом із тим самобутніх, тонких мовних явищ» (с. 241).

Торкаючись організаторських здібностей Олександра Даниловича, А. І. Мамалига зазначає, що під його орудою колектив кафедри створив для студентів-журналістів низку широковідомих ґрунтовних підручників та посібників, якими користуються й представники інших гуманітарних спеціальностей. А його книжка «Культура слова: мовностилістичні поради» (К., 1999) стала своєрідним порадищем на кожний день, чого бажав автор передмови до неї академік Іван Дзюба: «Ця книжка мала б стати настільною для журналіста та службовця, диктора і студента, ділової людини і школяра; не зайвою вона буде в кожній культурній родині» (с. 241). Ці промовисті слова навела авторка, додавши, що й докторську дисертацію О. Пономарів присвятив украї необхідним питанням мовної культури ЗМІ.

До речі, Анастасія Іванівна дуже вдало підкреслює важливість підручників та посібників О. Пономарева, написаних із любов'ю до рідної мови й до українського народу, а не заради авторського честолюбства, поетичними рядками українського поета доби Відродження Юрія Дрогобича, надрукованих у книжці «Українські гуманісти епохи Відродження» : У 2-х частинах. – Частина 1. – К.: Наук. думка, 1995. – С. 15:

Більшість тепер виставля напоказ свої праці,
Дбаючи щонайпильніш про честолюбство та зиск,
Я ж мої книги у світ випускаю з єдиним бажанням:
Хай буде користь від них роду людському в житті.

Як високоерудована людина Анастасія Іванівна вдало цитує з названої книжки «Українські гуманісти епохи Відродження» (с. 19) поета Павла Русина, де йдеться про значення «розумних» книжок для читача, які створює О. Пономарів, котрий і своїм усним словом уміло навчає вже десятки років студентів-журналістів:

Вчених книг його не згортай ніколи,
Чистим серцем пий ті зразки високі, –
І побачиш, вір, те, що було вчора
Скрите від тебе.

І далі знову цитує пані Анастасія з названої книжки (с. 19) інші слова Павла Русина як орієнтири для молоді, **котра** повинна наполегливою працею потішити свого вчителя, що вкладає свою душу в кожну лекцію і сподівається, що добірні зерна, які він сіє в душі своїх вихованців, проростуть і дадуть високий урожай:

Служи щоденно милій наставниці –
Святий Чесноті, тільки до неї слід
Невтомно йти – мужі великі
Вчать – її над усе цінувати,
Чий корінь, кажуть, надто гіркий на смак,
Шорсткий – на дотик, ніжні гілки зате
Рясніють пишними, смачними,
Наче той мед золотий, плодами.

Крім того, А. І. Мамалига високо цінує О. Пономарева як педагога і науковця, до книжок якого тягнеться молодь. «Природу ренесансних асоціацій, – наголошує і узагальнює Анастасія Іванівна, – розкриваю насамперед для себе в тому, що визначна особистість Олександра Пономарева постає у вимірах справді епохально значущих. Він належить до тих людей, котрі володіють талантом «примагнічувати» здорові, розумні, чесні сили суспільства, сприяючи творенню, ніби з окремих атомів, молекул добра, інтелекту, правди, справедливості й урешті-решт самих цих загальнолюдських цінностей – в кожній людині, громаді, державі. Та все ж наша доба української незалежності спрагло потребує не лише становлення сучасних гуманістів, здатних діяльно відроджувати духовність народу, його національну свідомість, утілювати в життя громадянські ідеали. Зараз важливо, щоб держава перетворила цю здатність у реальну можливість відчутніше впливати на розвиток суспільства» (с. 242–243).

О. Пономарів, на думку дослідниці, ретельно стежить за розвитком нашої мови, бачить у цьому процесі плюси й мінуси, і «дбайливо оберігає все те, що є природним надбанням мовного існування і розвитку» (с. 243). Анастасія Іванівна наводить приклади, які О. Пономарів роз'яснює щодо вживання їх: *духівництво* – *духовенство*, *приморозки* – *заморозки*, *усмішка* і *посмішка*, *лише* і *тільки*, *лєтовище*, *світлина*, *слухавка*, *звичайно* і *зазвичай*, *книгозбірня*, *виняток* і *виключення*, *дякуючи* і *завдяки*, *масло* і *олія*, *дощовий* і *дощовитий* та ін.

Анастасія Іванівна схвально оцінює О. Пономарева за точне вживання українського слова. У зв'язку з цим вона пише: «Часто-густо з різних трибун звучать вислови *«проста людина»*, *«прості люди»*, коли йдеться не про депутатів, урядовців різних рангів, бізнесменів тощо. Після Помаранчевого Майдану на тлі високого злету народної гідності відчуваєш певну невідповідність цих найменувань. Та й ще активізується в уявленні етимологічно-синонімічний контекст: *простолюд, простолюдин, неук, невіглас, негорда людина, селяк, чернь та ін.* Так само, наприклад, потребує стилістичної корекції і вживання слова *«еліта»*: адже не варто казати *«ми – еліта»*, хай про це скажуть інші. Отже, мові притаманна і певна, нормативна, усталеність, і водночас динамічність, рухливість у згоді з плином буття» (с. 243).

А. І. Мамалига зазначає, що для аналізу професор використовує матеріали ЗМІ, «наголошуючи важливість виховання високої мовної компетенції в журналістському середовищі» (с. 243).

А. І. Мамалига не обминула й того, що О. Д. Пономарів постійно виступає з цікавими доповідями на наукових конференціях з української мови, ілюструючи свої думки цікавими прикладами. Про це Анастасія Іванівна пише так: «Коли ми з доц. О. М. Пазяк у 1994 році розпочинали нелегку справу проведення щорічних науково-практичних конференцій, присвячених проблемам функціонування, розвитку української мови і мовної політики в Україні, постало питання «організації» особливо актуальних, ключових, справді притягальних доповідей. Тож, пам'ятаю, звертаючись з цим до Олександра Даниловича, завжди відчувала його щирю готовність, зацікавлену відповідальність перед аудиторією, значну частину якої складала молодь з різних ВНЗ... Для виступу на 10-й, ювілейній, конференції Олександр Данилович запропонував вагомо сформульовану тему «Питома й іншомовна лексика в молодіжному мовленні». Таке поєднання дослідницьких аспектів виявило нові грані засобів спілкування молоді та й, зрештою, надзвичайно вдумливий підхід до сучасних проблем культурномовної стратегії. Наші колеги з Національного медичного університету того дня поспішали ще на заняття, але не змогли пропустити цієї доповіді: «Хочемо послухати Пономарева!» (с. 244).

А. І. Мамалига називає інші доповіді О. Пономарева та його книжки з української лексикографії, зокрема «Словник античної мітології» (К., 2006), написаний у співавторстві та підготовлений до набору у

видавництві «Українська енциклопедія», «Українсько-новогрецький словник», а також «Українсько-новогрецький словник».

Наприкінці свого нарису про О. Д. Пономарева дослідниця пише вагомі слова щодо української мови, за долю якої вона вболіває, та її палкого популяризатора пана Олександра. «... Крізь вир думок, спогадів, – пише авторка, – раптом прочулися голоси радіопередачі «Громада». Це з усіх кінців світу українською мовою озивалися журналісти, що працюють у ЗМІ українських діаспор. Так, нас, українців, справді, дуже багато, і чи не найголовнішою ознакою цього ко-смічно освяченого братерства є саме українська мова! Задля її справжнього, питомого, вільного піднесення, розвою повсякчас працює, передаючи мовцям свої знання, патріотичний запал, вельмишановний Олександр Данилович Пономарів – професор Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений журналіст України» (с. 244).

До речі, в цьому нарисі Анастасія Іванівна вписує О. Пономарева у справжнє гроно інших наших визначних журналістів, філологів – учасників названих конференцій з української мови, які несли і несуть світло рідного слова до вихованців, упливали і впливають на формування їхньої самосвідомості. А це такі особистості, як А. З. Москаленко, В. В. Різун, О. А. Сербенська, І. П. Юшук, А. Г. Погрібний, В. В. Лизанчук, Н. П. Шумарова, Н. М. Сидоренко, Н. Ф. Непийвода, К. С. Серажим, М. С. Тимошик, О. К. Мелешенко, В. Ф. Іванов, Ю. Ф. Ярмиш, М. М. Веркалець, І. П. Мегела, про яких вона сказала своє вагоме й образне слово. «... Уявімо, – пише Анастасія Іванівна, – з якою силою розумного, патріотичного, яскравого впливу зустрічалася вдячна аудиторія, потрапляючи в полон захопливих думок, ідей, почуттів!» (с. 243). Я теж мав щастя слухати на тих високих зібраннях палке, пристрасне слово названих доповідачів, яке жило моєю душою, будило рій думок, насажувало на подальшу працю на теренах рідного слова, вічно живого й веселкового, багатого й мелодійного, яке повинно зайняти своє, належне йому високе місце у всесвітньому оркестрі найрозвиненіших мов світу, додавали фізичних сил, як додає їх кожному з нас холодна джерельна вода в спекотні літні дні.

Анастасія Іванівна кожний нарис про своїх колег-однодумців вибудовує по-різному. Пишучи про визначного мовознавця (насамперед знаного фахівця в галузі фонетики) *Ніну Тоцьку*, вже в перших рядках підкреслює її благородні людські риси, які органічно злива-

ються з високою педагогічною, науковою та громадською діяльністю. Нарис названо **«Українська професорка-мовознавець у колі славетних»**¹². «У своєму останньому інтерв'ю (квітень 2007 р.), – зазначає авторка, – Ніна Іванівна Тоцька сказала: «Основним життєвим переконанням для мене є порядність і любов. Маю на увазі любов, що починається з родини, любов до ближнього, а особливо – любов до своєї Вітчизни і народу». В устах Ніни Іванівни це твердження звучало зовсім не патетично, бо в ньому її справжня сутність, перевірена багатьма десятками років невсипущої наукової, педагогічної праці та громадської діяльності. Щедро обдарована талантами дослідника, педагога-вихователя, Ніна Іванівна обрала для себе цілу палітру наукових напрямів, яким не зраджувала впродовж всього життя» (с. 262). А. І. Мамалайга зазначає, що свою наукову роботу Н. І. Тоцька розпочала з дослідження синтаксису української мови, зокрема синтаксичних особливостей «Літопису Самовидця» (ще в студентські роки), а згодом (уже кандидатська дисертація) «Синтаксичні особливості творів Панаса Мирного». Вже ці перші дослідження молодого талановитого науковця були високо оцінені фахівцями-мовознавцями.

Анастасія Іванівна перелічує низку праць пані Ніни з пунктуації нашої мови, які відтак вилились у підручник «Українська пунктуація» (К., 1990 р.).

«Системність, послідовність в опрацюванні мовознавчого матеріалу, – зазначає А. І. Мамалайга, – виявилась і в написанні довідників, посібників з орфографії та пунктуації; фонетики, орфоепії, графіки. З цієї ж проблематики проф. Н. Тоцька була співавтором багатьох навчально-методичних видань» (с. 262).

Та найбільше досліджувала Н. І. Тоцька фонетичну красу нашої мови. На цьому й наголошує Анастасія Іванівна. «У 1960 році, – пише вона, – з'являється перша праця Ніни Іванівни в галузі фонетики й фонології «Визначення меж голосних фонем та осцилограмах». І з цього часу було покладено початок великій дослідницькій діяльності, яка посіла головне місце в науковому поступі, в усьому житті Н. І. Тоцької, визначила стратегічну лінію її загальнонавчально-дослідницького доробку.

---

¹² Мамалайга А. Українська професорка-мовознавець у колі славетних // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. – К., 2008. – С. 262–267. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

У численних статтях, докторській дисертації, в монографії, у розділі «Фонетика» п'ятитомного академічного видання «Сучасна українська літературна мова» дослідниця [Н. Тоцька] розглядає фонологічний статус голосних української мови, закладаючи основоположні засади цієї галузі знань у сучасному українському мовознавстві» (с. 263).

У своєму дослідженні про Н. І. Тоцьку Анастасія Іванівна називає низку її ґрунтовних праць, присвячених голосним і приголосним звукам української мови, що їх написала або сама пані Ніна, або ж у співавторстві з іншими науковцями. «Це була послідовна, наполеглива праця, – підкреслює пані Анастасія, – здійснювана знову ж таки на засадах стрункої системності. Голосні звуки розглядалися як невід'ємні компоненти фонологічної системи, їх аналіз ґрунтувався на точних експериментальних даних, отриманих у Лабораторії експериментальної фонетики Київського університету імені Тараса Шевченка» (с. 263).

А. І. Мамалига наголошує, що Н. І. Тоцька мала й великі організаторські здібності, скрупульозно й багато працювала над дослідженням фонетичних явищ нашої мови разом зі своїм колективом, який вона очолювала майже чверть століття. «Упродовж двадцяти років (1964–1984), – пише дослідниця, – Ніна Іванівна завідувала Лабораторією експериментальної фонетики, заснованою визначним фонетистом І. П. Сунцовою... Вона не лише очолювала експериментальну роботу колективу лабораторії, але й робила все для ефективного проведення теоретичних і практичних занять з фонетики для опанування акцентуаційних та вимовних норм української мови. До цього часу в домашньому архіві Ніни Іванівни зберігаються рентгенограми й палатограми звуків української мови, а її доньки Людмила й Наталя згадують, як ночами невтомна дослідниця малювала профілі і, використовуючи спеціальні формули характеристики звуків, ретельно описувала картину їхньої артикуляції... Навчальний посібник «Сучасна українська мова, фонетика, орфографія, орфоепія» закумулював багаті теоретичні положення та навчально-педагогічні ідеї невтомного вченого й педагога» (с. 264).

А далі йде перелік деяких праць Н. І. Тоцької з фонетики, надрукованих в «Українській радянській енциклопедії». «Важливою є її думка, – зазначає пані Анастасія, – про якісно-кількісний склад голосних фонем сучасної української мови. Науковою новизною від-

значаються її характеристики фонематичності голосного «и». Вона дослідила й описала явище сингармонізму українських голосних звуків, яким також пояснюється особлива мелодика української мови» (с. 264–265).

А. І. Мамалига підкреслює вагомість праць Н. І. Тоцької не лише для України, а й далеко за її межами. Вони друкувалися за кордоном. Їй належить один із перших підручників української мови для іноземців. Вона була учасницею Міжнародних фонетичних конгресів, у 2000 р. на знак видатного внеску в прогрес ХХ століття їй, на той час професорові Національного університету «Києво-Могилянська академія», вручено Почесний диплом Американського біографічного товариства, її включено до довідника «Життя славетних» (с. 265).

На думку Анастасії Іванівни, як і інших метрів української науки, Н. І. Тоцька підняла вивчення фонетики української мови на світовий рівень.

Високі досягнення в галузі науки й педагогіки Н. І. Тоцької гармонійно поєднані з її людськими рисами, щирими, тактовними, делікатними і водночас вимогливими у спілкуванні зі співбесідниками. І про це теж сказала А. І. Мамалига своїм влучним образним і змістовним словом: «Осмислюючи велич цієї української жінки, котра є справжньою окрасою нашого національного пантеону, – пише Анастасія Іванівна, – розумієш, що особлива значущість її життя саме в тому, як вона всіма силами свого обдарування, знань служила людям, несла їм світло відкриттів, наукових здобутків – в усіх можливих формах і проявах. Студенти, аспіранти, колеги згадують її надзвичайно щире, уважне, дружнє ставлення до них і разом із тим відзначають, що Ніна Іванівна була непохитно вимогливою людиною. Могла на курсі з 50 осіб поставити більше 20 двійок і терпляче, впродовж цілого місяця (інколи за рахунок відпустки) приймати борги, допоки студенти не засвідчать пристойних знань. Могла сказати викладачеві, який мав приймати іспит у доньки Наталі, щоб гарненько попитав її з предмету, бо та під час підготовки втратила дорогоцінні години на перегляд якогось фільму. І взагалі наказала донькам називати її в університеті лише Ніною Іванівною. Харизматична, енергійна, з почуттям гумору, мудра, справедлива, гарна порадиця – скільки таких пошанних відгуків чули ми про Ніну Іванівну як викладача, вихователя молоді» (с. 265).

Висвітлюючи багатогранність і глибину науково-педагогічної та громадської діяльності Н. І. Тоцької, Анастасія Іванівна не обминула ще й такий цікавий повчальний факт з творчої біографії пані Ніни, як навчання грузинських студентів. «Коли Ніні Іванівні, – пише дослідниця, – доручили навчати української мови грузинських студентів, вона, як завжди, з величезною відповідальністю поставилася до цього – працювала з ними не лише в аудиторіях і лабораторії, а й знайомила з культурою, історією України, відвідувала з ними театри, музеї, виставки тощо» (с. 266). І недаремною була така різнобічна праця Н. І. Тоцької з іноземними студентами. Один із них, Амір, після свого навчання переклав грузинською мовою такий складний твір нашої літератури, як «Енеїда» Івана Котляревського. «Наші студенти, котрі за обміном поїхали до Тбіліського університету, – стверджує Анастасія Іванівна, – розповідали, що переклад грузинською був доволі вправним, хоч і не відтворив, звичайно, усієї палітри оригінального українського твору» (с. 266).

І наприкінці нарису дослідниця зазначає: «Не можна не назвати ще багато фактів наснаженого високим змістом життя професорки Ніни Іванівни Тоцької. Талановитий керівник наукової роботи студентів і аспірантів, висококомпетентний опонент на захистах численних дисертацій, рецензент наукових і навчально-методичних праць, редактор наукових видань, автор програм і планів вивчення української мови – і це ще не все, а разом узяте – просто вражає. Сподіваємось, що про такого видатного українського педагога буде написано книжку, бодай у ній можна було б повніше розкрити багатоплановість її наукових пошуків і досягнень, величезний методичний досвід, красу її людяності й професійного сумління» (с. 266).

А завершує свій нарис про пані Тоцьку Анастасія Іванівна такими ж високими, глибокозмістовними, образними й зворушливими словами, як і починала його, тільки тепер із благородними побажаннями самої героїні: «Тамуючи хвилювання, – пише авторка, – перечитую листівку, отриману на Великдень того останнього року Ніни Іванівни, і відчуваю, ніби до кожного з нас, викладачів вишів, звертається вона зі своїми мудрими, незабутніми словами: «Хай з Вами буде сила духу, міцний домашній затишок, бадьорий весняний настрій, творчий неспокій і натхнення, щоб писалися статті і книги, читалися цікаві лекції, загорялися й не гасли очі Ваших першокурсників».

Вічна їй шана... Вічна пам'ять» (с. 266–267).

Опрацьовуючи цей нарис, написаний з глибоким знанням справи і з великою любов'ю, я й собі подумав: а хіба ці правдиві слова, сказані про Н. І. Тоцьку як науковця, педагога, людину у високому вимірі, не стосуються самої Анастасії Іванівни?! Стосуються. Вона нагадує Н. І. Тоцьку.

А ось її міркування про «**Творчий неспокій від учителя до науковця**» Івана Забіяки¹³, які вона висловила на XIII Міжнародній науково-практичній конференції 2007 року: «Взагалі сумлінному педагогові хотілося, – підкреслює Анастасія Іванівна, – щоб діти спочатку читали художні тексти, а потім уже – підручники, які подекуди були написані академічним стилем, заідеологізовані. Писали їх, зрозуміло, розумні й талановиті науковці, але дещо віддалені від середньої школи, від учителя й учня, тому не всі діти могли їх зрозуміти й запам'ятати написане. Іван Михайлович намагався робити все, щоб аналіз твору ставав колективним обговоренням у формі бесіди, диспуту, реферування, тестування, фронтального опитування. Це допомагало краще аналізувати й осмислювати образи героїв, тему, ідею твору» (с. 280).

Як приклад вона навела вивчення новели всесвітньовідомого українського прозаїка Василя Стефаника «Новина» на уроці в школі, який проводив І. Забіяка. Щоб діти збагнули «це потрясіння від художньої майстерності В. Стефаника», найперше учням було задано прочитати цю новелу дома. «А на уроці спочатку прозвучала лише проста констатація факту: батько, зламаний важкими умовами життя, втопив свою дитину. Він вбивця, треба, звісно, судити, карати його, мало не четвертувати. І в цій ситуації педагогу дуже допоміг лінгвістичний аналіз. Більшість дітей значно глибше відчували весь трагізм батька, дітей, аморальність того суспільства, де звичайна людина позбавлена будь-якого соціального захисту. І ось творчість В. Стефаника вже сприймається по-іншому, навіть більше того – в цілому українська література стає в таких випадках привабливішою. Діти з більшим бажанням стали читати художні твори, писати реферати, на позакласному читанні – пропонувати твори українських письменників, а не

---

¹³ Мамалига А. Творчий неспокій: від учителя до науковця // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. – К., 2008. – С. 279–284. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

зарубіжних. Правда, сьогодні Іван Михайлович дещо б по-іншому трактував образ того складного персонажу» (с. 281).

Далі йде мова про працю pana Івана в комісії Міністерства освіти та у видавництві «Радянська школа» (нині видавництво «Освіта»), про його участь як редактора у створенні нового «Букваря». Тут докладно, з цікавими деталями, вмотивуванням розповідається про досить складну й відповідальну працю над «Букварем» (а автор цих рядків, пропрацювавши у цьому ж видавництві редактором майже чверть століття, добре знає, яка це важка й відповідальна робота – праця над книжкою). «Автором «Букваря», – читаємо тут, – був тепер уже доктор педагогічних наук, професор, академік Академії педагогічних наук України Микола Самійлович Вашуленко, художником – Михайло Іванович Марущинець. Редагування, оформлення книжки здійснювалося не в редакції на столі, а прямо в квартирі Марущенка. Всі аркуші були розкладені на підлозі однієї з найбільших кімнат, буквально стоячи на колінах працювали над кожною буквою, малюнком, щоб усе було вираженим, логічним, послідовним і виразним. Справа в тому, що, створюючи «Буквар», можна наразитися на одну з найбільших небезпек – порушити послідовність вивчення букв абетки у словах і реченнях. Відстежити й підібрати такий матеріал – ювелірна робота, і вона виявилася вельми успішною: на тодішній Виставці досягнень народного господарства цілий рік висіло фото працюючого тандему, – але ж і редакторська праця гідно цьому прислужилася» (с. 282). Редактор – це фактично співавтор редагованої ним праці.

А далі відзначаються заслуги pana Івана в галузі такої надзвичайно складної й відповідальної, корисної праці, як словникарство. І. М. Забіяка уклав і видав для школи надзвичайно потрібні словники – російсько-українські словники, фразеологічні і тлумачні словники української мови.

А ще, продовжує мову Анастасія Іванівна про свого колегу, І. М. Забіяка – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, член Національної спілки журналістів України – «практично з перших днів праці в Інституті журналістики підтримав ідею проф. В. Різуна про створення словника журналістських термінів і понять. Колектив Інституту вже зібрав з різних джерел 11 тисяч журналісткознавчих термінів і понять в галузі пресової, радіо- і тележурналістики, теорії і практики суспільної комунікації, видавничої та редакційної справи, менеджменту та реклами» (с. 284).

І ще на одній важливій грані діяльності І. М. Забіяки наголошує авторка – організаторській. «З 2004 року, – пише Анастасія Іванівна, – в Інституті журналістики почали виходити «Наукові читання», матеріали до яких уже традиційно укладає Іван Михайлович. Він і сам не очікував, що ця серія, присвячена викладачам, які працюють чи працювали в Інституті журналістики, матиме не лише персонально-історичну цінність, але й набере статусу навчальних посібників, – звичайно, не в прямому розумінні цього жанру, а за своєю інформативністю, характерологічною різнобічністю. Кожна книжка – розповідь про конкретну особу в контексті становлення й розвитку журналістської освіти в Україні. Створюється не лише образ ювіляра, а й навчального закладу, якому він віддав багато років наукової й педагогічної творчості. Адже саме люди творять історію, наповнюючи її конкретним змістом, збагачуючи її своєю працею» (с. 284).

І завершується нарис про І. М. Забіяку словами, які засвідчують про активну діяльність Івана Михайловича – науковця й педагога за покликанням – в житті Інституту: він бере активну участь у різних наукових конференціях, цікавиться, крім історичних і журналістикознавчих питань, історичними коренями української мови, його полонить дух патріотизму нашого народу, в орбіті якого знаходить і сам своє високе місце. «Нині Іван Забіяка, – стверджує Анастасія Іванівна, – перебуває в розквіті творчих сил. Постійно спостерігаємо розширення його наукових зацікавлень, які перебувають у колі переважно оптимістичних уявлень про неперервність і збагачення національних інформаційних потоків. Іван Михайлович вважає, що їхня сила живиться і патріотичною свідомістю громадян України, посиленням суспільної відповідальності їх перед історією. Він багато й плідно працює, чимало встигає, завжди готовий прийти на допомогу колегам, щедро ділиться з ними і зі студентами своїми знаннями, уміннями, багатим педагогічним, науковим і творчим досвідом» (с. 284).

Разом із Юрієм Єлісєвєнком Анастасія Іванівна підготували доповідь-нарис «Сила думки і почуттів, слова і звершень» про доцента *Марію Устимівну Каранську*¹⁴, життєва дорога якої, як пи-

---

¹⁴ Мамалига А. Сила думки і почуттів, слова і звершень / Мамалига А., Єлісєвєнко Ю. // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. – К., 2008. – С. 274–278. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

шуть співавтори, «була плідною на творчі злети, що відбувалися на тлі подій планетарного масштабу. Не те, що знайти високі орієнтири на своєму шляху, а взагалі не загубитися в постійному вирі колективізації, індустріалізації, Голодомору, репресій, боїв Другої світової війни, нужденних буднів повоєнних років, елементарно вижити – було справою непростю. Спочатку на її очах, а потім і за її безпосередньої участі творилася історія країни, якої вже тепер немає. Сама ж Марія Устимівна про свою нелегку долю, затьмарену ще й багаторічною хворобою єдиного сина Віталія, здібного оригінального поета, говорила [не. – М. Г.] без щему в голосі й жалю. Попри свою колишню партійну належність вона ніколи не шкодувала й за СРСР, бо була справжньою патріоткою України» (с. 274–275).

Автори пишуть про важку долю своєї колеги, яка під час Великої Вітчизняної війни працювала хірургічною медсестрою у фронтовому шпиталі й сама була поранена. Її важка, виснажлива й самовіддана праця, яка врятувала життя не одному воїнові, була відзначена високими нагородами. Далі йдеться про педагогічну й наукову діяльність здібної випускниці тодішнього Житомирського педінституту в цьому ж закладі, в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР, у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка. У нарисі підкреслюється, що М. У. Каранська, працюючи в Київському університеті 16 років, де викладала курс «Сучасна українська мова», постійно прагнула виховувати високоосвічених мовців-журналістів, прищеплювала їм «навички справжньої мовленнєвої майстерності» (с. 276).

До речі, мені пощастило певний час працювати разом з Марією Устимівною на кафедрі мови та стилістики факультету журналістики КДУ ім. Т. Г. Шевченка, і я мав можливість сам спостерігати за високою майстерністю її викладання та непохитною вимогливістю. М. У. Каранська відзначалася своєрідністю і винахідливістю. Авторі говорять про цікавий і досить кумедний факт з творчої біографії. «У своїй педагогічній роботі, – наголошують вони, – Марія Устимівна була надзвичайно винахідливою, активно використовувала ігрові форми навчання з «роздачею слонів»: за кращу відповідь зголоднілі студенти могли отримати у винагороду оселедця, шматочок сальця чи ковбаски. А чий знання були менш видатними, задовольнялися цибулиною, часничиною, морквиною тощо. Студенти любили лекції й семінари Марії Устимівни й за особливий народний коло-

рит, дотепність, гумор і часто-густо відповідали так само, зокрема називаючи навчальну дисципліну, яку читала Марія Устимівна, «КАРАНСЬКОЮ МОВОЮ» (с. 276).

Особливо багато уваги Марія Устимівна приділяла синтаксису української мови. І це підкреслюють у своєму нарисі й співавтори, високо оцінюючи його: «Головним її науковим доробком, – пишуть вони, – став навчальний посібник «Синтаксис сучасної української літературної мови», що був виданий 1995 року і донині зберіг актуальність» (с. 277). До речі, не забувають автори й інших науковців та педагогів, які причетні до видань цінних і потрібних книжок для студентів, що підготувала М. У. Каранська. «Не можна не згадати, – зазначають вони, – й участі та допомоги в цій важливій справі М. С. Тимошика, який працював тоді головним редактором видавництва «Либідь» і взяв на себе здійснення цього видавничого проекту» (с. 277).

«Синтаксис сучасної української літературної мови» М. У. Каранської, – підкреслюють вони, – увібрав у себе плідну багаторічну працю в цій царині сумлінного викладача-науковця, представлену і в інших публікаціях...» (с. 277) і наводять низку цих праць. Водночас Анастасія Іванівна зі своїм співавтором говорить про багатовекторність діяльності М. Каранської. «Захоплюючись синтаксисом, – наголошують вони, – Марія Устимівна водночас цікавилася широким колом мовознавчих проблем, поміж яких фонетичні та граматичні норми української мови, культура мовлення, мовна підготовка учительських і журналістських кадрів – «Про вивчення прикметників» (1963), «Про українську мову в передачах республіканського радіо УРСР» (1963), «Деякі відмінності фонетичних і граматичних норм «Енеїди» І. П. Котляревського у порівнянні з сучасними» (1971) тощо.

М. У. Каранська завжди охоче й активно співпрацювала з колективами газетних і журнальних видань ще під час праці на факультеті журналістики і пізніше, коли вже пішла на пенсію. Її публікації в газетах «Молодь України», «Освіта», «Столиця» (1997–2000 рр.), присвячувалися наболілим актуальним питанням мовної культури в українському суспільстві («Учімося любити без словоблудства...», «Перевірте, чи не помиляєтесь ви...», «Хай квітне справжня висококультурна мова самостійної України», «Річище нашої мови потребує очищення») (с. 277).

Ще пригадую дуже цікаву статтю Марії Устимівни, надруковану на шпальтах газети «Молодь України» про павутиння чужих слів, яке оплутало нашу мову. Вона, як садівник, що доглядає свій сад і дбає, щоб у ньому все було гарне, докладала всіх зусиль, щоб наша мова була чистою, як срібло, щоб слово українське дзвеніло, як кришталь. А тому й читаємо в нарисі про неї справедливі слова, що вийшли з-під пера Анастасії Іванівни та Юрія Петровича, які вдалися до аналогії.

«Марії Устимівні Каранській завдячує не одне покоління українських журналістів, – пишуть вони. – Глибоке, тонке, виразно природне знання української мови вона вміла талановито донести до своїх студентів. Це й зараз її колишні учні згадують про те, як вона вражала їх, ледь не так само, як професор Хігінс із п'єси Б. Шоу «Пігмаліон», своїм умінням під час навіть короткого спілкування безпомилково визначити, з якої області, або навіть району, приїхали майбутні журналісти до Києва. Отож, Марія Устимівна, з її таким колоритним співучим голосом була й гарним фонетистом-діалектологом. Пригадаймо, як на запитання одного з персонажів «Пігмаліона» про те, що допомагає так тонко розпізнавати за вимовою тих чи тих людей певні географічні координати їхнього буття, професор Хігінс відповів: «Звичайна фонетика, наука про звуки мови... Вимову ірландця, або йоркширця розпізнає кожен. Я ж визначаю, звідки людина, з точністю до кількох кілометрів, а якщо це лондонець, то назву й вулицю». Непохитно вимагала Марія Устимівна запам'ятовувати характеристики багатющого набору синтаксичних конструкцій, вболівала за кожне українське слово і в своєму особистому мовленні ніби виспівувала його мелодійність і красу. Крок за кроком вона плекала в молодих душах повагу до мовних скарбів українського народу. Серед її вихованців чимало відомих журналістів, у тому числі редакторів газет і журналів, радіо- і телеведучих» (с. 277–278).

І останній акорд нарису прозвучав досить величаво: «Життєва доля Марії Устимівни Каранської була щедрою на творчі злети й здобутки, бо поєднала в цій яскравій особистості педагогічний талант, наукове, творче натхнення, любов до рідного слова, до України» (с. 278).

Під поетичною назвою **«Незгасне світло душі, сповнене мудрості й доброти»** Анастасія Іванівна у співавторстві з Юрієм Єлісовенком та Михайлом Гуцем написала статтю-нарис про Ольгу Михай-

лівну Пазяк; у співавторстві з Олександром Пономаревим – **«Щедрі плоди невсипущої праці»** про Маргариту Олександрівну Карпенко та інші. Всюди Анастасія Іванівна, пишучи про ці постаті, розглядаючи їхнє життя і творчість, залишала частку своєї прекрасної душі та світла своєї мудрості.

Ось штрихи статті **«Незгасне світло душі, сповнене мудрості»** про *Ольгу Пазяк*¹⁵, яка пропрацювала в Інституті журналістики понад 30 років. «Весна 2004... – говориться тут. – На ювілейній Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій проблемам функціонування, розвитку української мови і мовної політики в Україні, Ольга Михайлівна Пазяк виступила з цікавою, змістовною науковою доповіддю «Церковні символи і виховання сучасної молоді». Вона була співзасновницею конференції (1994 р.), та, на жаль, уже третій рік це поважне наукове зібрання відбувається без неї. Третього серпня 2004 року Ольга Михайлівна Пазяк несподівано перейшла у Вічність. Чи не забракло в божественній небесній канцелярії святенницьких висококомпетентних тлумачів...

Відчуваючи нестачу знань сучасного студентства про О. М. Пазяк та переймаючись прагненням вшанувати її пам'ять, ми вирішили поділитися деякими своїми спогадами, враженнями, роздумами про неї, про її життя і творчість, сповненими високих поривань» (с. 267).

І далі, після того, коли було сказано про холод і голод, що довелося зазнати Ользі Пазяк, читаємо: «Ольга Михайлівна Пазяк залишиться в нашій пам'яті на всі часи – зі своєю неповторністю, мудрістю, високою професійною компетентністю, відданістю рідній Україні. Вона була серйозним науковцем і майстерним, вимогливим викладачем. Із якоюсь особливою, навіть трепетною відповідальністю ставилася до роботи зі студентами. Створювала посібники, розділи в підручниках і словники, завжди вносила в них своє, особистісне бачення. Учитуємося зараз у рядки цих праць і ніби чуємо її голос... «Багатство мовлення, насамперед, залежить від лексичного запасу. Уникнення штампів, різних невинуватених повторів, слів, що не мають комунікативного завдання, – усе це залежить від активного запасу слів у пам'яті журналіста. До цього ще додається наявність фразеоло-

---

¹⁵ Мамалига А. Незгасне світло душі, сповнене мудрості й доброти / А. Мамалига, М. Гуць, Ю. Єлісєвєнко // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. – К., 2008. – С. 267–274. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

гічних одиниць, які не тільки збагачують його мовну палітру, а й прикрашають текст, економлять мовленнєву площу, часто-густо замінюючи купу словесної руди» (с. 270). А відтак читаємо, що «кількома реченнями сказано і багато, і дуже влучно. Це думки досвідченого фахівця, впевненого у важливості справи свого життя.

Питання мовної культури постійно були в центрі уваги Ольги Михайлівни. Вона бачила свій святий обов'язок у тому, щоб висловити найнеобхідніші для журналістів поради. Тонке знання фонетики української мови допомагало її учням – мовцям радіо і телебачення – досягти фахової досконалості... Автори подають конкретні відомості про місце роботи О. Пазяк, де вона викладала українську мову, та часописи, де друкувала свої мовознавчі праці.

У нарисі-статті читаємо: «Усю душу О. М. Пазяк вклала і в діяльність Товариства української мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Вела рубрики, присвячені українській мові, в часописах «Молодь України», «Вечірня зоря», «Добривечір». Автор низки теле-, радіопередач про мову. Викладала українську мову на поліграфічному факультеті Київського політехнічного інституту, на Державному телебаченні, на курсах української мови. У всіх навчальних закладах, де працювала, Ольга Пазяк вела гурток «Культура мовлення», керувала студентськими науково-дослідними роботами» (с. 270).

Вона жила майбутнім своїх учнів, випустила у світ три покоління журналістів, які із вдячністю згадують свою добру, чуйну вчительку, засвідчуючи це в численних листах до неї, в подарованих збірках віршів, нарисів, прози...

Ми добре знали Ольгу Михайлівну, поважали, любили її як високопорядну людину, блискучого фахівця, дбайливого Вчительку-патріотку. І тому наші голоси зливалися акордно у вияві цього глибокого вшанувального визнання. Та хай у спільній хоровій гармонії прозвучать і виокремлені голоси авторів цих спогадів» (с. 271). Про Ольгу Михайлівну Анастасія Іванівна висловила ще й так: «А ніні скажемо про таке, двоїсте, почуття – болісне, тому що немає з нами Ольги Михайлівни, і разом з тим – про непоборне відчуття її присутності, бо є наукові й методичні її праці, до яких ми звертаємось повсякчас, не полишає і не полишить духовного простору України світла аура її думок, людяності, відданості педагогічній справі. І врешті-решт головне, – є в нашому суспільстві багато гарних журналістів, становленню яких Ольга Михайлівна віддавала

свої знання, талант, невичерпну любов Учителя... Кожного року розглядаємо зі студентами-першокурсниками тему «Фразеологія», розділ про котру в підручнику для майбутніх журналістів написала саме Ольга Михайлівна. Він і глибокий, і цікавий, містить багато прикладів із журналістської творчості й дуже потрібні практичні коментарі... Тож продовжує звучати незабутнє слово Ольги Михайлівни, і ми пошанно схиляємося перед високими чеснотами мудрої берегині рідної мови, культури, натхненного навчителя і вихователя нашої молоді» (с. 271).

А ось штрихи до портрета професора *Маргарити Карпенко*, написані Анастасією Іванівною разом з Олександром Пономаревим за назвою «**Щедрі плоди невсипущої праці**»¹⁶.

«Чудової травневої пори, – пишуть автори, – відзначає свій день народження відомий український мовознавець, доктор філологічних наук, професорка Маргарита Олександрівна Карпенко. Їй виповнилося вісімдесят, а її творчому натхненню, науковій та громадській активності можуть позаздрити й молодші колеги. Головні два крила нинішньої діяльності провідного наукового співробітника Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка – це наукове дослідництво та громадські обов'язки голови Ради ветеранів війни і праці та Ради старійшин нашого університету. У цих справах на повну силу виявляються риси висококваліфікованого науковця, патріотки своєї держави і рідної альма-матір, трудівниці-педагога, що вміє запалити вогонь добра, мудрості, взаємоповаги і взаєморозуміння» (с. 245).

Далі підкреслюється вагома новизна наукових досліджень Маргарити Олександрівни та її великий доробок на теренах науки: «Професорка М. Карпенко, – читаємо в статті про неї, – відома вчена в галузі загального і слов'янського мовознавства. Її перу належать понад 200 наукових праць українською, російською, німецькою та французькою мовами. У своїх роботах вона започаткувала дослідницькі напрямки, розвиток яких згодом визначив важливі аспекти поступу лінгвістики в галузях лексикографії, функціональної стилістики, когнітивістики, дискурсології, лінгвопедагогіки, перек-

---

¹⁶ Мамалига А. Щедрі плоди невсипущої праці / А. Мамалига, О. Пономарів // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. – К., 2008. – С. 245–246. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

ладознавства тощо. Проведені нею дослідження художнього мовлення розкривають глибинні семантичні виміри зв'язку мови та її естетичних засобів із мисленням» (с. 245).

Теоретичні положення професорки доповнюються конкретними прикладами, які наводимо й ми: «Праці проф. Карпенко з проблем соціолінгвістики виконані не лише в описовому, а й у порівняльно-історичному плані. У співдружності з німецькими колегами досліджено активні процеси номінації, неологізації, семантичної трансформації в різних мовах. Ось уже більш як десятиліття проф. Карпенко працює над питаннями історії філологічних шкіл в Україні. У колі її досліджень праці М. Максимовича, М. Костомарова, О. Потебні, Л. Булаховського, Б. Ларіна та ін. – у різних контекстно-дискурсивних зрізах славістичного, зокрема східнослов'янського мовознавства. Десятки публікацій присвячено лише М. Максимовичу – першому ректорові Київського університету імені Святого Володимира, патріархові української науки» (с. 245).

У статті зазначено також активну участь Маргарити Олександрівни в різних високих наукових всеукраїнських і міжнародних зібраннях. А її учні – нинішні професори й доценти – працюють у багатьох країнах світу – Італії, Канаді, Литві, Німеччині, Польщі, США, Чехії, Франції... Її сумлінна і велика праця відзначена високими державними нагородами, в тому числі й орденом княгині Ольги. «Гармонійне поєднання інтелекту, наукової цілеспрямованості, організаторських, управлінських здібностей, привабливої жіночності робить образ Маргарити Олександрівни Карпенко як багатограним, так і цілісно довершеним» (с. 246), – підсумовують автори-однодумці А. Мамалига та О. Пономарів свої міркування про свою колегу Маргариту Карпенко.

А. І. Мамалига вміє віднайти для своїх нарисів талановитих, шляхетних, досвідчених і авторитетних педагогів і науковців, справжніх дочок і синів України, які своєю невсипущою працею, світлим розумом і щедрим на добро серцем переливали й переливають свої знання й любов у юні серця студентів, виховуючи їх у любові до рідної землі, свого народу, його культури та мови, формуючи в них високий професіоналізм.

До таких яскравих особистостей, яка зайняла помітне місце в науковому світі Анастасії Іванівни, належить *Олександра Сербенська*, доктор філологічних наук, професор кафедри радіомовлення і теле-

бачення, заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка, академік Академії наук вищої освіти України, яка про себе в образно-поетичній формі сказала такі глибокомудрі й повчальні слова: «У житті, як на морі, зринають різні хвилі: одні відразу зникають у морській глибині, інші, покотившись, не набирають сили і переходять у тиху гладінь. Різними були й мої життєві хвилі – гра на скрипці, бухгалтер, бібліотекар, учителька молодших класів, музейний працівник, лаборант, педагог високої школи. Тільки ця остання міцніла, набирала зримих обрисів, а дуже близько, іноді зливаючись з нею, виринала хвиля науковця. Вони щасливо докочуються до мого житейського берега. Залишається – а на все Божа воля – любити свою осінь і себе в ній, каятися за ниці діла, скидати тягарі з душі, віддячувати людям за добро – а його в житті було багато – й хоч дешицю докладати у велику справу утвердження нашої мови як державної та вчити тих, хто хоче вчитися і спроможний плекати її природність, збагачувати, шанувати як політичний Прапор нації, як Символ нашої присутності на планеті»¹⁷.

Свій нарис про Олександру Сербенську А. І. Мамалига образно назвала словами Івана Франка, творчість якого з мовного погляду глибинно вивчала Олександра Антонівна багато років, – **«Алмази творчості блискучі»**. Він надрукований не лише в матеріалах конференції, а й в ювілейній збірці, присвячені О. А. Сербенській і виданій Львівським університетом¹⁸.

Уже з самого початку нарису з-під пера Анастасії Іванівни лягли на папір значущі слова про свою колегу в царині української мови Олександру Сербенську, про багатогранність і актуальність її праць: «Ім'я професорки, академіка Олександри Антонівни Сербенської, – пише А. І. Мамалига, – давно вже стало уособленням визнаного автора (співавтор, редактор) актуальних, вагомих праць із культури мовлення, медіалінгвістики, типології мови. У навчальному фільмі про О. Сербенську доцент М. Білоус влучно відзначає: «Всі її праці

---

¹⁷ Сербенська О. Часопростір мого буття // Теле- і радіожурналістика: Збірник наукових праць на пошану Олександри Антонівни Сербенської. – Випуск 8. – Львів, 2009. – С. 239–240.

¹⁸ Мамалига А. «Алмази творчості блискучі» (І. Франко) // Теле- і радіожурналістика: Збірник наукових праць на пошану Олександри Антонівни Сербенської. – Випуск 8. – Львів, 2009. – С. 315–319. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

злободенні, тільки одні назви – «Антисуржик», «Екологія українського слова», «Культура усного мовлення» – вказують на те, що в центрі наукових зацікавлень Олександри Антонівни передусім найболючіші, найгостріші питання нашого мовного буття» (с. 315).

А далі Анастасія Іванівна зазначає важливість багатьох праць львівського педагога й науковця, дає їм дуже високу оцінку: «Для викладачів і студентів українських вишів, – пише А. І. Мамалига, – поява кожної її нової книжки – завжди подія. І це насамперед тому, що характеристики актуальності і новини її праць завжди є виразно поєднаними. Олександра Антонівна створила дуже сучасний, дуже потрібний посібник-практикум «Культура усного мовлення», усвідомлюючи, що вивчення специфіки радіо- і телемовлення, порівняно з газетно-публіцистичним стилем, ще потребує значних зусиль і не має відповідного навчально-методичного забезпечення. Вона не вдовольняється класичними зразками посібників мовознавчого спрямування, а вибудовує свій практикум з урахуванням різних підходів – і мовностилістичного, і психолінгвістичного, і соціолінгвістичного, і власне журналістичнознавчого тощо. Усі практично подані теми містять цікаві, корисні з фахового погляду завдання, що відзначаються навчальною інформативністю та тренувальною цінністю» (с. 315).

Авторка водночас підкреслює практичний бік посібника Олександри Антонівни «Культура усного мовлення», стисло розкриваючи його зміст, архітектоніку, своєрідність і новизну. «До речі, – пише Анастасія Іванівна, – зміст і структура цього посібника мають виважений комплексний характер. Крім тематичного блоку, є спеціальний розділ тренувальних вправ і порад щодо техніки усного мовлення, дуже гарно дібрані тексти для лінгвістичного аналізу та вивчення техніки мовлення, є тлумачний словник необхідних термінів, акцентологічний словничок.

Навіть традиційні мовні вправи Олександра Антонівна подає в оновленому згідно зі своєю методичною концепцією ключі. Наприклад, завдання на відмінювання числівників сформульовано так: «Спочатку в повільному, а згодом у середньому та швидкому темпі прочитайте подані словосполучення, ставлячи числівники у формі родового, давального, орудного, місцевого відмінках (42 кг, 158 кг, 33 ц, 655 ц, 68 см, 1177 км, 888 км)» (с. 315).

І тут же, враховуючи досвід О. А. Сербенської, Анастасія Іванів-

на звертається до своїх вихованців: «Потренуйтеся, шановні студенти, особливо у швидкому темпі!» (с. 315).

Анастасія Іванівна підкреслює творчий неспокій Олександри Антонівни, яка вся в пошуках на теренах педагогіки, аби вдосконалити її, про що яскраво свідчать слова О. Сербенської, які наводить у своєму нарисі А. І. Мамалига: «Прагнула, щоб мої вихованці були хоча б елементарно грамотними. Студенти писали й переписували диктанти, робили докладний аналіз помилок, вибирали з газет різні відхилення від норм, коментували, приходили на колоквиуми, писали контрольні роботи, реферати...» (с. 315). А відтак читаємо в згаданому нарисі знову ж таки про О. А. Сербенську як педагога-новатора, яка була ініціатором нових починань, про що свідчать і колеги по роботі Олександри Антонівни, на яких посилається Анастасія Іванівна. «І в своїх працях вона знову ж таки прагне оновлення змісту, форми, загалом – концепції навчання. Співавтор Олександри Антонівни Зіновій Терлак («Словник-довідник з культури української мови», «Словник труднощів української мови», посібник «Українська мова для початківців») стверджує: Олександра Антонівна завжди є генератором ідей, вона завжди любить подати ідею. Часто ми чули: «Ви знаєте, добре було б отаке щось зробити». Потім, очевидно, її ідеї падали на такий благодатний, вдячний ґрунт, бо завжди знаходилися люди, які підхоплювали ці ідеї і які намагалися разом з нею ці ідеї реалізувати». Гадаємо, так виникла й ідея створення навчального видання «Антисуржик», – підкреслює авторка нарису (с. 315–316).

На підтвердження своєї думки Анастасія Іванівна згадує передмову до «Антисуржика», де О. Сербенська пише, що її ідею підтримало багато педагогів і вчених та називає цілу низку їх. Анастасія Іванівна наголошує на оригінальності «Антисуржика» своєю спрямованістю саме на побутове мовлення, на конкретні мовні ситуації, їх етикетний супровід. Хвалить вона Олександрю Антонівну і за системно представлені в книжці коментарі нормативного характеру (фонетичні, акцентологічні, лексичні, морфологічні, синтаксичні зі вдалим доповненням правописних, орфоепічних вимог), а також за «Словничок ненормативних слів та словосполучень» з їхніми правильними варіантами. Книжка «Антисуржик», як і інші праці О. Сербенської, набули великої популярності в Україні. А тому, даючи їм високу оцінку, Анастасія Іванівна пише: «Не можна не оцінити й то-

го, що до «Антисуржику» вперше в Україні було підготовлено комп'ютерний тренажер, а складовою частиною практикуму «Культура усного мовлення» є навчально-методичні матеріали в Інтернеті (адреса www.franko.viv.ua/iknp/mova.htm)» (с. 316).

Високо оцінює А. І. Мамалига працю О. А. Сербенської «Актуальне інтерв'ю з мовознавцем», відзначає її новизну. Услід за Олександром Сербенською Анастасія Іванівна твердить, що бурхливий розвиток сучасних наукових знань дає змогу вивчати мову в її розмаїтих аспектах і що вже, як свідчить О. А. Сербенська, на котру покликається А. І. Мамалига, в сучасний науковий обіг влилася «ціла палітра назв з компонентом «лінгвістика»»: психолінгвістика, соціолінгвістика, комунікативна лінгвістика, етнолінгвістика, нейропсихолінгвістика, лінгвонаціологія, інтерлінгвістика, паралінгвістика, пресолінгвістика, лінгвософія, лінгвогеографія, лінгводидактика, лінгвогенетичний, лінгвостатистика та інші. «Ця інформативна, мудра книжка, – слушно підкреслює А. І. Мамалига, – містить багато цікавинок, захоплюючих фактів. Сам жанр інтерв'ю в такій реалізації – це знову вияв нового, свіжого погляду на створення науково-популярного, навчального видання. До того ж, як і завжди, праця О. Сербенської (спільно з журналісткою М. Волощак) має комплексний характер – у ній подано ще словнички, таблиці, поради прочитати певні книжки, наведено цікаві фрагменти з них» (с. 317).

Звертає увагу Анастасія Іванівна і на словосполучення «екологія мови» як мовознавчий термін, який прагне ввести у вжиток Олександра Антонівна, роз'яснюючи, що то не є синонімічним відповідником до вислову «культура мови», а значно ширше за своє семантикою найменування. «Гадаємо, на цьому напрямку, – висловлює сподівання А. І. Мамалига, – можна очікувати нових здобутків талановитого мовознавця, що збагачуватимуть не лише соціолінгвістичне, а й філософське, зокрема етико-естетичне, осмислення мовного арсеналу українського народу, його сучасного мовного дискурсу» (с. 316).

Підсумовуючи роздуми про комплексні проблеми у науково-методичних дослідженнях О. А. Сербенської, А. І. Мамалига твердить, що ці праці «...можна розглядати і як прагнення розробляти системні технології навчання мови, і як бачення тих мовних глибин, для пізнання яких потрібні досконаліші за традиційні навчальні засоби» (с. 317). І такі свої міркування підкріплює вагомими словами самої О. А. Сербенської, згустком її думки про мову: «У глибинах

мови – філософський розум, витончений естетичний смак, багато справді естетичного чуття, сліди праці дуже зосередженої думки, сила надзвичайної чутливості до найтонших переливів у явищах природи, багато найсуворішої логіки, високих духовних злетів. Через пізнання мови пролягає шлях до пізнання людини, народу. Отже, є всі підстави говорити про те, що сьогодні мову трактуємо в контексті оновлених знань» (с. 317).

У нарисі про О. А. Сербенську авторка високо оцінює ще й таку грань її творчості, як словникарство, і наголошує, що часто про ці праці, створені за її участю, можна прочитати «перший», «уперше». Йдеться про «Словник паронімів української мови» (співавтор Д. Гринчишин), «Словник труднощів української мови» (співавтори Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Пазяк, З. Терлак); «Словник-довідник з культури української мови» (співавтори Д. Гринчишин, А. Капелюшний, З. Терлак) та інші. Олександра Антонівна написала розділи «Лексика», «Фразеологія», «Лексикографія» до посібника «Українська мова. Практикум». «У жодному іншому, – підкреслює Анастасія Іванівна, – немає стільки завдань із використанням словників. Звернення до різних словникових видань, звичайно, суттєво поглиблює вивчення лексики, фразеології, а крім того розвиває навички самостійного користування ними» (с. 317). І тут авторка наводить промовисті слова колишнього студента Олександри Антонівни, а нині відомого журналіста Богдана Вовка: «Любила повторювати, що справжньою освітою є самоосвіта, що писати журналіста навчити неможливо, що університет не вкладає знання в голову, але навчає вчитись, показує, як і де їх можна здобути» (с. 317).

І таким джерелом знань та спонукою черпати з цього джерела і є праці О. А. Сербенської, наголошує А. І. Мамалига, яка просто закохана в цю людину як науковця, педагога, особистість. Очевидно, це пояснюється тим, що є багато спільного, духовно спорідненого, високого й благородного в педагогічній і науковій діяльності в цих шляхетних українок – Анастасії Іванівни Мамалиги та Олександри Антонівни Сербенської. Це я й сам відчув, коли зачаровувався доповідями на наших мовних конференціях і Анастасії Іванівни, і Олександри Антонівни.

Оскільки нарис про О. А. Сербенську ювілейний, а моя стаття про А. І. Мамалигу теж ювілейна, то дозволю собі процитувати наведені в нарисі слова проф. В. Лизанчука про О. А. Сербенську, так

само вшановуючи ними і нашу ювілярку: «Ювілей О. А. Сербенської є формальною підставою для об'єктивного, щиросердного визначення і поцінування громадськістю, колегами, студентами, друзями, родиною її науково-педагогічної, суспільно-громадської діяльності. Це величний візерунок-панорама, що зітканий із ниток-промінчиків наполегливою, чесною, цілеспрямованою, самовідданою, творчо наснажливою працею задля утвердження високоморальної національної духовності, розбудови української України, про яку мріяли батьки Олександри Антонівни» (с. 318). Після наведення цитати А. І. Мамалига продовжує: «Ця образна думка нагадала і про родинні джерела Олександри Антонівни, про її рідне мальовниче містечко з такою символічною назвою Золотий Потік...

Щиро вітаємо Вас, вельмишановна, дорога Олександро Антонівно, зі славним ювілеєм! Хай частіше буде саме так, як Ви сказали у відповідь на запитання журналістки – Вашої студентки Катерини Гречин:

– Що хотіла б собі ще побажати?

– Вдячних учнів! Щоб мене розуміли, щоб утверджували і поважали українську мову як державну. Я не чекаю високих нагород, бо все, що роблю, записується десь там «нагорі». А це – найважливіше» (с. 318).

Так думає про себе й Анастасія Іванівна, так думають про себе і всі великі українці – педагоги й науковці, люди високої моралі, високого духу й високої мети.

Тримаю в руках новий збірник **«Мова, суспільство, журналістика»**, створену за матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови (Київ, 18 квітня 2008), який ще пахне свіжою фарбою. Радісно на душі, бо це ж гарна і потрібна книжка. Широка географія України представлена в ньому. Тут і Київ, і Львів, і Черкаси, і Запоріжжя. Розмаїтий спектр наукового світу ми бачимо в збірнику. Він має п'ять розділів:

1. Проблеми функціонування мови в мас-медіа;
2. Жанрово-стильова багатоманітність журнальної творчості;
3. Питання мовної культури ЗМК;
4. Круглий стіл: міська топоніміка в соціокультурному і мовному вимірах;
5. Постаті (тобто нариси-статті про педагогів і науковців). Усього в збірнику – 53 статті, з урахуванням вступного слова та 12 статей-

нарисів про особистості. Цікаво, що авторами праць є науковці різних рівнів – професори, доценти, аспіранти, студенти. Різна й мовна тематика цих творів.

До цього збірника чимало зусиль доклала Анастасія Іванівна, яка завжди вболіває за те, щоб він був якнайкращий.

Збірник вийшов за редакцією В. В. Різуна та А. І. Мамалиги. А. І. Мамалига є однією із упорядників книжки разом із Д. Данильчуком та І. Забіякою. Чимало зусиль, свого розуму й серця доклала Анастасія Іванівна як редактор цього збірника (як, до речі, й інших). У збірнику є низка статей, які написала А. І. Мамалига, сама чи у співавторстві. Зокрема: *А. Мамалига, проф., Київ, Т. Глушкова, к.ф.н., Київ*. Синергетика журналістської і читачької взаємодії в ідіостилі газетного видання; *А. Мамалига, проф., О. Проценко, ас., Д. Данильчук, ас., Київ*. Бути чи не бути похибкам у мові ЗМК?; *А. Мамалига, проф., Д. Данильчук, с., Київ*. Актуальні проблеми міської топоніміки у дзеркалі сучасних українських ЗМК.

Статті цікаві, насичені конкретикою, мають теоретичне і практичне значення, актуальні, позначені новизною й дискусійністю.

У цьому збірнику є й низка нарисів-статей про українських науковців і педагогів, переважна більшість яких належить А. І. Мамалізі, або ж у її співавторстві. Ці нариси-статті, для яких Анастасія Іванівна опрацювала величезну кількість відповідної літератури, як і до попередніх, котрі ми вже розглянули, тобто всі нариси-статті, до яких причетна А. І. Мамалига, овіяні теплом душі її і мудрістю її наснажені.

Ось стаття-нарис А. Мамалиги про доктора філологічних наук, професора, завідувачку кафедри історії журналістики *Наталію Миколаївну Сидоренко* під влучним заголовком «**Мандрівка століть – печать її духу**»¹⁹. Авторка статті-нарису наголошує на важливості досліджень Наталії Миколаївни про маловідомих і відомих українських журналістів-патріотів в Україні та на світових просторах, про поневірвання наших людей на чужині та про закордонну українську пресу. «Не перелічити її праць, вражає палітра досліджуваних нею аспектів та імен на журналістських і літературних теренах, – пише Анастасія Іванівна про колишню свою студентку-відмінницю Ната-

---

¹⁹ *Мамалига А.* Мандрівка століть – печать її духу // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 310–313. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

лію Сидоренко. – І що найважливіше, головними, стрижневими напрямками її наукових досліджень є проблематика українського національного відродження, утвердження української національної ідеї, об'єктивний аналіз історії національної ідеї, об'єктивний аналіз історії національної журналістики й літератури» (с. 310). І називає праці Н. Сидоренко, серед яких «Українська періодика в Італії (1905–1995)» / Н. Сидоренко. Дослідницький центр історії української преси. – К., 1997; «Задротяне життя українських часописів на чужині (1919–1924)». – К., 2000; «Національно-духовне самоствердження: У 3-х ч. / Н. Сидоренко: Ч. 3. Національні часописи у «табірному просторі» Європи після завершення Другої світової війни». – К., 2000; у співавторстві – «Журналістська «планета Ді-Пі»: Українська преса у таборах військовополонених, переміщених осіб і біженців у Європі після 2-ї Світової війни (1945–1950)» / Н. Сидоренко, О. Сидоренко. – К., 2000. Ця ж тематика розроблена і в низці інших наукових праць Н. Сидоренко, наголошує А. І. Мамалига і подає в кінці статті-нарису цілий список праць Наталії Миколаївни. Анастасія Іванівна говорить про багатогранність наукових зацікавлень Наталії Миколаївни. А це «Історія української преси ХХ ст. (в Україні та за її межами), міжнаціональні відносини і засоби масової комунікації; історія жіночого руху, жіночі постаті в українській культурі, жіноча преса; гендерні стереотипи в сучасних мас-медіа; преса для дітей» (с. 311–312).

А. І. Мамалига дає високу оцінку науковим працям Н. Сидоренко в широкому колі її досліджень, з погляду її патріотичних позицій: «Заглиблюючись у світ документально-архівних розвідок, Наталія Миколаївна багато зробила для усвідомлення ролі в історії журналістики і літератури тих людей, які поклали своє життя на вівтар чесного, сміливого служіння Україні, – пише Анастасія Іванівна. – Відомі її статті, присвячені Симону Петлюрі, до яких ми звертаємось із нагоди його ювілею – 130-ліття від дня народження. Вона подала понад 150 розповідей про журналістів до видання «Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника», вражає кількість її статей, представлених в «Українській літературній енциклопедії», в «Сучасній енциклопедії України», у виданні «Мистецтво України: Енциклопедія». Велику увагу дослідниця приділяє насамперед маловідомим іменам і заслужено повертає їх до скарбниці нашої історії» (с. 311).

А далі, розповідаючи про дослідження зарубіжної української преси, які провела Наталія Миколаївна, А. І. Мамалига резюмує: «Важко переоцінити внесок проф. Н. Сидоренко у дослідження української періодики за межами рідних земель – у Великій Британії, Італії, Франції, Росії, Польщі, Чехії, Єгипті, Німеччині, Румунії та ін. Вона відкриває також так звану «таборову епоху» в контексті двох світових воєн, засвідчуючи незламність українського національного духу, прагнення українців зберегти навіть в екстремальних умовах свою гідність, свою мову, любов до Батьківщини. Аналізуючи цілеспрямоване національно-духовне загартування колишніх солдатів і офіцерів в українських таборах військовополонених, дослідниця наголошує, що в боротьбі «за свідомого українця найпершу роль відігравала рідна мова». Вона наводить прості, але такі проникливі слова редакційних звернень українського часопису для полонених, зокрема: «Шануйте рідне слово, сказане в газеті, бо це ж твори наших товаришів-полонених, і коли ви будете поважати його, то тим будете поважати і себе самих, бо ми ж усі однакові: пам'ятайте, що тільки та людина, що поважає себе і своїх, усе, що рідне й своє, є громадянином і чоловіком» (с. 311).

Анастасія Іванівна підкреслює, що Наталія Миколаївна повсякчас «активно висловлюється за утвердження, збагачення української мови. І не лише завдяки віднайденню влучних, аргументованих міркувань, високої оцінки рідної мови в духовному житті українців, але й тому, що сам стиль наукового мовлення Наталії Сидоренко є виразним, гнучким, із вкрапленням метафорично-образних засобів, із сильною доказовою логічністю викладу» (с. 311).

І, завершуючи своє слово про наукові здобутки Наталії Миколаївни, Анастасія Іванівна пише: «Ознайомлення з науковим доробком проф. Н. Сидоренко з одного боку розкриває значну розгалуженість названих напрямків, з другого – вони всі пронизані спільною духовною наснагою вченої-патріотки, чесною, сумлінною дослідницею, що, як невтомна трудівниця бджола, запилує цвіт національної свідомості, аби він давав щедрі, збагачені силою знання плоди» (с. 312).

Закінчує А. І. Мамалига свій нарис-статтю про Н. М. Сидоренко словами, які охоплюють до деякої міри і виразну портретну характеристику цієї талановитої жінки: «І до цього часу, – пише Анастасія Іванівна, – Наталя зберегла своєрідну, чарівну молоду зосередженість, стриманість, скромність, незважаючи на свої справді видатні досягнення в науці, педагогічній праці, організаційно-

науковій, журналістській діяльності. Інколи здається, що посправжньому розкрити всю палітру її особистісних рис не менш складно, ніж коли вона сама досліджує ті чи інші криптоніми, псевдоніми або навіть загадкові таємниці людської душі і долі. Одна з останніх її розвідок так і називається – «Таємниці душі Миколи Гоголя»... Будемо сподіватися, що різнобічні ювілейні публікації, присвячені Наталії Миколаївні, більш виразно, рельєфно вималюють усю багатогранність її характеру і праці.

Зичу шановній, дорогій Наталії Миколаївні завжди бути щасливою у своєму творчому неспокої, у колі чудової родини, колег та учнів!» (с. 312).

Високі й теплі слова сказала А. І. Мамалига про *Дмитра Михайловича Прилюка*, який, за словами дослідниці, «був талановитим журналістом, відомим письменником, вченим і педагогом, одним із фундаторів факультету журналістики, який багато доклав сил до його славного розвитку» (с. 339). Свою статтю-нарис Анастасія Іванівна назвала **«Життя і творчість Дмитра Прилюка крізь мовні концепти буття, творчості, праці...»**²⁰. Вона підкреслює, що Д. Прилюк був витонченим редактором, який «боровся за стиль викладу, глибину і чіткість думки» (с. 339). А говорячи про багатогранність його таланту, глибинні знання, продемонстровані в його працях, А. І. Мамалига зазначає: «його перу належить чимало романів і повістей, оповідань і нарисів... У них він відтворює образ життя, яке знав із власних спостережень» (с. 339). Анастасія Іванівна говорить, що Дмитра Михайловича багато випусків цілком справедливо називали його в образно-метафоричній формі *журналістським батьком, філософом, експериментатором, працелюбом, енциклопедистом* тощо. «Експериментатор з Д. Прилюка справді був часом відчайдушний, – підкреслює А. І. Мамалига. – Скільки зусиль докладав він, щоб спрямувати факультет з дещо заакадемізованого («зафілологізованого», як казав він) річища у русло, де на першій плані – творчість» (с. 339–340). «Філософ... Так сприйняли декана Д. М. Прилюка, – пише Анастасія Іванівна, – коли він став читати лекції з теорії журналістики» (с. 340). Д. М. Прилюк, на думку А. І. Мамалиги та інших педагогів, був прекрасним деканом, добрим

---

²⁰ Мамалига А. Життя і творчість Дмитра Прилюка крізь мовні концепти буття, творчості, праці... // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 339–343. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

«господарем» у своєму «газдівстві», який «сам довгі й довгі години сидітиме над розкладом, місяцями, та, власне, повсякчас морочитиметься з навчальним планом. «А якщо ми ось так зробимо, якщо зробимо ось таку зміну – перенесемо це сюди, а це сюди...» – так і вчувається його розважливий трохи приглушений голос» (с. 340).

А ми, педагоги вищої школи, добре знаємо, яке велике значення для нас має добре обдуманий розклад, щоб не було вікон і даремна трата часу. Д. Прилюк як декан це враховував та докладав усіх зусиль, щоб розклад був якнайкраще складений і для викладачів, і для студентів. Він по-батьківськи дбав про людей, що дуже важливо. А тому й пише Анастасія Іванівна: «Сказано чимало слів про людську сутність Дмитра Михайловича, і це, безумовно, вивищує його образ – говорячи словами Г. Варганова, – справді, талант і людяність завжди ідуть поруч: «Талант і людяність завжди ідуть поруч... Був він чуйним до людей, умів слухати і співчувати, а в разі потреби завжди прагнув допомогти» (с. 340).

Водночас, підкреслюється в статті-нарисі, де треба, там він проявляв свій твердий характер, коли необхідно було вступитися за правду, власне, де йшлося про людську гідність. У свою розповідь про Д. Прилюка Анастасія Іванівна вкраплює висловлювання про нього інших людей, які підкреслюють його доброту, гуманізм, універсалізм. «Особливо гостро реагував він, – наголошується у статті-нарисі, – на несправедливість. Міг відстоювати свою позицію і погляд за будь-яких обставин і перед будь-якими високими персонами» (с. 340). І далі читаємо: «...він передовсім був порядною людиною щирої душі, добротворцем. Такою людиною, якої часто у скрутні моменти життя нам дуже бракує» (с. 340).

Хотілось би, щоб якнайбільше було таких людей на землі. Д. Прилюк кохався в мистецтві, любив музику, красне письменство, бо й сам писав художні твори, і співи. «Дмитро Михайлович, – читаємо в статті-нарисі, – палко любив життя, любив літературу, мистецтво, музику. Він сам творив цю літературу – наш великий і малий український епос, твори часто романтичного, баладного звучання. Доводилося спостерігати, як він зі своєю дружиною сидів у перших рядах партеру нашого оперного театру і, до краю зворушений, захоплено слухав чарівну музику Бізе. Як любовно сприймав нашу безсмертну народну пісню... Як разом зі студентами співав «Заповіт» у світлі ювілейні березневі дні біля пам'ятника Кобзарю напроти нашої alma mater...» (с. 340).

Анастасія Іванівна підкреслює високодуховність Д. Прилюка, його багатогранність, неординарність, високий інтелект і енциклопедичну освіченість. «Повчальним є осмислення цього високого злету в роздумах В. Здоровеги, – пише А. І. Мамалига і наводить його слова: «Письменник-практик без ґрунтовної філософсько-філологічної освіти, він зумів, не знижуючи темпів літературної праці публіциста і белетриста, вийти у число кращих теоретиків журналістики і публіцистики». Загальносоюзне визнання здобула, як її називають, українська школа теорії журналістики, і він був одним із її творців» (с. 340–341).

Пояснюючи енциклопедичність Д. Прилюка, Анастасія Іванівна слушно зауважує: «Очевидно, є періоди в кожного народу, коли він має потребу в таких універсальних людях і породжує їх. Заслуга Прилюка у тому, що він став саме тим, ким хотів його бачити український народ, утілив у собі найкращі сподівання земляків, які довірилися йому» (с. 341). А відтак А. І. Мамалига говорить про універсальність Д. Прилюка в царині філологічної науки. Це навіть являло собою певну особливість його журналістської діяльності: «Заслуга Дмитра Михайловича в тому, що він досконало вивчив усе філологічне у журналістиці, висвітлив у ньому все образно-художнє, письменницьке, як доказ навів прекрасні приклади, створив фундамент для вдосконалення майстерності не тільки для початківців, але й для досвідчених публіцистів» (с. 341). Д. Прилюк, як зазначає Анастасія Іванівна, до тонкощів володів образним словом і послуговувався ним у своїх працях. «Пригадаймо, – пише дослідниця творчості Д. Прилюка, – вишукану, надзвичайно точну за словесно-емоційним викладом змісту документальну новелу «Розлучаються двоє...». Драматична тональність першої частини і мінорно-заспокійливе звучання завершальної відтіняють характер середнього фрагмента, в якому йдеться про творчий процес написання композитором Миколою Лисенком романсу «Коли розлучаються двоє», що увібрав і драматизм, і ліризм, і логічну непереможність життєвих трансформацій» (с. 342).

Д. Прилюк, відзначає Анастасія Іванівна, хвалив репортажі, написані гарною образною мовою, та навіть увів у свій підручник «Теорія і практика журналістської творчості: проблеми майстерності» (К., 1983) такі розділи, як «Перша фраза твору», «Остання фраза твору», а коли йшлося про «тональність» викладу, то підкреслював: «Тут першорядну роль відіграють влучно вжите слово, відповідно

побудоване речення, точна інтонація, витриманий до кінця стиль уривку» (с. 342).

Його дратувала «штампована» мова на кшталт: «Відмінно трудиться штукатур... Н.», «часто можна побачити...», «Давня і тісна дружба зв'язує...», «Охоче ділиться своїм досвідом...», «Заслуженим успіхом користується...», «Видатних успіхів добилися...», «Відмінний подарунок одержали...», «З року в рік збільшується...», «Великі завдання стоять перед...», «Відомо, якого значення надає...», «Одним із вирішальних факторів...» тощо, які наводить дослідниця творчості Д. Прилюка.

Прилюк надавав великого значення художній деталі та художньому образу. «Аналізуючи журналістський твір (репортаж) «Я пам'ятаю глобус», – мовить А. І. Мамалига, – Д. Прилюк говорить про те, що обшарпаний пом'ятий глобус – річ, вихоплена з пожежі війни, – сприймається як свідок людської трагедії, і потім, через кілька сторінок, уводить образ глобуса в свою мовну партію: «Нам треба поспішати за її [людини] неспокоєм, бо обертається глобус, все далі мчить життя...». Всеосяжність, глобальність світового поступу, постійний динамізм життя – ось нові семантичні чинники формування образу-символу «глобус».

Глибинною, виразною, такою, що теж сягає вершин образності – символу, постає і назва роману Д. М. Прилюка «Роки неспокійного сонця». Мабуть, ці слова і про бурхливе творче життя-горіння самого автора?!» (с. 343).

І на завершення наведемо ще високі слова А. І. Мамалиги про свого колегу – письменника, журналіста, педагога: «Для нього як митця, вченого характерним було вживання різноманітних образно-оцінних засобів висловлювання. Сила його думки і краса його слова постають у довершеній єдності, неповторності барв української мови, у своєрідному романтичному звучанні наукових логем і глибоких спостережень» (с. 339).

Мені запам'ятався Д. Прилюк шляхетний, симпатичний, високий, стрункий, привітний, розумний. Зовнішня краса гармонувала з його внутрішньою красою.

У цьому збірнику вміщено ще три статті-нариса А. І. Мамалиги, які вона написала у співавторстві. Ось стаття-нарис, яку А. І. Мамалига написала разом із Ю. П. Єлисовенком, **«Наука і практика в**

педагогічних зверненнях Л. Ю. Шевченко»²¹.

«Знаний мовознавець, навчитель, учений і, звичайно ж, практик Людмила Юріївна Шевченко, – читаємо в статті-нарисі, – понад 30 років працює з майбутніми журналістами і досягла в цій важливій справі високої майстерності...

У бесіді зі знаним мовознавцем ми відчули її стурбованість щодо мовної підготовки майбутніх фахівців в системі вищої освіти України. Вона вважає, що тривале ігнорування як середньої, так і вищою школою формування вимовних навичок призвело до того, що до вишів приходять, (а через п'ять років з них і виходять) молоді люди, які так і не вміють досконало говорити і навіть читати. У них не підготовлений для цього мовний апарат:

– не розвинені м'язи губів – губи не ворухнуться;

– мовлення здійснюється переважно на голосниках, без вправної подачі голосу на злетність (у слухача з'являється комплекс глухоти, тобто дискомфорт при комунікації)» (с. 329). І далі зазначається, що «немає навичок тривалого мовлення», а «нерозроблене дихання» не дає можливості вимовляти закінчення слів – «вони ніби западають, а тим більше це стосується цілісних фраз» (с. 330).

Це дуже важливе і актуальне питання, на якому наголошує Людмила Юріївна, а за нею – Анастасія Іванівна та Юрій Петрович, бо, на жаль, сьогодні не лише науковці, культурологи, а й журналісти часто-густо не вміють говорити українською мовою, відповідно інтонувати, як це природно має бути. Неправильно роблять наголоси у словах, пом'якшують у вимові шиплячі, а в процесі мовлення плинність речень штучно гальмується *-е-е-е-канням, -и-и-и-канням, -у-у-у-канням, -м-м-м-уканням* тощо. На це треба звернути серйозну увагу в середній та вищій школі нашим педагогам. «Адже, – як підкреслюють Анастасія Іванівна, Юрій Єлісєнко і Людмила Юріївна, – професійна діяльність ефірного журналіста нерозривно пов'язана з технікою усного мовлення, яка фактично є його інструментом (як, власне, мова є інструментом кожного публічного мовця). А тому їй (техніці мовлення) слід відвести особливу роль у підготовці ефірних

---

²¹ Мамалига А. Наука і практика в педагогічних зверненнях Л. Ю. Шевченко / А. Мамалига, Ю. Єлісєнко // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 329–332. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

журналістів, які щодня комунікують зі слухачами й глядачами. Адже саме завдяки голосним умінням журналіста передати за допомогою інтонації (зокрема такими її засобами, як мелодика, фразовий і логічний наголос, паузи) зміст логічних блоків тексту здійснюється аудіальна інтерпретація для слухача суті повідомлюваного» (с. 330).

Як підготувати студентів до правильного й успішного спілкування зі слухачами та глядачами і дає конкретні поради Людмила Юріївна у своїх працях, які автори статті-наряду називають. Значним досягненням авторки вони вважають розділ про словосполучення, який Людмила Шевченко написала до підручника-довідника «Сучасна українська мова», вдалим також вийшов посібник-довідник з сучасної української мови, перше видання якого здійснено в 1993. Вона створила чудовий авторський колектив, куди ввійшли В. В. Різун та Ю. В. Лисенко. Цей підручник-довідник перевиданий і зачитаний до дірок, а тому автори статті-наряду радять «енергійній, невгамовній і по-справжньому молодій Людмилі Юріївні та її співавторам подбати про наступне перевидання такого потрібного, ґрунтового довідника» (с. 332).

Даючи високу оцінку педагогічній, журналістській і науковій діяльності Людмили Шевченко, А. Мамалига та Ю. Єлісєвиченко слушно пишуть: «... Л. Ю. Шевченко – справжній романтик журналістської педагогіки і завжди прагнула й прагне не лише в кожній фразі, в кожному слові, але й в кожному звукові розкрити красу, виразність мовної семантики і форми (Що таке «мокре золото»?; Котра година?; Кольорові події в кольорових словах; Аудіальна інтерпретація естетичного в ефірному творі та ін.). У низці статей доцент Л. Ю. Шевченко блискуче подає глибоке розуміння аудіальної інтерпретації ефірних текстів, їхньої специфіки та засад журналістської майстерності» (с. 331).

І підсумовуючи свою розповідь про витонченого знавця української мови, дослідника та популяризатора її в усій силі та красі, автори зазначають: «Зазвичай ми бачимо Людмилу Шевченко на передових позиціях науки і практики, педагогіки, журналістикознавства. Небайдуже вона і до всіх проявів суспільного життя. Так сталося і на складних теренах упровадження нового правопису української мови. Вона вважає, як про це говориться в її статті «Історія з правописом», що є всі підстави для його утвердження вже в наш час...

Ось такою потрібною, багатогранною і вагомою є наука і практика в педагогічній діяльності Л. Ю. Шевченко. Тож зичимо Вам, шановна, дорога колего, нових звершень на мовній ниві, щоб рясно врожайлася вона скарбами добірного й вагомого журналістського слова. Хай воно завжди тішить вимогливого, компетентного Вчителя!» (с. 332).

Про багатогранного українського визначного вченого, одного з організаторів нашої науки, педагога й вихователя *Наталію Федорівну Непийводи* стисло, але широко, вагомо й зворушливо розповідають у своїй статті-нарисі А. І. Мамалига та Ю. П. Єлісєвєнко «**Осмилення життєвого шляху педагога-науковця**»²². Автори пишуть, «що на тлі багатьох дослідницьких уподобань Наталії Федорівни Непийводи в колі її пильної уваги завжди були питання функціональної стилістики, когнітивістики, політичної лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики. Важливо, що домінувало в цьому антропоцентричне бачення – семантики, побудови тексту, функціональних та соціально-психологічних чинників мовлення тощо. З огляду на цей домінуючий антропоцентризм видаються надзвичайно природними для ідіостилу Наталії Непийводи своєрідні концепти: *автор, читач, мовна особистість, ментальність, вербальна поведінка, мовний образ, портрет, перцептивність*.

Особливою віхою її дослідницької творчості стало багатоаспектне вивчення наукового стилю» (с. 349). І розкривають різні аспекти цього дослідження та водночас підкреслюють особливу увагу Н. Непийводи до **людини**. «Прихід Наталії Федорівни в Інститут журналістики, – наголошують автори, – був одразу помічений – вихованка наукової академічної школи, молодий доктор наук, розумний, здібний науковець. До цього долучилися високі оцінки її як досвідченого викладача. І це значною мірою тому, що в усіх іпостасях її долі, її особистості, її праці присутні архетипи глибинної поваги до людини як мовця, фахівця, творця, поціновувача, реципієнта, автора, читача, глядача, професіонала, студента, бізнесмена, політика, письменника і, звичайно, журналіста» (с. 349).

А. І. Мамалига та Ю. П. Єлісєвєнко називають низку праць Н. Ф. Непийводи, а саме: «Національні особливості мовної поведін-

---

²² Мамалига А. Осмилення життєвого шляху педагога-науковця / А. Мамалига, Ю. Єлісєвєнко // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 349–351. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

ки українців», «Моделювання вербальної поведінки», «Мовні ігри та гумор у рекламному тексті», «Точність образу», «Толерантна мовна поведінка в архетипній парі *автор – читач*», «Перцептивний аналіз журналістського твору», «Мовні засоби інформаційного комфорту», «Текст та сумісність», «Психолінгвістичні методи аналізу текстів», «Інтерактивна стилістика», «Інтерактивні аспекти функціональної стилістики».

Автори наголошують, що Наталія Непийвода була закохана в життя, мала багато друзів, бо вважала, як висловився визначний французький письменник А. Екзюпері, що «Друзі – це обрані нами родичі». І вона про це згадувала не раз. Була надзвичайно поетичною натурою. «Навіть в останні місяці, сповнені болю й страждань, – хвилююче згадують автори, – її душа була здатна радіти таким простим і водночас вражаючим символам вічності, як схід і захід сонця, сяйво місяця й зірок, гра плескотіння плеса. Якось вона захоплено розповідала про те, що в травні з вікна своєї столичної квартири слухала спів соловейка...» (с. 350).

Наталія Федорівна була оточена любов'ю своїх друзів, які зі всіх сил намагалися їй допомогти словом чи ділом у її невимовному горі, та важка, невиліковна хвороба вкоротила віку прекрасній людині, фахівцеві високого рівня. На останньому засіданні своєї кафедри Н. Непийводи виступила з доповіддю «Кардіограма» прози (математична модель оповіді), чим «знову підтвердила таке властиве їй непереборне прагнення здійснювати все нові й нові дослідницькі проекти» (с. 351).

І закінчують свою розповідь про Н. Ф. Непийводу, яка весь час була в пошуках нового в науці й корисного для людей, такими промовистими словами: «Розгорталася, зрештою, принципово нова сторінка її наукового спрямування – крізь призму класичної формули «перевірити алгеброю гармонію» авторка намагалася побачити виміри людської талановитості, сили й краси людського духу та мови як його носія і виразника.

Інколи здається, що Всесвіт поклавився з появою Наталії Непийводи, вона випередила свій час... Віримо, що навчені, виплекані нею молоді послідовники завжди будуть вести вперед у нескінченному плині наукового пізнання» (с. 351).

«Гармонія душі, поезії, праці» – такий поетичний заголовок дали А. Мамалига та Д. Данильчук статті-нарису про видавця, дослід-

ника, викладача, поетеси Ніну Вернигору²³, яка народилася в селі Великі Прицьки, що неподалік Ржищева на Кагарлицчині. «Цей мальовничий край, який дав Україні багатьох славних сівачів літературно-мистецької ниви (насамперед згадаймо Ліну Костенко), де «стеляться за обрій оксамити» і «яблука тужавіють в садках», – пишуть автори, – не міг не наснажити своєю високою красою дівчину з романтичною вдачею, із вродженим абсолютно музичним слухом на художнє слово. І через якийсь час Ніна Вернигора вклониться своєю поезією живлющим джерелам рідного краю – у першій ліричній збірці «Відлуння маминої пісні» (1999), в якій, за словами Марини Слов'янової, відчувається «органічно притаманна авторці любов до рідної землі, до свого роду-народу»» (с. 353).

І це головне. Автори називають збірки, де вміщено твори для дітей, зокрема «Чому корови не літають» (2000), «Веселі загадки» (2002), «Лети-лети, джмелику» (2003).

А. Мамалига та Д. Данильчук зачаровані поезією Н. Вернигори і високо оцінюють її в образній формі. «Наче барвисті намистинки, – пишуть автори, – нанизані на разок, ці невеличкі за обсягом, чудово оформлені книжки відтворюють неповторний візерунок ліричної душі поетеси, і кожна намистина виграє своєю барвою. А ще в цьому диво-намисті – казка для найменших «Мавпочка Моллі» (2004), збірочка скоромовок «Стрибав цапок» і книжка-лічилка «Джерельце» (обидві – 2003)» (с. 351).

Ніна Вернигора (гадаю, що це козацьке прізвище) надає великого значення художній літературі у формуванні дітей як особистостей, їхньої моралі, психології та світогляду. На цьому й наголошують автори статті-нарису. «Ніна Миколаївна, – пишуть вони, – не лише авторка милозвучних віршів для малят і поезій для дорослих, член Національної спілки письменників України, але й дослідниця проблематики книговидавання для дітей в Україні. В одному з інтерв'ю Ніна Миколаївна справедливо стверджує: «Неприпустима помилка – вважати літературу для дітей забавкою, в дитячому віці формуються основні аспекти людини: моральний, психологічний, пізнавальний». Вона поділяє думку Всеволода Нестайка, – якщо діти не читатимуть книжок українською мовою, вони її не знатимуть, і під за-

---

²³ Мамалига А. Гармонія душі, поезії, праці / А. Мамалига, Д. Данильчук // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 351–355. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

грозою в майбутньому може опинитися сама незалежність України» (с. 351–352). Слушні слова.

На превеликий жаль, нині у нас мало читають книжок і діти, і дорослі. Їх замінюють низькопробні телепередачі, переважно аморального змісту, які негативно впливають на глядача і слухача. А в художній літературі закладена народна мудрість. Вона має велике пізнавальне, виховне та естетичне значення. Особливо така література потрібна молоді. Так думаємо ми, так думає Ніна Вернигора, так думають і Анастасія Мамалига та Дмитро Данильчук, які пишуть: «Погодьтеся, питання справді актуальне, наболіле, багато в чому неоднозначне. Робота з юним читацтвом завжди вважалась і була гранично відповідальною справою. А нині, коли видавнича діяльність у нашій державі перебуває у стані довготривалого спаду і книжок «на душу населення» – обмаль, той, хто видає літературу для дитячої аудиторії, має усвідомлювати особливу значущість своєї місії: за умов обмеженого, на жаль, вибору сучасної українськомовної літератури для дітей – не помилитись у змісті на формі видання, яке, цілком можливо, стане чиеюсь першою в житті книжкою, свого роду напутнім словом напровесні віку (як тут не згадати відомі багатьом видання із серії «Моя первая книжка» московського видавництва «Детская литература»)» (с. 352).

Заявила себе Ніна Вернигора і на перекладацькій ниві, чим розширила обрії наших знань про літературу інших країн світу. А вона перекладає з аварської, китайської та перської мов, а в Національній спілці письменників України керує творчим об'єднанням «Нове слово», опікуючись творчою молоддю, зокрема авторами-початківцями. Про це теж пишуть автори статті-нарису про Ніну Миколаївну, водночас зазначаючи як людину «різнопланових захоплень і багатогранного обдарування», «високих поривань, тонку, поетичну натуру».

Чималі здобутки має Ніна Вернигора і в царині науки. На цьому теж наголошують А. Мамалига та Д. Данильчук і подають: «Промовистою є тематика наукових статей Ніни Вернигори: «Вплив давньоукраїнської міфології та фольклору на формування жанрової тематики видань для дітей» (2003), «Література для дітей у XX столітті: жанрово-тематичний аспект» (2003), обидві – у «Наукових записках Інституту журналістики», «Роль періодичних видань для дітей у формуванні мовних навичок» (2005, збірник «Стиль і текст»), «Жанрова специфіка текстів для дітей» (2008, збірник «Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі»)» (с. 352).

«Наукові зацікавлення дослідниці, – зазначають автори, – охоплюють типологію, проблематику, жанрову специфіку книговидавання для дітей в Україні в ХХ столітті, а також пов'язані з цим аспекти редакційно-видавничої справи, книгознавства, педагогіки, журналістико- і літературознавства, мовних дисциплін. Ніна Вернигора часто виступає з цих питань на різних наукових зібраннях, зокрема, на традиційній міжнародній мовній конференції, що вже впродовж 15 років проводиться в Інституті журналістики імені Тараса Шевченка... І дуже важливо, що вона підносить роль саме періодичних видань у становленні молодого покоління – «адже періодичне видання значно швидше, ніж книжкове, відгукується на поділ довколишнього життя, може зосереджуватися на актуальних для дітей проблемах, а тому є надзвичайно дієвим способом прилучення юних читачів до послідовного і постійного читання»» (с. 352–353).

Ніна Миколаївна написала низку навчально-методичних праць, зокрема в галузі бібліографічного опису з курсу «Загальна і спеціальна бібліографія» (К., 2004), на основі якої був виданий у 2006 році під цією ж назвою ґрунтовний посібник: «До пані Вернигори, – читаємо в статті-нарисі, – повсякчас звертаються за консультаціями з питань бібліографічного опису не лише студенти й аспіранти інституту, а й викладачі-науковці, які не завжди встигають вистежувати поточні зміни у відповідних стандартах. І неодмінно зустрічають шире, привітне ставлення, одержують фахову допомогу» (с. 354).

Читаємо також у цьому нарисі-статті й про таку важливу й нелегку, але вдячну грань діяльності Ніни Вернигори, як редакторська робота на різних посадах, пов'язаних із цією професією. «Останні ж вісім років, – стверджують автори, – Ніна Миколаївна є господинею успішної освітньої лабораторії – навчально-видавничої групи Інституту журналістики. Тут, немов у дбайливо доглянутій шкільці, зростають, набувають першого досвіду практичної роботи майбутні фахівці видавничої справи – редактори, верстальники, коректори, дизайнери. Як асистент кафедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики пані Ніна ділиться своїми знаннями й досвідом із тими, хто, як хочеться вірити, вже завтра й післязавтра відроджуватиме українське книговидавання, працюватиме в пресовій і галузевій періодиці...

Шість наукових періодичних видань виходять у світ, опікувані їхнім відповідальним секретарем Н. М. Вернигорою, і передусім треба згадати солідний науковий часопис «Наукові записки Інститу-

ту журналістики» (а слово «відповідальний» до того ж набуває ще й чітко оцінного значення!)» (с. 353–354).

Стаття-нарис прийнята теплим почуттям авторів до Ніни Вернигори, письменниці, науковця, педагога, редактора, яка живе Україною, про що особливо яскраво свідчать її художні твори. «Написані нею поетичні рядки, що стали епіграфом у книжці «Обличчям до святих небес» (2008), – пишуть А. Мамалига та Д. Данильчук, – можна вважати ключовими для її життя і творчості: «Моя Вкраїно, ти цвітеш мені одвічним деревом правди і любові»» (с. 355).

Якось у розмові зі мною, де йшлося про статті-нарис, Анастасія Іванівна сказала: «... працюючи над портретами наших провідних науковців, педагогів-освітян, наших вихователів у найширшому розумінні цього слова, я побачила, які це гарні сонячні люди, мудрі, багаті душею, сповнені любові до своїх друзів, родини, молоді, взагалі до людей, до України, – вони заслуговують на нашу любов і пошану». Тому написала сама чи у співавторстві зі своїми колегами цілу серію статей-нарисів про ці світлі постаті.

У школі людської доброти і любові до рідного краю

Я знаю багато різних шкіл – наукових, педагогічних, письменницьких, але ніде не читав про **школу людської доброти і любові до рідного краю**. А така школа існує.

У школі людської доброти і любові до рідного краю виховується самосвідомість, лагідність, гідність, культивується любов до праці, в якій людина почуває себе щасливою, адже праця – це велика справа, як висловилася в розмові зі мною Анастасія Іванівна Мамалига. І це так, бо без праці не створиш і добра ні для інших, ні для себе, не примножиш ні духовних, ні матеріальних цінностей. А без них не може існувати й розвиватися людство, його мова, наука й культура.

І тут спадає на думку дитяча казочка про двох ледачих, яку я нещодавно почув по радіо. Герої цієї казочки – два ледарі. Вони дуже голодні, але заробляти на хліб насущний не хочуть: ледачі ж бо. І от ледарі відправилися в дорогу шукати поживи. Нараз побачили яблуню, гілля якої гнулося від великої кількості плодів, що обліпили їх і налилися соками. Зривай і їж. Але це не для ледачих: треба було лізти на дерево, щоб зрвати плід, аби поживитися ним. А тому вирішили лягти під яблуню і чекати, коли спіле яблуко відірветься від

гілки і само впаде їм прямо в рот. Та, полежавши трохи із роззявленими ротами, один з ледачих і каже до другого: «Знаєш що! Якщо яблуко і впаде нам у рот, то без роботи не обійтися, бо треба буде жувати його. – «А й справді так», – відповів другий ледар. І обидва ледарі встали та голодні попленталися далі».

Безумовно, що від цих пустоцвітів чогось доброго й корисного чекати не доведеться. На жаль, таких ледарів-пустоцвітів ой як багато. А в **школі людської доброти і любові до рідного краю** культ праці посідає чільне місце, тут куються наукові й педагогічні кадри, акцентується увага на обов'язку, відповідальності, дисципліні, подвигів; розвиваються розумові й мистецькі здібності, смак до краси – зовнішньої і внутрішньої, високий життєвий тонус та віра в краще майбутнє.

Таку **школу людської доброти і любові до рідного краю** створили на кафедрі української мови та стилістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Анастасія Іванівна Мамалига та Ольга Михайлівна Пазяк, яка, на жаль, уже в іншому світі. Недарма деякі студентки – вихованки Ольги Михайлівни і подруги її дочки Надії – називали свою вчительку, Ольгу Михайлівну, високим словом – *мама*, а шануючи і люблячи Анастасію Іванівну, її друзі дають ім'я своїм дочкам – *Анастасія*. По-материнському виховує своїх студентів Анастасія Іванівна у своїй **школі людської доброти і любові до рідного краю**, що гармонійно зливається з її науково-педагогічною школою.

Генератор ідей

А. І. Мамалига – вся в пошуках і пошуках, у пошуках чогось важливого і потрібного для України, її історії, культури, мови, духовного розвитку. Це генератор ідей.

Анастасія Іванівна вже не один рік веде спецкурс «Соціальні комунікації і сучасні проблеми топоніміки». Під її керівництвом молоді дослідники розробляють топонімічну проблематику в межах навчально-пошукового проекту Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка «Топонімія очима майбутніх журналістів», автором якого є А. І. Мамалига. Зазначу, що в розробленні проекту взяли участь також студенти другого курсу спеціальностей «Видавнича справа та редагування» і «Реклама та зв'язки з громадськістю» (керівники – доктор філологічних наук професор А. І. Мамалига та кандидат філологічних наук асистент Д. В. Данильчук).

18 квітня 2008 року за ініціативи Анастасії Іванівни та за її безпосередньої участі у стінах Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка відбувся перший **круглий стіл** із проблем топонімії і топонімічної політики в Україні. Тоді було виголошено низку цікавих доповідей і окремих міркувань учасників круглого столу. Вступне слово виголосила завідувач кафедри мови та стилістики Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, глибокий науковець та зразковий педагог професор *Н. Шумарова*. Вона сказала: «Для кожної держави протягом її історичного розвитку настає той час, коли вона повинна себе оцінити, можливо, спочатку – сформулювати, сформулювати, але потім обов’язково оцінити. І коли в такій державі відбуваються складні соціальні зрушення, то найперше відбуваються зміни в мові. Змінюється мова, змінюється ставлення до мови, тому що вона завжди передає дух епохи. І ці процеси можуть бути викликані часом, але так само – і зміною влади. Наприклад, після Великої французької революції нова влада, яка прийшла, намагалася себе усталити, змінивши назви місяців, установивши нові пам’ятники, переформулювавши деякі моменти в історії. Україна, ставши незалежною, спочатку майже нічим у цій сфері не займалася. Нині вже друге десятиліття незалежності, і ми повинні себе сформулювати, усвідомити себе. Так, спочатку було не до того. Але тепер, щоб зберегти суспільну єдність, ми повинні по-новому подивитися на нашу історію. А нашу історію, на відміну від французької, дуже перекривлювали, недоговорювали, почасти приховували. Зараз ми можемо подивитися на нещодавно відкриті документи і встановити певні об’єктивні речі.

Щоб зрозуміти одне одного, створити відповідний культурний простір, нам треба дуже багато попрацювати, особливо історикам, культурологам та іншим компетентним фахівцям. І для того, щоб робота проводилася не просто сумлінно, а з урахуванням ціннісних орієнтацій суспільства, виховного моменту (бо працюємо не тільки для себе, але й для прийдешніх поколінь), ми зібралися сьогодні, щоб обговорити таку цікаву і важливу проблему, як сучасна топоніміка. Сподіваюся, що ті доповіді і виступи, які сьогодні прозвучать, сприятимуть розв’язанню цієї проблеми»²⁴.

---

²⁴ *Шумарова Н.* Вступне слово // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 240–241. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

Професор А. Мамалига та асистент Д. Данильчук у своїй доповіді «Актуальні проблеми міської топонімії у дзеркалі сучасних українських ЗМК»²⁵ підкреслили: «Падіння радянської тоталітарної системи в кінці ХХ ст. поставило багато складних питань стосовно її культурної спадщини, в тому числі – радянської монументальної пропаганди, символіки й топонімії. Що робити з численними топонімічними рудиментами радянської епохи, що ними рясніє сучасна мапа України: залишати все як є, змінювати вибірково або ж замінити все докорінно? Якщо вилучати з обігу окремі радянські топоніми, то – які саме, за яким принципом? І на які нові найменування їх замінювати? На ці питання шукають відповіді фахівці різних галузей знань та ентузіасти-аматори, а перманентна дискусія, що точиться з цього приводу в суспільстві, так чи інакше відображається в публікаціях вітчизняних засобів масової інформації» (с. 241).

А далі подається досить докладний огляд публікацій українських ЗМІ 1990-их – 2000-их років з цієї проблеми. Автори зазначають: «Публікації перших років незалежності України... в основному мали констатаційний характер – повідомлялося про певні перейменування тих чи тих об'єктів, наприклад, у столиці: площа Богдана Хмельницького стала Софійською, вул. Чекистів – вул. Пилипа Орлика, вул. Дем'яна Коротченка – вул. Олени Теліги, вул. Леніна – вул. Богдана Хмельницького, пл. героїв «Арсеналу» – Арсенальною. Тоді ж у Києві повернуто низку старих назв вулиць і площ (вулиці Паньківська, Михайлівська, Прорізна, Стрітенська, Софійська, Костельна, площі Михайлівська, Контрактова). Журналісти намагалися дати деякі пояснення стосовно характеру цих змін. Дізнаємося з їхніх матеріалів і про перейменування порівняно нових вулиць, поспіхом названих будівельниками на кшталт Нова 1-а, Нова 2-а, Житлова 3-я, Житлова 4-а тощо. Зважаючи на те, що інформування про прийняті рішення щодо перейменувань міських об'єктів інколи супроводжувалося вираженням позитивних емоцій із цього приводу («Дуже приємно, що вулиця Леніна стала вулицею Богдана Хмельницького»), повідомлялося про подальші плани стосовно змін у топонімічній картині міст, – усе це давало підстави сподіватися на ви-

---

²⁵ Мамалига А., Данильчук Д. Актуальні проблеми міської топонімії у дзеркалі сучасних українських ЗМК // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 241–250. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

східну динаміку розглядуваного процесу. На жаль, саме послідовного, наполегливого підходу до цього важливого питання бракувало впродовж усіх років незалежності як владі, так і засобам масової інформації. До речі, з матеріалу фахівця-києвознавця дізнаємося, що й сто років тому поставало питання про перейменування київських вулиць і площ, що й тоді розв'язання цих проблем відкладалося, розтягувалося на невизначений час.

На жаль, за відсутності чіткої, системної, послідовної топонімічної політики процес перейменувань справляє враження хвилеподібного, відбулося це і в назвах публікації... Нині, з наближенням Євро-2012, варто особливо серйозно задуматися над цими проблемами, бо може складатися враження, що країна живе у різних, навіть протилежних, суспільно-політичних вимірах і, врешті-решт, не має свого власного сучасного обличчя... Сучасний світ такий багатограний, і його відгомін у словах-топонімах не повинен затулятися якоюсь одноплановістю, однобічною спрямованістю.

На нашу думку, засобам масової комунікації разом з усіма причетними до топоніміки компетентними фахівцями – істориками, мовознавцями, філософами, психологами, соціологами – варто налаштуватися на сприяння невідкладному формуванню оптимальних параметрів топонімічної реформи, виваженої, гармонійної, принципової, без крайнощів, але такої, щоб можна було ідентифікувати нашу державу як цивілізовану, з перспективою європейського майбутнього...» (с. 244–249).

Доповідь професора І. Желєзняк мала назву **«Проблема перейменування київських вулиць»**²⁶. Вона за те, що не можна називати вулиці іменами тих людей, які не мають ніякого стосунку до Києва. А місту необхідно повернути історичні назви, бо ж тут кожна ділянка, кожне урочище мало свою назву. Водночас вона сказала: «Має бути спокійний підхід до питання старих і нових назв вулиць, а тим людям, які цим займаються, потрібно читати відповідну літературу. Основна література виходить у нас в Інституті української мови НАН України, публікується щорічник «Студії з ономастики та етимології» (вже побачило світ 7 номерів), де друкуються основні статті з ономастики. Тому потрібно не руйнувати Київ, а спокійно дещо

---

²⁶ Желєзняк І. Проблема перейменування київських вулиць // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 250–252. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

перейменувати, просто повернувши старі назви. У нас є вулиці, які мали по 6–7 назв: наприклад, Ярославів Вал – раніше ця вулиця мала назви на честь Ворошилова, Полупанова, і була Великою Підвальною, й чого там тільки не було» (с. 251–252).

Доцент *Я. Прихода* виголосила доповідь «**Називання по-львівському**»²⁷. Вона підкреслила, що запровадження у контекст журналістської освіти тексту міста нині є актуальним і що такі ономастичні студії вже є у багатьох університетах Європи й Америки. Доповідачка вважає, що часто журналісти, на жаль, не знають міста. А «місто, – мовила він, – прекрасний майданчик для реалізації навчальних завдань майбутнього журналіста. Адже дуже багато наших студентів, які закінчують факультети і стають журналістами, не знають міста. Приїхавши з маленьких містечок, із сіл, вони не занурюються у місто, не відчують, не розуміють його. Скажімо, у Львові студенти дуже часто кажуть «Парк Косцюшка», хоча парк цей уже давно має ім'я Івана Франка. Очевидно, в розмовному мовленні це можливо, тут є й певні ностальгійні моменти, але все одно журналісти не мають припускатися подібних помилок. Місто у львівських ЗМК посідає чільне місце, особливо історичні його аспекти...

Активне перейменування львівських вулиць за незалежної України розпочалося ще 1991 року. Була ухвала Львівської міської ради за № 333, згідно з якою було перейменовано дуже багато вулиць міста. Багатьом вулицям було повернуто давні, історичні найменування, іншим – надано назви на честь відомих політичних, культурних діячів політики, літератури, мистецтва, імена яких свого часу було вилучено з обігу. Таким чином, Львів дуже змінився з погляду топонімії».

Доповідачка наголосила ще й на тому, що коли говорити про назви Львова, то треба виокремити історичні періоди. Адже за Польщі, наприклад, було багато польських назв, а коли місто окупували німецькі зайти, то тут стало багато німецьких назв. «Отже, – каже дослідниця, – журналісти можуть багато, але їх треба навчити читати текст міста, і топоніміка, мабуть, є тим фрагментом, з якого треба насамперед починати цю велику роботу. А роботи маємо непочатий край, і щоб наш студент, випускник, журналіст хотів це зробити, він мусить знати, як це зробити грамотно» (с. 255).

---

²⁷ *Прихода Я.* Називання по-львівському // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 252–255. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

Л. Пономаренко з Києва виголосила доповідь «**З історії київської топонімії**»²⁸. Вона сказала: «...Історія найменувань вулиць у Києві сягає сивої давнини, проте документів з найдавнішого періоду історії міської топонімії не збереглося. І тільки завдяки історико-етимологічним дослідженням таких фахівців, як присутня тут І. М. Железняк, можна з упевненістю сказати, що на території Києва є назви, яким кілька тисяч років. Це Клов, Почайна і Котурка – маленька річка у Пушчі-Водиці. Всі згадані назви походять від коренів із значеннями «вода, волога, річка», час їхнього виникнення відносять до періоду індоєвропейської мовної єдності. Коли місто почало розбудовуватись (а ми знаємо, що Київ виріс не з одного поселення, а об'єднав собою багато різних поселень у межах сучасного міста), стали стихійно виникати назви різних об'єктів. Спочатку зазвичай поставали назви річок – гідроніми, назви гір і долин (ороніми), назви лісів тощо. Ще у 18 – на початку 19 ст. вживалися назви «кутків» (як у селах). Перший більш-менш достовірний план Києва укладено у 1630-их рр. У 1860-их роках, коли постало питання про видання детального плану міста, землемірам та поліції було доручено укласти списки вулиць. Пізніше справу впорядкування міської топонімії перебрали різного роду комісії, до складу яких входили науковці...

І ще одне. Якщо називати на честь якоїсь особи, то варто утворювати назву за зразком «Іванівська», «Петрівська» і под., як було прийнято колись, а не на кшталт «імені Леніна», «імені Сталіна», тобто форма назви має бути традиційною, українською» (с. 255–257).

Також гострими й цікавими були виступи науковців та педагогів-освітян. Ось висловлювання доцента Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка Ю. Єлісновенка: «Я цілковито погоджуюсь із тим, що варто повертати історичні назви й припинити чвари навколо цієї проблеми. Мені здається, що ми, науковці, все-таки маємо сприяти відновленню історичних назв, щоб у пресу потрапляли істинні, оригінальні матеріали. Що слід робити журналістам? Ми маємо будити громадську думку, порушувати перед суспільством певні питання, врешті-решт, ініціювати певні речі. А найперше, як мені здається, –

---

²⁸ Пономаренко Л. З історії київської топонімії // Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 241–250. Далі, посилаючись на це видання, зазначаємо в кінці цитати лише сторінки.

не можна проявляти байдужості до таких речей. Сьогоднішній круглий стіл якраз і є виявом нашої небайдужості до проблеми»²⁹.

Професор Київського міжнародного університету *І. Ющук* сказав: «Шановне товариство! доки можна терпіти у столиці України Полупанова, Артема, Шліхтера і таких інших, пробачте, червоних бандитів?! Але все це терпиться, охороняється законом. І найосновніше: доки можна перейменовувати? Це є привнесене, неорганічне для України, навіть шкідливе для національного самоусвідомлення українців, бо досі ще вони не знають, у якій державі живуть. А Бортничі? Хто бував у Бортничих, знає: там «заповідник комунізму» – є вулиці імені Леніна, і всіх комуністичних діячів, хіба що імені Сталіна немає (бо Сталіна свого часу поznімали). Тому питання щодо необхідності заміни радянських назв треба ставити на всіх рівнях»³⁰.

Професор Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка *О. Пономарів* висловився так: «Якщо говорити про всю Україну, то я теж за те, щоб було збережено або повернуто історичні назви. Але треба вилучити, незважаючи на витрати, колись нав'язані нам радянські назви та назви, що лишилися від Російської імперії. У нас, після здобуття Україною незалежності, було повернуто багато старих найменувань. Однак тепер є відступи назад. Наприклад, на Житомирщині було село Леніне. Потім повернули стару назву Ставки (село справді стоїть на ставках). А нещодавно місцеві комуністи проголосували за відновлення назви Леніне як «історичної».

Оскільки ми виховуємо майбутніх журналістів, хочу висловити ще ось таку думку: ми не повинні переоцінювати роль журналістів, бо журналісти бувають різні. Я боюся, що в ході кампанії підготовки до футбольного Євро-2012 журналісти можуть такого запропонувати!.. А перш ніж щось написати, обов'язково треба порадитися з фахівцями. Наприклад, у Києві біля Софійського собору є Рильський провулок. Його назва не пов'язана з М. Т. Рильським і виникла задовго до того, як він народився. Журналістам же – хоч стріляй: «провулок імені Рильського».

А щодо Києва – то вся наша біда в тому, що Києвом керують не кияни, а їм усе одно...»³¹.

---

²⁹ Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 258.

³⁰ Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 258–259.

³¹ Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 259.

Дослідник київської топонімії, тележурналіст *О. Богдан* за історичне перейменування. Він зазначив: «Зараз майже готовий до виходу в світ загальний реєстр вулиць Києва. Враховуючи, що досі практично не зафіксовано назви вулиць у межах різного роду садових товариств (а їх чимала кількість), то термін завершення роботи над реєстром, можливо, буде відкладено в часі. На жаль, цей реєстр ще «увічніює» близько 200 назв тоталітарного періоду...

Первісна назва, як я вважаю, – це той старий друг, який кращий за двох нових...

Сподіваюсь, коли наш реєстр буде доведено до ідеального стану, він стане в пригоді й журналістам, які нерідко у своїх дописах перекручують назви вулиць або пишуть, приміром, «така-то подія відбулася на Подолі», хоча йдеться про Подільський район, а подія насправді відбулася на Виноградарі, і т. ін.»³².

У своєму виступі журналіст *М. Цивірко* підкреслив: «Гадаю, що починати в масштабах України треба з назв не вулиць, а міст. Як може залишатися на карті сучасної України місто з назвою Кіровоград? А Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ? До речі, така назва, як Северодонецьк – я з жахом побачив її у довіднику з топоніміки (хоча в новому правописі – Сіверськодонецьк), І ніяк не можна пояснити цим людям, що назва міста – не від «Севера», а від річки Сіверського Дінця. Тут, очевидно, потрібна якась роз'яснювальна робота, і саме журналісти можуть неабияк прислужитися цій справі»³³.

Києвознавець, журналіст *М. Кальницький* висловив такі свої міркування: «Я хотів би сказати, що в нас є нормативний документ стосовно перейменування вулиць (це той самий закон, тільки в межах Києва), але він, на жаль, не працює або працює дуже погано. А, знаючи, наскільки ефективно в нас функціонує правове поле загалом, можна собі уявити, як буде працювати подібний закон у межах усієї України. Мені здається, що не з цього треба починати. Взагалі, чим відрізняється лад тоталітарний від ладу демократичного? За тоталітарного ладу приходить влада і каже: ми всі ваші вулиці перейменуємо на честь наших цінностей, а ви це, будьте ласкаві, споживайте. Мені здається, що за демократичного ладу влада спочатку має довести, що всі ці перейменування, за які треба вносити плату в 50 чи 100 гривень, – є справді доцільні, справедливі, а вже потім за-

---

³² Там само. – С. 260–261.

³³ Там само. – К., 2010. – С. 264.

йматися перекроюванням карти міста»³⁴.

Старший науковий співробітник Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка І. Забіяка мовив: «Міська (як і сільська чи взагалі) топонімія – це, по-перше, обличчя населеного пункту, держави, на якому уважний і спостережливий споглядач зможе багато чого прочитати й побачити, що стосується цього міста, села, держави в цілому; по-друге, відображає рівень (чи масштаби) внутрішньої політики, культури, державної ідеології. Прикладом цього є період України у складі тоталітарної радянської держави.

У міській топонімії має бути відображено насамперед історію цього міста, людей, які становлять його честь і гордість, культурні й духовні надбання»³⁵.

На **круглому столі** були цікаві дискусії щодо міської топоніміки в соціокультурному і мовному вимірах, учасником якого був і автор цих рядків. Це обговорення було активним, жвавим, його виражено підсумувала А. І. Мамалига. Тоді Анастасія Іванівна сказала такі вагомі й слушні слова: «Наше обговорення ролі журналістики у висвітленні топонімічних проблем засвідчило, що в суспільстві назріла потреба повномасштабної топонімічної реформи, до здійснення якої доцільно долучити фахівців різних галузей знань, з тим, щоб реалізація її була вираженою, спокійною, науково обґрунтованою, без крайнощів і категоричності у підходах, але обов'язково на засадах національного світобачення. Гадаю, що наша сьогоднішня зустріч порушила багато важливих, актуальних питань. Упевнена: хто дотепер мало цікавився сучасною топонімією, буде виявляти більший інтерес до неї; а журналісти познайомилися з тими, до кого можна звертатися за консультацією, по компетентні поради.

Час зобов'язує нас приділяти пильну увагу проблемам власних назв на карті Української держави, тому – будьмо сучасними!»³⁶.

А 2009 року (2 грудня) – другий **круглий стіл**, який присвячений 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Перед цим був створений **Організаційний комітет**, до складу якого ввійшли: Віталій Корнєєв, Олеся Проценко, Наталія Шумарова, Дмитро Данильчук, Тетяна Скотникова та Анастасія Мамалига.

³⁴ Мова, суспільство, журналістика. – К., 2010. – С. 261–262.

³⁵ Там само. – К., 2010. – С. 265.

³⁶ Там само. – К., 2010. – С. 267.

Назва **круглого столу** була така: «Сучасне і майбутнє столичної топонімії: завдання для науковців, журналістів і влади».

Учасниками **круглого столу** були фахівці-топонімісти, киевознавці, історики, мовознавці, журналісти, культурологи – Іван Юшук, Наталія Шумарова, Юрій Єлісовенко, Олександр Пономарів, Іван Забіяка, Дмитро Данильчук, автор цих рядків та багато інших.

На круглому столі виступили аспіранти зі своїми цікавими доповідями. Так, Галина Зоря виголосила доповідь: «Реалії трансформації топонімів (з історії перейменувань на Черкащині)», а Ірина Натура прочитала доповідь: «Мікротопоніми українського села (на прикладі назв вулиць і кутків села Баланівка Бершадського району Вінницької області)». Студентка п'ятого курсу відділення журналістики Євгенія Гринь зачарувала залу доповіддю «Сторінками цікавої топоніміки». Особливо активну участь у **круглому столі** взяли студенти, які слухали спецкурс Анастасії Іванівни: Ганна Журавська – («Образно-метафорична мотивація у формуванні годонімів»), Алла Мойсіяка («Засади розвитку міської топонімії (найменування і перейменування)»), Анна Сіденко («З історії київської топонімії (за матеріалами досліджень і виступів)»), Ганна Федоряченко («Психоемоційне сприймання урбанімів мешканцями Києва»), Ірина Щербата («Відображення національно-ментальних аспектів у топонімії»). Це все студенти четвертого курсу.

На обговорення учасниками **круглого столу** були винесені досить цікаві питання, а саме: «відповідність назв сучасних внутрішньоміських об'єктів столиці вимогам часу», «нагальні топонімічні проблеми і шляхи їх розв'язання», «різні аспекти топонімічної політики місцевої і центральної влади», «ставлення суспільства до актуальних проблем столичної топонімії», «можливості впливу засобів масової інформації на топонімічну ситуацію у столиці й державі загалом».

А. І. Мамалига є ініціатором і часто безпосереднім учасником різних і цікавих літературно-мистецьких вечорів. По-перше, кожна наша науково-практична конференція з питань розвитку, функціонування української мови та мовної політики в Україні, як правило, закінчується художньою частиною – або самим співом, або ж літературно-мистецькою композицією патріотичного змісту, зокрема, виступом літературно-мистецького гурту «Калина» Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка під орудою Катерини Серажим, або ж виступом легендарного народного етнографічного хору «Гомін» під керівництвом лауреата Національної премії України

імені Тараса Шевченка Леопольда Ященка, який Анастасія Іванівна часто запрошує до Інституту журналістики на завершення наукової конференції, бо закохана в народний спів і в «Гомін». Тут чарували своїм співом і грою на бандурі бандуристи.

А, по-друге, Анастасія Іванівна організовує і окремі літературно-мистецькі вечори. Так, у 2008 році в стінах Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка за ініціативою та безпосередньою участю А. І. Мамалиги вперше відбувся вечір молодого автора, в якому взяли участь студенти – журналісти цього вищого навчального закладу і студенти Київського міжнародного університету. Вечір був вельми цікавий. На ньому виступило до 20 осіб. Студенти-початківці натхненно читали свої прозові й поетичні твори. Це було справжнє свято і для авторів, і для тих, що тільки слухали їх. А на цьому вечорі були й педагоги названих вищих навчальних закладів – О. Чекмишев, Ю. Єлісєнко, О. Пономарів, А. Погрібний, І. Ющук, автор цих рядків і, звичайно, організатор вечора Анастасія Іванівна.

Тематика творів, прочитаних тоді, була розмаїта, але найбільше вона стосувалася матері, бо мати є святою для кожного з нас. Педагоги-вихователі, які взяли участь в обговоренні творів молодих літераторів, дали високу оцінку їм. Водночас підкреслили, що бажано, аби у їхніх творах поряд з інтимною та пейзажною звучала й громадянська лірика.

У своєму виступі А. І. Мамалига похвалила молодих початківців красного письменства і особливо наголосила на слові «**мати**», тому святому слові, в якому вбачаємо і конкретну матір, що привела нас на світ і виховала, і в ширшому розумінні – матір-Україну, яку маємо любити не менше, як ту, що породила нас. А ще далі й вище – Божа Мати, Богородиця, яка своїм омофором покриває нас, аби захистити від усякого зла. Тому маємо й це пам'ятати і молитовно шанувати її.

На тому вечорі виступав і відомий педагог та літературознавець Анатолій Погрібний. Він теж поцінував літераторів-початківців за їхні твори, за досить високий їх рівень, за те, що вони шанують рідне слово, наголосив на значенні рідної мови в нашому житті. І тому маємо її плекати й розвивати. До речі, А. Погрібний тоді висловив слушну думку: нам треба ввести в Україні і свято батька, бо такі вже проводяться в деяких інших країнах.

Дуже цікавий вечір організувала Анастасія Іванівна в Інституті журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, присвячений 65-й річниці Перемоги над німецько-фашистськими загарбниками. А. І. Ма-

малига прагнула, щоб вечір був якнайцікавіший. Вона мене запитала, чи грають, або співають мої студенти. Я відповів, що одна студентка з другого курсу журналістики Тетяна Підгурська є непоганим композитором і прекрасним виконавцем своїх творів.

– А на якому інструменті вона грає? – запитала мене Анастасія Іванівна.

– На бандурі й гітарі, – відповів я.

– А які саме твори вона виконує? – знову запитала Анастасія Іванівна.

– «Зоре моя вечірняя...», «Думи мої...» – твори Тараса Шевченка.

І я тоді сказав, що було б добре ці обидва твори або один із них заспівати, тим більше, що університет, де вони виконуватимуться, має ім'я Тараса Шевченка.

Студентка співала «Думи мої...» Т. Шевченка на свою музику. Це хвилюючий патріотичний твір-роздум, написаний 1839 року в Санкт-Петербурзі. Він відкриває першу збірку поета «Кобзар» 1840 року, куди увійшло тільки вісім творів, і яка була цілим явищем в українській літературі. І хоч до цього твору прекрасну музику писали Яків Степовий, Євген Козак, Микола Лисенко, інші українські композитори, та є й народна мелодія до цього твору. Але молода композиторка по-своєму відчула музику до свого твору, пристосувавши її до бандури. До речі, твір «Думи мої, думи мої...» «бачив» космос, бо його разом з іншими сімома творами Тараса Шевченка, що увійшли до «Кобзаря» 1840 року, взяв із собою наш космонавт з Буковини Леонід Каденюк, який, крім фототипного видання «Кобзаря» 1840 року, прихопив у космос і деякі касети з українськими народними піснями, щоб там, високо над земними просторами, слухати їх, а «Кобзаря» читати. Підкреслимо, що відомий український художник М. Божій, окрилений поезією Т. Шевченка, 1960 року закінчив високомистецьку картину про нашого поета, підписавши її «Думи мої, думи мої...»

Бурхливими оплесками нагородила вдячна аудиторія й другу нашу виконавицю з Київського міжнародного університету – першокурсницю Марію Гриньову, яка вправно виконала свою хвилюючу пісню (її слова й музика) під акомпанемент гітари про перебування журналістів у гарячих точках.

Вечір вийшов на славу. І передусім за це ми завдячуємо невтомній трудівниці Анастасії Іванівні Мамалізі.

**Мов запашна польова троянда –
цариця квітів, яка ще не повністю
розкрила свої пелюстки**

Я порівнюю Анастасію Іванівну з польовою трояндою, яка ще не зовсім розкрилась, маючи на увазі багатогранний талант ювілярки, котрий ще частково прихований і незабаром проявить себе. А сама врода Анастасії Іванівни, яка гармонує із духовною красою, власне й нагадує чарівну квітку, що скупана вранішньою росою, милує око своєю принадою і приносить людям радість.

Якось, переглядаючи часопис «Музика» за січень–лютий (№ 1) 1970 рік, я натрапив на статтю Георгія Майборода «Слово про друга». Йшлося про 60-річний ювілей Веніаміна Тольби. У ній Георгій Майборода висловлює філософські думки, цілком слушні й доречні наразі. «Веніамінові Тольбі, – пише він, – сповнилося 60 літ. Це, зрештою, не так уже й багато, але – згодніє зі мною, шановний, і особливо молодий читачу, коли доведеться й вам наблизитись до цього рубежу (хай він навіть буде встелений лавровим віттям!), то ви відчуєте смак до філософських роздумів...

Юність, керуючись виключно гуманними можливостями і щоб приховати за ними відчуття своєї зверхності, – створила для людей ювілейного віку заспокійливу легенду про молодість душі. Але ж далеко не кожний з тих, до кого вістряє своїм обернена ця благодійна легенда, зможе ствердити її своїми ділами. Залишається єдина втіха: юність і не чекає ніяких доказів.

Та, думаючи про Веніаміна Тольбу, признаємося: легенда ця не потребує спростовання. Очевидно, молодість душі – це вірність своєму покликанню, вірність ідеалам, які до кінця залишаються недоторканно чистими, не знівельованими, чутливими до компромісів роками. Саме таку молодість душі зберігає Веніамін Тольба – талановитий музикант, диригент, педагог» (с. 29).

Хіба не те саме – молодість душі – ми можемо сказати про Анастасію Іванівну, завжди енергійну, сповнену великої духовної сили, знань, працелюбну, біля якої часто збираються її вихованці – студенти, аспіранти, молоді педагоги, котрих вона навчає мудрості, життєвого практицизму – досвідчений педагог і науковець Анастасія Іванівна Мамалига. Вона належить до тих особистостей, про яких справедливо кажуть у народі, що вони на вагу золота. І це не перебільшення, а реальність.

А тепер про назву моєї статті. Я дав назву своїй праці про Анастасію Іванівну Мамалигу «Високий вимір». Що я мав на увазі? А це *своя школа науковця, своя школа педагога, своя школа вихователя, своя школа редактора, своя школа генератора ідей, своя школа людської доброти*. В особі Анастасії Іванівни, як у дзеркалі, відображаються кращі науковці, педагоги-освітяни, суспільно-громадські діячі сучасної України у найвищому вимірі їхньої діяльності.

А. І. Мамалига – це зразок для наслідування теперішнім і майбутнім науковцям, педагогам-освітянам, громадським діячам.

Міцного Вам здоров'я, дорога наша Навчителько, примноженого Вам багатства на все найкраще, подальшого молодечого й творчого запалу, який би ніколи не згасав у Вас, постійного весняного душевного тепла та світлих настроїв і поривань, та ще високих злетів і рясних ужинок у царині нашої науки, культури, педагогіки, освіти, мови, громадського життя, у світі Добра, Правди, Любові, Краси!

Щасливого Вам довголіття, дорога наша Анастасіє Іванівно!!!

* * *

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Інформаційно-аналітичний Тижневик НДЧ

№ 6 12 червня 2005 р.

№ 21 (282)

ВІТАЄМО!

Згідно з указом Президента України „Про відзначення державними нагородами України з нагоди дня науки” за вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки, зміцнення науково-технічного потенціалу України, створення національних наукових шкіл, багаторічну плідну наукову діяльність відмічено:

Орденем „За заслуги” III ступеня

МАМАЛИГУ Анастасію Іванівну – доктора філологічних наук, професора Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

2008 р. На міжнародній науково-практичній конференції «Мова, суспільство, журналістика». Зліва направо проф. Н. П. Шумарова, проф. А. І. Мамалига, проф. К. С. Серажим

2007 р. Оргкомітет мовної конференції.
Зліва направо: І. М. Забіяка, Л. М. Хоменко, М. В. Гуць, К. С. Серажим, Ю. П. Єлісєвєнко, А. І. Мамалига, З. В. Партико, Н. В. Петрущенкова

2011 р. На XVII міжнародній науково-практичній конференції «Мова, суспільство, журналістика», присвяченій пам'яті проф. А. П. Коваль. Зліва направо: доц. Ю. П. Єлісєнко, проф. А. І. Мамалига, проф. О. Д. Пономарів

2009 р. Круглий стіл з топонімії.
Зліва направо – А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук

А. І. Мамалига – у день святкування ювілею дає автографи

А. І. Мамалига – у доброму настрої з нагоди ювілею

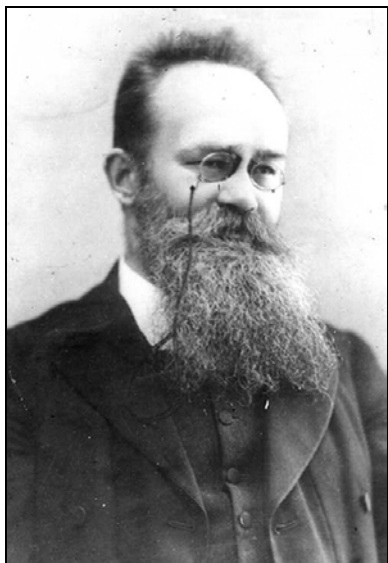

Ректор Університету акад. Л. В. Губерський з проф. А. І. Мамалигою – після вручення нагороди

2010 р. Кафедра мови та стилістики Інституту журналістики.
Сидять: проф. О. Д. Пономарів, проф. А. І. Мамалига. **Стоять:** зліва
 направо доц. І. О. Мариненко, доц. Л. Ю. Шевченко, ас. В. М. Швець, зав.
 кафедри проф. Н. П. Шумарова, ас. Н. А. Грицук, доц. Л. М. Хоменко,
 ас. Л. С. Сласна, ст. лаб. В. В. Апляс

**СВІТЛИНИ ВЧЕНИХ –
ГЕРОЇВ НАРИСІВ-ПОРТРЕТІВ А. І. МАМАЛИГИ**

Проф. М. С. Грушевський

Проф. Д. М. Прилюк

Проф. В. В. Різун

Проф. Н. І. Тоцька

Проф. О. А. Сербенська

Проф. О. Д. Пономарів

Доц. О. М. Пазяк

Проф. Н. Ф. Непийвода

Проф. Н. М. Сидоренко

Проф. Н. П. Шумарова

Проф. М. О. Карпенко

Ас. Н. М. Вернигора

Доц. Л. Ю. Шевченко

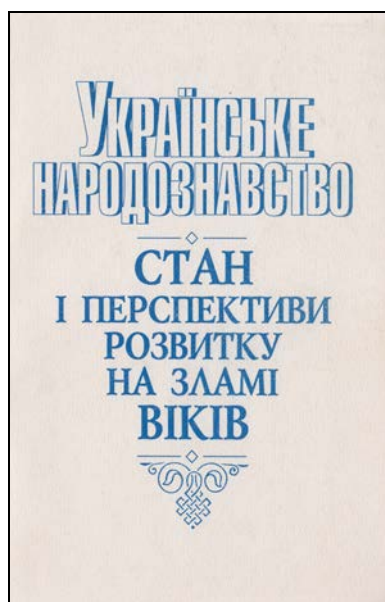
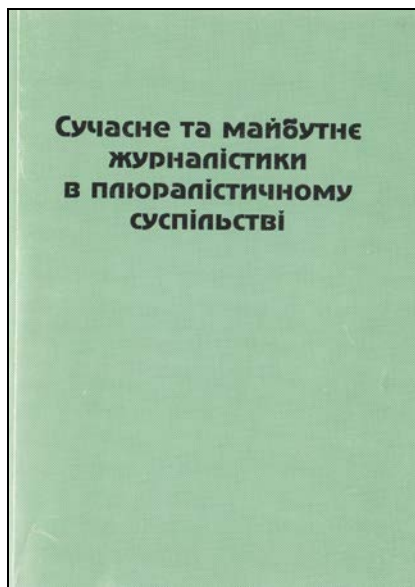

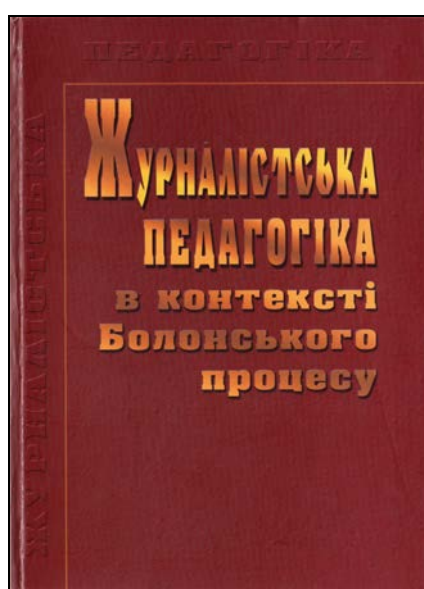
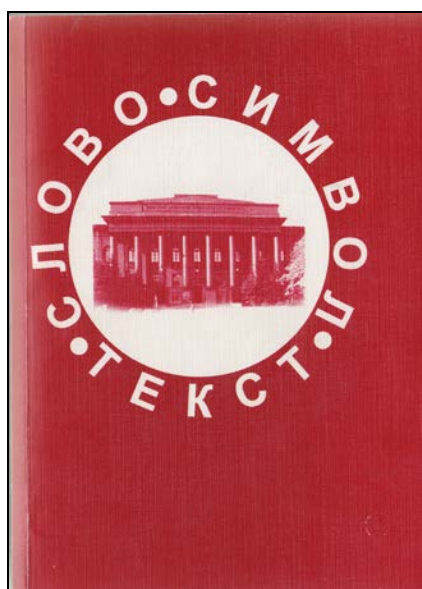
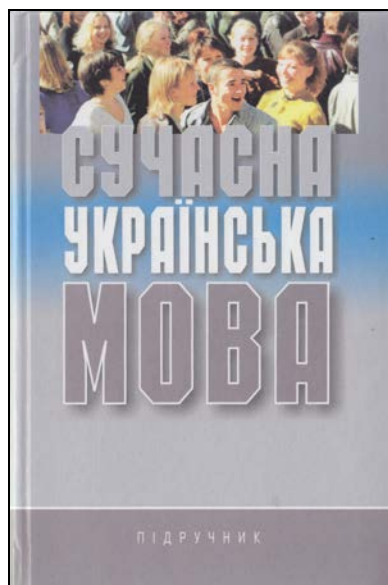
Ст. н. сп. І. М. Забіяка

**КНИЖКИ А. І. МАМАЛИГИ
та ІНШІ ВИДАННЯ З ЇЇ УЧАСТЮ**

ВІДЗНАКИ та НАГОРОДИ проф. А. І. МАМАЛИГИ

Простірає всіх стрім, соединяється!

Почесна ГРАМОТА

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ
МАМАЛИГА АНАСТАСІЯ ІВАНІВНА
професор ф-ту журналістики Київського ордена Леніна і ордена Костяної
Револції державного університету імені Т.Г.Шевченка

за багатогісну сумлінну працю, досягнуті успіхи в науково-педагогічній
роботі, підготовці спеціалістів для народного господарства країни,
активну громадську діяльність

Ректор *фурверанд* В.В.Скопенко
Голова профкому *В.Ф.Цах* В.Ф.Цах
"30" вересня 1990р.

СПІЛКА ЖУРНАЛІСТІВ УКРАЇНИ

ГРАМОТА

Секретаріат Спілки журналістів України нагороджує
цією ГРАМОТОЮ

МАМАЛИГУ АНАСТАСІЮ ІВАНІВНУ, професора Інституту журналістики Національного університету імені Тараса Шевченка- за повстанню, постання сповнакинську творчу працю на горні журналістики, представу своєї долі і хисту рішучому народу, плеванню молодого зміна вітчизняних зросів масової інформації.

Голова Спілки журналістів
України *В.В.Скопенко*
9.12.2010

Київ, 1995 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ВЧЕНА РАДА

Рішенням від 08.11.09 № 3

нагороджує відзнакою III ступеня

Мамалигу Анастасію Іванівну

Анастасія Іванівна

Голова Вченої ради,
ректор

Л.В. Губерський

М. Київ

"02" листопада 2009 р.

Додаток до акту встановлення нагородження Центрального університету

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦОЧЕСНА ГРАМОТА

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

МАМАЛИГА АНАСТАСІЯ ІВАНІВНА,

професор Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, за багаторічну сумлінну працю, особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, плідну науково-педагогічну діяльність.

В.Г. Кремень
Міністр

М. Київ

2011 р. Проф. А. І. Мамалига – у творчій задумі на рідній кафедрі

А. І. Мамалига на традиційному святі Дня Перемоги в університетській Раді ветеранів війни та праці

Розділ V.
БІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦЬ
проф. А. І. МАМАЛИГИ

**I. Монографії, дисертації,
підручники, посібники, збірники**

1. Структура газетного тексту. – К., 1983. – 134 с.
2. Функционирование предложения в тексте. – К.: Гос. ун-т. им. Т. Г. Шевченко, 1985. – 184 с. Деп. в ИНИОН АН СРСР, 5.02.1986, № 24009.
3. Основы теории публицистического текста: Монография. – К., 1989. – 575 с. – Деп. ИНИОН АН СССР, 9.02.1989, № 36926.
4. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту: Монографія / В. В. Різун, А. І. Мамалига, М. Д. Феллер. – К. : РВЦ «Київський ун-т», 1998. – 335 с. Лексика труда и профессий в языке М. Горького. Дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук. / КГУ. – К., 1968. – 318 с., 76 л. – Библиограф. : л 260–290.
6. Лексика труда и профессий в языке М. Горького: Автореферат диссертации на соискание уч. степени кандидата филологических наук. – К., 1969. – 17 с.
7. Закономерности системно-структурной организации публицистического текста: дис. ... д-ра филол. наук: 10.01.10. – журналистика / Киев. гос. ун-та им. Т. Г. Шевченко. – К., 1988. – 375 с. – Библиогр.: С. 35–375.
8. Закономерности системно-структурной организации публицистического текста: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.01. 10 – журналистика / Киев. гос. ун-т им. Т. Г. Шевченко. – К., 1988. – 35 с.
9. Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю Шевченко, А. І. Мамалига, О. М. Пазяк, Є. А. Макаренко, М. І. Фурдуй, Н. Й. Марчук, С. Є. Доломан / За ред. О. Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1991. – 312 с.
10. Сучасна українська мова. Синтаксис: Підручник / О. М. Гри-

гор'єв, С. Є. Доломан, Ю. В. Лисенко, Є. А. Макаренко, А. І. Мамалига, Н. Й. Марчук, О. М. Пазяк, О. Д. Пономарів, Г. Г. Почепцов, В. В. Різун, М. І. Фурдуй, Л. Ю. Шевченко / За ред. О. Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1994. – 256 с.

11. Сучасна українська мова: Підручник для студ. гуманіт. спец. вищ. закладів освіти / Олександр Данилович Пономарів (ред.) / О. М. Григор'єв, С. Є. Доломан, Ю. В. Лисенко, Є. А. Макаренко, А. І. Мамалига/ За ред. О. Д. Пономаріва. – К.: Либідь, 1997. – 400 с.
Сучасна українська мова: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих закладів освіти / О. М. Григор'єв, С. Є. Доломан, Ю. В. Лисенко, Є. А. Макаренко, А. І. Мамалига, Н. Й. Марчук, О. М. Пазяк, О. Д. Пономарів, В. В. Різун, М. І. Фурдуй, Л. Ю. Шевченко / За ред. О. Д. Пономаріва. – 3-тє видання, випр. і доповн. – К.: Либідь, 2000. – 400 с.

13. Сучасна українська мова: Підручник / О. М. Григор'єв, С. Є. Доломан, Ю. В. Лисенко, Є. А. Макаренко, А. І. Мамалига, Н. Й. Марчук, О. М. Пазяк, О. Д. Пономарів, В. В. Різун, М. І. Фурдуй, Л. Ю. Шевченко; За ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К.: Либідь, 2001. – 400 с.

14. Сучасна українська мова: Підручник для студ. гуманіт. спец. вищих навч. закл. – 3 вид., перероб. / О. М. Григор'єв, С. Є. Доломан, Ю. В. Лисенко, Є. А. Макаренко, А. І. Мамалига, Н. Й. Марчук, О. М. Пазяк, О. Д. Пономарів, В. В. Різун, М. І. Фурдуй, Л. Ю. Шевченко; За ред. О. Д. Пономарева. – К.: Либідь. – 2005. – 488 с.

15. Сучасна українська мова: підруч. для студ. гуманіт. спец. ВНЗ / О. М. Григор'єв, С. Є. Доломан, Ю. В. Лисенко, Є. А. Макаренко, А. І. Мамалига, Н. Й. Марчук, О. М. Пазяк, О. Д. Пономарів, В. В. Різун, М. І. Фурдуй, Л. Ю. Шевченко; За ред. О. Д. Пономарева. – Вид. 4-те – К.: Либідь, 2008. – 487 с. – Бібліогр.: с. 478–479.

16. Методические рекомендации и учебные задания по современному русскому языку / А. Мамалыга, М. Фурдуй, Е. Макаренко. – К., 1990. – 125 с.

17. Анализ структуры публицистического текста: Учебное пособие. – К.: Киев. ун-т., 1992. – 120 с.

18. Лексикографія сучасної української мови: методичні матеріа-

ли, навчальні словники / Упорядн. А. І. Мамалига, О. М. Пазяк, В. В. Різун, М. І. Фурдуй. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський ун-т», 1994. – 116 с.

19. Методичні засади самостійної роботи студентів-журналістів: Посібник / За ред. А. І. Мамалиги. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 1994. – 60 с.

20. Словники сучасної мовної практики: довідкове видання. Книга 1 / А. І. Мамалига, В. В. Різун, О. М. Пазяк, М. І. Фурдуй, І. Паримський. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 1996. – 96 с.

21. Українська мова у вищій школі. П'ять років започаткування Міжвузівської науково-практичної конференції з питань розвитку, функціонування української мови та мовної політики в Україні (за матеріалами публікацій в пресі) / До 165-річчя Київського національного університету ім. Тараса Шевченка; Укладачі М. Гуць, А. Мамалига, О. Пазяк. – К.: Інститут журналістики, 1999. – 37 с.

22. Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісоченко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – 608 с.

23. Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісоченко, І. Забіяка, А. Мамалига; За редакцією В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – 300 с.

24. Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – 356 с.

II. Статті та інші публікації

25. Идейно-эстетические функции лексики труда в романе М. Горького «Мать» // Тезисы докладов Межвузовского симпозиума составителей словаря М. Горького. – КГУ, 1966. – С. 56–59.

26. Идейно-эстетическое своеобразие лексики труда в художественной речи М. Горького // Великий родоначальник социалистической литературы. – КГУ, 1968. – С. 153–165.

27. Лексика труда и обогащение ее семантики в художественной прозе // Вісник Київського університету. Серія філології. – 1968. – № 10. – С. 20–29.

28. Слова «рабочий», «работа», «труд» в художественной речи М. Горького // Программа и тезисы Всесоюзной научной конференции, посвященной 100-летию М. Горького. – Л., 1968. – С. 79–81.

29. Эстетические значения лексики труда в художественной речи М. Горького // Научная межвузовская республиканская конференция, посвященная 100-летию со дня рождения М. Горького: Тезисы докладов. – К., 1968 – С. 72–76.

30. Слово В. И. Ленина – носитель передовой идеологии (о словоупотреблении В. И. Ленина) // В. І. Ленін і актуальні питання філологічної науки. – К., 1970 – С. 103–106.

31. Эстетические значения лексики труда в художественной речи М. Горького // Вісник Київського університету. Серія філології. – 1970. – № 12. – С. 77–83.

32. Названия профессий в художественной речи М. Горького и современном русском литературном языке // Тезисы IV симпозиума составителей словаря М. Горького. – Рига, 1971 – С. 56–57.

33. Про деякі питання розвитку лексико-семантичної системи української мови у порівнянні з іншими слов'янськими // Українська культура в її інтернаціональних зв'язках. Тези доповідей і повідомлень VIII української славістичної конференції. 21 – 24 жовтня 1971 р. – К., 1971 – С. 64–66.

34. Наукові пошуки майбутніх журналістів // Радянське літературознавство. – 1972. – № 7.

35. До питання про структурно-семантичні зміни фразеологізмів у мові газет // Українське мовознавство. – К., 1973. – Вип. 1. – С. 72–80.

36. Дієслівні сталі словосполучення в публіцистиці (на матеріалі інформаційних жанрів газети) / А. І. Мамалига, О. М. Пазяк // Українське мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 70–81.

37. Об иноязычных словах / А. Мамалыга, О. Пазяк // Под знаменем ленинизма. – 1976. – № 11. – С. 78; № 12. – С. 79.

38. Про іншомовні слова / А. Мамалига, О. Пазяк // Під прапором ленінізму. – 1976. – № 11. – С. 78; № 12. – С. 79.

39. Ударение // Под знаменем ленинизма. – 1976. – № 10. – С. 76.

40. Язык русских публицистических изданий // Культура русской речи на Украине. – К.: Наук. думка, 1976. – С. 309–330.

41. О речевой культуре газет, издаваемых в УССР на русском языке // Журналістика: Преса, телебачення, радіо. – К.: Вища школа, 1977. – Вип. 3. – С. 18–27.

42. Стилiстичне використання просторiччя / А. І. Мамалига, О. М. Пазяк // Журналістика: Преса, телебачення, радіо. – К.: Вища школа, 1977. – № 3. – С. 27–36.

43. Рец. на кн.: Великий Октябрь и русский язык. – К.: Вища школа, Лейпциг: Энциклопедия, 1977. – 294 с. // Русский язык и литература в школах УССР. – 1978. – № 5. – С. 90–92.

44. Метафорически-синонимическое развитие лексики труда и профессий в языке М. Горького: (На материале названий профессий) // Журналістика: преса, телебачення, радіо. – К.: Вища школа, 1979. – Вип. 7. – С. 9–23.

45. За дієвість слова: Чому трапляються помилки у зворотах зі словом «заходи» / А. І. Мамалига, А. П. Кравченко // Журналіст України. – 1980. – № 7. – С. 36–40.

46. О стиле средств массовой информации и пропаганды в современном русском языке // Русское языкознание: Республиканский межведомственный научный сборник. – К., 1980. – Вип. 1. – С. 32–41.

47. Про тенденцію розмовності в розвитку мови преси // Журна-

лістика: Преса, телебачення, радіо. – К.: Вища школа, 1980. – № 8. – С. 124–137.

48. Слово в ефірі: Культура мови та майстерність радіожурналіста / А. І. Мамалига, В. П. Олійник // Програми спецкурсів для студентів факультету журналістики. – К.: КДУ, 1980. – С. 52–54.

49. Стилистика присоединения в восточнославянских языках (на материале газет) // Проблемы сопоставительной стилистики восточнославянских языков. – К.: Наук. думка, 1981. – С. 286–298.

50. Нове в розвитку мовної структури жанрів газети / А. І. Мамалига, А. П. Кравченко // Журналістика: преса, телебачення, радіо. – К., 1982. – Вип. 12. – С. 137–147.

51. Рец. на кн.: Кононенко В. И. Грамматическая стилистика русского языка. – К.: Рад. школа, 1981. – 240 с. // Русский язык и литература в школах УССР. – 1982. – № 5. – С. 77–78.

52. Сильова й жанрова належність газетних текстів // Журналістика: Преса, телебачення, радіо. – К.: Вища школа, 1982. – № 12. – С. 123–137.

53. Надфразна єдність як одиниця стилістичного синтаксису // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища школа, 1983. – С. 106–118.

54. Поетика газетного нарису // Проблеми ефективності засобів масової інформації і пропаганди...: Зб. тез. наук. доп. викл., асп. і студ. ф-ту журналістики. – К.: КДУ, 1983. – С. 18–19.

55. Щоб ясно і зв'язно пливли слова / А. І. Мамалига, А. П. Кравченко // Журналіст України. – 1983. – № 11. – С. 42–45.

56. Сверхфразовые единства в аспекте культуры речи: (На материале русской прессы Украины) // Культура русской речи в национальных республиках. – К.: Наук. думка, 1984. – С. 152–154.

57. Опыт лингвистического анализа текста // Шевченковские чтения: Материалы науч. конф. преп. – К. Гос. ун-та им. Т. Г. Шевченко, 1984. – С. 74–96. – Деп. в ИНИОН АН СРСР, 13.12.1984, №18960.

58. Проблемы структурно-смыслового единства предложения в

тексте. – К.: Гос. ун-т. им. Т. Г. Шевченко, 1986. – 18 с. // Деп. в ИНИОН АН СССР, № 24005; 5.02.1986.

59. Проблематика текста и синтаксис предложений: Материалы дискуссии // IX международный съезд славистов. Киев, сент. 1983: Материалы дискуссии. Языкознание. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 294–295.

60. О функциональной обусловленности лексико-грамматических разрядов слов // IX Международный съезд славистов. Киев, сент. 1983: Материалы дискуссии. Языкознание. – К., 1986. – С. 317–318.

61. Аспекты практического применения результатов исследования категорий текста в профессиональной подготовке журналиста // Язык и композиция газетного текста: Теория и практика. – Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1987. – С. 41–47.

62. Параллельные явления текстовой структуры в русской и украинской речи // Двуязычие и многоязычие как характерная особенность общественно-политической и культурной жизни советского общества: Тезисы республиканской науч. конф. – Винница, 1988. – С. 299–300.

63. Текстовые черты углубления аналитичности в жанрах современной журналистики (На газетных материалах) // Средства массовой информации в формировании нового мышления: Материалы научно-практической конференции. Ленинград, 19–20 апр. 1989 г./ ЛГУ, фак. журналистики. – Л., 1989. – С. 61.

64. Актуальні проблеми культури журналістського мовлення // Журналістика і перебудова : Програми спецкурсів для студентів факультету журналістики / За ред. проф. А. З. Москаленка. – К.: КДУ, 1989. – С. 74–75.

65. Аргументація в публіцистичному тексті // Журналістика і перебудова : Програми спецкурсів і спецсемінарів для студентів факультету журналістики / За ред. проф. А. З. Москаленка. – К.: КДУ, 1989. – С. 72–73.

66. Новые подходы к планированию учебного процесса // Материалы совещания заведующих кафедр факультетов и отделений журналистики университетов страны (20–25 марта 1989 г.). – К., 1989. – С. 27.

67. Стилистический анализ молодежных газет как форма практического обучения на факультете журналистики / А. И. Мамалыга, М. И. Фурдуй // Молодежная печать: история, современность, взгляд в будущее: Тезисы конференции. – К., 1989. – С. 139–140.

68. Текстовые средства коммуникативного членения в газетно-публицистической речи // Тезисы конф. «Советская журналистика в 1987 году. Проблема эффективности печати, телевидения, радио в руслowych перестройки». – М., 1989.

69. Композиционное выделение высказываний о предметах речи в публицистическом тексте // Типология текста в функционально-стилистическом аспекте: Межвуз. сб. науч. тр. / Пермский ун-т. – Пермь, 1990. – С. 78–86.

70. Система текстовых средств коммуникативного членения и связности как объект изучения в иностранной аудитории: (на материале газетно-публицистических речи) // Тезисы докладов и сообщений VII Международного конгресса преподавателей русского языка и литературы. В 2-х тт. Т. I. – М., 1990. – С. 72.

71. Системні відношення одиниць тексту в комунікативно-функціональній взаємодії // Семантика мови і тексту: Тези міжвуз. наук. конф. – Івано-Франківськ, 1990.

72. Формирование черт языковой дифференциации в системно-структурном единстве публицистических текстов // Статус стилистики в современном языкознании: Материалы конференции. – Пермь, 1990.

73. Функціонально-сміслові типи мовлення в публіцистичному тексті // Журналістика: преса, телебачення, радіо. – К., 1990. – Вип. 22. – С. 78–88.

74. Соотношение функционально-смысловых типов речи в публицистических текстах // Функционально-стилистический аспект различных типов текста: Межвуз. сб. научн. тр. / Пермский ун-т. – Пермь, 1991. – С. 12–23.

75. Сільові проблеми сучасної реклами (період становлення ринкової економіки) // Преса у політичній системі суспільства: Тези доповідей наукової конференції факультету журналістики Київ. університету ім. Т. Шевченка. – К., 1992. – С. 37–38.

76. Співвідношення синтаксичних одиниць у публіцистичному тексті // Преса і розбудова громадянського суспільства. – К., 1993. – С. 55–58.

77. Комунікативно-мовленнєва системність газетних текстів // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – К.: Навчально-видавничий комп'ютерний центр ІЖ Київ. ун-ту, 1993 [1994]. – [Вип. 1]. – С. 115–124.

78. Питання лінгвістики тексту у вивченні мови засобів масової інформації // Методичні засади самостійної роботи студентів – журналістів: Посібник / За ред. А. І. Мамалиги. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 1994. – С. 20–33.

79. Функционально-смысловые типы сложных синтаксических единиц в публицистическом тексте // Разновидности текста в функционально-стилевом аспекте. – Пермь: ун-т, 1994. – С. 100–112.

80. Галузі функціонально-комунікативного вивчення тексту // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – К.: Навч.-вид. комп'ютерний центр Ін-ту журналістики Київ. ун-ту, 1995. – Вип. 2. – С. 177–188.

81. Мовна системність і функції елементів в суспільно-культурному процесі в Україні // Матеріали наукової конференції 30–31 березня 1995 року. – К., 1995. – С. 92–94.

82. Комунікативні межі речень у тексті: (на матеріалі публіцистичного стилю) // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика. – К.: Навч.-вид. комп'ютерний центр Ін-ту журналістики Київ. ун-ту, 1996. – Вип. 3. – С. 109–121.

83. Мовні аспекти дослідження журналістських творів // Українська журналістика-96: Матеріали наук.-практ. конф. / За заг. ред. А. З. Москаленка. – К., 1996. – С. 93–95.

84. Рівні текстового виокремлення вставних і вставлених конструкцій: (На матеріалі газет) // Вісник Київського університету. Серія Журналістика. – К.: Навч.-вид. комп'ютерний центр Ін-ту журналістики Київ. ун-ту, 1997. – Вип. 4. – С. 239–248.

85. Типологія публіцистичних текстів // Українська журналістика-97. – К., 1997. – С. 122–123.

86. Оптимізація висловлювань у публіцистичному тексті // Українська журналістика–1998: Збірник наукових праць. – К.: ЦВП, 1998. – С. 155–157.

87. Синтаксис складних конструкцій у публіцистичному стилі // Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка. Серія: Журналістика. – К.: РВЦ «Київ. ун-т», 1998. – Вип. 6. – С. 38–44.

88. Українська мова на порозі третього тисячоліття / А. Мамалига, О. Пазяк // Київський університет. – 1998. – Червень. – С. 3.

89. Вивчення мовної природи коментування в інформаційному тексті // Сучасна інформаційна політика: Тези науково-практичної конференції – К.: ЦВП, 1999. – С. 44–45.

90. Системно-стильова динаміка журналістських творів: Матеріали конференції // Сучасне та майбутнє журналістики в плюралістичному суспільстві. – К.: Центр вільної преси, 1999. – С. 165–168.

91. Українська мова на порозі третього тисячоліття / А. І. Мамалига, О. М. Пазяк // Українська мова у вищій школі. П'ять років зачаткування Міжвузівської науково-практичної конференції з питань розвитку, функціонування української мови та мовної політики в Україні (за матеріалами публікацій в пресі) / До 165-річчя Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – К.: Інститут журналістики. – С. 4–6.

92. Діагностування рівнів ненормативності в мові як чинник підвищення загальнонаціональної культури // Українське народознавство: стан і перспективи розвитку на зламі віків: Матеріали міжнар. наук-практ. читань / А. І. Мамалига, В. В. Слінчук / МАУ; НАНУ. – К., 2000. – С. 316–320.

93. Наукові пошуки молодих дослідників: Огляд наукових студентських праць // Слово і суспільство: Зб. наук. праць / А. І. Мамалига, О. М. Пазяк; За ред. О. Д. Пономарева. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2000. – Ч. 2. – 124–127.

94. Перша текстознавча нарада // Стиль і текст. – К.: Київ. ун-т, 2000. – Вип. 1. – С. 123–124.

95. Свято рідного слова / А. І. Мамалига, О. М. Пазяк // Київський університет. – 2000. – Жовтень. – № 7 (2055). – С. 4.

96. Складне синтаксичне ціле в комунікативній структурі публіцистичного тексту // Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка. Серія: Журналістика. – К.: РВЦ «Київ. ун-т», 2000.– Вип. 8. – С. 25–30.

97. Стильові проблеми сучасної реклами / А. І. Мамалига, Л. Б. Брудницька, Л. Д. Моржук // Слово і суспільство. Збірник наукових праць. – К., 2000.– Ч. 1. – С. 161–169.

98. Сучасний інформаційний дискурс і лінгвокомунікативні проблеми вивчення публіцистичного тексту // Стиль і текст. – К., 2000. – Вип. 1. – С. 150–154.

99. Українська мова в засобах масової комунікації: Навчальна програма / Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Укл. А. І. Мамалига. – К., 2000. – 15 с.

100. Українська мова в контексті світоглядної системи М. Грушевського // Слово і суспільство: Збірник наукових праць; За ред. О. Д. Пономарева. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2000.– Ч. 1. – С. 34–39.

101. Композиционное выделение высказываний о предметах речи в публицистическом тексте // Средства массовой информации в современном мире: Тезисы науч.-практ. конф. – Санкт-Петербург, 2001. – С. 121–123.

102. Комунікативні аспекти одиниць повідомлення в тексті / А. І. Мамалига, Л. Д. Моржук // Стиль і текст. – К., 2001. – Вип. 2. – С. 66–82.

103. Погляди М. Грушевського на утвердження української мови як державної // Українська мова і держава. – К., 2001. – С. 33–39.

104. Удержавлення і утвердження української мови в Україні – чи це одне й те ж саме? / А. І. Мамалига, О. М. Пазяк // Актуальні проблеми журналістики. – Ужгород, 2001. – С. 159–165.

105. Ділова гра у педагогічно-мовленнєвій підготовці магістрів журналістики / А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєнко // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2002. – Т. 8. – С. 35–43.

106. Зміни у лексиці і термінології нашої доби / А. І. Мамалига, О. М. Пазяк // Укр. народознавство: стан і перспективи розвитку на

зламів віків: Матеріали міжнар. наук.-практ. читань: Зб. наук. праць / МАУ; НАНУ. – К., 2002. – С. 570–574.

107. Контекстуальність комунікативних одиниць мовлення // Укр. народознавство: стан і перспективи розвитку на зламі віків: Матеріали міжнар. наук.-практ. читань: Зб. наук. праць / МАУ; НАНУ. – К., 2002. – С. 517–520.

108. Лінгвокомунікативна проблематика тексту і розвиток сучасної журналістики // Стель і текст. – К.: Інститут журналістики, 2002. – Вип. 3. – С. 6–10.

109. Збереження акцентно-граматичних елементів усного мовлення (дієслівні форми) // Стель і текст. – К.: Інститут журналістики, 2003. – Вип. 4. – С. 233–240.

110. Методологічні засади та традиції проведення наукових конференцій з української мови у ВНЗ (до 10-річного ювілею в Інституті журналістики) // Стель і текст. – К., 2004. – Вип. 5. – С. 146–153.

111. Оцінні концепти життя і творчості Дмитра Прилюка // Наукові читання Інституту журналістики. Доповіді та матеріали третіх наукових читань, присвячених 85-літтю від дня народження Д. М. Прилюка та О. К. Бабишкіна. 28 листопада 2003 р. / За ред. В. В. Різуна; Упоряд. І. М. Забіяка. – К., 2004. – Вип. 1. – С. 15–20.

112. Педагогічна майстерність: Навчальна програма / Укл. А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко, Л. М. Хоменко. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2003. – 18 с.

113. Розвиток комунікативної культури студента-журналіста // Міжнародна науково-практична конференція «Журналістика 2004 у світлі підготовки журналістських кадрів: Тези конф. Ін-т журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. 27–28 травня 2004 р. – К.: Ін-т журналістики, 2004. – С. 43–44.

114. Фахова спрямованість мовностилістичних дисциплін / О. Д. Пономарів, А. І. Мамалига, Н. П. Шумарова // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Наукові записки: Факультет соціології та психології; Ін-т журналістики. – К., 2004. – Т. V. – С. 190–195.

115. Депутатам и журналистам надо подучить язык: Комментарий

рий спеціаліста // Комсомольская правда. Україна. Київський випуск. – 2005. – 9 листопада.

116. Іншої землі у нас немає... / А. Мамалига, Л. Хоменко // Освіта. – 2005. – 4–11 травня.

117. Каранська Марія Устимівна // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Незабутні постаті: Довідково-біографічне видання / Автори-упорядники О. Матвійчук, Н. Струк. – К.: Світ успіху, 2005. – С. 144.

118. Лінгвофеномен Олександра Пономарева на теренах журналістознавства // Наукові читання Інституту журналістики. На пошану О. Д. Пономарева. 17 жовтня 2005 р. / За ред. проф. В. В. Різуна; Упоряд. І. М. Забіяки. – К., 2005. – Вип. 4. – С. 13–17.

119. Мовні меридіани // Освіта. – 2005. – 4–11 травня.

120. Питомі наголосові компоненти дієслова в сучасній мовній практиці // Стан і перспективи розвитку на зламі віків: Матеріали III Міжнародних наукових читань, присвячених пам'яті фольклориста Михайла Пазяка. – К., 2005. – С. 586–591.

121. Дисципліни мовного циклу в системі журналістської освіти / Н. Шумарова, О. Пономарів, А. Мамалига // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвченко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 287–296.

122. Життя, віддане пошукові коду порозуміння: архетипи наукової творчості Наталії Непийводи / А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвченко // Наукові читання Інституту журналістики: Присвячено 50-літтю від дня народження Н. Ф. Непийводи. 20 січня 2006 р. / За ред. проф. В. В. Різуна; Упоряд. І. М. Забіяка, Т. В. Скотникова. – К., 2006. – Вип. 5. – С. 15–18.

123. Комунікативно-текстові побудови в проекції синергетики // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Журналістика. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2006. – Вип. 14. – С. 5–9.

124. Оцінні концепти життя і творчості Дмитра Прилюка // Наукові читання Інституту журналістики. Доповіді та матеріали третіх

наукових читань, присвячених 85-літтю від дня народження Д. М. Прилюка та О. К. Бабишкіна. 28 листопада 2003 р. Вид. друге, випр. та доповн. / За ред. В. В. Різуна; Упоряд. І. М. Забіяка. – К., 2006. – Вип. 1. – С. 15–20.

125. Системно-функціональне виокремлення одиниць тексту // Слово, символ, текст: Зб. наукових праць, присвячених 80-літтю проф. М. О. Карпенко. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2006. – С. 115–124.

126. Час жінки: Люди твої, університете / А. Мамалига, О. Пономарів // Київський університет. – 2006. – Червень.

127. Актуальні проблеми міської топоніміки і публікації мас-медіа / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Стиль і текст. – К., 2007. – Вип. 8. – С. 72–88.

128. Артем'єва О. Навчання іноземної мови ігровими методами (Друкується за: Актуальные проблемы языкового образования в России в XXI веке (Материалы международной научно-методической конференции). – Воронеж, 2000. – С. 10–12) / Переклад з російської А. Мамалиги // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєненко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 84–87.

129. Засади й джерела наукових відкриттів професора Володимира Різуна на теренах журналістикознавства // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2007. – Т. 27. – С. 71 – 74.

130. Вікторова Л. Інноваційні процеси в освіті (Друкується за: Инновации в образовании. – 2002. – № 2) / Переклад з російської А. Мамалиги // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєненко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 59–64.

131. Життєві й творчі злети М. У. Каранської / А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєненко // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2007. – Т. 29. – С. 100–102.

132. Журналістське текстознавство у вимірах відкриттів професора Володимира Різуна // У колі друзів / Упорядн. І. М. Забіяка,

В. М. Корнєєв; За ред. В. І. Набруска. – К., 2007. – С. 19–23.

133. З когорти молодих (Намисто талантів Н. Вернигори) / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Наукові записки Інституту журналістики. – 2009. – Т. 34. – С. 73–75.

134. І розцвіла, як квітка, мова...» [Про Л. Ю. Шевченко] / А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвєнко // Наукові читання Інституту журналістики. Присвячено 60-літтю від дня народження Л. Ю. Шевченко. 5 березня 2007 р. / За ред. В. В. Різуна; Упоряд. І. М. Забіяки. – К.: Інститут журналістики, 2007. – Вип. 10. – С. 7–9.

135. Кузьміна О. Проблема свободи у навчанні (Друкується за: Інновaції в освітaнні. – 2003. – № 3. – С. 86–95) / Переклад з російської А. Мамалиги // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвєнко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 57–59.

136. Ламанова І. Методика виміру якості навчання у вузі: проблеми розробки і впровадження у навчальний процес (Друкується за: Інновaції в освітaнні. – 2002. – № 2) / Переклад з російської А. Мамалиги // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвєнко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 54–56.

137. Лук'яненко С. Фахова орієнтація молоді за кордоном (На прикладі Японії, Франції, Німеччини) (Друкується за: Інновaції в освітaнні. – 2002. – № 2) / Переклад з російської А. Мамалиги // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвєнко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 64–69.

138. Передмова // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвєнко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 6–8.

139. Про незабутню колегу, науковця, Вчительку-патріотку [Про О. М. Пазяк] / А. І. Мамалига, М. Гуць, Ю. П. Єлісєвєнко //

Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2007. – Т. 28. – С. 130–133.

140. Про форму і зміст ділової гри у вишколі майбутніх педагогів журналістів / А. Мамалига, Ю. Єлісовенко // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 333–348.

141. Синтез мовностилістичних засобів публіцистичного позиціонування в оригінальній радіодраматургії (за матеріалами радіоп'єс І. Хоменка і В. Фоменка) / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2006. – Т. 24. – С. 95–105.

142. Журналістське текстознавство у вимірах відкриттів професора Володимира Різуна // Наукові читання Інституту журналістики. Присвячено 50-літтю від дня народження В. В. Різуна. 12 лютого 2007 р. / Упорядн. І. М. Забіяка, В. М. Корнєєв; За ред. В. І. Набруска. – К., 2007. – С. 23–27.

143. Текстологічні засади професійного навчання журналістів // Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу: Навчально-методичний посібник / Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко; За заг. ред. В. В. Різуна. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – С. 297–308.

144. Мовні скарби Олександра Пономарева – ученого й навчителя // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісовенко, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 240–244.

145. Незгасне світло душі, сповнене мудрості й доброти [Про О. М. Пазяк] / А. І. Мамалига, М. В. Гуць, Ю. П. Єлісовенко // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року

науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєнко, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 267–274.

146. Освітнянські віхи журналістичнознавчих досліджень проф. В. Різуна // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєнко, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 234–240.

147. Сила думки і почуттів, слова і звершень [Про Марію Устимівну Каранську] / А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєнко // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєнко, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 274–278.

148. Творчий неспокій: від учителя до науковця [Про І. М. Забіяку] Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєнко, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 279–284.

149. Текстові доміанти формування публіцистичної позиції в сучасній українській радіодрамі (за матеріалами творів І. Хоменка та В. Фоменка) / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєнко, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 116–122.

150. Українська професорка-мовознавець у колі славетних [*Про Н. І Тоцьку*] / А. І. Мамалига // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєєв, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 262–267.

151. Щедрі плоди невсипущої праці [*Про М. О. Карпенко*] / О. Д. Пономарів, А. І. Мамалига // Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі: За матеріалами XIII міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування і розвитку української мови / Присвячується Року науки в Інституті журналістики; За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєєв, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – С. 245–246.

152. «Алмази творчості блискучі» // Теле- та радіожурналістика. Зб. науково-практичних праць на пошану Олександри Антонівни Сербенської. Вип. 8. – Л., 2009. – С. 315–319.

153. Вплив мас-медіа на врегулювання хронотопної відповідності сучасних міських топонімів / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Вісник Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка. Серія філолог. – Л., 2009. – Вип. 46. – Ч. 1. – С. 86–96.

154. До типології помилок на теренах мас-медіа / А. І. Мамалига, О. Д. Проценко, Д. В. Данильчук // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2009. – Т. 34. – С. 45–49.

155. Запилюючи цвіт національного дерева // Наукові читання Інституту журналістики. Присвячено 50-літтю від дня народження Н. М. Сидоренко. 29 жовтня 2008 р. / За ред. В. В. Різуна; Упоряд. І. М. Забіяка. – К.: Інститут журналістики, 2009. – Вип. 15. – С. 117–121.

156. Синергетика змістової та стильової взаємодії в системі ідіостилу газетного видання / А. І. Мамалига, Т. В. Глушкова // Наукові записки Інституту журналістики. – 2009. – Т. 35. – С. 70–75.

157. Актуальні проблеми міської топоніміки у дзеркалі сучасних українських ЗМК / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Мова, су-

спільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 241–250.

158. Бути чи не бути похибкам у мові ЗМК? / А. І. Мамалига, О. Д. Проценко, Д. В. Данильчук // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 143–151.

159. Гармонія душі, поезії, праці [Про Ніну Вернигору] / А. І. Мамалига, Д. В. Данильчук // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 351–355.

160. До ювілею видатної дослідниці проблем мовного буття [до 80-річчя від дня народження і 50-річчя педагогічної праці академіка АНВШ України, засл. професора О. А. Сербенської] / А. І. Мамалига // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 305–310.

161. Життя і творчість Дмитра Прилюка крізь мовні концепти буття, творчості, праці... / А. І. Мамалига // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної

конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 339–343.

162. Мандрівка століть – печать її духу [Про Н. М. Сидоренко] / А. І. Мамалига // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 310–313.

163. Наука і практика в педагогічних зверненнях Л. Ю. Шевченко / А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвєнко // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 329–332.

164. Наше обговорення ролі журналістики у висвітленні топонімічних проблем... // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 267.

165. Осмислення життєвого шляху педагога-науковця [Про Наталію Непийводу] / А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісєвєнко // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київ-

ського національного університету імені Тараса Шевченка; За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги; Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 349–351.

166. Синергетика журналістської і читацької взаємодії в ідіотилі газетного видання / А. І. Мамалига, Т. В. Глушкова // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка / За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги / Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 83–93.

167. Слово про конференцію // Мова, суспільство, журналістика: За матеріалами XIV міжнародної науково-практичної конференції з проблем функціонування й розвитку української мови. Київ, 18 квітня 2008 / Присвячується 175-річчю Київського національного університету імені Тараса Шевченка / За редакцією В. В. Різуна, А. І. Мамалиги / Упорядн. Д. Данильчук, І. Забіяка, А. Мамалига. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – С. 8–9.

168. **Пошанівок видатної навчительки** / А. Мамалига, І. Забіяка; Новини прес-центру КНУ: 30 березня 2011 року // <http://www.univ.kiev.ua/ua/news/2577/>

Про А. І. Мамалигу в офіційних та інших публікаціях

Пилинський М. Мамалига А. И. Структура газетного текста. – К.: Вища школа, 1983. – 136 с. // Мовознавство. – 1983. – № 6. – С. 70–71.

Тоцька Н. Від форми до змісту // Журналіст України. – 1983. – № 10. – С. 39–41.

Іванова Л. П. А. И. Мамалига Структура газетного текста. – К.: Вища школа, 1983. – 136 с. // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1984. – № 1. – С. 79–80.

Лисенко Ю. У пошуках скарбу // Київський університет. – 1994. – Грудень. – С. 3.

Гуць М. Українська мова і світ // Дивослов. – 1997. – № 9. – С. 59–60.

Фадеїчева Олена, Скоробреха Вероніка. «Як парость виноградної лози...» // Освіта. – 1997. – 25 травня – 4 червня. – С. 10.

Дуцик Діана. Студент державну мову образити не дасть // Україна молода. – 1998. – 7 травня. – С. 4.

Цівірко М. Кого плекати – «пишучих на русском»? // Вечірній Київ. – 1998. – 23 травня. – С. 3.

Гуць М. Українська мова на порозі третього тисячоліття // Дивослово. – 1999. – № 2. – С. 61–62.

Мамалига А. І. // Хто є хто в українських мас-медіа. – К., 1999. – С. 161–162.

Слісovenко Ю. П. Учений, педагог, академічний оратор // Наукові записки Ін-ту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – 2001. – Т. 4. – С. 18–21.

Гуць М. В. Мовний портрет молоді. До 10-річного ювілею конференції з української мови в Інституті журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка // Освіта. – 2004. – 31 березня – 7 квітня. – С. 10.

Указ Президента України // Освіта. – К., 2005. – 25 травня – 1 червня. – № 21–22 (5151–5152). – С. 1 [Указ Президента України № 830/2005 Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня науки – орденом «За заслуги» III ступеня].

Запорожець Т. Нагороди науковцям і освітянам // Освіта України. – 2005. – 24 червня. – № 47–48 (645). – С. 2.

Наукова школа професора Анастасії Мамалиги // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Журналістика. – 2006. – Вип. 14. – С. 4.

Черняков Б. І. На перетині науковознавства та журналістики // Наукові записки ІЖ. – К., 2007. – Т. 27. – С. 79.

Слісovenко Ю. Високе покликання науковця і педагога [Про Анастасію Іванівну Мамалигу] // Комунікативно-мовні процеси в сучас-

ному медіапросторі / За редакцією В. В. Різуна; Упорядн. Д. Данильчук, Ю. Єлісєвич, І. Забіяка, А. Мамалига. – К., 2008. – С. 247–253.

Мордюк Аліна. Пишаємося героями: Інститут журналістики вітає ветеранів-переможців // Київський університет. – 2010. – Травень. – № 6. – С. 2.

Балабко О. Стиль Алли Коваль // Вісті. – 2011. – 27 січня. – № 4. – С. 12.

Забіяка І. М. Мамалига Анастасія Іванівна // http://wiki.univ.kiev.ua/index.php?title=Інститут_журналістики

* * *

Наукове видання

**НАУКОВІ ЧИТАННЯ
ІНСТИТУТУ
ЖУРНАЛІСТИКИ**

**ВИПУСК
СІМНАДЦЯТИЙ**

Присвячено 70-літтю
від дня народження
А. І. МАМАЛИГИ

31 липня 2010 р.

За редакцією В. В. Різуна

Редагування Л. М. Хоменко

Упорядкування І. М. Забіяки
Макет, верстка І. М. Забіяки

Підписано до друку 18 квітня 2011. Формат 60 x 84 1/16.
Фіз. друк. арк. 13,0. Облік.-вид. арк. 11,0. Наклад 200.
Зам. № . Ціна договірна

У СВІТ ВИЙШЛИ:

Випуск перший. На пошану **Д.М.ПРИЛЮКА** та **О.К.БАБИШКІНА**. – К., 2004; К., 2006.

Випуск другий. На пошану **А.З.МОСКАЛЕНКА**. – К., 2005.

Випуск третій. На пошану **Ю.Ф.ЯРМИША**. – К., 2005.

Випуск четвертий. На пошану **О.Д.ПОНОМАРЕВА**. – К., 2005.

Випуск п'ятий. На пошану **Н.Ф.НЕПІЙВОДИ**. – К., 2006.

Випуск шостий. На пошану **Б.І.ЧЕРНЯКОВА**. – К., 2006.

Випуск сьомий. На пошану **І.П.МЕГЕЛИ**. – К., 2006.

Випуск восьмий. На пошану **Т.О.ПРИСТУПЕНКО**. – К., 2006.

Випуск дев'ятий. На пошану **В.В.РІЗУНА**. – К., 2007.

Випуск десятий. На пошану **Л.Ю.ШЕВЧЕНКО**. – К., 2007.

Випуск одинадцятий. На пошану **В.Я.МИРОНЧЕНКА**. – К., 2007.

Випуск дванадцятий. На пошану **О.Ф.КОНОВЦЯ**. – К., 2007.

Випуск тринадцятий. На пошану **М.М.ШЕСТОПАЛА**. – К., 2008.

Випуск чотирнадцятий. На пошану **О.К.ГЛУШКА**. – К., 2008.

Випуск п'ятнадцятий. На пошану **Н.М.СИДОРЕНКО**. – К., 2009.

Випуск шістнадцятий. Пам'яті **А.Г.ПОГРІБНОГО**. – К., 2008.

МАМАЛИГА АНАСТАСІЯ ІВАНІВНА –

доктор філологічних наук, професор Інституту журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Автор (співавтор) праць із журналістського текстознавства,
медіалінгвістики, стилістики, лексикології, фразеології,
синтаксису, культури мови – «Структура газетного тексту» (1983),
«Аналіз структури публіцистичного тексту» (1992),
«Словники сучасної мовної практики» (1993),
«Синтаксис тексту» (1998),
«Сучасна українська мова: Підручник» (1991, 1994, 1997,
2000, 2001, 2005, 2008) та ін.

Організатор міжнародних конференцій «Мова. Суспільство.
Журналістика», актуальних круглих столів з науково-практичної
та освітнянської тематики, видань збірок їх матеріалів.

Громадська діячка.